

DET KONGELIGE ARBEIDS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 30

(1999-2000)

Nordisk samarbeid

*Tilråding fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet av 22.
september 2000, godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram meldingen om nordisk samarbeid 1999-2000. Meldingen er utarbeidet i samarbeid med statsministerens kontor og alle departementene.

Kapittel 1 er en generell innledning til stortingsmeldingen. Kapittel 2 gir en vurdering av de reformer og den organisasjonsstruktur som ble vedtatt for det offisielle nordiske samarbeidet i 1995. Kapittel 3 omhandler Nærområdene. Foruten Ministerrådets nærområdeprogram og Vestnorden-samarbeidet, er det også en omtale av Arktisk Råd, Barentsrådet og Østersjørådet. Kapittel 4 gir en oversikt over de viktigste tverrsektorielle saksområdene. Det legges særlig vekt på en presentasjon av de saker som har vært prioritert i den perioden stortingsmeldingen omhandler. Kapittel 5 omtaler sektorsamarbeidet og gir en oversikt over det formelle sektorarbeidet i Ministerrådet og det uformelle regjeringssamarbeidet.

Rapporten fra Den norske delegasjonen til Nordisk Råd er tatt inn som vedlegg til stortingsmeldingen. Nordisk Ministerråds årsrapport for 1999 følger som utrykt vedlegg.

Samarbeid og samråd

Det nordiske samarbeidet er dypt forankret i de nordiske folk. De snart 50 år som er gått siden dette først ble offisielt formalisert gjennom Nordisk Råd og senere også Nordisk Ministerråd har bidratt til ytterligere å styrke båndene mellom folk og nasjoner i Norden. I dag strekker samarbeidet og samrådet mellom de nordiske land seg også utover Nordens grenser. Det nordiske samarbeidet har etter Sovjetunionens oppløsning også fått en nærområde-dimensjon som omfatter de tre baltiske land, Nordvest-Russland og Kaliningrad. I tillegg kommer det behov for samarbeid og samråd som Nordens forskjellige veivalg i forhold til et integrert Europa medfører. Det nordiske samarbeidet er ikke statisk, men under stadig utvikling og under påvirkning av hva som ellers skjer i verden rundt oss. En fremtidig østlig utvidelse av EU gjør det aktuelt å diskutere endringer i plattformen for det nordiske samarbeidet. I løpet av år 2000 vil det bli lagt fram en ny strategi for nærområdesamarbeidet. I 1999 ble det nedsatt et bredt sammensatt «Vismannspanel» som i år 2000 legger fram ett eller flere scenarier for hvilke krav et nytt århundre stiller til det nordiske samarbeidet, både det politiske innholdet og den geografiske avgrensningen.

Det internt nordiske

Det internt nordiske vil alltid være det grunnleggende og den viktigste del av det nordiske samarbeidet. Dette er et samarbeid som også støttes godt opp av det omfattende frivillige samarbeidet mellom organisasjoner og institusjoner i Norden. Det har vært et mål for Ministerrådet å få best mulige relasjoner mellom det offisielle og det frivillige nordiske samarbeidet. En strategi for dette samarbeidet ble vedtatt av Nordisk Råd i 1998 og satt ut i livet i 1999. I år 2000

er det vedtatt nærmere retningslinjer for samarbeidet mellom Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor/NGO.

En felles informasjonsstrategi for Ministerrådet og Nordisk Råd legger bl.a. stor vekt på å utnytte Internett som en viktig informasjonskilde, trolig den viktigste i årene fremover. I Oslo er det, i samarbeid med den norske Foreningen Norden, åpnet et informasjonsvindu - Norden i Fokus - som har til formål å synliggjøre det nordiske samarbeidet på en bedre måte og lette tilgangen på informasjon. Et liknende nordisk informasjonsvindu er også på plass i Stockholm og er under planlegging i København. I Helsingfors og Reykjavik dekket funksjonene opp av andre nordiske institusjoner.

Det nordiske samarbeidet er et samarbeid under stadig utvikling. En kort oppsummering kan bare gi et blekt bilde av bredden av og utviklingen i samarbeidet. Under det islandske formannskapet i Ministerrådet i 1999 ble det spesielt satt fokus på Vestnorden-samarbeidet. Et eget Nordisk Arktisk Forskningsprogram fokuserer på levekår, forvaltning av ressurser, biologisk mangfold og naturprosesser.

I 1998 vedtok de nordiske statsministrene en deklarasjon om et bæredyktig Norden. I tiden etter har det vært arbeidet med en tverrsektoriell strategi med et 20-års perspektiv bygget inn i seg. Strategien vil bli lagt fram mot slutten av år 2000 for endelig behandling av Nordisk Råd i 2001.

Identifisering og nedrivning av gjenværende grensehindringer i Norden, er stadig en prioritert oppgave for Ministerrådet.

Undervisnings- og forskningssektoren er en viktig del av det nordiske samarbeidet. I 1999 er det lagt fram en strategi for utdannelses- og forsknings-samarbeid for årene 2000-2004.

På barne- og ungdomssiden legges det fortsatt vekt på utviklingsprosjekter og elev- og lærerutveksling. Et utvekslingsprogram for elever i grunnskolen, *NORDPLUS-mini*, er videreført som pilotprosjekt i 1999.

Det nye ministerrådet for IT har felles nordisk IT-politikk som sitt ansvarsområde. Det dreier seg ikke minst om en fellesnordisk forståelse av informasjonsteknologiens betydning for såvel den globale som den regionale og nasjonale samfunnsutvikling. Det er ikke uten grunn at IT-teknologien er blitt sammenlignet med den betydning som den industrielle revolusjonen fikk på slutten av 1800-tallet.

Fra norsk side er det lagt vekt på å utvikle også et offisielt nordisk samarbeid om samepolitikken. Selv om det ikke er opprettet et formelt ministerråd for samepolitikk, ble det i mars 1999 etablert et fast samarbeid mellom de ansvarlige statsråder for samepolitikken i Norge, Sverige og Finland. Nordisk Ministerråd er sekretariat for dette samarbeidet, som bl.a. skal arbeide fram en nordisk samekonvensjon og arbeide med spørsmål knyttet til samisk parlamentarisk råd.

Nærområdene

Nordisk Ministerråd legger betydelig vekt på det nordiske samarbeidets relasjoner til Nærområdene. Geografisk avgrenses dette til de tre baltiske land, Nordvest-Russland og Kaliningrad, samt det arktiske området. Målsettingen for samarbeidet samsvarer i stor grad med innholdet i EUs politikk i den «Nordlige dimensjon».

Ministerrådets Nærområdeprogram har tre strategiske målsettinger. For det første skal det bidra til å styrke stabilitet og sikkerhet i vårt område. Sikkerhet defineres her i vid betydning og omfatter tiltak som en bæredyktig utnyttelse av ressursene, bekjempelse av kriminalitet, sosial trygghet og oppbygging av demokratiske samfunnsstrukturer. Den andre strategiske målsettingen sikter mot økt verdifelleskap og er knyttet til formidling av nordisk kultur og fellesnordiske verdier. Den tredje strategiske målsettingen sikter mot økt økonomisk samarbeid mellom de nordiske land og Nærområdene.

I det arktiske samarbeidet vektlegges næringslivsspørsmål som kan bedre utkommet og levekårene i de arktiske områdene.

Samlet går omlag 20 pst. av det fellesnordiske budsjettet til innsatser i Nærområdene.

Europasamarbeidet

Selv om Finland, Sverige og Danmark er EU-land og Norge og Island EØS-land, har alle fem nordiske land behov for samråd og samarbeid i forhold til europapolitikken. Det samarbeides for på et tidligst mulig tidspunkt å identifisere saker der de nordiske land har felles interesser i relasjon til det europeiske samarbeidet. Gjennom dette samspillet har også de nordiske EØS-landene en mulighet til å påvirke den europeiske dagsorden.

De nordiske lands samarbeid om europapolitikken har ingen formell status, men har karakter av uformelt samråd og informasjonsutveksling etter behov. Samvirket mellom de nordiske hovedsteder, Ministerrådets sekretariat i København og EU/EØS-representasjonene/delegasjonene i Brussel, er under stadig utvikling. Ministerrådet samarbeider også i større og større utstrekning direkte med EU/EØS-institusjonene i Brussel. Det er også et nordisk samarbeid om europeiske spørsmål utenfor rammene av EU/EØS-samarbeidet, bl.a. i organisasjoner som Europarådet, OECD og OSSE.

2 Vurdering av reformer og organisasjonsstruktur

I Innst. S. nr. 12 (1999-2000) vedrørende stortingsmeldingen om nordisk samarbeid uttaler Utenrikskomitéen bl.a.:

«Komitéen ber derfor om at Regjeringen i meldingen for år 2000 gir en vurdering av reformene og den nye organisasjonsstrukturen som Nordisk Råd vedtok i 1995, som grunnlag for en behandling i Stortinget. Komitéen ønsker i denne forbindelse at delegasjonen til Nordisk Råd utarbeider en rapport om erfaringene med den nye strukturen og den utvidelse av parlamentarisk arbeidsområde som har skjedd som en konsekvens av reformprosessen i Europa.»

Delegasjonens rapport om erfaringene med de reformer og den nye organisasjonsstruktur som ble vedtatt i 1995 er inntatt i tillegget til stortingsmeldingen.

Ministerrådet har for sin del og i all hovedsak fulgt opp og lagt reformforslagene til grunn for sitt arbeid, og det er Regjeringens oppfatning at det har bidratt til å forsterke samarbeidets politiske relevans og fleksibilitet.

Det er likevel Regjeringens oppfatning at det nordiske samarbeidets innhold, struktur og arbeidsformer krever en kontinuerlig overvåking og justeringer, slik at det kan fange opp nye behov og tilpasse seg nye rammebetingelser. Samarbeidsministrene har derfor tatt initiativet til flere utredninger som kommer til behandling i løpet av høsten 2000 og som kan bli av vesentlig betydning for samarbeidets innhold og arbeidsform i de kommende år:

For det første det såkalte «Vismannspanelet» som har fått i oppdrag å presentere ett eller flere scenarier for det nordiske samarbeid i et nytt årtusen.

For det andre arbeidsgruppen som overveier behovet for en revisjon av de strategiske retningslinjer for det fellesnordiske nærrområdesamarbeidet.

For det tredje arbeidet med en budsjettreform der det nå foreligger forslag fra generalsekretæren som er sendt på en omfattende høring.

Ved behandlingen av disse utredningene vil Regjeringen naturligvis legge stor vekt på delegasjonens synspunkter og på erfaringene med de strukturendringer som ble vedtatt i 1995.

Som nevnt er Regjeringen av den oppfatning at de reformer som berører regjeringenes arbeid i all hovedsak har virket positivt.

2.1 Prioriterte oppgaver

På grunnlag av rapporten «Nordisk samarbeid i en ny tid» ble det i 1995 besluttet at samarbeidet skulle konsentreres om tre hovedområder:

- Samarbeid i Norden
- Norden og Europa/EU/EØS
- Norden og Nærrområdene

Ministerrådet har fulgt opp denne søyleinndeling i planer, budsjett og sekretariats-organisasjon.

Denne beslutningen innebar bl.a. en formell bekreftelse på en utvikling som hadde vært tydelig siden begynnelsen av 90-årene, nemlig at det ikke lenger hadde noen fornuftig mening å begrense det offisielle nordiske samarbeidet til det internt nordiske.

Samtidig er det grunn til å være oppmerksom på at innholdet i de tre søyler er så mangfoldig at vedtaket snarere betød en utvidelse av dagsordenen enn en konsentrasjon. Eksempelvis er det nordiske forsvarssamarbeid nå blitt en fast post på sesjonens dagsorden etter et norsk initiativ i 1997.

På regjeringssiden har søyleinndelingen stort sett falt positivt ut. Miljøverndepartementet rapporterer eksempelvis at den tematiske inndelingen i tre områder, Europa, Norden og Nordens nærområder har bidratt til å fokusere og vitalisere det nordiske miljøvern-samarbeidet. Spesielt gjelder dette det EU-relaterte arbeidet der det bevisst har vært arbeidet for å styrke samarbeidet både på politisk nivå, i embetsmannskomiteén og i arbeidsgruppene. Det har også vært nyttig å få en sterkere fokusering på samarbeidet med Nærområdene som i denne perioden har blitt betydelig styrket for miljøsektorens vedkommende.

På den annen side har ikke den nye samarbeidsstrukturen endret rammebetingelsene for det nordiske kultursamarbeidet i vesentlig grad. Kulturdepartementet konstaterer at kultur fortsatt først og fremst er et internt nordisk samarbeid. Men europadimensjonen og nærområdedimensjonen i kultursamarbeidet er nok blitt tydeligere og mer strukturert som en følge av reformene. Dette gjelder både det faglige og prosjektorienterte samarbeidet som drives av kultursektorens organer og det politiske samarbeidet i selve Ministerrådet. Kulturen har på mange måter fått et videre mandat, i første rekke når det gjelder å utvikle nordisk identitet og styrke Norden som region i Europa.

Rapporten «Nordisk samarbeid i en ny tid» sidestiller langt på vei de tre søylene med hensyn til aktualitet og viktighet i det nordiske samarbeidet. Dette er en utvidelse av samarbeidet som det har vært vanskelig for kultursiden å akseptere og forholde seg til på en realistisk måte. De budsjettmessige konsekvensene med relativt store overføringer til de to nye samarbeidsområdene har heller ikke falt ut til fordel for kultursamarbeidet, som et genuint nordisk samarbeidsområde. Mye taler for at den nye strukturen bare kan utvikles som en realistisk ramme for det fremtidige kultursamarbeidet, dersom nye midler kan tilføres i rimelig grad.

2.2 Rådets utvalgsstruktur

På Rådets ekstrasesjon i september 1995 ble det besluttet at Rådets utvalg skulle gjenspeile de tre prioriterte områder:

- Nordenutvalget
- Europautvalget
- Nærområdeutvalget

Budsjett- og kontrollutvalget ble nedlagt. Presidiet overtok budsjettsakene, mens et nytt kontrollutvalg ble etablert. Endringene trådte i kraft januar 1996.

Regjeringen har merket seg at delegasjonen anser at det er noen problemer med den nåværende utvalgsstruktur og at det bør overveies å gå tilbake til et system med fagutvalg som alle har et ansvar for alle tre søyler.

Regjeringen konstaterer at dette er et spørsmål som Nordisk Råd selv må ta standpunkt til, men kan bekrefte at den nåværende utvalgsstruktur i en viss utstrekning innebærer noen praktiske problemer i forhold til Ministerrådet.

Utvalgsstrukturen - som også er utgangspunkt for sesjonens dagsorden - innebærer i prinsippet at alle fagstatsråder kan ha ansvar for saker i alle utvalg. Dette gjøre det vanskelig å planlegge statsrådenes deltakelse i sesjonene og Ministerrådets kontakt med utvalgene.

2.3 Sesjonene

De senere år har det vært holdt en årlig sesjon i november, kombinert med aktuelle temakonferanser i mars/april.

Regjeringen er kjent med at det har vært overveiet å flytte den årlige sesjon til februar/mars fordi november er en av de travleste måneder i de nasjonale parlamenter. En vårsesjon kunne kombineres med en budsjettseksjon om høsten som kan begrenses til en dag. Også for regjeringens medlemmer ville en slik omlegning av møterutinene være gunstig.

Regjeringen har merket seg at det gjennomsnittlige antall årlige medlemsforslag er halvert i forhold til første halvdel av nittiårene. Delegasjonen konstaterer at det har vært en konsentrasjon om færre, men mere betydningsfulle saker. Regjeringen ser positivt på denne utviklingen.

2.4 Formannskapet

Regjeringene har lagt stor vekt på arbeidet med og presentasjonen av de årlige formannskapsprogrammer. Det er regjeringens oppfatning at disse programmene har bidratt positivt til utviklingen av samarbeidet og at de har vært nyttige.

De diskusjoner og overveielser som det kommende formannskapsland gjennomfører i arbeidet med programmet bidrar til økt oppmerksomhet om det nordiske samarbeidet og stimulerer til kreativitet og nytenkning hos alle aktører.

2.5 Nordisk nytte

I 1995-rapporten ble begrepet «nordisk nytte» introdusert. Begrepet skal være utgangspunkt for all nordisk virksomhet. Kriteriene for «nordisk nytte» er

- virksomhet som ellers skulle skje i nasjonal regi, men hvor påtaketlige positive effekter oppnås gjennom felles nordiske løsninger
- virksomheten manifesterer og utvikler nordisk samhörighet
- virksomheten øker nordisk kompetanse og konkurransekraft.

Regjeringen har merket seg at delegasjonen mener at begrepet «nordisk nytte» har fått et negativt preg og at det nå kan være grunn til «å finne begrepet frem igjen».

Regjeringen antar at når Ministerrådet de senere år har måttet gjennomføre en strammere prioritering av mulige nye aktiviteter så skyldes det mere

at budsjettsituasjonen har vært anstrengt enn en rigid tolkning av nytte-begrepet.

2.6 Andre forslag

Rapporten «Nordisk samarbeid i en ny tid» inneholder et stort antall andre forslag som er fulgt opp av Ministerrådet. Det henvises i denne sammenheng til omtale andre steder i meldingen, særlig kapittel 3 om Nærområdene og kapittel 4 om annet tverrsektorielt samarbeid.

3 Nærområdene

3.1 Ministerrådets nærområdeprogram

Ministerrådets arbeidsprogram for Nordens nærområder 2000 tar utgangspunkt i det nye treårige rammeprogrammet som ble vedtatt i 1999. I arbeidsprogrammet inngår de samarbeidsprosjekter og øvrige aktiviteter som er planlagt gjennomført i 2000. Programmet inneholder også en fortegnelse over de planlagte tiltak som finansieres av ordinære budsjettmidler, utenom selve nærområdeprogrammet.

De strategiske målsettingene for arbeidsprogrammet er basert på samarbeidsministrenes beslutninger i 1996. På grunn av utviklingen når det gjelder samarbeidsstrukturer i våre nærområder har samarbeidsministrene funnet det ønskelig å vurdere behovet for en revisjon av de strategiske retningslinjer for samarbeidet med Nærområdene. Det er for dette formålet tilsatt en arbeidsgruppe som vil avgi sin innstilling i løpet av høsten.

Mandatet for denne arbeidsgruppen og «Vismannspanelet» omfatter også de forslag som foreligger om et samarbeid også med våre nærområder i vest: Shetland, Orknøyene, Hebridene, Skottland og de østlige kanadiske provinser.

Arbeidsprogrammet for 2000 omfatter som tidligere tre hovedkategorier av aktiviteter: Informasjonskontorer og kontaktvirksomhet, stipendieordninger og samarbeidsprosjekter. Prosjektene inndeles i fire temaområder: Demokrati og velferdspolitik, kulturformidling, bærekraftig ressursutnyttelse og overgang til markedsøkonomi. Det er et mål at likestilling mellom kjønnene skal integreres i alle relevante prosjekter i arbeidsprogrammet.

Budsjettet for nærområdeprogrammet er på 66,7 millioner DKK. Dessuten planlegger sektorene å anvende ca. 78,6 millioner DKK til nærområdeaktiviteter utover nærområdebudsjettet. I tillegg kommer endel aktiviteter i regi av de nordiske institusjonene.

Samarbeid om utdanning og forskning utgjør en viktig del av Ministerrådets nærområdeprogram, i første rekke innenfor rammen av stipendordningen for Baltikum og Russland. Ordningen skal bidra til å styrke samarbeidet med Nærområdene gjennom nettverksbygging, og omfatter støtte til utveksling av forskere, lærere og studenter.

Innenfor rammen av nærområdebudsjettet har styringsgruppen for skolesamarbeid i 1999 igansatt et nordisk-baltisk samarbeidsprogram om spesialundervisning - «Development of a School for all». Styringsgruppen er også involvert i oppfølgingen av handlingsplanen for barn og unge i Nordens nærområder. Videre er styringsgruppen for voksenopplæring og folkeopplysning som tidligere engasjert i nettverksbygging mellom nordiske, baltiske og russiske prosjekter på voksenopplæringsområdet.

Også utenfor selve nærområdeprogrammet pågår det et utstrakt samarbeid om utdanning og forskning mellom Norden og Baltikum. Ministerrådet

har våren 2000 gjort opp status med hensyn til oppfølgingen av et møte mellom de baltiske og nordiske utdanningsministre i desember 1997, bl.a. i forhold til mulig etablering av et felles baltisk-nordisk utdanningsrom innenfor høgre utdanning. Dette spørsmål har vært utredet av en arbeidsgruppe nedsett av HØGUT. Arbeidsgruppens rapport konkluderer med at det ikke foreligger formelle hindringer for å etablere et felles baltisk-nordisk utdanningsrom, og at de hindringer som finnes er av praktisk og i første rekke økonomisk art. Anbefalingene fra gruppen er nå gjenstand for videre oppfølging.

Forbrukerpolitikk inngår siden 1996 i arbeidsprogrammet. For 1999/2000 er prioriterte områder forbrukerorganisering med tre pågående prosjekter: De baltiske landene, forbrukerundervisning i skolen, og modeller for løsning av forbrukertvister.

Etter rekommandasjon 8/97 fra Nordisk Råd, utarbeidet Ministerrådet i 1998 en tverrsektoriell handlingsplan for barn og unges situasjon i nærområdene (de baltiske land, Kaliningrad, Nordvest-Russland og området omkring St. Petersburg). Planen inneholder tiltak som kan bedre den sosiale utvikling og levekår for barn og unge i nærområdene, da med fokus på særlig utsatte barn og unge. I 1999 ble det formulert en aksjonsplan som en konkret oppfølging av denne handlingsplanen.

Ministerrådet var medarrangør til konferansen «Kvinner og demokrati ved inngangen til et nytt årtusen» i Reykjavik i oktober 1999. Konferansen var et initiativ fra Islands regjering og USA/Vital Voices Global Initiative. Målgruppen var aktører i Norden, Baltikum og Russland. Målet var å styrke kvinners deltakelse i politikk og økonomi og å utvikle samarbeidet mellom landene. Ti arbeidsgrupper tok sikte på å få i gang konkrete samarbeidsprosjekter for iverksetting etter konferansen. Oppfølgingen vil skje i nært samarbeid med Ministerrådet og innenfor rammen av nærområdesamarbeidet. Det er planlagt en oppfølgingskonferanse i Vilnius, Litauen i juni 2001.

Det nordiske samarbeidet om miljøproblemene i Nærområdene har høy prioritet i alle de nordiske land. En rekke økonomiske virkemidler som er avgjørende for iverksetting av tiltak er etablert. Norge deltar aktivt i både det formelle og uformelle samarbeidet med de øvrige nordiske land i Østersjø- og Barentsregionen. Samarbeidet er i stor grad preget av samordning av bilaterale tiltak. Det er opprettet en uformell nordisk samordningsgruppe på embetsnivå hvor partene holder hverandre orientert om sine samarbeidsforhold, og hvor erfaringer fra samarbeidet i Nordens nærområder utveksles og drøftes.

Det er en viktig oppgave å samordne arbeidet i de ulike regionale fora, Arktisk Råd, Barentsrådet, Østersjørådet og Nordisk Ministerråd. Det er også viktig at EUs arbeid med den nordlige dimensjon bygger på og utnytter den aktivitet som finner sted i de regionale samarbeidsorganisasjonene i nord.

I denne sammenheng kan det nevnes at Utenriksdepartementet har engasjert Nordregio til å utrede mulighetene for en bedre koordinering av de regionale rådernes nærområdeaktiviteter. Nordregios rapport skal foreligge i løpet av høsten.

3.2 Arktisk Råd

Arktisk Råd er eneste regionale samarbeidsorgan som omfatter alle de åtte arktiske land, de fem nordiske, USA, Canada og Russland. Rådet har i tillegg "permanente deltakere" som representerer urbefolkningene i den arktiske regionen. Blant disse er Samerådet som representerer samene i Norge, Sverige, Finland og Russland. Ikke-arktiske land, mellomstatlige og ikke-statlige organisasjoner, og parlamentarikerorganisasjoner kan delta som observatører. Nordisk Råd og Parlamentarikerkomiteen for Arktis er blant dem som har fast observatørstatus. Nordisk Ministerråd har det siste året deltatt som ad hoc-observatør, og har søkt om fast observatørstatus.

Initiativet til et miljøsamarbeid i Arktis ble tatt for ca. 10 år siden, etter den "kalde krigens" slutt. Dette ble snart formalisert i Den arktiske miljøvernstrategien (AEPS), eller Rovaniemi-prosessen som ble etablert i 1991. Arktisk Råd ble opprettet i 1996 som etterfølger til AEPS. Med etableringen av Arktisk Råd ble samarbeidet utvidet til også å omfatte bærekraftig utvikling, som i prinsippet åpner for at de fleste områder av betydning for utviklingen av den arktiske regionen kan innbefattes, bortsett fra sikkerhets- og forsvarspolitik.

Arktisk Råds ministermøter holdes annethvert år. Utenom ministermøtene blir arbeidet i Arktisk Råd ledet av nasjonale koordinatorene på embetsnivå. Neste ministermøte skal være i oktober 2000 i Alaska. Finland vil da ta over formannskapet for neste toårsperiode etter USA. Sekretariatet for Arktisk Råd følger formannskapslandet. Ministermøtet vedtar programmer og prosjekter som blir gjennomført i regi av Arktisk Råds arbeidsgrupper.

Under Arktisk Råd er det fem arbeidsgrupper hvorav fire er videreført fra miljøsamarbeidet. Den femte er arbeidsgruppen for bærekraftig utvikling. De fire opprinnelige arbeidsgruppene dekker disse områdene:

- Programmet for overvåking av det arktiske miljø (AMAP)
- Bevaring av arktisk fauna og flora (CAFF)
- Beredskapsprogram mot akutt forurensning (EPPR)
- Beskyttelse av det marine miljø (PAME)

Sekretariatet for AMAP ligger i Oslo, mens sekretariatene for CAFF og PAME er i Akureyri. EPPR har ikke noe fast sekretariat.

På flere områder er det utarbeidet regionale handlingsplaner for Arktis som er en direkte oppfølging av globale avtaler. Dette gjelder særlig på områdene biodiversitet og forurensning av det globale marine miljø. Nordisk Ministerråd har støttet flere prosjekter under AMAP og CAFF. Det legges vekt på å oppnå nordisk samarbeid der dette er naturlig.

Arktisk Råds program for bærekraftig utvikling ble vedtatt på forrige ministermøte i Canada høsten 1998, og det er arbeidsgruppen for bærekraftig utvikling som har ansvaret for gjennomføring av programmet. Det er igangsatt prosjekter på følgende områder: telemedisin, barn og ungdom, kystfiskerier samt fremme av økologisk og kulturell bærekraftig turisme. Andre prosjekter er også under utvikling. Fra norsk side har vi gjennom avholdelse av fagseminarer arbeidet for å få oppslutning om et nærmere arktisk samarbeid om bærekraftig reindrift, bærekraftig utnyttelse av marine ressurser og produksjon av olje og gass i et bærekraftig perspektiv.

De nordiske landene og Canada har gått inn for at programmet for bærekraftig utvikling må få et strategisk rammeverk som setter prioriteringer for

det videre arbeidet for å sikre at programmet blir mer enn enkeltstående prosjekter, og for å sikre at miljøhensyn blir integrert.

Ett av de viktigste resultatene av det arktiske miljøsam arbeidet, var statusrapporten om det arktiske miljø, som AMAP la frem i 1997. Denne rapporten dannet grunnlaget for beslutningen om at det skulle utarbeides en handlingsplan mot forurensning av Arktis. Norge har ledet arbeidet med handlingsplanen som legges frem for vedtak på ministermøtet til høsten. Prioriterte innsatsområder er organiske miljøgifter, tungmetaller, radioaktivitet og reduksjonen i ozonlaget.

Arktisk Råd har også tatt initiativ til en utredning om konsekvenser for naturmiljøet av eventuelle klimaendringer i Arktis, og i neste omgang også sosioøkonomiske konsekvenser. For å sikre balanse mellom fokus på Nord-Europa og Nord-Amerika og tilstrekkelig europeisk tyngde i programmet bør det samarbeides både på nordisk plan og i forhold til EU ved implementeringen av programmet. Fra norsk side vil man engasjere seg sterkt i det videre arbeid med klimaprojektet, både på ekspertplan og myndighetsplan.

Det er i norsk interesse å utdype og videreutvikle samarbeidet i Arktisk Råd for at det skal bli et substansielt og politisk relevant organ for sirkumpolart samarbeid. Arktisk Råd står overfor nye utfordringer og arbeidsoppgaver som den eksisterende arbeidsgruppestruktur er lite egnet til å takle. Blant annet gjelder det arbeidet med gjennomføringen av handlingsplanen for å bekjempe forurensning. Norge har derfor tatt til orde for at det foretas en utredning og vurdering av hensiktsmessigheten av den eksisterende arbeidsgruppestruktur i Arktisk Råd. Det ligger nå an til at en slik utredning vil bli foretatt under den finske formannskapsperioden.

En viktig dimensjon ved samarbeidet i Arktisk Råd er urbefolkningenes status som permanente deltakere. Deres deltakelse bidrar til en mer helhetlig forståelse av kompleksiteten i miljøproblemene og av samfunn i nord. Enkelte miljøproblemer rammer urbefolkningen i sterkere grad enn andre, bl.a. grunnet kosthold. På statsbudsjettet for 2000 ble det opprettet en egen underpost på kr. 250.000 til støtte for urfolks deltakelse i Arktisk Råd.

Det er behov for et nært samarbeid mellom Arktisk Råd og andre regionale samarbeidsfora som Barentsrådet, Nordisk Ministerråd og EU. Ikke minst på grunn av koordineringshensyn er dette viktig. Arktisk Råd arbeider med spørsmålet om hvordan en slik koordinering best kan ivaretas. Finlands overtakelse av formannskapet i Arktisk Råd vil kunne bidra positivt til et tettere samarbeid med de regionale fora som har sitt tyngdepunkt i Europa.

Norske interesser i nord ivaretas primært gjennom nasjonal politikk og i bilaterale kontakter. Gjennom Arktisk Råd er det imidlertid mulighet for å supplere bilaterale kontakter med multilaterale drøftelser. Arktisk Råd er et relativt lite forum der de nordiske landene møter sine store naboer i øst og vest. Både Russlands og USAs politikk i de nordlige områder er av stor betydning for Norge. Gjennom aktiv deltakelse i Arktisk Råd har Norge fått en ny mulighet til å påvirke den fremtidige utviklingen i sine nordlige nærrområder.

3.3 Barentsrådet

Barentssamarbeidet ble opprettet på norsk initiativ i 1993. Det består av seks medlemsland (Norge, Sverige, Danmark, Island, Finland og Russland), EU-kommisjonen og en rekke observatører. Det har to nivåer: det mellomstatlige Barentsrådet, som møtes på utenriksministernivå én gang hvert år (hvert formannskap) og Regionrådet, der norske, svenske, finske og russiske fylkesmyndigheter i Barentsregionen møtes om lag fire ganger i året. Ulike fagministre har også hatt møter innenfor rammen av Barentssamarbeidet.

Barentsrådet ble frem til mars 1999 ledet av Norge da Finland overtok formannskapet. Hovedprioriteringene under det norske formannskap var helse, utdanning og atomsamarbeid. Dette ble videreført av Finland som i tillegg satte skogbruk og ungdom på agendaen.

Barentssamarbeidet har fra første stund hatt to hovedmål. Det ene er å skape et stabiliserende samarbeidsmønster i forholdet mellom de nordiske land og Russland, og på den måten bidra til å knytte Russland til europeisk samarbeid. Dette har også gitt Barentssamarbeidet et sikkerhetspolitisk element. Det andre hovedmålet er å styrke den økonomiske og sosiale utvikling i Barentsregionen. Dette andre hovedmålet retter seg i praksis kun mot Nordvest-Russland. Hovedtyngden av det praktiske prosjektarbeid foregår dermed i Murmansk og Arkhangelsk fylker, Republikken Karelen og Nenets autonome område.

Barentsrådet har i sitt arbeid lagt særlig vekt på næringsutvikling og handel, miljø, inklusive bærekraftig jord- og skogbruk, energi, transport og infrastruktur, ungdom og utdanning, samt helse. På alle disse områdene er det etablert arbeidsgrupper med representanter for medlemsland og observatører.

Regionrådet har i sitt Barentsprogram for 2000-2003 definert næringsutvikling/infrastruktur, kompetanseutvikling/utdanning, miljø/helse, velferd/kultur og urfolk som prioriterte områder.

Det er liten tvil om at Norge i 1993 og årene etter hadde urealistiske forhåpninger til det fremtidige økonomiske samarbeidet i Barentsregionen. Årsakene til den svake fremgangen på dette feltet er i første rekke Russlands vanskelige økonomiske situasjon, handelshindre av byråkratisk og annen art, og det forhold at infrastrukturen er bygget ut for nord-sør-kontakter.

Barentssamarbeidet har imidlertid vært svært vellykket på andre felter. Det har skapt et nært samarbeid mellom de berørte land for å løse viktige utfordringer. Det har ikke minst skapt et aktivt lokalt engasjement. Det folk-til-folk samarbeid som er utviklet mellom Russland og de øvrige nordiske land i nord er uten tvil Barentssamarbeidets største suksess.

Mulighetene for å gjennomføre miljøtiltak i industri og kommunal sektor i Barentsregionen er nå også klart forbedret etter at NEFCOs (Det nordiske miljøfinansieringsselskapet) miljøutviklingsfond ble operativt.

Barentssamarbeidet er i realiteten en formell ramme for utredning, planlegging og styring/koordinering av et prosjektsamarbeid som i all hovedsak er bilateralt. Ministermøtene fungerer som overordnet styringsorgan og har stor betydning når det gjelder å sette et saksfelt på dagsordenen og på den måten få styrt midler og prosjektarbeid i alle medlemsland i ønsket retning. Barentsrådets helseprogram er et eksempel på dette. Underliggende arbeids-

grupper har en viktig funksjon når det gjelder utredning, koordinering og praktiske tiltak på det mellomstatlige nivå.

Det norske praktiske engasjement i Nordvest-Russland er knyttet til Barentssamarbeidet på ulikt vis. Noe foregår i nær tilknytning til arbeidet i Barentsrådet og Regionrådet, mens annet arbeid i hovedsak foregår i bilateral regi, men slik at det støtter opp om de prioriteringer som fastlegges i de to rådene.

En betydelig del av det norske prosjektsamarbeidet foregår regionalt, med Barentssekretariatet i Kirkenes som koordinator, og med Regionrådets Barentsprogram som overordnet styringsdokument. Midlene til disse prosjektene kommer fra en årlig bevilgning fra samarbeidsprogrammet for Øst- og Sentral-Europa.

Sekretariatet i Kirkenes har bygget opp betydelig kompetanse på Nordvest-Russland og et omfattende kontaktnett. Det brukes derfor nå også som samarbeidspartner for programmer vedtatt av Barentsrådet (helseprogrammet og programmet for utveksling av studenter og forskere, begge vedtatt i Bodø i mars 1999). Sekretariatet har også hatt sekretariatsfunksjon under utarbeidelsen av Barentsprogrammet 2000-2003. Sekretariatet eies i dag av de tre nordlige fylkeskommunene og mottar årlig driftsstøtte fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Barentssamarbeidet arbeider for økt kontakt mellom de regionale samarbeidsfora i regionen som Arktisk Råd, Østersjøsamrådet og Barentssamarbeidet. Begrunnelsen er i første rekke at disse fora arbeider med nært beslektede problemstillinger innenfor tunge samarbeidsfelter, som næringssamarbeid og energi. Samtidig legges det også stor vekt på disse rådenes bidrag til utviklingen av den nordlige dimensjon.

Norge har lagt store ressurser inn i Barentssamarbeidet, som er den av de regionale samarbeidsordninger i nord som er sterkest fokusert mot Nordvest-Russland, og som dermed har størst potensial for å kunne bidra til en ønsket utvikling i våre nærområder og til vårt samarbeid med denne delen av Russland. Fra norsk side vil en fortsatt legge vekt på en videreutvikling av Barentssamarbeidet, konkret ved at innsatsen i prosjektsamarbeidet økes, både på sentralt og regionalt nivå.

Miljøvernministrene i Barentsrådet har vedtatt et handlingsprogram for miljøvern og bærekraftig utvikling med hovedvekt på forurensning, biologisk mangfold, kulturminner, renere produksjon, utvikling av russisk regional miljøvernforvaltning og NGO-samarbeid. Norge hadde formannskapet i Barentsrådet/miljø fra juni 1999 til høsten 2001. Prinsippene om Lokal Agenda 21 var førende og det ble lagt vekt på forankre tiltakene lokalt og regionalt, å påvirke andre sektorer Barents-politikk slik at miljødimensjonen tydeliggjøres og å informere om miljøforhold i regionen. Støtte til urbefolkningen i regionen gis prioritet.

Barentsrådet vedtok i Bodø i mars 1999 å inkludere ungdomspolitikken som et av sine utviklingsområder. Det er derfor etablert en ad hoc arbeidsgruppe med representanter fra de relevante departementer i Danmark, Finland, Island, Norge, Russland og Sverige. Gruppen utarbeidet en rapport med forslag om videreføring på rådsmøtet i Finland i mars 2000. Finland arrangerte også en større konferanse i september 1999 om ungdomspolitisk samarbeid i

Barentsregionen, hvor det bl.a. ble vedtatt en anbefaling om å holde en konferanse for statsrådene ansvarlig for ungdomspolitiske spørsmål innen rammen av Barentsrådet. Norge ved barne- og familiedepartementet har påtatt seg dette arrangementet ut fra et ønske om et sterkere engasjement i det ungdomspolitiske samarbeidet i Barentsregionen.

Etter norsk initiativ ble det vedtatt et 4-årig samarbeidsprogram for helse på Barentsrådssmøtet våren 1999. Prioriterte områder er smittsomme sykdommer, mor/barn, livsstil, urfolk og generell kvalitetsforbedring. Programmet har en referansegruppe og Barentssekretariatet har en database med informasjon om alle prosjekt under helsesamarbeidet. Fra norsk side er det i år disponert ca 15 millioner kroner, fordelt på 21 prosjekter.

3.4 Østersjørådet

Østersjørådet var det første regionale samarbeidsforum som ble opprettet med både vestlige land og tidligere østblokkland etter jernteppets fall. Rådet ble stiftet i København i 1992 av Danmark, Estland, Finland, Latvia, Litauen, Norge, Polen, Russland, Sverige og Tyskland, samt EU-kommisjonen. Island ble medlem i 1995. Observatører er Frankrike, Italia, Storbritannia, Ukraina og USA. Norges engasjement i Østersjørådet er en viktig del av norsk nærområdepolitikk, hvor også det nordiske samarbeid, Barentsrådet og Arktisk Råd inngår. Hovedmålsetningen for norsk deltakelse i Østersjø-samarbeidet er å styrke europeisk sikkerhet ved fortsatt integrasjon av Russland i vestlige samarbeidsfora samt å utvikle og styrke forholdet til de nye demokratier i Baltikum. Østersjørådet kan dessuten bidra til å forbedre forbindelsene mellom Russland og nabostatene, både som et forum for politisk dialog og praktisk samarbeid.

Østersjørådet fokuserer sin virksomhet på områdene demokratiutvikling, økonomisk integrasjon og utvikling, utdanning, miljø- og energispørsmål, atomsikkerhet og bekjempelse av organisert kriminalitet. Et nytt satsingsområde er helse.

Østersjørådet består av utenriksministrene i medlemslandene og er et mellomstatlig samarbeid uten overnasjonal myndighet. Beslutningene tas ved konsensus. Iverksettelse forutsetter nasjonale beslutninger. Formannskapet veksler hvert år mellom landene. Norge hadde formannskapet i 1999/2000, etterfulgt av Tyskland. Et teknisk sekretariat i Stockholm ivaretar kontinuiteten i samarbeidet. Det løpende arbeidet i Østersjørådet koordineres av Embetskomiteen (CSO), som består av representanter fra medlemslandenes utenriksdepartementer. Under denne er det tre arbeidsgrupper:

- Arbeidsgruppen for støtte til demokratiske institusjoner (WGDI)
- Arbeidsgruppen for økonomisk samarbeid (WGEC)
- Arbeidsgruppen for atomsikkerhet og strålevern (WGNRS)

Statsministrene i Østersjøregionen har hittil møttes tre ganger. Toppmøtene er en egen prosess som utvikler seg parallelt med Østersjørådet, og til dels i samarbeid med dette. En praksis med møter hvert annet år synes å være etablert. Det forrige toppmøtet fant sted i Kolding i Danmark i april 2000 under norsk ledelse. Foruten å trekke opp politiske retningslinjer har statsministrene også tatt initiativ til praktisk samarbeid på en rekke felt, ved å nedsette

Task Forces med begrenset mandat, som for eksempel arbeider med bekjempelse av organisert kriminalitet og smittsomme sykdommer.

Den nordiske samarbeidsmodellen har på mange måter vært en inspirasjon for Østersjøsam arbeidet. Det er et mål at relasjonene mellom Østersjøstatene skal forløpe på samme måte, gjennom over tid å utvikle en like naturlig og uhindret måte å løse problemer på. Østersjørådet har ikke et eget budsjett for å sette kraft bak beslutningene. I den grad man har satt i gang konkrete fellesprosjekter, har enkeltland deltatt med frivillige bidrag. I noen tilfeller, spesielt innen energisamarbeidet, har man etablert et vellykket samarbeid med Nordisk Ministerråd.

Samarbeidet i Østersjøregionen involverer et stort antall statlige myndigheter så vel som fylker, kommuner, næringsliv og folk-til-folk kontakter. Østersjørådet er således et velfungerende nettverksforum. For å møte det økende behov for koordinering av samarbeidet, og for å unngå overlapping med allerede eksisterende regionalt samarbeid, vedtok man under norsk formannskap å gjøre selve Østersjørådet til hovedkoordinator for det mellomstatlige samarbeidet, etter mønster av den nordiske samarbeidsmodellen. Norge arbeider også med utgangspunkt i Barentsmodellen (Regionrådet) for å oppnå et mer systematisk samarbeid med de regionale sammenslutningene av fylker, kommuner og byer. For å utvikle samarbeidet på sub-regionalt nivå også i Østersjøregionen, har Norge støttet et forslag om å opprette et eget regionalt fond for slikt samarbeid.

Fire av Østersjørådets medlemsland står på terskelen til EU-medlemskap. Målet er at EU-utvidelsen skal bidra til økonomisk vekst i regionen og dermed redusere velstandskløften mellom de vestlige og de østlige landene. Utvidelsen vil imidlertid ikke innebære at Østersjørådet mister sin betydning som regionalt samarbeidsforum.

En EU-utvidelse som omfatter både Polen og Litauen vil sette den russiske regionen Kaliningrad i en spesielt vanskelig situasjon som en enklave i EU. Det vil derfor være viktig å involvere Kaliningrad i grenseregionalt samarbeid og å koordinere innsatsen overfor enklaven med andre engasjerte internasjonale aktører. EUs initiativ om en nordlig dimensjon forventes å ha en slik koordinerende effekt på samarbeidet i vårt nærområde. Den nordlige dimensjon gir mulighet til å fremme norske synspunkter på utviklingen i regionen både bilateralt og gjennom Barents- og Østersjørådet. En utfordring fremover vil være å bidra med konkrete forslag for samarbeid til EUs handlingsplan.

Aktivitetene i Østersjørådet spenner over et vidt saksfelt. Et viktig aspekt er å etablere et effektivt og bedre integrert regionalt energisystem. Gjennom et regionalt samarbeid er det utarbeidet et energiarbeidsprogram med en felles strategi for en bærekraftig energiforsyning, med gass, elektrisitet, klima og energiøkonomisering som sentrale områder. Nordisk Ministerråd har finansiert opprettelsen av et energisekretariat tilknyttet Østersjørådets sekretariat i Stockholm. Man vil nå se på mulighetene for at regionen kan bli et testområde for implementering av Kyotoprotokollens fleksible mekanismer.

En av hovedmålsetningene for Norges engasjement i Østersjørådet er å etablere forutsigbare og stabile rammebetingelser for næringslivet. Økt regional handel og investeringer samt større integrasjon mellom næringslivet i medlemslandene vil bidra til en bærekraftig økonomisk utvikling. Handelsmi-

nistrene vedtok en konkret handlingsplan i 2000 med konkrete mål og løsninger.

Et viktig bidrag til Østersjørådets hovedmålsetning om å bidra til stabilitet og demokratisk utvikling i regionen er EuroFaculty, Østersjørådets utdanningsprosjekt innen jus, økonomi og statsvitenskap. Da prosjektet er en akademisk suksess i de baltiske land, har man vedtatt å opprette et lignende konsept i Kaliningrad.

Østersjørådets kommissær for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter har vært et viktig ledd i demokratiseringsprosessen i de østlige medlemsland. Kommissæren er uavhengig og rapporterer direkte til Rådet. Han har bidratt til å sette viktige spørsmål om demokratisering og menneskerettigheter på dagsorden.

I 1996 nedsatte statsministrene en *Task Force* for å bekjempe organisert kriminalitet. Samarbeidet har vært meget vellykket. Mandatet ble på toppmøtet i Kolding forlenget til utgangen av 2004. Etter norsk initiativ vedtok statsministrene også å etablere en *Task Force* for bekjempelse av smittsomme sykdommer. Gruppen ble, under norsk ledelse, gitt i oppdrag å utarbeide en plan mot spredning av smittsomme sykdommer innen utgangen av 2000. Det er forventet at forslagene vil trekke betydelige ressurser inn i arbeidet med smittevern for regionen i de påfølgende år. Arbeidet vil koordineres i forhold til Nordisk Ministerråds helseprosjekter.

Innen rammen av Østersjørådet pågår det også samarbeid innen sivil sikkerhet, atomsikkerhet og for å bekjempe seksuell utnyttning av barn. I regi av Nordisk Ministerråd er det igangsatt et utredningsprosjekt om behandling i tillegg til straff for de som er straffedømt for seksuelle overgrep mot barn. Norge og Sverige har også engasjert seg i arbeidet med å etablere et IT-nettverk for å bekjempe kommersiell seksuell utnyttning av barn og medvirke til å styrke hjelpeinnsatsen for utsatte barn og unge i Østersjøregionen. I 1999 ble det holdt en ekspertkonferanse med deltakelse fra Østersjølandene om videreutvikling av dette IT-nettverket, og Norge, Sverige og Danmark har arbeidet med å utvikle nettverket faglig og teknisk. Målet er at alle Østersjølandene skal delta i dette IT-samarbeidet.

Handlingsplanen for utvidet samarbeid på det ungdomspolitiske området innen rammen av Østersjørådet er i første rekke fulgt opp av regionens frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Det er etablert et sekretariat i Kiel med bistand fra Finland, Sverige og Tyskland for å styrke dette samarbeidet, og Tyskland arrangerte en evaluerings- og oppfølgingskonferanse i juni 2000.

Alle de baltiske land har nå opprettet en likestillingsadministrasjon, og Litauen har som første land fått en likestillingslov og et likestillingsombud. Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK) har vært aktive som medarrangør av flere store konferanser og ved etablering av nye sentre for kvinneforskning og forskningsnettverk.

Handlingsprogrammet for den regionale versjonen av Agenda 21 (Baltic21) fokuserer på integreringen av miljøhensyn i ulike sektorer. Viktigheten av å koordinere regionale initiativ understrekes for å sikre at hele det nordlige nærområdet er dekket med en sammenhengende, samarbeidende, kvalifisert og effektiv miljøvernforvaltning. Her er det et stort potensiale for samarbeid mellom de regionale organisasjoner.

Handlingsprogrammet for Baltic 21 fokuserer på aktiviteter innen jordbruk, energi, fiskeri, skog, industri, turisme, transport og arealplanlegging. Norge vurderer samarbeidet innen energi som særlig viktig. Norge ved Miljøverndepartementet og Jordforsk har påtatt seg ansvaret for å lede arbeidet med å utvikle modellområder for bærekraftig utvikling i regionen. Norge har primært satt fokus på å bidra til utvikling av bærekraftig utvikling i Nordvest-Russland. Norge bidrar til oppfølging av Baltic 21 gjennom det bilaterale samarbeidet med Russland og Barentssamarbeidet. Samordning mellom arbeidet med bærekraftig utvikling i Østersjøregionen og Barentsregionen i forhold til de russiske områder er nødvendig. Det legges vekt på å integrere samarbeidet i Baltic 21 i EUs arbeid med den nordlige dimensjon.

Norge har observatørstatus i HELCOM, det utøvende organ for Helsingforskonvensjonen av 1992 om beskyttelse av det marine miljø i Østersjøen. Norge har bl.a. deltatt i møter på ministernivå i 1992 og 1998, og Statens forurensningstilsyn deltar jevnlig i møter på ekspertnivå. HELCOM er viktig for Norge også fordi Russland deltar som partner i et forpliktende samarbeid med de andre Østersjølandene og EU. Et annet forum er «Visions and Strategies around the Baltic Sea 2010» (VASAB 2010) som er et plansamarbeid mellom 11 land i Østersjøområdet. Norge la under sitt formannskap i VASAB fra september 1999 til september 2000 særlig vekt på å utvikle dagens visjon, strategier og handlingsplan sett i forhold til utvidelsesprosessen i EU, Østersjørådet og andre fora for samarbeid i Østersjøområdet med bl.a. Barentsregionen.

For at Østersjørådet skal forbli en livskraftig struktur også i tiden fremover må tilliten fortsatt bygges opp mellom medlemslandene, ikke bare mellom regjeringer, men også på grasrotnivå. Dette kan bare oppnås gjennom en langsiktig innsats. Et bredt nettverk av samarbeidsordninger, samhandel og gjensidig avhengighet bidrar til fred og sikkerhetspolitisk stabilitet i Nærområdene. Regjeringen vil arbeide for bedre koordinering mellom Østersjørådet, det nordiske nærområdeprogrammet og andre organisasjoner for å oppnå synergieffekter og flere konkrete resultater som betyr noe for menneskene i regionen.

3.5 Vestnorden-samarbeidet

Nordisk Atlantsamarbeid (NORA)

Det nordatlantiske samarbeidet er et samarbeid mellom Island, Færøyene, Grønland og Norge med overordnet mål å drive regionalt næringsutviklings-samarbeid mellom landene. Politikken for samarbeidet fastlegges av Nordisk Ministerråd (NMR) gjennom Nordisk embetsmannskomite for regional planlegging (NERP). NMR bevilger årlig ca. 4,7 mill DKK til komiteen. I tillegg er det overført 1.46 MDKK fra overskuddet i Vestnordenfondet i 1999.

Komiteen består av inntil 12 medlemmer - tre valgt av Grønlands Landsstyre, tre av Færøyenes Landsstyre, tre av den islandske regjering og tre av den norske regjering. Formannskapet for år 2000 er overtatt av Færøyene. I tillegg har Nordisk Ministerråds sekretariat rett til å møte som observatør.

Fra Norge deltar Samarbeidsrådet for Vest- og Sørlandet (SAVOS), Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag (LU) og Regionalpolitisk avdeling i Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Lederen og en repre-

sentant fra de øvrige landene utgjør et arbeidsutvalg (AU). Fra 1.1.99 overtok LU Norges plass i AU og overtok samtidig formannskapet i komitéen. Hovedsekretariatet er plassert i Torshavn. I juni 1999 arrangerte NORA en vellykket næringskonferanse i Egilstadir på Øst-Island. Dette arrangementet ble også støttet av Vestnordenfondet.

NORAs viktigste oppgave er å bevare og forsterke de regionale og næringspolitiske båndene mellom Færøyene, Grønland, Island og Norge gjennom formidling av erfaringer og kunnskap gjennom konkrete samarbeidsprosjekter mellom minst to av landene. NORA kan gi forprosjektstøtte til delfinansiering av pilotprosjekter og utviklingsprosjekter innen prioriterte næringsområder, fortrinnsvis i regi av private bedrifter, men også til offentlige institusjoner. Prioriterte områder er i dag havressurser og havmiljø, turisme, jordbruk, trafikk og kommunikasjon, samt handel og industri.

Nordsjøvisjonen - arbeidet med en koordinert og bærekraftig utvikling i Nordsjø-regionen

De 6 nordsjølandene Norge, Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland og Storbritannia har utarbeidet en visjon for Nordsjøregionen. Arbeidet tar utgangspunkt i EUs perspektiv for romlig utvikling i Europa (European Spatial Development Perspective, ESDP) og er finansiert ved hjelp av EU-programmet Interreg IIC. Formålet har vært å skape en visjon som skal brukes som hjelpemiddel i arbeidet med å fastlegge en langsiktig kurs for det regionale samarbeidet over nasjonale grenser, og bruke regionens muligheter når det gjelder en framtidig økonomisk, sosial og miljømessig bærekraftig utvikling. Visjonen beskriver hovedtrekk ved et ønsket samfunn om ca 20 år, og inneholder også forslag til strategier og anbefalte forslag til oppfølgingsprosjekter for å nærme seg den beskrevne visjonen.

Anbefalingene i prosjektet er ikke bindende, men er tenkt å skulle fungere som:

- Inspirasjonskilde for regional og lokal planlegging rundt Nordsjøen
- Inspirasjonskilde for sektorplanlegging nasjonalt og regionalt
- Bidrag til å konkretisere European Spatial Development Perspective (ESDP)
- Bidrag til å utforme nye interregprogram (IIIB) for Nordsjøen

4 Annet tverrsektorielt samarbeid

4.1 Europeiske og internasjonale spørsmål

Den europeiske og internasjonale utvikling stiller Norden og det nordiske samarbeid overfor store utfordringer. De nordiske land har vist vilje til å spille på samme lag selv om man har gjort forskjellig veivalg både når det gjelder NATO og EU. Det søkes å oppnå forståelse og støtte på den bredere europeiske og internasjonale arena for nordiske verdier og holdninger. Det nordiske samarbeid utgjør i tillegg til rent nordiske saker et viktig og hensiktsmessig supplerende instrument i de nordiske lands europapolitikk. De nordiske lands regjeringer legger vekt på å opprettholde det nordiske samarbeidet.

Ministerrådets arbeid med Europa-spørsmål konsentrerer seg om spørsmål hvor de nordiske land har felles interesser og tjener også til å bygge bro mellom de nordiske EU- og EØS-medlemmer. De nordiske land samarbeider aktivt om EU/EØS-saker. Målet for denne del av samarbeidet er å identifisere og ivareta fellesnordiske interesser i europapolitikken. Samarbeidet har i stor grad karakter av samråd og informasjonsutveksling. Forholdet til Europa/EU/EØS inngår som en integrert del av prioriteringene på Ministerrådets mange fagsektorer, og aktuelle EU/EØS-spørsmål står på dagsordenen i alle møter i Nordisk Ministerråd. Det samme gjelder for embetsmannskomiteer og arbeidsgrupper. Slike spørsmål inngår også som en del av dagsordenen for de nordiske statsminister- og utenriksministermøtene.

På det utenrikspolitiske område har det vært tatt initiativ til å utvide og forsterke samarbeidet. Endrede politiske rammebetingelser for det nordiske samarbeid stiller Norden overfor store utfordringer, som har ført til en internasjonalisering av arbeidet hvor både utenriks-, sikkerhetspolitiske- og forsvarspolitiske spørsmål står på dagsordenen. Det tradisjonelt nære nordiske samarbeidet på det bistandsmessige og humanitære område er videreført. Til tross for ulik EU-tilknytning forsøker de nordiske land å opprettholde et nært samarbeid i internasjonale organisasjoner, især innen FN-systemet. De endrede politiske rammebetingelser har imidlertid ikke ført til at det er etablert formelle ministerråd for hhv.utenriks- og forsvarsministrene, men spørsmålet har vært reist fra finsk og islandsk side.

Finland markerte seg betydelig gjennom sitt EU-formannskap annet halvår i 1999. I tillegg vil Sverige og Danmark inneha formannskapet i EU henholdsvis våren 2001 og høsten 2002. Dette gir de nordiske land gode muligheter til å påvirke EUs agenda og å skape oppmerksomhet om nordiske verdier og prioriteringer. Sveriges hovedmålsettinger for EU-formannskapet gjenspeiler prioriteringer som tradisjonelt har stått sentralt i Norden, blant annet full sysselsetting og miljøvern. Fra norsk side vil en gjennom den nordiske kanalen søke å bidra til å gjøre norske synspunkter kjent og fremme norske interesser med henblikk på viktige prosesser i EU. Særlig viktig er utviklingen

av EUs nordlige dimensjon, hvor det svenske EU-formannskapet vil arrangere en egen ministerkonferanse for EU og partnerlandene. Norge følger EUs arbeid i saken nøye og søkte såvel bilateralt som gjennom formannskapet i Østersjørådet å bidra til EUs utforming av den nordlige dimensjon.

Dialogen mellom de nordiske hovedstedene, EU og de nordiske EU-delegasjoner er god. Initiativ følges særlig opp på områder hvor de felles nordiske interesser i forhold til EU er viktige, slik som miljø, energi, utdanning, sysselsetting, regionalt samarbeid, forbrukerbeskyttelse og kultur. Likeledes vil krav om større effektivitet og bekjempelse av svindel og korrupsjon prege det europeiske samarbeid fremover og være en integrert del av prioriteringene på Ministerrådets fagsektorer.

Nordisk Ministerråds Europa-aktivitet innebærer også samarbeid med EU-institusjonene i Brussel, EU-representasjonene/delegasjonene, Europarådet, EFTA-sekretariatet og en rekke frivillige interesseorganisasjoner. For å styrke kunnskapene om EU og Brussel-miljøet, er det opprettet en hospitantordning for ansatte i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd ved EU-representasjonene/delegasjonene i Brussel. Dette skjer delvis i samarbeid med EU-kommisjonenes besøksprogram, EUVP. Erfaringene med hospitantordningen har vært så positive at den er blitt utvidet.

De nordiske samarbeidsministrene avholder årlig møte i Brussel med de nordiske EU-ambassadørene. Likeledes deltar generalsekretæren i Nordisk Ministerråd og direktøren for Nordisk Råd på de nordiske EU-ambassadørlunsjene en gang i halvåret. På disse møtene er samarbeid og informasjonsutveksling mellom de nordiske hovedstedene, Nordisk Ministerråd i København og de nordiske EU-representasjonene/delegasjonene et fast punkt på dagsordenen. Informasjonsutvekslingen skjer både i forberedelsesfasen, bl.a gjennom uformelle formøter i tilknytning til møter i EUs Ministerråd, og i implementeringsfasen etter at de formelle vedtak er truffet. I dette samarbeidet veier ikke minst hensynet til - og ønskeligheten av å opprettholde - nordisk rettslikhet tungt.

De nordiske land har etablert et «tidlig varslingssystem» for konkrete EU/EØS-spørsmål. Hensikten er å sikre at saker til behandling i EU og EØS av fellesnordisk betydning på et tidlig tidspunkt drøftes i en nordisk ramme. I tillegg til å identifisere fellesinteresser er det viktig for å få rettet oppmerksomheten mot saker hvor man ikke har sammenfallende interesser. Viktige medspillere i denne prosess er bl.a. fagrådene i Brussel, som har systematisk kontakt med de nordiske EU-delegasjonene.

Regjeringen ser det som en viktig oppgave å styrke de kontakter, den informasjonsutveksling og de påvirkningsmuligheter i forhold til EU som skjer gjennom det nordiske samarbeidet.

Integreringen av deler av Schengen-samarbeidet i EUs overstatlige samarbeid har berørt de nordiske land meget sterkt. Avtalen mellom Norge, Island og EU om institusjonelle løsninger for norsk og islandsk deltakelse i Schengen-samarbeidet ble undertegnet 18. mai 1999. Avtalen muliggjør opprettholdelse av Den nordiske passunion og innebærer at de nordiske land inngår i et større europeisk reisefrihetsområde. Avtalen oppretter et fellesorgan utenfor EUs rammeverk. I dette organet møtes Norge, Island og EUs medlemsland for å drøfte alle Schengen-spørsmål som kommer opp. Avtalen gir

adgang til full dialog med EU-landene både om Schengen-saker og om andre saker som har forbindelseslinjer til Schengen. Implementering av Schengen-regelverket forutsettes å finne sted samtidig i alle de nordiske land.

EUs interne utvikling og kommende utvidelse påvirker i dag sterkt den politiske dagsorden for det nordiske samarbeid. At det nordiske samarbeid i så stor grad er blitt del av et bredere europeisk samarbeid, medfører naturlig nok at det nordiske samarbeidet er under stadig forandring og vil kreve kontinuerlig oppmerksomhet med løpende justeringer av den nordiske dagsorden.

4.2 Barn og ungdom

Det nordiske samarbeidet om ungdomsspørsmål forberedes blant annet av Nordisk Ungdomskomiteé, som er Nordisk Ministerråds rådgivende og koordinerende organ i nordiske og internasjonale ungdomspolitiske spørsmål. Ungdomskomiteéen er underlagt kulturministrene og Embetsmannskomiteéen for kultur (EK-K). Barnepolitiske spørsmål er underlagt sosialministrene og Embetsmannskomiteéen for sosialpolitikk (EK-S).

Et viktig grunnlag for samarbeid med ulike sektorer om ungdomsspørsmål, er innhenting av kunnskap og dokumentasjon. Ungdomskomiteéen har derfor satsset på å styrke og utvikle samarbeidet om ungdomsforskning i Norden. Etter en evaluering av arbeidet, besluttet komiteéen å gå inn i et nytt treårig prosjekt for koordinering av nordisk ungdomsforskning med ansettelse av en koordinator og oppstarting av arbeidet 1998/99. Et viktig formål med prosjektet er å styrke samarbeidet mellom ungdomsforskere, myndigheter og brukere. Ungdomskomiteéen har tatt initiativ til en utredning av et femårig nordisk ungdomsforskningsprogram og har i 1999 arbeidet med den videre oppfølging for å få programmet forankret i Nordisk Ministerråd. Under det islandske formannskapet har fokus vært rettet mot synliggjøring av Vest-Norden og ungdoms muligheter for lik deltakelse i det nordiske samarbeidet.

Demokratiutvikling og reell medbestemmelse fra barn og ungdom er satt på dagsordenen de siste årene og er ett viktig innsatsområde fremover. Selvstyreområdenes muligheter for å drive et aktivt ungdomsarbeid er viktig, og et nordisk seminar ble gjennomført på Færøyene våren 1998. Island har fulgt opp spørsmålene gjennom en bredt sammensatt konferanse under sitt formannskap.

Nordisk Råd har bedt NMR om å utarbeide en tverrsektoriell handlingsplan for barne- og ungdomspolitikk i Norden. Oppgaven er gitt til Nordisk Ungdomskomiteé som har nedsatt en arbeidsgruppe til å løse oppgaven. BFD deltar i denne. Utkast til en slik plan vil bli sendt på bred høring og legges fram for de ulike aktuelle embetsmannskomiteéene før den oversendes Nordisk Råd til behandling høsten 2000.

Samarbeid i Norden

Vektlegging av nordisk nytte innen Nordisk ungdomskomiteés virksomhet kommer særlig tydelig fram i de nye retningslinjene for tildeling av midler til prosjekter og tiltak. Større bredde i aktuelle søkerinstanser til lokale prosjekter, økte krav til antall land som samarbeider i et tiltak og presisering av det

nordiske perspektivet, tydeliggjør ønsket om et bredt ungdomssamarbeid i Norden. Denne profilen på stønadsfordeling vil komitéen utvikle videre. En oppfølging og vurdering av komitéens støtte til lokale prosjekter i organisasjonene og gjennom andre ungdomsgrupper, ble det tatt initiativ til i 1998. Rapporten ble lagt fram og drøftet på komitéens vårmøte 1999 og følges opp gjennom revidering av søknadsveiledningen. Vest-Norden og Selvstyreområdene sitter som medlemmer i komitéen, men det er likevel en stor utfordring å sikre disse områdene deltakelse i prosjektene på vilkår som er tilnærmet likeverdige.

For å følge opp rekommandasjonen fra Nordisk Råd om bekjempelse av seksuelt misbruk av barn er det gjennom et samarbeid mellom Embetsmannskomiteen for sosialsektoren (EK-Sosial) og Embetsmannskomiteen for lovgivningssektoren (EK-Lov) igangsatt et utredningsprosjekt om behandling i tillegg til straff for de som er straffedømt for seksuelle overgrep mot barn. I 1999 er det gjennomført en ekspertkonferanse om temaet, som vil danne grunnlaget for det videre arbeid på dette området.

Oppfølgingsarbeidet har også resultert i flere henstillinger fra Ministerrådet til de nordiske reiselivsforeningene om tiltak mot barnesexturisme.

I 1998 utarbeidet NMR en handlingsplan som i 1999 ble fulgt opp av en aksjonsplan. Prosjekter i nærområdene som skal prioriteres skal være av tverrsektoriell karakter rettet mot utsatte barn og unge og det legges opp til en geografisk jevn spredning av prosjektene. De nordiske informasjonskontorene i Baltikum og Nordvest-Russland skal være aktive samarbeidspartnere i oppfølging av aksjonsplanen og bidra til å informere om handlingsplanens formål, samt initiere lokale prosjekter. Barne- og familiedepartementet vil delta i den videre oppfølgingen av handlingsplanen og de årlige aksjonsplanene.

Norge og Sverige har engasjert seg i arbeidet med å etablere et IT-nettverk som redskap for å bekjempe kommersiell seksuell utnyttning av barn og unge. Nettverket kalles «The House of Children at risk» og vil gi nye muligheter for kommunikasjon, kunnskapsutveksling og informasjon og er et viktig bidrag i arbeidet med å bedre utsatte barn og unges levekår. Et vesentlig siktemål er at nettverket skal bidra til å utvikle kompetanse og nye tiltak mot seksuelt misbruk og utnyttelse av barn og unge. Norge vil følge opp dette arbeidet i 2000.

Norden og Europa

Nordisk ungdomskomite har i sitt mandat et særlig ansvar for å ivareta den nordiske koordineringen av europeisk samarbeid på ungdomsområdet. Komiteen arrangerer et årlig møte med nordiske medlemmer i europeiske samarbeidsorgan for å drøfte ulike spørsmål innen det europeiske ungdomssamarbeidet. Formålet er å styrke koordineringen av nordiske interesser og standpunkt i spørsmål som er til behandling i Europarådet og EU. Landenes ulike posisjon i forhold til EU forsterker behovet for samarbeid og koordinering. Komiteen ser det som viktig framover å kunne prioritere støtte og utvikling av det nordiske internasjonale samarbeidet både i forhold til myndighetene og organisasjonene. Oppfølging gjennom Europamøter fortsetter i 2000.

Norden og nærområdene

En rekke av prosjektene som tildeles midler over bevilgninger som Nordisk ungdomskomiteé forvalter inkluderer representanter fra organisasjoner og institusjoner i de baltiske landene. Stønadsordningene er likevel ikke lagt godt nok til rette når det gjelder utvidelse/inkludering av representanter fra disse landene. En annen konsekvens av et utvidet samarbeid er spørsmålet om hvordan en skal opprettholde praksisen med å bruke nordiske språk på møter/konferanser.

Sverige arrangerte i 1998 en ministerkonferanse for å diskutere en handlingsplan for utvidet samarbeid på det ungdomspolitiske området innen rammen av Østersjørådet. Formålet var å komme fram til endringer av strukturell karakter og et fornyet innhold i samarbeidet. Ungdomsutveksling og mobilitet, ungdoms medvirkning i utvikling av demokratiske samfunn og endringer i ungdoms rolle på arbeidsmarkedet gjennom etablering av egne arbeidsplasser, var blant de sentrale temaene. Handlingsplanen er i første rekke fulgt opp av de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene i regionen, bl.a gjennom Baltic Sea Youth Forum. For å styrke dette samarbeidet er det med økonomisk bistand fra Sverige, Finland og Tyskland etablert et sekretariat i Kiel.

Når det gjelder tiltak mot kommersiell seksuell utnyttning av barn er det satt i gang et samarbeid mellom medlemslandene i Østersjørådet der de nordiske landene spiller en aktiv rolle.

Barn, ungdom og familiespørsmål har fått økt fokus i det nordiske sosialpolitiske samarbeidet. Dette blant annet som resultat av det norske formannskapets prioriteringer i perioden 1996-97. Det har resultert i flere rapporter om status på kunnskap om barn og unges levekår i Norden. Det er utarbeidet en rapport om «Barn og ungdoms levekår i Norden» samt rapport om «Marginalisering av barn og unge.» Rapportene er finansiert av Embetsmannskomiteéen for sosialsektoren (EK-S) i samarbeid med Barne- og familiedepartementet. Rapportene vil danne grunnlag for videre arbeid og forskning på dette området.

4.3 Miljøsamarbeid

Tverrsektorielt samarbeid blir fremhevet i den nordiske miljøstrategien 1996-2000 der det står at «Nordisk Ministerråd skal utnyttes som et forum som skal fremme sektorintegrasjon med henblikk på å øke bevisstheten om at ansvaret for miljøvernspørsmål påhviler alle sektorer». Fra norsk side er det lagt vekt på styrking og videreutvikling av det tverrsektorielle samarbeidet. I 2000 er utarbeidelsen av en tverrsektoriell strategi for et bærekraftig Norden spesielt viktig.

Strategi for et bærekraftig Norden

I 2000 legges det fra norsk side vekt på ferdigstillingen av en Strategi for et bærekraftig Norden. Initiativet til utarbeidelsen av denne tverrsektorielle strategien ble tatt av de nordiske statsministrene under Nordisk Råds sesjon i november 1998. I erklæringen fra statsministrene angis det målsetninger som skal være rettleidende for utviklingen av et bærekraftig Norden og en bærekraftig utvikling i våre nærområder under de kommende 20 år. I forhandlings-

gruppen som utarbeider strategien, er landene representert med to personer hver og de selvstyrende områdene med en.

Arbeidet tar utgangspunkt i områder der Norden har felles interesser og der det nordiske samarbeidet skaper en merverdi i forhold til andre nasjonale og internasjonale prosesser. EUs Amsterdam-traktat fra oktober 1997 og konklusjonene fra Det europeiske rådets møter i Cardiff i juni 1998 og i Helsingfors i desember 1999 angående integrasjon av miljøvern hensyn i sektorpolitikken står sentralt i dette arbeidet. I utarbeidelsen av strategien blir det lagt vekt på videreutvikling av samarbeidet med Nordens nærområder med basis i det pågående miljøvern-samarbeidet i Barentsregionen, Arktis og Østersjøregionen.

Strategien ventes å omfatte følgende tverrgående innsatsområder: Klimaendringer, biologisk mangfold og genetiske ressurser, natur- og kulturmiljø, havet, kjemikalier og matvaretrygghet. Strategien dekker også følgende sektorområder: Energi, transport, jord- og skogbruk, fiske, fangst og akvakultur og øvrig næringsliv.

Arbeidet med strategien har vært omfattende og krevende. Utkast til strategi vil bli behandlet av miljø- og samarbeidsministrene i november 2000, og vil deretter bli oversendt Nordisk Råd for behandling i 2001.

Atomsikkerhet og radioaktivt avfall

I Nordens nærområder finnes en rekke atominstallasjoner med store mengder radioaktivt avfall som dels er en kontinuerlig kilde til radioaktiv forurensning og dels representerer en fare for ulykker og andre hendelser som kan føre til radioaktiv alvorlig forurensning av nordiske områder. Den største risikoen er knyttet til høyrisikoreaktorer ved atomkraftverk som er i drift på Kola, ved St.Petersburg, i Litauen, i Tjernobyl og andre steder. De store mengdene brukt kjernebrensel og atomavfall som hoper seg opp i Nordvest-Russland representerer også en betydelig forurensningsfare. Den nåværende forurensningen av nordiske landområder skyldes primært nedfall etter atmosfæriske prøvesprengninger på 50- og 60-tallet, og radioaktivt nedfall fra Tjernobylulykken våren 1986. I det marine miljø er det også historiske utslipp som har bidratt mest til forurensningen, mens de vesteuropeiske reprosesseringsanleggene for brukt kjernebrensel, og da særlig anlegget i Sellafield, i dag er den viktigste utslippskilden til det marine miljøet.

Av de nordiske landene er det bare Sverige og Finland som produserer atomkraft. Norge har to mindre forskningsreaktorer i Halden og på Kjeller. Utslippene fra atominstallasjoner innenfor Nordens grenser er i dag meget små. Sikkerhetsnivået er også høyt, slik at faren for alvorlige ulykker og større utslipp fra nordiske atominstallasjoner er liten.

Det er i dag ikke noe formalisert samarbeid under Nordisk Ministerråd når det gjelder arbeid med kjernesikkerhet og atomavfall i Norden. Under Nordisk Kjernesikkerhets Forskning (NKS) finnes det flere programmer som fokuserer på kjernesikkerhet og håndtering av atomavfall i Norden, men dette samarbeidet ligger ikke under NMR.

Det foregår i dag et visst samarbeid mellom de nordiske landene på prosjektnivå, særlig når det gjelder tiltak rettet mot risikoreaktorer i Nordens nærområder. Når det gjelder atomavfallsproblemene i Nordvest-Russland, koordineres den vestlige hjelpen til Russland gjennom den såkalte Contact

Expert Group (CEG) under IAEA, der de nordiske landene har en sentral rolle. Samarbeidet mellom de ulike nordiske landene og Russland når det gjelder atomavfall og kjernesikkerhet er hovedsakelig organisert bilateralt, og særlig Norge, Sverige og Finland er involvert i en rekke bi- og multilaterale prosjekter med Russland og de baltiske statene.

Det foregår i dag et samarbeid på ministernivå samt koordinering av nordisk opptreden i aktuelle internasjonale fora med sikte på å få redusert utslippene av radioaktive stoffer fra reprosesseringsanlegg i Nordens nærområder. Det er gjort flere felles henvendelser fra de nordiske miljøvernministrene vedrørende utslippene av Technetium-99 fra Sellafield. Slik samordnet innsats og koordinering av de nordiske posisjonene når det gjelder radioaktive utslipp i fora som f.eks. Oslo og Pariskonvensjonen (OSPAR), vil bli videreført.

Styringsgruppen for miljøstrategi for jord- og skogbruk

Det er igangsatt utarbeidelse av Nordisk miljøstrategi for jord- og skogbruk 2001-2004. Strategien skal fokusere på prioriterte arbeidsområder innen de to sektorenes nye handlingsprogram som gjelder for samme periode. Viktige grunnlag for den nye strategien er erfaringene fra foregående strategiperiode og evaluering av denne, evalueringen av Handlingsprogrammet for nordisk jord- og skogbrukssamarbeid 1996-2000 og evalueringen av nordisk miljøstrategi 1996-2000. Den forrige miljøstrategien for jord- og skogbruk løp fra 1996-1999. Evalueringen av dette samarbeidet har konkludert med at det har vært godt. Målet med strategien var blant annet å styrke integreringen av miljøhensyn i landbruket, samt å legge til rette for et mer samordnet og rasjonelt samarbeid mellom de to sektorene under Nordisk Ministerråd.

Nordisk miljøstrategi for jord- og skogbruk 2001-2004 vil være styringsinstrumentet for det tverrsektorielle samarbeidet mellom miljø- og jord- og skogbrukssektorene.

Styringsgruppen for genetiske ressurser

Strategigruppen ble første gang oppnevnt for perioden 1994-96, for senere å bli videreført for en ny treårsperiode. Hensikten er å drøfte spørsmål vedrørende genressurser innenfor biodiversitetskonvensjonens område både ut fra en verne- og en brukssynsvinkel. Gruppens mandat inneholder bl.a. å løpende vurdere og legge fram forslag til policy, konkrete tiltak, eventuelle endringer, prioriteringer og tidsrammer angående genressursspørsmål innenfor Nordisk Ministerråds ansvarsområde. Gruppen rapporterer direkte til Nordisk Ministerråd gjennom Embetsmannskomiteén for jord- og skogbruk (NEJS) og Embetsmannskomiteén for miljø (EK-M).

I den andre virksomhetsperioden har strategigruppen behandlet Nordisk Genbank for Husdyr (NGH) fremtidige virksomhet og strategiplan såvel som utkastet til ny strategi for Nordisk Genbank for Planter (NGB). Videre har gruppen arbeidet med en kartlegging av de kultiverte veksternes ville slektninger i Norden samt koblingene av disse artene til de nordiske rødlistene og til arbeidet ved NGB, og utgitt en rapport om dette. Gruppen har også arbeidet med å identifisere områder hvor en bør få økt nordisk samordning av nasjonale program for genetiske ressurser og gjennomført en ekstern evaluering av Handlingsprogrammet for samarbeid om genetiske ressurser (1993-97). I til-

legg har gruppen laget oversikter over nasjonale og nordiske aktiviteter for bevaring av genetiske ressurser, og gjennomført en ekstern evaluering av de to nordiske lektoratene som er opprettet av Nordisk Ministerråd (ved KVL i Danmark og ved NLH i Norge).

Evalueringen av det nordiske arbeidet med genetiske ressurser er lagt til grunn for utarbeidelse av en ny strategi for bærekraftig bevaring av genetiske ressurser i Norden (2001-2004). Strategien som ble behandlet på ministermøtet (jord- og skogbruksministrene) på Svalbard 14.-17. august 2000, innebærer en styrking av det nordiske arbeidet med genetiske ressurser innen husdyr, kulturplanter og skog samt etablering av Nordisk genressursråd som vil avløse den tidligere Strategigruppen for genetiske ressurser. Nordisk genressursråd vil utgjøre et politisk samråd om genetiske ressursspørsmål og være et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd (jord- og skogbruksministrene) i spørsmål av strategisk betydning som for eksempel fordeling av godene ved bruk av genetiske ressurser, patentrett, forskings-, utdannings-, bistands- og budsjettspørsmål.

Nordisk miljø- og fiskeristrategi

Miljøsamarbeidet med fiskerisektoren foregår innenfor rammene av nordisk miljø- og fiskeristrategi for perioden 1999-2001. Strategien skal bidra til utviklingen i politiske prosesser i skjæringsfeltet mellom miljø og fiskeri regionalt og internasjonalt. Siktemålet er å øke integreringen av miljøhensyn i fiskerisektoren. Strategien skal videre sikre et godt havmiljø som basis for biologisk mangfold og derigjennom danne grunnlag for bærekraftig fiske, fangst og havbruk.

I perioden 1999-2000 har styringsgruppen for miljø- og fiskeristrategien satt i gang to prosjekter knyttet til introduksjon av fremmede organismer via ballastvann. Hovedprosjektet er flerårig og skal munne ut i et risikoatlas som bl.a. skal bidra til Den internasjonale skipsfartsorganisasjons (IMOs) utvikling av regelverk på feltet. I tillegg vil det bli arrangert et seminar rettet mot fiskere og andre interesserte organisasjoner. Arbeidet på dette feltet forventes videreført i 2001.

I tillegg til dette har styringsgruppen prioritert arbeid med miljømerking av fisk og fiskeprodukter hvor det både fokuseres på livssyklusanalyser, dvs. miljøpåvirkninger og energibruk ved fangst og fremstilling, og på å sikre at produktene stammer fra fiskerier som er forvaltet på en bærekraftig måte. I denne forbindelse er det også laget en rapport fra Det internasjonale råd for havforskning (ICES) om fiskebestandene og miljøet i nordlige havområder.

I inneværende år har styringsgruppen også prioritert arbeidet med utvikling av forvaltningsmodeller for kystfisket i Østersjøen. Prosjektet har som hovedformål å kartlegge og avklare interessekonflikter knyttet til ulike former for bruk av kystområdene. Man bygger på erfaringer fra tilsvarende arbeid i andre nordiske land. Også dette arbeidet forventes å ha prioritet i 2001.

Arbeidet med utvikling av nettverk knyttet til viktige miljø- og fiskeriprosesser, som ble igangsatt under den forrige strategien, vil bli videreført i 2000. For 2001 forventes bl.a. forberedelser til den forestående revisjon av EUs fiskeripolitikk og neste Nordsjøkonferanse å bli prioritert.

I inneværende år har styringsgruppen også prioritert arbeid med forvaltning av sjøpattedyr knyttet opp mot sel i arktiske farvann og niser i Østersjøen.

Kontaktgruppen for miljø-økonomiske spørsmål

Det nordiske arbeidet innen miljø-økonomiområdet ivaretas av kontaktgruppen for miljø-økonomiske spørsmål. Dette er en felles arbeidsgruppe under EK-Miljø og EK-Finans. Gruppen skal være et nettverk for miljø-økonomisk kompetanse i Norden med særlig vekt på å utveksle erfaringer og synspunkter på bruken av økonomiske virkemidler. Den skal både på eget initiativ og på oppdrag fra Nordisk Ministerråd foreta miljø-økonomiske vurderinger på områder som er av felles nordisk interesse. Det legges spesiell vekt på økonomiske virkemidler, kostnadseffektive løsninger på internasjonale miljøproblemer og finansiering. Gruppen skal være et forum for faglige diskusjoner og forberedelser til internasjonale møter, spesielt EUs miljø-økonomigruppe (ENVECO). Den skal også utgi en rapport om bruken av økonomiske virkemidler i de nordiske land hvert annet år.

Erfaringene har vist at det tverrfaglige samarbeidet mellom EK-Miljø og EK-Finans på ovennevnte områder er en hensiktsmessig og nyttig arbeidsform som det bør bygges videre på. Arbeidet er bl.a. et viktig ledd i prosessen for i større grad å integrere miljøhensyn i den økonomiske politikken i de nordiske landene. Arbeidet må også sees i lys av den sterke fokuseringen på kostnadseffektiv miljøpolitikk både i de nordiske landene og internasjonalt. Norden ligger i front når det gjelder anvendelse av nye virkemidler og det er stor interesse internasjonalt for de nordiske erfaringene. I denne sammenheng representerer gruppens rapport om bruk av økonomiske virkemidler i de nordiske land en viktig informasjonskilde.

Styringsgruppen for energi og miljø

I 1996 besluttet embedsmannskomiteene for hhv energi og miljø (EK-E og EK-M) å nedsette en styringsgruppe for å fremme samarbeidet på tvers av sektorene. Den nordiske energi- og miljøgruppen har igangsatt en rekke utredningsprosjekter på klima- og energifeltet og avholdt flere konferanser/seminarer i 1999/2000. Gruppen har bidratt til et styrket samarbeid på klima- og energifeltet i nordisk sammenheng som også har gitt positive effekter i internasjonal sammenheng, bl.a. innenfor Østersjøsamarbeidet.

De nordiske landene arbeider for tiden med å vurdere mulighetene for å etablere nasjonale kvotesystemer for klimagasser. Det har derfor blitt drøftet om det er mulighet for å forene de enkelte nasjonale kvotesystemer i et felles nordisk kvotemarked. Energi- og miljøgruppen har fått utarbeidet to rapporter som analyserer mulighetene for å etablere et slikt kvotemarked. I februar 2000 ble det arrangert en konferanse hvor temaet ble diskutert. Seminaret var et viktig innspill i arbeidet med den videre oppfølging på nasjonalt og nordisk nivå.

På energiministernes møte i Stavanger i desember 1998 ble idéen om å utvikle Østersjøregionen som en «testing ground» for Kyoto- mekanismene før 2008 introdusert. Energi og miljøgruppen i samarbeid med klimagruppen under «Joint Baltic Program» avholdt i 1999 en konferanse i Malmø for å diskutere nærmere mulighetene for å etablere en «testing ground» i Østersjøre-

gionen for de fleksible mekanismene. Dette for å få mer erfaring med mekanismene forut for forpliktelsesperioden under Kyotoprotokollen trer i kraft. Det vil i tiden framover bli arbeidet med problemstillinger bl.a. knyttet til fleksible gjennomføringsmekanismer for å konkretisere hvordan disse mekanismene kan anvendes i Østersjøområdet. Det pågår også et større utredningsprosjekt i samarbeid med Den nordiske investeringsbanken (NIB) og Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO) for å vurdere nærmere hvilken rolle disse institusjonene kan ha i et slikt samarbeid.

De nye klimagassene (HFC, PFC, SF₆) som inngår i Kyotoprotokollen, har virkninger som er mange ganger kraftigere enn CO₂. I 1999 ble et prosjekt knyttet til tiltak for å redusere utslipp av de langlivede klimagasser avsluttet. Prosjektet viste at det er tekniske muligheter for å redusere disse utslippene til en relativt lav kostnad da det på nesten alle anvendelsesområder er substitusjons- og reduksjonsmuligheter.

For å vurdere potensialet for økt bruk av nye fornybare energikilder og energieffektive teknologier har det vært behov for mer kunnskap om teknologi- og kostnadsutviklingen. Gruppen har derfor gjennomført et prosjekt som analyserer hvordan ulike virkemidler påvirker teknologiutviklingen og anvendelsen av fornybare energikilder i Norden under 1990-tallet og hvordan kostnadsutviklingen kan bli fram til 2020. Prosjektet viser at det har vært en betydelig teknologisk og kostnadsmessig forbedring for energieffektive teknologier og nye fornybare energikilder, og at dette kan få stor betydning for å begrense CO₂-utslippet i Norden.

Videre er det satt i gang et prosjekt om «Faktor 4/10»-begrepet og begreps relevans for energisektoren i Norden. Målet er å analysere mulighetene for kostnadseffektive virkemidler som kan bidra til å redusere klimagassutslipp og fremme bærekraftig utvikling i energisektoren i Norden og Nærområdene. Dette kan være et underlag for et nordisk bidrag i forbindelse med Rio +10 og det økte fokus som er satt på energi i FNs komité for bærekraftig utvikling (CSD).

Samarbeid mellom miljø-, forbruker- og næringssektoren

En tverrsektoriell arbeidsgruppe for produktorientert miljøvernstrategi med representanter fra miljø-, konsument- og næringssektoren ble etablert i 1998. Gruppens formål er å arbeide for utvikling og koordinering av en tverrsektoriell produktorientert miljøvernstrategi, dvs. en strategi for å fremme utvikling, produksjon og bruk av mer miljøeffektive produkter. Samtidig skal dette bidra til næringsutvikling i landene, samt til økte valgmuligheter for forbrukerne til å kunne velge mer miljøvennlige produkter. Gruppens hovedfokus vil være knyttet til politikktutvikling fremfor tekniske miljøfaglige problemstillinger. Denne tverrsektorielle gruppen er et viktig skritt i retning av økt nordisk samarbeid og koordinering av produktorientert miljøverninnsats. Den vil også være et viktig bidrag i forhold til arbeidet med å sikre at den produktorienterte miljøverninnsatsen blir integrert i nærings- og forbrukerpolitikken.

Samarbeid med konsumentsektoren

Det ble i 1997 opprettet en tverrsektoriell arbeidsgruppe mellom forbruker- og miljøsektoren. Gruppen er initiativtakende, rådgivende og samordnende mot

EK-Miljø og EK-Konsument og skal gjennomføre aktiviteter som besluttes av begge komitéene. Gruppens mandat gjelder til 31.12.2003. Gruppens arbeid skal være tilpasset den nordiske miljøstrategien og strategien for et bærekraftig Norden. Hovedarbeidsområdet for gruppen er forbrukeraspekter i forbindelse med bærekraftig forbruk, bl. a. forbrukerhensyn sett i et miljøperspektiv, utvikling av funksjonstenking og positiv miljømerking.

Den tverrsektorielle gruppen har tatt initiativ til en evaluering av det nordiske miljømerkingssystemet, Svanemerket. Det ble i 1999 gjennomført en undersøkelse av hvordan miljømerkeordningen påvirker og oppfattes av forbrukerne. Undersøkelsen ble lagt fram på Nordisk Råds sesjon høsten 1999. I løpet av 1999/2000 gjennomføres en tilsvarende undersøkelse av merkeordningens innvirkning på miljøet. På grunnlag av disse undersøkelsene vil man i neste omgang i nordisk samarbeid vurdere tiltak for å forbedre og styrke miljømerkeordningen.

I 2000 gjennomføres det et prosjekt om utvikling av funksjonstenkning når innkjøp skal foretas. Det skal også i 2000 gjennomføres en kartlegging av hvilken offentlig informasjon om forbruk og miljø som formidles til forbrukere fra forbruker- og miljøsektoren i Norden. Gruppen vil også følge arbeidet med produktorientert miljøstrategi utfra et forbrukerperspektiv. I tillegg er arbeidsgruppen et forum for samarbeid og håndtering av relevante spørsmål som kommer opp i forbindelse med EU, OECD og WTO.

Kulturminneforvaltningen

I 1994 ble det startet et arbeid for å styrke det nordiske samarbeidet innenfor kulturminneforvaltningen. Samarbeidet utøves mellom de sentrale fagmyndighetene på direktoratsnivå i de fem nordiske landene og er ikke organisert under Nordisk Ministerråd. Arbeidet føres videre gjennom et etablert nettverk av faste samarbeidskoordinatorer, og det gjennomføres årlige møter mellom de nordiske etatslederne. Denne arbeidsformen gir nyttig erfaringsutveksling mellom de nordiske lands kulturminneforvaltninger, samtidig som den gir muligheter til konkret samarbeid om beslektede problemer.

Kulturminneforvaltningen under Embetsmannskomiteén for miljø

I 1993 kom deler av kulturminnesektoren (kulturmiljø) direkte inn i mandatet til Natur- og friluftslivsgruppen (se omtale i kap. 5.6). Dette førte til at fagfeltet kom inn i den nordiske miljøstrategien 1996-2000.

Den største satsingen hittil er initiering og utarbeiding av «Handlingsplanen for kulturmiljø i landskapet». Målet er å styrke helhetsperspektivet i den nordiske kulturminneforvaltningen. Gjennomføringen startet i 1997 og er knyttet til åtte ulike innsatsområder: Kystkultur, kulturmiljøet i sektoransvaret, jordbrukets kulturmiljøer, reiselivsnæringen og kulturmiljøet, kulturmiljøet i planleggingen, konsekvensutredningsarbeidet, transnasjonal planlegging og videreutdanning av «kulturmiljøforvaltere». Handlingsplanen følges opp med fire prioriterte prosjekter: Den nordiske kystkulturs særart og livskraft, jordbrukslandskapets kulturverdier, som gjennomføres sammen med jordbrukssamarbeidet, metoder for miljøkonsekvensvurderinger og nordisk videreutdanning av kulturmiljøforvaltere, hvor det første kursopplegg ble gjennomført i 1998-99.

Kulturminneforvaltningen under Embetsmannskomiteén for kultur

Under Embetsmannskomiteén for kultur har Museumskomiteén ansvar for kulturarvspørsmål. Museumskomiteéns treårige prosjektperiode utløp i 1997, men er senere forlenget.

Ansvar for «att förstärka nordiska insatser inom kulturmiljövård» utgjør ett av komiteéns fem mandatpunkt. Museumskomiteén har behandlet temaet nordisk kulturminneforvaltning, og det er enighet om at det er viktig med et styrket nordisk samarbeid innenfor dette området på myndighetsnivå. Bl.a. anbefaler man at «samarbetsformerna mellan de nordiska riksantikvarieämbetena blir formaliserat», dvs en videre oppfølging av det samarbeid som er omtalt under «Kulturminneforvaltning».

4.4 Den frivillige sektor

Det offisielle nordiske samarbeidet bæres på mange måter oppe av et bredt folkelig engasjement som gir seg uttrykk i et mylder av frivillige organisasjoner med et nordisk perspektiv. Dette er et særpreg og en viktig del av nordisk demokrati, den nordiske velferdsmodellen og nordisk identitet.

Under det norske formannskapet i 1997 ble det gitt høy prioritet til å finne former for et fornuftig samarbeid mellom det offisielle og frivillige samarbeidet i Norden. En strategi for dette samarbeidet ble vedtatt av Nordisk Råd i Oslo i november 1998. I 1999 ble strategien for første gang omsatt i praksis.

Strategiens formål er:

- Øke kunnskapen om den frivillige sektors rolle i de nordiske land.
- Styrke organisasjonenes og nettverkens muligheter for nordisk samarbeid.
- Styrke den frivillige sektors muligheter for samarbeid med den offisielle del av det nordiske samarbeidet. Det er et ønske om å bedre kontakten, utbyttet og den verdimeslige vekselvirkning mellom Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor.
- Styrke samarbeidet mellom Nordisk Ministerråd og de frivillige organisasjonene i hele Norden for å skape forutsetninger for at et større antall nye aktører kan ta del i det nordiske samarbeidet.

For å oppnå formålet, åpner strategien for forskjellige virkemidler: samnordisk forskning omkring den frivillige sektor, utvekslingsordning for representanter fra de frivillige organisasjonene, reisestøtte for representanter fra Vestnorden, tolkingsstøtte, utvikling av sivilsamfunnet i nærområdene, økt samarbeid mellom den frivillige sektor og Nordisk Kulturfond. I tillegg er de enkelte sektorer i Nordisk Ministerråd oppfordret til å styrke samarbeidet med den frivillige sektor. Dessuten skal dialogen med den frivillige sektor intensiveres. Det siste gjelder ikke minst i forhold til Foreningen Norden.

Strategien har gjennomgående fått en god mottakelse, selv om det fra flere hold er kritisert at det ikke er lagt flere «friske penger» inn i strategien. Likevel oppfattes den som et positivt signal om vilje til og ønske om samarbeid. Ministerrådets totale økonomiske engasjement i forhold til frivillig sektor, er beregnet til om lag 70 mill. kroner i året, mens nye midler på grunn av strategien, utgjør ca. en mill. DKK på årsbasis.

I 1999 ble DKK 614.000 fordelt slik:

- I alt 48 reisestipend innvilget av Nordens Hus i Reykjavik, Nordens Hus på

- Færøyene og Nordens Institutt på Grønland.
- Tolkningsstøtte.
- Konferansen «Samspill og motspill» ble arrangert i København. Temaet var samarbeidet mellom den frivillige sektor og Nordisk Ministerråd. Konferansen har lagt grunnlaget for utarbeidelse av mer detaljerte retningslinjer for det fremtidige samarbeid mellom Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor.
- Støtte til avvikling av en hovedstadskonferanse arrangert av Foreningen Norden i Oslo. Konferansen samlet 116 deltakere fra de nordiske og baltiske hovedsteder.

4.5 Grensebarrierer

Samarbeidsministrene besluttet i 1998 å ta nye initiativer for å bidra til å forminske de problemer som ulike skatte- og trygdesystemer, arbeidsmarkedsregler og andre regler medfører for virksomheter og enkeltpersoner i forbindelse med salg, flytting eller pendling over grensene i Norden. Det ble i første omgang satt søkelys på et begrenset antall identifiserte problemer.

Samtidig ble det gjennomført en bredere og mere langsiktig analyse av grensebarrierene. Denne analysen munnet ut i en anbefaling om å dele arbeidet i fire adskilte områder: Barrierer for pendlere i bred forstand, barrierer på utdanningsområdet, barrierer for en pro-aktiv arbeidsformidlingsinnsats og barrierer for næringslivet.

Resultatene av analysene som ble gjennomført ble offentliggjort under Nordisk Råds sesjon i 1999 og ble i en viss utstrekning omtalt i Rådets diskusjoner om «et grenseløst Norden».

Det er et gjennomgående tema i undersøkelsens resultater at den største grensebarriere synes å være manglende kunnskap om gjeldende regelverk og om hvor denne kunnskapen finnes. Det er i denne sammenheng viktig å observere at den manglende kunnskap også er utbredt blant de berørte fagmyndigheter.

Dette har også vært meget tydelig i virksomheten til Ministerrådets servicetelefon «Hallå Norden».

Det nordiske utdannings- og forskningssamarbeidet har tradisjonelt hatt som et overordnet mål å skape et vel fungerende utdannings- og forskningsfelleskap i Norden. Norden skal så vidt mulig betraktes som et hele, og det skal i prinsippet være like lett å søke kunnskap og utdanning i et annet nordisk land som i eget land. I tråd med dette har man i årenes løp forhandlet fram flere fellesnordiske avtaler om gjensidig godkjenning av eksamener og vitnemål og om adgang til utdanning, jf. bl.a. Sigtuna-avtalen fra 1975 om nordisk tentamensgyldighet og overenskomsten om adgang til høgre utdanning fra 1996. Det må imidlertid erkjennes at disse avtaler ikke alltid har vist seg å fungere fullt ut etter intensjonene. Arbeidet med å fjerne hindringer for fri bevegelse av utdanningsøkende og forskere og for gjensidig godkjenning av akademiske kvalifikasjoner og eksamener i de nordiske land pågår derfor kontinuerlig. Delrapporten om barrierer for mobilitet i det nordiske utdanningsystem gir en oppsummering og oversikt over aktuelle områder innen det nordiske utdanningsområdet der det fremdeles synes å være hindringer for et åpent, nordisk utdanningsmarked. En rekke av disse problemområder er

gjenstand for kontinuerlig oppfølging i Ministerrådets organer, i første rekke i styringsgruppen for høgre utdanning (HØGUT). Det synes klart at de hindringer som fortsatt består i stor grad vil kunne ryddes av veien gjennom bedre og mer målrettet informasjon om eksisterende avtaler og om utdanningssystemene i de nordiske land. Det er også på det rene at en del av det nordiske avtaleverket på området er modent for revisjon. HØGUT har med dette for øye i 1999 bl.a. tatt initiativ til en utredning om status for den såkalte Sigtuna-avtalen fra 1975 om nordisk tentamensgyldighet. Rapporten redegjør for en del problemer på området, bl.a. i lys av utviklingen internasjonalt gjennom Lisboa-konvensjonen fra 1997 om godkjenning av eksamener og vitnemål i høgre utdanning (Europarådet/UNESCO) og Bologna-deklarasjonen fra 1999 om et europeisk rom for høgre utdanning. I oppfølgingen av rapporten er HØGUT gitt i oppdrag å utarbeide forslag til en ny avtale om nordisk tentamensgyldighet.

Også nærings-, finans- og arbeidsmarkedssektorene behandler nå de relevante deler og forslag i utredningene med sikte på å fjerne eller minske virkningen av de barrierer som er identifisert.

Det skal dessuten nevnes at det er gjennomført et svensk-norsk utredningsarbeid som har resultert i en handlingsplan for en fordypet integrasjon mellom Norge og Sverige.

4.6 Forskningssamarbeidet

Det nordiske forskningssamarbeidet skal bidra til utvikling av Norden som et felles kunnskapsmarked. Målsettingen er å styrke de områder der Norden kan hevde seg internasjonalt eller der de nordiske land har spesielle interesser og forutsetninger. Det nordiske FoU-arbeidet skal også bidra til å styrke nordisk kulturell identitet, og medvirke til en miljøvennlig og bærekraftig samfunnsutvikling.

Nordisk Ministerråd bruker en relativt stor del av sine budsjettmidler til direkte finansiering av nordisk forskningssamarbeid. Forskningsandelen av budsjettet utgjorde i 1999 35 %, eller i absolutte tall 254 MDKK. Det er på det rene at forskningsandelen av budsjettet er blitt gradvis redusert i siste 10-årsperiode, fra 43 % i 1988 til dagens nivå. Det gis tilskott både til tidsbegrensede forskningsprogrammer, nordiske støtteordninger og spesialiserte forskningsinstitusjoner. Det nordiske forskningssamarbeidet utgjør mindre enn 1 % av de totale bevilgninger til forskning i de nordiske land. Ministerrådets forskningsinnsatser må derfor ses i sammenheng og koordineres med nasjonale prioriteringer. St.meld. nr. 21 (1998-99) «Forskning ved et tidsskille», slår fast at det etter norsk oppfatning må anses som viktig å øke forskningsandelen i det nordiske budsjettet, og samtidig se prioriteringene i det nordiske forskningssamarbeidet i sammenheng med nasjonale prioriteringer, med sikte på at de nordiske midlene kan utnyttes mest mulig effektivt til støtte for nettverksbygging, stipend og faglige samlinger.

Samarbeidet på forskningsområdet finner nå sted med utgangspunkt i den sektorovergripende forskningspolitiske strategi som ble framlagt som ministerrådsforslag på Nordisk Råds sesjon i november 1998. Strategien er fra og med 1999 under løpende implementering, med Nordisk forskningspolitisk råd

(FPR) som overordnet rådgivende organ for Ministerrådet. Rådet fikk våren 1999 nytt mandat og ny sammensetning, med sterkere representasjon fra fagsektorene. Som ledd i sitt arbeid innhenter FPR systematisk programforslag fra relevante forskningsmiljøer og fagsektorer. Rådet har i 1999 bl.a. ferdigstilt forslag om to nye 5-årige forskningsprogrammer på områdene kjønn og vold og språkteknologi, som er igangsatt i 2000. Et program om velferdsforskning vil bli gjennomført i perioden 1999-2004. Rådet har også tilrådd igangsetting av et nytt program om epidemiologi, men av budsjettmessige grunner er dette utsatt til 2002. Fra og med 2001 vil det imidlertid bli igangsatt nye forskningsprogrammer om oceanklima og nordisk sikkerhetspolitikk. St.meld. nr. 39 (1998-99) signaliserer at man fra norsk side vil arbeide aktivt for å etablere nye nordiske forskningsprogrammer som utnytter de nordiske lands komparative fortrinn faglig og geografisk, og som kan bidra til å styrke nordisk forskningssamarbeid og nordiske nettverk i forhold til forskningssamarbeidet med EU.

De nordiske forskningsinstitusjonene er alle høyt spesialiserte på sine respektive områder, og samarbeider tett med nasjonale og i mange tilfeller internasjonale forskningsmiljøer. For en rekke av disse institusjoner er det for perioden 1999-2001 inngått nye mål- og rammeavtaler. Også utenom de regulære forskningsinstitusjonene er et flertall av de mer enn 30 fellesnordiske institusjonene på Ministerrådets budsjett involvert i forskning og innovasjon. 14 av disse bruker mer enn 50 % av budsjettet til forskning og innovasjon, mens ytterligere 6 bruker mellom 10 og 50 % til samme formål. St.meld. nr. 39 (1998-99) om Forskning ved et tidsskille, understreker viktigheten av å opprettholde nordiske forskningsinstitusjoner som fungerer godt og som har utviklet særskilt kompetanse, og peker på at dette bidrar til å synliggjøre Norden som forskningsregion.

Forskermobilitet og nettverksbygging står sentralt i så vel norsk som nordisk FoU-politikk. Støtteordningene NORDPLUS, NorFA og stipendprogrammet for Baltikum og Russland er viktige redskaper i Ministerrådets prioriteringer. Sett fra norsk synspunkt er det av særlig interesse å utnytte nordiske forskerkurs og stipendordninger i et samspill med og som et viktig supplement til nasjonale og europeiske tiltak.

4.7 Informasjon

Mens Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd tidligere har hatt hver sin informasjonsavdeling, ble avdelingene fra 1. mars 1999 slått sammen. Hensikten har vært å utnytte ressursene bedre og dermed totalt sett styrke informasjonsvirksomheten. Nyordningen vil bli evaluert mot slutten av år 2000.

Opprinnelig ble det foreslått at det i det felles informasjonsarbeidet bare skulle opereres med betegnelsen Nordisk Råd. Forslaget møtte mye motstand. I informasjonsfaglig sammenheng er det endt opp med bruk av terminologien Nordisk Råd & Ministerråd.

«Politik i Norden» er lagt om fra avisform til et magasin som utkommer med et temanummer fire ganger i året. Første nummer kom i april 2000 og hadde nazisme som tema.

Den nye informasjonsavdelingen har økt satsingen på pressekontakt i form av briefinger og invitasjoner til deltakelse i nordiske aktiviteter. Det organiseres også pressereiser til Norden for journalister fra ikke-nordiske land.

Informasjonsavdelingen har en publikasjonsenhet (PUB) som har ansvar for å publisere de publikasjoner som fremkommer med støtte fra Nordisk Råd og Ministerrådet. PUB har en database hvor en kan finne fram til de ulike nordiske publikasjonene. Publikasjonsenheten er involvert i produksjonen av «Nordiska samarbetsorgan», «Nordisk statutsamling» og «Vem är vem».

Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd gjennomfører så langt det er mulig i fellesskap den informasjonsaktivitet og de seminarer som arrangeres utenfor Norden.

Internett

Internett er en stadig viktigere informasjonskanal. Informasjonsavdelingens hjemmeside (www.norden.org) oppdateres daglig med nyheter fra Norden. Ukentlig kommer «Norden i Veckan» som elektronisk nyhetsblad basert på ukens hendelser. Det legges stadig ut nye elektroniske faktablad om det nordiske samarbeidet. Disse er tilgjengelige på flere språk. Det er produsert en ny og lett anvendbar CD-rom om det nordiske samarbeidet. Denne finnes også på hjemmesiden. I løpet av år 2000 utvikles en ny og mer moderne design for hjemmesiden.

Søkene på den nordiske hjemmesiden har økt eksplosivt. Mens det våren 1998 ble registrert 6-8.000 søk pr. måned, var tilsvarende tall på 38.000 våren 2000, hvorav vel 1700 fra Norge. På topp ligger Sverige med mer enn 4000 søk fulgt av USA med snau 3000 søk pr. måned. De mest populære mål for søkene er ledige stillinger i det offisielle Norden-systemet, nyheter og fakta om de nordiske land.

Informasjonsvindu

Fra svensk side ble det i 1998 ytret ønske om å opprette et såkalt nordisk informasjonsvindu sentralt plassert i Stockholm for bedre å synliggjøre det nordiske samarbeidet i den svenske hovedstaden. Dette ga støtet til en rapport om hele NMRs informasjonsvirksomhet. Rapporten ble utarbeidet av Finlands ambassadør i Danmark, Ralf Friberg. Når det gjaldt informasjonsvinduer i hovedstedene, konkluderte rapporten med at dette skulle vurderes i hvert enkelt land. Det er i første rekke Sverige og Norge som har lagt vekt på raskt å etablere nordiske informasjonsvinduer, men også Danmark tar sikte på et slikt tiltak i København.

Det første informasjonsvinduet ble åpnet 23. mars 2000 - på Nordens dag - i Oslo. Informasjonsvinduet bærer navnet «Norden i Fokus». Det drives på kontrakt av Foreningen Norden i Norge og er plassert i tilknytning til hovedkontoret på Abbediengen hovedgård. Til etablering og drift første året er det gitt en bevilgning fra NMR på DKK 800.000. For de neste to år vil det bli gitt et driftstilskudd på DKK 700.000.

Målsettingen for informasjonsvinduet i Oslo er på en bedre og bredere måte å synliggjøre det nordiske samarbeidet. Selv om institusjonen er etablert i Oslo, vil den være tilgjengelig for folk over hele landet som søker etter nordisk informasjon og kunnskap. «Norden i Fokus» skal også være et senter for

egne aktiviteter - noe Abbediengen hovedgård gir store muligheter for - og være et møtested for nordisk kultur og nordisk debatt. Det er utarbeidet egne programmer for kontakt med barne- og ungdomsgrupper i hovedstadsområdet.

«Norden i Fokus» skal være en sentral institusjon når det gjelder informasjon om nordisk samarbeid, både det offisielle og det frivillige samarbeidet. Meningen er å overta også en del av de informasjonsforpliktelsene som i dag ligger på f.eks. Nordisk Råds sekretariat i Stortinget, Nordisk Sekretariat i Utenriksdepartementet og de nordiske institusjonene i Oslo.

Det nordiske informasjonsvinduet i Stockholm er også etablert.

«Hallå Norden»

Siden juni 1998 har Foreningen Norden i Sverige på forsøksbasis drevet servicetelefonen «Hallå Norden». Ved å ringe et gratisnummer har personer som har hatt behov for det kunnet få råd og hjelp om f.eks. problemer vedrørende forflytting mellom de nordiske land. Henvendelsene har avslørt et stort informasjonsbehov så vel hos innringeren som hos lokale myndigheter som håndterer pendler- og flyttesaker. Problemområder som blir tatt opp gjelder bl.a. tollbestemmelser (særlig angående personbiler), skattespørsmål, studievilkår, pensjoner, barnebidrag, arbeidsløshetsstrygd og sykestrygdordninger.

«Hallå Norden», som foruten telefon/telefonsvarer også er tilgjengelig via fax, e-post og Internett, har hatt 3-15 henvendelser pr. dag. Potensialet er atskillig større og avhengig av den nasjonale markedsføring av ordningen. I Norge er det i samarbeid med Statens Informasjonstjeneste drevet en aktiv markedsføring, bl.a. med avisannonsering og TV-reklame. I de øvrige land har markedsføringen, som er et nasjonalt ansvar, ligget på et lavere nivå i prøveperioden.

Prøveperioden skulle vært avsluttet i 1999, men er ført videre inn i år 2000. En evaluering viser at det er bred enighet om nytten av en slik servicetelefon. Det foreligger forslag om videreføring av tiltaket, men med en ny struktur. Etter dette opplegget vil servicetelefonen bli desentralisert og betjent fra mot-takersentraler i de enkelte hovedsteder. På norsk side ønsker en å bygge denne servicen inn i det etablerte nordiske informasjonsvinduet, «Norden i Fokus», som betjenes av Foreningen Norden. Også med den nye ordningen vil servicetelefonen bli fellesfinansiert. Markedsføringen blir fortsatt et nasjonalt ansvar. Sverige og Danmark er i ferd med å etablere en liknende bilateral fellestjeneste i tilknytning til den nye Øresundforbindelsen og ønsker å vurdere dette tiltaket i sammenheng med en videreføring av «Hallå Norden».

Informasjonsvirksomhet utenfor Norden

NMR har et eget program for informasjonsaktiviteter utenfor Norden. Formålet er i første rekke å spre kjennskap om det nordiske samarbeidet og gjennom dette øke gjennomslagskraften for nordiske synspunkter i internasjonal sammenheng. I år 2000 er det gjennomført eller planlagt følgende tiltak:

Januar	Pressereise for europeiske journalister til sameområdene.
Februar	Briefing for diplomatiske stasjonssjefer i Oslo.

Mai	Seminar om Kaliningrad i København. I samarbeid med dansk UD.
Juni	Seminar i Johannesburg bl.a. om regionalt samarbeid. Seminaret var en oppfølging av kulturprogrammet «Shuttle 99». Seminar i Slovenia om nordiske kunnskaper/erfaringer i tilknytning til medlemskapsforhandlinger med EU.
September	Briefing for diplomatiske stasjonssjefer i København.
Høsten	Seminar i Klaipéda i Latvia om tilslutningsprosessen til EU-medlemskap.
November	Et seminar vil bli arrangert i Romania med EU-medlemskapsforhandlinger og regionalt samarbeid som tema.

4.8 Andre tverrsektorielle områder

Jordbruksavhengige regioner

Samarbeidet mellom jord- og skogbrukssektoren og regionalsektoren om utvikling av jord- og skogbruksavhengige regioner er videreført. Sluttrapporten fra programmet ble behandlet av NEJS på vårmøtet og man konkluderte med at programmet hadde oppnådd positive resultater på de fleste av delmålene. Programmet har bare hatt mindre politisk betydning. Det ble videre konstatert at selve samarbeidsformen har vært noe tungrodd, noe som oppfattes som bekymringsfullt og svekker inntrykket av de positive resultatene som er oppnådd på de ulike delprosjektene. Rapportene fra de siste delprosjektene vil være ferdigstilt ved utgangen av 2000.

Matvaresikkerhet

I 1998 innledet jord- og skogbrukssektoren og regionalsektoren et samarbeid med næringsmiddel-sektoren, representert ved EK-Livs, som et ledd i den felles nordiske oppfølgingen av Toppmøtet om matsikkerhet i 1996. I juni 2000 ble det arrangert en nordisk tverrsektoriell ministerkonferanse om trygg mat. Konferansen var et samarbeid mellom fiskeri-, miljø-, forbruker-, næringsmiddel- og jord- og skogbrukssektoren. Initiativet til konferansen ble tatt i 1999 av Ministerrådet for jord- og skogbruk. Dette er et samarbeid mellom de nordiske landene i regi av Nordisk Ministerråd. Hensikten med konferansen var å sette fokus på ulike aspekter ved trygg mat som f.eks. mat og medisin (antibiotikaresistens), sykdommer som overføres fra dyr til mennesker, ren mat og ren natur (miljøgifter), forbrukerinformasjon/risikokommunikasjon (bl.a. merking av genmodifisert mat). Konferansen har styrket Nordens allerede sterke posisjon på området og vil derfor få stor betydning for nordisk innsats også på det internasjonale området.

Forbrukeraspekter i matvarespørsmål

I 1999 ble det nedsatt en tidsbegrenset tverrsektoriell gruppe mellom EK-Konsument og EK-Livs under NMR. Gruppen har mandat for perioden 1999-2001, og har medlemmer fra begge sektorer i alle landene. Fra Norge deltar Barne- og familiedepartementet fra forbrukersiden og Statens næringsmiddeltilsyn fra matvaresiden. Gruppen har en initiativtakende, rådgivende og samordnende rolle overfor EK-Konsument og EK-Livs.

For å skape rammer for det fremtidige samarbeidet mellom sektorene utarbeides det en tverrsektoriell handlingsplan for forbrukeraspekter i matva-

respørsmål. Handlingsplanen, som legges fram i 2000, skisserer en rekke overordnede mål for samarbeidet. Et viktig mål er arbeidet for å synliggjøre forbrukerinteressene på næringsmiddelområdet, slik at myndighetene kan treffe nødvendige tiltak for å ivareta disse. Det er videre et mål å samle kunnskap om forskjellige forbrukerbehov og atferdsmønstre som myndighetene kan forholde seg til. Et viktig tema er dessuten å beskrive ansvarsfordelingen mellom myndigheter og forbrukere, for å understreke at forbrukerne selv også har et ansvar. Samarbeidet skal videre bane veien for bedre kommunikasjon og forståelse mellom sektorene. Oppgaver der sektorene har sammenfallende interesser kan dermed koordineres, slik at man sikrer at alle viktige aspekter ivaretas og samtidig unngår dobbeltarbeid. Handlingsplanen bygges opp rundt de tre søyler i nordisk samarbeid.

For å nå målene som er satt, planlegges ulike aktiviteter i regi av den tverrsektorielle gruppen. Av aktiviteter i 2000 kan nevnes et prosjekt med sikte på formulering av forbrukerkrav til den genteknologiske utvikling av matvareproduksjonen. Et annet tema er styrket nordisk Codex-samarbeid.

4.9 Budsjett, administrasjon, organisasjon

Det budsjettforslag for år 2001 som samarbeidsministrene har oversendt til Nordisk Råd er basert på en økning av totalrammen med 10 millioner DKK. Den norske regjering ga sin tilslutning til generalsekretærens forslag om å øke totalrammen med 20 millioner DKK, men det lyktes ikke å oppnå enighet om en slik økning. De siste 10 millioner DKK skal inntil videre ikke innbetales av landene men midlertidig trekkes på Ministerrådets likviditet.

Av det totale budsjett på 751,5 millioner DKK skal Norge bidra med 161,9 millioner. Budsjettet skal senere prisreguleres. Norge skal dessuten bidra med 21,9 millioner DKK til betalingsordningen som er avtalt i overenskomsten om adgang til høyere utdanning.

I budsjettforslaget er det funnet plass til nye forskningsprogrammer og andre nye initiativer. Det er også etablert en ny budsjettpost for «strategiske og kulturpolitiske satsinger». Totalt er det i budsjettforslaget disponert vel 36 millioner til nye tiltak og økte innsatser. Dette er finansiert ved reduksjoner eller avvikling av andre budsjettposter og ved rammeøkningen.

Basert på sektorenes og institusjonenes planer er det beregnet at budsjettforslaget innebærer slik fordeling på de tre søylene (tilsvarende andel i 2000-budsjettet i parentes): Samarbeidet innenfor Norden 75 % (71 %), Nærområdene 17 % (20 %) og Europasøylen 8 % (9 %). Budsjettet inneholder også en planlegningsramme for årene 2002 og 2003. Den relative reduksjon i nærområdeinnsatsene skyldes i hovedsak en viss nedgang i nærområdebevilgningene fra næringssektoren og utdannings- og forskningssektoren.

Når det gjelder finansieringen av det nordiske samarbeid er det verdt å være oppmerksom på at det gis betydelige nasjonale bevilgninger til nordiske formål i tillegg til det som bevilges som tilskudd til Nordisk Ministerråds budsjett.

Dette forhold kan illustreres med noen eksempler på slike norske bevilgninger i statsbudsjettet for 2000:

- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet bevilger ca. 30 millioner

- kr. til fellesnordiske aktiviteter (av dette 25,5 til den nordiske avtalen om adgang til høyere utdanning).
- Sosial- og helsedepartementet bevilger ca. 12,3 millioner kroner til nordiske institusjoner (hvorav 10,5 millioner er betaling for studieplasser ved Nordiska Hälsovårdshögskolan).
 - Olje- og energidepartementet bevilger ca. 6 millioner kroner som Norges andel til Nordisk Energiforskningsprogram. Dette omfatter også en tilleggsbevilgning slik at programmet nå inkluderer Baltikum og Nordvest-Russland.
 - Kulturdepartementet bevilger ca. 5,9 millioner kr. til nordiske formål (av dette 2,86 millioner kr. til Foreningen Norden).
 - Landbruksdepartementet bevilger 1 million kroner til Nordisk genbank for husdyr som er lokalisert ved Norges landbrukshøgskole.
 - Samferdselsdepartementet bevilger 0,2 millioner kroner til Nordisk transportforskning.

En bred analyse av ansvars- og kompetansefordelingen i ministerrådssystemet har resultert i nye normalvedtekter for institusjonene. De nye normalvedtektene er allerede vedtatt i noen av institusjonene og er under behandling i de øvrige institusjoner.

Ministerrådene for jord- og skogbruk og for fiskeri har sammen med embetsmannskomiteén for ernærings saker diskutert et forslag om å etablere et felles ministerråd. Spørsmålet er ikke avgjort, men i 2001 vil det bli forsøkt med et felles ministerrådsmøte. Dessuten vil det bli foreslått at ernærings sakene overføres fra samarbeidsministrene til jord- og skogbruksministrene.

Generalsekretær Søren Christensens kontraktperiode er forlenget med to år - til utgangen av 2002. Sekretariatets fagavdeling for kultur, utdanning og forskning er delt i to og det er ansatt ny sjef for avdelingen for utdanning og forskning.

Det danske formannskap har tatt initiativ til en vurdering av om det nordiske budsjett er hensiktsmessig som politisk styringsverktøy og redskap til å fremme det nordiske samarbeid. Med dette utgangspunkt har generalsekretæren gjennomført en budsjettanalyse og lagt frem forslag om en budsjettreform.

Generalsekretærens rapport legger bl.a. opp til at de nordiske institusjoner skal inndeles i fire kategorier, med ulik styring og finansiering:

- Institusjoner som i hovedsak er begrunnet i ønsket om å fremme nordisk samhörighet og verdifelleskap
- Institusjoner som er opprettet for å oppnå en rasjonaliseringsfordel gjennom samdrift eller arbeidsdeling
- Institusjoner som er begrunnet i et ønske om å oppnå en særlig spisskompetanse
- Institusjoner som i dag løser oppgaver som like gjerne kunne løses som prosjekter.

Rapporten inneholder også forslag om en endret likviditetsstyring og en rekke andre tiltak som kan bidra til å gjøre budsjettet mer hensiktsmessig som styringsverktøy. Rapporten er sendt på en bred høring til alle berørte og den vil også bli drøftet med Nordisk Råd.

5 Sektorsamarbeidet

5.1 Statsministrenes samarbeid

Statsministrene har det overordnede ansvar for den politiske styring av samarbeidet mellom de nordiske regjeringer. I tillegg til nær og løpende kontakt om nordiske og internasjonale spørsmål har statsministrene regelmessige møter. På dagsordenen står både nordiske, europeiske og andre internasjonale spørsmål.

Siden siste stortingsmelding om nordisk samarbeid har det vært holdt to nordiske statsministermøter: I tilknytning til Nordisk Råds sesjon i Stockholm 8. november 1999 og i Skagen 8. juni 2000.

Statsministrene har møtt sine baltiske kolleger i Stockholm i november 1999. I juni 2000 møtte statsministrene den sørafrikanske president og vedtok «The Skagen Declaration» (Vedlegg X).

Statsministrene har også møtt Nordisk Råds presidium og representanter for de selvstyrte områder.

Statsministrene har løpende og i sine møter drøftet aktuelle EU/EØS-saker: EUs toppmøter, EUs utvidelse, europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik, forberedelsene til det svenske EU-formannskap og den nordlige dimensjon.

Også aktuelle nærområdespørsmål er et fast punkt på statsministrenes dagsorden. Statsministrene har drøftet arbeidet i Østersjørådet, Barentsrådet og Arktisk Råd. Et nordisk-baltisk statsministermøte ble holdt i Estland i august.

Statsministrene har drøftet aktuelle og viktige spørsmål som står på Nordisk Ministerråds dagsorden. Det gjelder bl.a. arbeidet med å avvikle unødvendige grensebarrierer, den planlagte budsjettreformen, og arbeidet med en strategi for en bærekraftig utvikling.

Statsministrene har også diskutert arbeidet med formannskapets programmer og det utviklingsarbeid som pågår i det såkalte «Vismannspanelet» og i arbeidsgruppen for revisjon av nærområdestrategien.

Regjeringen legger stor vekt på samarbeidet mellom de nordiske statsministre og er av den oppfatning at statsministrenes møter er av stor betydning for det nordiske samarbeidet.

5.2 Samarbeidsministrenes arbeid

Statsråd Kåre Gjønnes avløste Peter Angelsen som nordisk samarbeidsminister 21. januar 2000. Gjønnes ble igjen avløst av statsråd Jørgen Kosmo 24. mars 2000.

Siden siste stortingsmelding om nordisk samarbeid har de nordiske samarbeidsministre hatt fire møter. Samarbeidsministrene har også møtt de nor-

diske EU-ambassadører og har deltatt i Nordisk Råds sesjon og i en rekke nordiske konferanser og møter.

En viktig del av samarbeidsministrenes oppgaver gjelder Ministerrådets budsjett og økonomistyring. Budsjettet for 2000 er vedtatt i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandasjon og Rådet har fått oversendt Ministerrådets budsjettforslag for 2001.

Etter et omfattende forarbeid har samarbeidsministrene vedtatt nye normalvedtekter for institusjonene. De nye vedtektene skal bidra til å skjerpe rutine for styring av institusjonene og kvalitetssikre økonomiforvaltningen.

Samarbeidsministrene har ønsket å øke den nordiske synlighet i hovedstedene og har gitt sin tilslutning til forslag om «informasjonsvinduer». Foreløpig er det åpnet slike informasjonspunkter i Oslo og Stockholm. Informasjonsvirksomheten for øvrig er omlagt og styrket, med større vekt på elektronisk informasjonsformidling. «Politik i Norden» er omgjort til et tidsskrift med fire årlige utgivelser. Servicetelefonen «Hallå Norden» er besluttet videreført med en desentralisert struktur.

Samarbeidsministrene har fortsatt arbeidet med å identifisere ulike typer av grensebarrierer som hindrer den frie bevegelse i Norden. Flere forslag som tar sikte på å fjerne eller redusere slike hindringer behandles nå av de berørte fagministerråd.

Det er som vanlig vedtatt et særskilt program for aktivitetene i Nordens nærområder og Arktis. Det er dessuten vedtatt et treårig rullende nærområdeprogram. Samarbeidsministrene har også gitt en særskilt arbeidsgruppe i oppdrag å vurdere behovet for en revisjon av de strategiske retningslinjer for Ministerrådets nærområdeaktiviteter.

Samarbeidsministrene har bestilt og mottatt en rapport om de nordiske velferdsstater i et europeisk perspektiv. Rapporten vil bl.a. være et grunnlag for en større konferanse om de nordiske velferdssamfunn høsten 2000.

Samarbeidsministrene har gitt sin tilslutning til et forslag fra forsvarsministrene om et tre-årig sikkerhetspolitisk forskningsprogram.

Samarbeidsministrene har behandlet og blitt enige om en nasjonal tilleggsfinansiering av Nordisk Prosjekteksportfonds virksomhet. Tilleggsfinansieringen skal kompensere bortfallet av midler fra det særskilte baltiske investeringsprogrammet. Det er også vedtatt en kapitalutvidelse i Nordisk Utviklingsfond.

Ministerrådet har tilsatt et nordisk «vismannspanel» som skal beskrive ett eller flere scenarier for det nordiske samarbeid i et nytt årtusen. Rapporten fra panelet vil foreligge høsten 2000.

Aktuelle EU/EØS-spørsmål er et fast punkt på samarbeidsministrenes dagsorden. Ministrene legger vekt på at det er etablert velfungerende informasjons- og behandlingsrutiner som kan sikre nordisk behandling av aktuelle EU/EØS-spørsmål på et tidlig stadium.

Formannskapetets programmer og initiativ er en viktig del av arbeidsgrunnlaget for samarbeidsministrene. Formannskapet legger ned et betydelig arbeid både i sine forberedelser og i arbeidet med å gjennomføre programmet. Det overordnede tema for det islandske formannskap i 1999 var «folk og hav i nord». I 2000 er det Danmark som leder regjeringssamarbeidet, med «de nordiske velferdsstater - faglig innsikt - menneskelig utsyn» som hovedsak.

5.3 Det utenrikspolitiske samarbeid

Det er lang tradisjon for et nært utenrikspolitisk samarbeid mellom de fem nordiske land. På tross av ulik forankring i forhold til EU og NATO, fungerer det utenrikspolitiske samarbeidet nært og godt. Integrasjonsbestrebelsene i Europa og den endrede sikkerhetspolitiske arkitekturen innebærer at Norden i dag i stadig større utstrekning har felles utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser. Dette interessefellesskap sammen med vårt felles kultur- og verdi-grunnlag, bidrar til at vi kan utnytte ulik tilknytning til internasjonale organisasjoner til felles initiativ og tiltak.

Det utenrikspolitiske samarbeidet har i de siste årene ekspandert til å omfatte også nordisk-baltisk samarbeid i det såkalte 5+3 samarbeidet samt videre 5+3+1 møter hvor det, i tillegg til de nordiske og baltiske ministre, inviteres ytterligere en gjest. Under utenriksministermøtet i Egilstadir (Island) 29.-30. august 1999 deltok utenriksminister Axworthy (Canada) på møte med sine nordiske og baltiske kolleger. De nordiske og baltiske utenriksministre møtte for øvrig den russiske utenriksminister Ivanov til et ekstraordinært møte i St. Petersburg 14.-15. mai 1999. Videre møtte de nordiske utenriksministrene den tyske utenriksminister Fischer til et ekstraordinært 5+1 møte i forbindelse med åpningen av det felles nordiske ambassadeanlegget i Berlin 20. oktober 1999. Felleslokaliseringen styrker det nordiske samarbeidet i Berlin om aktuelle utenrikspolitiske spørsmål og den tyske oppmerksomhet om disse spørsmål. Høyrepresentant for FUSP Javier Solana deltok i det nordisk-baltiske utenriksministermøtet i Middelfart 29.-30. august 2000. Det har siden 1998 også blitt avholdt halvårlige nordiske statssekretærmøter i tillegg til de tradisjonelle nordiske utenriksministermøtene.

Fra norsk side har vi stor nytte av informasjonsutvekslingen mellom de nordiske land når det gjelder EU/EØS-spørsmål. Det nylig gjennomførte finske EU-formannskapet (høsten 1999) og de kommende svenske og danske formannskap i EU våren 2001 og høsten 2002 vil også gi muligheter for større gjennomslagskraft for fellesnordiske interesser i EU. Det er en stor grad av enighet mellom de nordiske landene i en rekke sentrale spørsmål som står på EUs dagsorden. Disse spørsmål har ikke bare betydning for de tre medlemslandene, men også for Norge og Island som EØS-medlemmer. Det nordiske samrådet har medført at fellesnordiske holdninger og vurderinger har fått avgjørende innflytelse i EUs lovgivningsarbeid, bl.a på områder som gjelder miljø, arbeidsmiljø, forbrukervern, matvaresikkerhet og likestilling.

De nordiske land har også et nært samarbeid når det gjelder støtte til de baltiske lands integrasjonsprosess i EU, særlig gjennom Ministerrådets nær-områdeprogram (se for øvrig kapittel 3.1). Landene er enige om betydningen av styrket satsing og behovet for økt samråd når det gjelder utformingen av de respektive lands politikk i forhold til de nordiske nærområdene.

Det er tradisjon for at de nordiske land står sammen i kampen for demokrati og menneskerettigheter på den internasjonale arena. MR-spørsmål er derfor et viktig tema for drøftelser og samordning på nordisk nivå. Det nordiske samarbeidet om kandidaturer og verv fungerer bra. Norge overtok etter Danmark den 1. januar 1999 den nordiske plassen i FNs menneskerettighetskommisjon. Norges kandidatur til FNs Sikkerhetsråd for perioden 2001-2002 inngår i en intern nordisk rotasjonsordning, og kandidaturet har aktiv støtte

fra de øvrige nordiske land. En felles nordisk handlingsplan på MR-området i forhold til Tyrkia ble etablert i 1997.

Forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål er de siste årene tilført som en ny og viktig dimensjon i det nordiske samarbeidet. De ulike lands ulike sikkerhetspolitiske orientering er ikke til hinder for et nært samarbeid og felles innsats på nordisk plan. På det fredsbevarende området illustrerer den nordisk-polske brigaden i SFOR-styrken i Bosnia det betydelige økte handlingsrom for felles nordisk innsats innenfor en bredere euro-atlantisk ramme. Samarbeidet i brigaden var meget godt, men er nå avsluttet, hovedsakelig på grunn av de deltakende lands bidrag til KFOR i Kosovo. Etter norsk initiativ samarbeider de nordiske land nå i et samarbeidsfora kalt Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS). Hensikten med NORDCAPS er et tettere nordisk forsvarssamarbeid når det gjelder internasjonale fredsoperasjoner. De nordiske land har også samarbeidet når det gjelder opprettelsen av den internasjonale brigaden for hurtig innsetting i FN-ledede fredsoperasjoner - SHIRBRIG.

Videre intensiveres det nordiske samrådet i det Euro-atlantiske partnerskapsrådet (EAPC), og det er gode muligheter for å videreutvikle det regionale samarbeidet om fredsbevaring i Norden med utgangspunkt i det militære samarbeidet i Partnerskap for fred (PfP).

5.4 Kultur

Kultursamarbeidet har som overordnet målsetting å styrke og videreutvikle det nordiske kultur- og verdifelleskapet. Samarbeidet har sitt tyngdepunkt i Norden-samarbeidet og er preget av kontinuitet og langsiktig virksomhet. Europeiseringen har i første rekke gjort seg gjeldende i forhold til Nordens nærområder, og da i særlig grad de baltiske land. Forholdet til Europa og EU har til nå i hovedsak vært ledd i det politiske samarbeidet i Ministerrådet.

Det viktigste underlag for kulturministrenes arbeid i 1999-2000 har vært strategiplanen «Nordisk kultursamarbeid ved årtusenskiftet». Dessuten har de islandske og danske formannskapsprogrammer vært retningsgivende for arbeidet i MR-K.

De nordiske kulturministrene (MR-K) har i 1999-2000 vært sterkt opptatt av å se på grunnlaget og forutsetningene for kultursamarbeidet. En verdidebatt tar sikte på å klargjøre grunnlaget for et mer verdibasert nordisk kultursamarbeid i fremtiden. Det er en utbredt oppfatning at det tidligere definerte nyttekriteriet ikke har vært et særlig egnet virkemiddel til å fremme nordisk kulturliv.

Sentrale rammebetingelser for kultursamarbeidet har vært gjenstand for inngående drøftelser. MR-K har i den sammenheng understreket behovet for en bredere politisk deltakelse i den overordnede budsjettprosess.

Kulturministrene har egnet mye tid til å diskutere strategi og samarbeidsformer. I den sammenheng har økt politisk styring vært et hovedtema. Det er enighet om at økt politisk engasjement er en viktig forutsetning for et levende fremtidsrettet kultursamarbeid, og at politiske beslutninger i sterkere grad skal legges til grunn generelt for den faglige virksomhet i de ulike samarbeidsorganene. I særlig grad skal dette gjelde de rådgivende komitéer, eller de

såkalte kunstkomitéene. Som et ledd i gjennomføringen av strategiplanen foreslås det opprettet, ved kutt i eksisterende budsjettposter, en budsjettpost for strategiske kultursatsninger i kulturbudsjettet for 2001. Hensikten med denne budsjettposten er å gi kulturministrene muligheten til i dialog med kultursektorens organer å foreta egne kulturpolitiske prioriteringer og dermed aktualisere og synliggjøre kultursamarbeidet.

Fra norsk side har man i utarbeidelsen av og gjennomføringen av strategiplanen lagt vekt på at fornyelsen og videreutviklingen av kultursamarbeidet må skje i henhold til gjeldende avtaleverk og i forhold til samarbeidsstrukturer som sikrer den faglige og nasjonale forankring av samarbeidet. Det er blitt lagt stor vekt på at den desentraliserte modellen videreføres, bl.a. gjennom at kunstkomitéene opprettholdes som rådgivende og implementerende samarbeidsorganer på de sentrale kunst- og kulturområder. Fra norsk side har det vært viktig å understreke bredden og den folkelige forankringen av samarbeidet. Det er videre en viktig oppgave å legge til rette for og styrke de små språk-områders og utkantregioners deltakelse i det nordiske kultursamarbeidet.

Kulturdepartementet vil arbeide for å styrke det økonomiske grunnlaget for kultursamarbeidet. Utviklingen i kulturdelen av Ministerrådets budsjett de siste årene har ikke gjort det mulig å styrke og utvikle det nordiske kulturfellesskapet i forhold til de politiske målsetningene for det nordiske samarbeidet. Det må bli en viktig og fremtidsrettet oppgave i denne sammenheng å understreke den politiske betydningen av kultur og nordisk kultursamarbeid, både i forhold til det tradisjonelle kulturfellesskapet og i forhold til andre samfunnsområder hvor kulturen mer instrumentelt kan spille en rolle i utviklingen av det nordiske samfunn.

Kunstsamarbeidet

Kultursamarbeidet har tradisjonelt hatt som sentral målsetting å fremme kunstnerisk virksomhet og samarbeid mellom de nordiske land. Samarbeidet er organisert gjennom særskilte samarbeidsorgan som Nordisk litteratur- og bibliotekskomite (NORDBOK), Nordisk teater- og dansekomité (Teater og dans i Norden), Nordisk musikkomite (NOMUS), Nordisk institutt for samtidskunst (Nifca) og Nordisk Film- og TV-fond. Kunstsamarbeidet er også svært sentralt i forhold til andre samarbeidsorgan som Nordisk Kulturfond og de nordiske kulturhusene på Island, Færøyene og Åland. Det samme gjelder kultursamarbeidet med Nærområdene og virksomheten under Styringsgruppen for kulturprosjekter i utlandet. De mange nordiske gjesteatelierene utgjør også en viktig ramme for den kunstneriske virksomhet.

Kulturministrene ønsker å styrke og videreutvikle kunstsamarbeidet, med vekt på en sterkere synliggjøring av resultatene av nordisk kunstnerisk virksomhet. I den forbindelse har man ønsket å styrke samarbeidets nasjonale forankring ved å utplassere sekretariatsfunksjonen for de nordiske kunstkomitéene til nasjonale kulturinstitusjoner. Resultatet er at NORDBOKs sekretariat nå ligger i Statens biblioteksbestyrelse i København og NOMUS sekretariat er lagt til Svenska Rikskonserter i Stockholm.

Fra norsk side legger man stor vekt på den kunstneriske virksomhet i det nordiske samarbeidet. Med sin base i det språklige og kulturelle fellesskapet og med sin betydning for utviklingen av nordisk identitet og samhörighet, bør

kunst og kunstnerisk virksomhet være et klart satsningsområde i det fremtidige kultursamarbeidet. Det er svært viktig og avgjørende at kunstsamarbeidet er sikret en sterk faglig og nasjonal forankring, og at dette fortsatt skjer gjennom egne nordiske samarbeidsorgan.

Barn og unge

Det nordiske barne- og ungdomssamarbeidet er et satsningsområde i Ministerrådets virksomhet. Samarbeidet koordineres av en styringsgruppe for barne- og ungdomskultur (BUK). Gruppens arbeid er forankret i handlingsplanen «Et kommende Norden», som gjelder for perioden 1996-2000.

Fra norsk side er man opptatt av at samarbeidet har en allmenn og overgripende karakter og at virksomheten integreres i alle Ministerrådets organer. Det er et mål for arbeidet at alle organ innen kunstområdet skal prioritere nordiske prosjekter med barn og unge og i samarbeid med nordiske kunstnere. Det tverrsektorielle samarbeidet står sentralt i gruppens arbeid. Utviklingen av nettverk som kan bidra til et tverrsektorielt forskningssamarbeid innen barne- og ungdomskultur har vært en prioritert oppgave. Som følge av handlingsplanen for barn og unge i Nordens nærområder, er samarbeidet med Nærområdene under utvikling og området er integrert i det elektroniske medienettverket Valhalla.

BUK disponerer årlig ca. 6 mill. danske kroner til nordisk samarbeid for barn og unge. Tilskudd til regionalt samarbeid, samarbeid med Nærområdene og informasjonsvirksomhet er sentrale innsatsområder. En tverrsektoriell handlingsplan for barn og unge «Norden inn i et nytt årtusen» er under utarbeidelse og vil bli lagt fram for Nordisk råd i form av et ministerrådsforslag høsten 2000.

Film og media

Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbeid (KM-gruppen) er Ministerrådets rådgivende organ i kultur- og mediepolitiske saker. KM-gruppens hovedoppgave er å følge utviklingen på medieområdet i Norden og internasjonalt, samt stimulere til økt samarbeid innen film- og medieområdet i de nordiske land. Videre skal KM-gruppen fremme informasjon om mediepolitikk og medieutvikling i Norden. Det viktigste instrumentet i denne satsingen er det digitale tidsskriftet Medier i Norden. Gruppens arbeid skjer først og fremst gjennom utredningsvirksomhet, seminarer og konferanser på de aktuelle områder.

KM-gruppens vesentligste oppgave i 1999 har vært reforhandling av avtalen om Nordisk film- og TV-fond. De nordiske lands allmennkringkastere og filminstituttene i landene er avtaleparter sammen med Nordisk Ministerråd. Fra svensk hold var det i prosessen en viss motstand mot å inngå ny avtale fra og med 1. januar 2000, bl.a. varslet både TV 4 og Sveriges Television at avtalen ikke ville bli fornyet. På tross av dette lyktes det å nå frem til enighet om en ny avtale som løper fra 1.1.2000. Innholdsmessig skiller den nye avtalen seg lite fra forrige avtale.

Nordisk allmennkringkasting og nordisk samarbeid på fjernsynssektoren har vært sentrale elementer i det nordiske samarbeidet i mange år. KM-gruppen har i 1999 fortsatt arbeidet med å styrke nordisk allmennkringkasting og

å videreutvikle de nordiske samarbeidsformene på feltet. Gruppen har i samarbeid med de nordiske lands lisensfinansierte allmennkringkasterne tatt initiativ til en kartlegging av rammebetingelsene for allmennkringkasterne. Bakgrunnen for initiativet er en antagelse om at svært ulike rammebetingelser kan medføre vansker i det faktiske samarbeidet mellom allmennkringkasterne.

Gruppen har også i 1999 lagt vekt på arbeidet med mediepolitiske spørsmål som oppstår som følge av den teknologiske utviklingen - spesielt med fokus på digitaliseringen og tendensene til konvergens.

KM-gruppen har i 1999 fortsatt arbeidet med sikte på å få realisert nordiske multimedieproduksjoner med barn og unge som målgruppe.

Et viktig element i det nordiske samarbeidet er forholdet til de baltiske land. KM-gruppen tok i 1999 initiativ til en konferanse i Baltikum om implementering av EU-direktiver med spesiell fokus på EUs fjernsynsdirektiv.

Østersjørådet og Barentsrådet

Norges deltakelse i kultursamarbeidet på nordisk plan har sin naturlige forlengelse i det samarbeidet som skjer i Østersjø-regionen og Barents-området.

Norge deltar aktivt i Østersjø-samarbeidet, som på kulturområdet i stor utstrekning foregår via samarbeidsorganet *Ars Baltica*, og ser på dette som et viktig element i arbeidet for gjensidig forståelse og samarbeid mellom landene i regionen. De kulturelle og historiske bånd som eksisterer mellom de nordiske land og andre land i Østersjø-regionen, gjør dette spesielt naturlig. *Ars Baltica* ble etablert i 1991 som et forum for multilateralt kulturelt samarbeid mellom landene i Østersjø-området. Formålet med *Ars Baltica* er å initiere felles kulturprosjekter basert på likeverdig deltakelse fra landene i regionen. *Ars Baltica* er et ubyråkratisk og løst organisert forum hvor felles prosjektideer drøftes og tiltak initieres. Ansvaret for gjennomføringen av de ulike prosjektene hviler imidlertid på de kulturinstitusjoner- og organisasjoner som deltar i prosjektene fra de respektive land. På kulturministerkonferansen i Gdansk i september 1999 ble det fra norsk side reist spørsmål om å legge kultursamarbeidet i Østersjø-regionen i regi av *Ars Baltica* inn under Østersjørådet. Dette forslaget er fulgt opp, bl.a. på Østersjørådsmøtet i Kolding 12. - 13. april 2000, hvor det ble vedtatt at fagministrenes møter i Østersjøregionen vil ha karakter av Østersjørådsmøter, og rapport fra slike møter skal avlegges til utenriksministeren. Etter norsk vurdering vil en slik samordning under Østersjørådet gi kultursamarbeidet større oppmerksomhet og sette det inn i en videre samfunnspolitisk ramme.

Kulturforbindelsene i Barentsregionen har lange tradisjoner. Det samarbeidet som nå foregår dokumenterer den nærhet som eksisterer på tvers av landegrensene. Spesiell vekt legges på forholdet til Nordvest-Russland der også utbygging og styrking av demokratiet står sentralt. I det praktiske samarbeidet hviler det et ekstra ansvar på de nordiske land, og spesielt på Norge som initiativtaker til Barents-samarbeidet.

Nordisk kulturfond

Nordisk kulturfond er opprettet etter en særskilt avtale mellom de nordiske land i 1966, som ett av de tidligste uttrykk for betydningen av det nordiske kul-

tur- og verdifelleskap. I henhold til avtalen har Fondet en autonom stilling i det nordiske samarbeidet, med kultur, utdanning og forskning som ansvarsområder. Fondet finansieres over Nordisk Ministerråds budsjett og bevilgningen for 2000 er på 25.4 mill. danske kroner. Nordisk kulturfond disponerer således en betydelig del av de frie budsjettmidlene og er den viktigste enkeltstående finansieringskilde i det offisielle nordiske kultursamarbeidet. Fondet kan etter hvert betraktes som et rent kulturfond, ettersom midlene i stor grad går til det allmennkulturelle området.

Nordisk kulturfond har tradisjonelt vært den viktigste støtteordningen når det gjelder å ivareta og utvikle bredden i det nordiske kultursamarbeidet. I de senere år har fondet, som del av den fellesnordiske samarbeidsstruktur, vært opptatt av å samordne sin virksomhet i forhold til Nordisk Ministerråd for å øke effekten av de samlede ressurser. Fondet har også vist vilje til å tilpasse seg den nye samarbeidsstrukturen, og lagt vesentlig vekt på de nye utenomnordiske dimensjonene i samarbeidet. Som et ledd i arbeidet med å fremtidsrette sin virksomhet har fondet vedtatt en utviklingsplan for 2000-2003.

Fra norsk side er man positiv til utviklingen i fondets virksomhet. En hovedoppgave for Nordisk kulturfond bør fortsatt være å sikre bredde og mangfold i det nordiske kulturlivet. Dette er ikke minst viktig av hensyn til utviklingen i Nordisk Ministerråd, med et mer målstyrt samarbeid og stadig større vekt på konsentrasjon og effektivitet.

Idrett

Det nordiske idrettssamarbeidet er et sentralt område innenfor den frivillige sektor i Norden. En bevilgning til idrettssamarbeid på 1.1 mill. danske kroner ligger i Ministerrådets budsjett. Midlene administreres av de nasjonale idrettsforbundene i fellesskap (Nordisk felleskomité). Formålet er å støtte idrettssamarbeidet mellom Grønland, Island og Færøyene, samt mellom de vestnordiske land og det øvrige Norden. Nordisk skoleidrett og samisk idrettssamarbeid blir også tilgodesett innenfor disse midlene.

Det nordiske idrettssamarbeidet er imidlertid i hovedsak organisert utenfor ministerrådsstrukturen. Alle de nordiske land deltar i et interdepartementalt samarbeid, hvor de viktigste ingrediensene er gjensidig orientering, utveksling av informasjon og drøftelse av konkrete saker, særlig med sikte på fellesnordiske standpunkter i internasjonale idrettsspørsmål. Et viktig fellesanliggende er å styrke og videreutvikle den nordiske dimensjonen i idrett, med vekt på etiske grunnprinsipper. Sentrale mål i denne sammenheng er idrett for alle og borgernes rett til fritt å delta ut fra hvert individs forutsetninger.

Fra norsk side legger man stor vekt på nordisk samarbeid innen idrettslivet. Gjennom sin brede folkelige forankring i alle deler av Norden har idrett et uvanlig stort potensiale til å nå ut til alle befolkningsgrupper, og spille en viktig rolle i utviklingen av det nordiske fellesskapet.

5.5 Utdanning og forskning

Ministerrådets strategi for utdannings- og forsknings samarbeidet 2000-2004

De nordiske utdannings- og forskningsministrene la til Nordisk Råds sesjon i november 1999 fram et ministerrådsforslag om strategi for utdannings- og forskningssamarbeidet for perioden 2000-2004: "*Norden som foregangsland for utvikling av menneskelige ressurser*". Strategien ble godt mottatt av rådet, og Ministerrådet har i etterkant fattet formelt vedtak om implementering av denne. Strategien bygger bl.a. på følgende prinsipper:

- Det nordiske samarbeidet om utdanning og forskning skal utvikles der det styrker nasjonale utviklingsprosesser og er nyttig i et ressursperspektiv,
- Utvikling av menneskelige ressurser er en forutsetning for økonomisk og kulturell verdiskapning i regionen

Med hensyn til metoder legger strategien vekt på å prioritere virksomhet med store kontaktflater og derved muligheter for synergi, f.eks. gjennom erfaringsutveksling, mobilitetsprogrammer, utvikling av livslang læring og av allerede etablert virksomhet, inkl. nordiske institusjoner. Strategien fokuserer bl.a. på videreutvikling av et målrettet utdannings- og forskningsfelleskap i Norden og på muligheter for nordisk arbeidsdeling innenfor høgre utdanning, på smale utdanningsområder og særskilt ressurskrevende forskningsområder. Ministerrådet signaliserer i strategien at det vil videreføre arbeidet med sikte på en revitalisering av samarbeidet, gjennom politisk dialog og meningsutveksling om problemstillinger som er felles for landene. Innenfor rammen av strategien har Ministerrådet tatt initiativ til en evaluering av rådgivningsstrukturen på utdanningsområdet, med sikte på å få i stand et bedre samspill mellom arbeidet i styringsgruppene og det overordnede politiske arbeidet i Ministerrådet.

Styringsgrupper og råd på utdannings- og forskningsområdet

Ministerrådets strategi for samarbeidet i perioden 2000-2004 har dannet grunnlag for de handlingsplaner som er utarbeidet av styringsgruppene for henholdsvis skolesamarbeidet (NSS) og voksenopplæring og folkeopplysning (FOVU) for samme periode, og som Ministerrådet har gitt sin tilslutning til. Styringsgruppen for samarbeid om høgre utdanning (HØGUT) har basert sin virksomhet på en rullerende handlingsplan, for tiden fastsatt for perioden 1999-2001.

Den nye handlingsplanen for skolesamarbeidet 2000-2004 legger fortsatt vekt på utviklingsprosjekter, elev- og lærerutveksling, kommunikasjon mellom skolens aktører i Norden samt forbedrete informasjonssystemer og nettverk. NSS har i 1999 videreført utviklingsprosjekter om bl.a. evaluering/skolerevisjon, opplæring for språklige minoriteter og natur- og realfag, og avsluttet prosjekter om små yrkesfag og yrkespedagogisk forsøks- og utviklingsarbeid. Styringsgruppen har også som ledd i det islandske formannskapsprogram gjennomført en konferanse om evaluering i skolen, og igangsatt et nordisk-baltisk samarbeidsprogram om spesialundervisning.

Elev- og lærerutveksling inngår som et viktig kontaktskapende virkemiddel i det nordiske skolesamarbeidet. Arbeidet med etablering av et nytt utvekslingsprogram for elever i grunnskolen, NORDPLUS-mini, er videreført som et pilotprosjekt i 1999. Dette kommer i tillegg til allerede etablerte utveks-

lingsordninger som NORDPLUS-jr for aldersgruppen 16-19 år og et særskilt utvekslingsprogram for Vest-Norden.

Styringsgruppen er også involvert i tverrsektorielt samarbeid, bl.a. i forhold til kultursektoren med fokus på kultur i skolen, og i forhold til sosialsektoren vedrørende overgangen fra barnehage til grunnskole.

FOVU har i 1999 avsluttet flg. flerårige prosjekter: forskningsprogrammet folkeopplysning og arbeidsliv, nordisk utdanning i voksenpedagogikk, samarbeid mellom folkebibliotek og voksenopplæring for å øke voksnes bruk av IT, samt demokratiutvikling år 2000. Handlingsplanen for 2000-2004 tar utgangspunkt i livslang læring som et redskap for å møte framtidens krav i forhold til demokrati, utdanning og arbeid, og fokuserer bl.a. på kompetansespørsmål, med særlig vekt på dokumentasjon av realkompetanse.

HØGUT har som oppgave å fremme nordisk samarbeid innen høgre utdanning samt å utvikle og styrke det nordiske utdanningsfellesskapet. HØGUT arrangerte i februar 1999 en konferanse i Oslo om etablering av nettverkssamarbeid mellom høgskoler i Norden på linje med samarbeidet på universitetssiden. Styringsgruppen bidro også med innspill til en utdanningspolitisk debatt om høgre utdanning på utdannings- og forskningsministrenes møte i juni 1999, bl.a. med utgangspunkt i et problemnotat om "tertiary education" utarbeidet av Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU). Styringsgruppen har også tilrettelagt Ministerrådets temakonferanse om finansiering av høgre utdanning som fant sted i Reykjavik i april 2000. Konferansen var av stor politisk relevans bl.a. i forhold til den pågående debatt om finansiering av forskning i høgre utdanning.

Ansvar for administrasjon av NORDPLUS-programmet er fra 1. januar 1999 lagt til Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) i Bergen, med HØGUT som hovedansvarlig for de overordnede retningslinjer for programmet. HØGUT har i 1999 vedtatt å øke tildelingen av midler til lærermobilitet og til små og smale nettverk samt å satse på lange i stedet for korte studieopphold.

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) er Ministerrådets rådgivende organ for tverrsektorielt forskningssamarbeid. FPR har i 1999 fått nytt mandat og ny sammensetning, bl.a. med sterkere representasjon fra fagsektorene, jf. særskilt omtale av dette under kap. 4.6.

Ministerrådets IT-policy-gruppe

Samarbeidet om IT-spørsmål i relasjon til utdanning og forskning har fortsatt høy prioritet, og finner sted på grunnlag av tilrådinger fra Ministerrådets IT-policy-gruppe. Mandatperioden for IT-policy-gruppen utløp formelt i 1999, men gruppen har fått forlenget sitt mandat for en ny 3-årsperiode. Gruppen har bl.a. som oppgave å følge og analysere den internasjonale utviklingen på området og å vurdere hvordan denne påvirker vår kultur og muliggjør ny utvikling i Norden. Gruppen skal også kontinuerlig formidle sine kunnskaper og vurderinger til de andre styringsgruppene og policy-organene. IT-policy-gruppen har i 1999 bl.a. tatt initiativ til styrket kontakt og samarbeid mellom det nordiske skoledatanettet ODIN og det tilsvarende europeiske EUN, og sammen med Nordisk forskningspolitisk råd bidratt til å løfte fram språkteknologi som et satsingsområde for det nordiske forskningspolitiske samarbeid.

det. Gruppen har òg tatt initiativ til prosjektet Nordunet2, en fellesnordisk utvikling av nye tjenester og nye produkter under internett. Prosjektet har en ramme på 30 MDKK over 3 år, finansiert utenom det fellesnordiske budsjett. Sekretariatet for prosjektet er lagt til Universitetet i Oslo. Norge, Sverige og Danmark finansierer en nordisk web-masterstilling under European School Net for å styrke den nordiske profilen. IDUN II er Ministerrådets nye satsing på pedagogisk bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i undervisningen. Prosjektets mandatperiode er 01.07.99-30.06.02, og det etterfølger IDUN (1995-98). IDUN II konsenterer seg om 1) innovative skolemiljøer, 2) IT i lærerutdanning og voksenopplæring, og 3) fleksibel læring.

5.6 Miljø

Den nordiske miljøstrategien 1996-2000

Det nordiske samarbeidet på miljøområdet tar utgangspunkt i den nordiske miljøstrategi for 1996-2000 som prioriterer miljøvernspørsmål av felles nordisk interesse, samarbeid med andre sektorer (se kap. 4.3), miljøproblemene i Nordens nærområder og Arktis, EUs miljøarbeid og samordning av posisjoner i internasjonale prosesser. Til grunn for det nordiske miljøsamarbeidet ligger generelle prinsipper for natur- og miljøvern som er anerkjent nasjonalt og internasjonalt, slik som bærekraftig utvikling, miljøtilpasset samfunnsutvikling med tanke på å forebygge miljøproblemer, sektoransvar, vugge til gravprinsippet, prinsippet om at forurenseren betaler, samt føre var-prinsippet.

Den nordiske miljøstrategi vil bli videreført gjennom et handlingsprogram for det nordiske miljøsamarbeidet 2001-04, som forventes ferdigstilt i løpet av år 2000. Et viktig element i utarbeidelsen av handlingsprogrammet er å ivareta koblingen til den sektorovergipende strategien for et bærekraftig Norden (se kap. 4.3), som forventes ferdigstilt samtidig med handlingsprogrammet.

Norden og EU/EØS

I det formelle nordiske samarbeidet i regi av Nordisk Ministerråd, er EU-spørsmål et sentralt punkt på dagsorden i alle fora.

Dagsorden for forestående EU miljørådsmøter diskuteres jevnlig på de nordiske miljøministrenes møter og på møter i embetsmannskomiteén for miljø. Man går også nærmere inn på problemstillinger og posisjoner i forhold til enkeltsaker som ligger i Kommisjons- eller Rådsfasen i EU, og hvor de nordiske landene har sammenfallende interesser og synspunkter. Klimapolitikk, EUs forsurningsstrategi, EUs kjemikaliestrategi, miljøintegrasjon i sektorene, miljøindikatorer, "global assessment" av det 5. miljøhandlingsprogrammet, arbeidet med genmodifiserte organismer, EUs østutvidelse og den nordlige dimensjonen, har vært sentrale tema i året som gikk.

I de nordiske ekspertgruppene er også EU-spørsmål i fokus, både når det gjelder regelutvikling og implementering.

Når det gjelder det uformelle samarbeidet, har ministrene i miljøsektoren i en årrekke arrangert nordiske frokostmøter forut for EUs miljørådsmøter. På disse formøtene, hvor også Norge deltar fullt ut, gjennomgås posisjoner for de viktigste sakene.

Det gjennomføres også jevnlig bilaterale uformelle kontaktmøter på embetsmannsnivå hvor EUs prioriteringer står sentralt på dagsorden i tillegg til andre internasjonale saker.

Norden og Nærområdene

For det nordiske samarbeidet om miljøproblemene i Nærområdene henvises det til kap. 3.

Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO)

NEFCO er etablert med formål å fremme miljøinvesteringer i Nordens nær-områder. Det primære området er russisk del av Barentsregionens (Murmansk og Arkhangelsk oblaster samt Republikken Karelen) samt Østersjøens tilrenningsområder (d.v.s. Leningrad oblast med St Petersburg, Estland, Latvia, Litauen og Polen samt deler av Tjekkia, Hviterusland og Ukraina). På basis av prosjektenes miljømessige relevans går også NEFCO inn i prosjekter i de sentraleuropeiske områdene (Tjekkia, Slovakia, Ungarn) særlig i prosjekter som bidrar til reduksjon av luftforurensninger. NEFCO kan medvirke med enten egenkapital, lån eller garantier eller en kombinasjon av disse. Norge deltar for tiden i 19 av totalt 78 prosjekter i NEFCOs pipeline-prosjekter. Dette er på samme nivå som Sverige og Finland. På grunn av Russlands økonomiske vanskeligheter er det fortsatt et lite antall ordinære investeringsprosjekter her, dog er det en viss forbedring å spore.

Nordisk Ministerråd, miljøvernministrene (MR-M), vedtok den 20. oktober 1995 å opprette et nordisk fond for finansiering av miljøvernprosjekter i Barents- og Østersjøregionen. Fondet administreres av NEFCO. Fondet ble opprettet i 1996 og skal være virksomt frem til utgangen av år 2003. Det er til nå avsatt omlag 170 mill DKK, hvorav ca. 145 mill. kr. er bundet i avtalte prosjekter.

Gjennom dette fondet har NEFCO mulighet til å bidra med kontant-, drifts- og kredittsubsidier, og det virker således støttende for andre økonomiske virkemidler og støttetiltak som NEFCO og andre internasjonale finansieringsinstitusjoner forvalter. Det legges vekt på at fondet skal ha addisjonell effekt i forhold til andre finansieringsordninger. Miljøutviklingsfondet har vist seg å være særlig effektivt når det gjelder å utløse prosjekter i Nordvest-Russland. I NEFCOs pipeline ligger nå 3 prosjekter i Russland og hhv 7 og 4 i Latvia og Litauen. Norge deltar i 13 av disse. Blant dem er vann- og avløpsprosjekter i Latvia og Litauen, tiltak for reduksjon av utslipp av PCB og radioaktiv forurensning i Russland og energiøkonomisering. Det er avsatt midler av fondet til tiltak i bedrifter som har gjennomgått Program for renere produksjon, og det arbeides med å etablere et fond spesielt for energiprojekter som også vil ha betydning for klimagassutslipp. I sistnevnte vil en også bruke ordinære investeringsmidler.

I 1997 opprettet Miljøverndepartementet et "norsk vindu" under Miljøutviklingsfondet på 2 mill. kr til små investeringer i renere produksjon, og dette beløpet er nå på det nærmeste disponert. Prosjektene tar sikte på å redusere luftforurensninger og forbedre drikkevannskvaliteten i Murmansk og Arkhangelsk. Fra norsk side legges det stor vekt på å få til en samordnet nordisk innsats og på å styrke samarbeidet med EU.

Sommeren 2000 ble det igangsatt en evaluering av NEFCO som forventes ferdigstilt i løpet av høsten samme år.

Arbeidsgruppene

Den nordiske miljøstrategien utgjør basis for de nordiske arbeidsgruppene virksomhet. Gruppene arbeidsområder dekker et bredt spekter av miljøvern-saker, og aktivitetene er orientert mot såvel tradisjonelt nordisk samarbeid, som samarbeid i forhold til utviklingen i EU og Nordens nærområder.

Nordisk gruppe for produkter og avfall (PA-gruppen)

PA-gruppen arbeider i stor grad gjennom nedsatte prosjekt- og nettverksgrupper. Arbeidet i disse gruppene er i betydelig grad knyttet opp mot regelverksutviklingen i EU/EØS. I tillegg arbeides det med nordisk koordinering i forhold til øvrige internasjonale organisasjoner, bl.a. FN.

PA-gruppen har i 1999 arbeidet særlig innenfor tre områder: bærekraftig produksjon og forbruk, renere teknologi, miljøledelse m.v. og avfall og gjenvinning. Arbeidet med produktorientert miljøstrategi (POMS) har vært særlig viktig, både fordi det bidrar til en koordinering av arbeidet med miljøstrategiutviklingen i de nordiske landene og fordi POMS i økende grad forventes å bli av betydning for miljøstrategiarbeidet innenfor EU.

Arbeidet i PA-gruppen i 2000 vektlegger felles politikk- og strategiutvikling, tekniske prosjekt av felles nytte og informasjonsutveksling. PA-gruppen vil fortsatt arbeide for å finne felles standpunkt, underbygging og koordinering av nordiske synspunkter i forhold til pågående arbeider innen EU og internasjonale organisasjoner. I samsvar med den Nordiske Miljøstrategien, vil PA-gruppen legge vekt på å "fremme en kretsløpstilpasset samfunnsutvikling basert på prinsippene om bærekraftig produksjon og forbruk, der det med utgangspunkt i livssyklusvurderingene fokuseres på å redusere miljøbelastningen og ressursforbruket i hele produktets livsløp fra produksjon, forbruk og til det ender som avfall".

Natur- og friluftslivsgruppen (NFG)

Arbeidsgruppen har lagt vekt på utarbeidelsen av et plandokument som gjen-speiler arbeidsgruppens mandat og oppfølgingen av Den nordiske miljøstrategi 1996-2000. Dette plandokumentet er revidert for perioden 1998-2000, og utgjør en ledesnor i prioriteringen av prosjekter og tiltak i nevnte periode.

Hovedarbeidsområdene for arbeidsgruppen har siden 1993 vært biologisk mangfold, landskapsbeskyttelse, kulturmiljø og friluftsliv. Det tyngste området er biologisk mangfold hvor den største innsatsen er gjort over tid, og dette felt har fortsatt høyest prioritet og omfatter et vidt spekter av problemstillinger innen areal- og områdevern, artsvern og rødlistede arter, genetiske ressurser og arealplanlegging/bynatur. Blant prosjektene er bl.a. et prosjekt om nordisk våtmarksvern som bl.a. omfatter nasjonale vernetiltak, EU-direktiver og Ramsarkonvensjonsområder. Prosjektet støttes av det internasjonale Ramsarbyrået i Sveits. Andre prosjekttema er ferskvannsfisk, erosjon og overbeite samt naturvern i skogen/en analyse av sektorsamarbeidet innen skog/miljø i Norden. Arbeidsgruppen startet i 1999 arbeidet med et større verk om Nordens

natur og naturbeskyttelse på 1900-tallet der Nordens natur sees i et europisk perspektiv.

Innen landskapsbeskyttelse arbeides det bl.a. med å rette søkelyset på geologisk diversitet i Norden. Under kulturmiljø dekkes innsatsen gjennom oppfølgingen av Handlingsplanen for kulturmiljø som er omtalt i kap. 4.3. Innen friluftslivtemaet ble det i 1999 avsluttet et samarbeidsprosjekt mellom representanter fra veimyndigheter og natur- og kulturminneforvaltninger i Norden omkring friluftsliv og gamle ferdselsveier i Norden.

I tillegg kommer sektorsamarbeid, EU/EØS og Nordområdene/Arktis (se nedenfor). Prosjekter innen Norden har bygd nyttige nettverk mellom personer innen forvaltningene og vært av nytte nasjonalt i de enkelte land.

Som et ledd i oppfølgingen av det norske formannskapsprogrammet i 1997 satte Natur- og friluftslivsgruppen i gang et prosjektarbeid for å utarbeide en nordisk handlingsplan for natur- og kulturmiljøbeskyttelse på Grønland, Island og Svalbard (fram til 2005). Målet var å utarbeide en handlingsplan basert på en helhetlig analyse av aktuelle behov innen NFGs og NMDs mandatområder samt å foreslå samarbeidsområder med konkrete prosjekter.

Handlingsplanen dekker feltene:

- biologisk mangfold inkludert biotopbeskyttelse, artsbeskyttelse, jakt og fangst
- landskapsbeskyttelse, inkludert kulturlandskap- og bygningsmiljøbevaring
- friluftsliv inkludert økoturisme
- miljødata/overvåkning

Handlingsplanen inneholder forslag om 14 prosjekter og 5 tiltak innen oppfølgingsperioden og berører flere av de ulike nordiske organer. Prosjektsamarbeidet er forutsatt ikke å konkurrere med de øvrige pågående prosessene i Arktis. Strategien er dels å bygge opp under og styrke de samarbeidsformer som fungerer godt, og dels å fokusere på de områder hvor det i dag ikke foregår et samarbeid. Handlingsplanen ble godkjent av de nordiske miljøvernministrene i 1999, og oppfølgingen skjer fra 2000 av.

Hav- og luftforurensningsgruppen

Det nordiske samarbeidet innenfor Hav- og luftforurensningsgruppen er først og fremst rettet inn mot å utnytte EU, regionale konvensjoner og handlingsplaner for å bidra til en best mulig miljøtilstand på hav- og luftområdet i Norden og dets nærområder. Arbeidet sammenfaller med den overordnede strategiske satsingen innen Nordisk Ministerråd med å rette blikket mot Europa og å støtte utviklingen i Nordens nærområder.

Gruppens fremste oppgave er å få utarbeidet vitenskapelig basert underlagsmateriale for Nordens opptreden i de ulike internasjonale organene. Arbeidet utgår fra Den nordiske miljøstrategien. Det legges stor vekt på at prosjektene det gis støtte til, er rettet inn mot overgripende mål.

Hovedsatsingsområdene er forsuring, overgjødning og bakkenært ozon, eutrofiering i marine miljøer, organiske miljøgifter og tungmetaller. I prioriteringen blir det tatt hensyn til at graden av modenhet, både mht kunnskap om miljøproblemet og hvor langt en har kommet med internasjonale reguleringer, er forskjellig for de ulike miljøområdene.

På området forsuring, overgjødning og bakkenært ozon har gruppens arbeid i 2000 vært fokusert mot oppfølging av Gøteborgprotokollen fra desember 1999 og tidligere protokoller under Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning (LRTAP) som retter seg mot disse miljøproblemene. Tilsvarende har EUs aktive rolle når det gjelder forsuring, overgjødning og bakkenært ozon hatt betydning for gruppens prioriteringer, bl.a. arbeidet med et direktiv for nasjonale utslippstak for de stoffene som medvirker til disse miljøproblemene. Selv om en gjennom den nye protokollen og det kommende takdirektivet under EU har kommet svært langt i det internasjonale arbeidet for å motvirke forsuring, overgjødning og bakkenært ozon, vil det f.eks. fremdeles være et betydelig forsuringssproblem i Norge og Sverige. I den videre satsingen innenfor disse miljøområdene vil Hav- og luftforurensningsgruppen legge vekt på å vurdere konsekvensene av de avtaler m.v. som har vært inngått, bl.a. for å forberede underlaget for nye forhandlinger under LRTAP.

Hav- og luftforurensningsgruppen vurderer at den vellykkede satsningen på effektbaserte avtaler om reduksjon i luftforurensninger har overføringsverdi til havforurensningsområdet. Gruppen legger opp til å bruke en større andel av sine ressurser de kommende årene på å utvikle grunnlaget for effektbaserte avtaler om forurensende tilførsler til kystnære havområder. Som ledd i dette har gruppen lagt opp til en langsiktig satsing på utvikling av modeller for å beregne eutrofieringsvirkning av atmosfæriske tilførsler av næringssalter. Dette arbeidet vil primært rette seg mot Nordsjøkonferansen, Helsinki-konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Østersjøen (HELCOM) og Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR).

I juni 1998 ble det undertegnet to protokoller under LRTAP, der den ene er rettet mot å få en begrensning i utslippene av et antall organiske miljøgifter, mens den andre omhandler tungmetaller. For organiske miljøgifter er det fremdeles store mangler i kunnskapen om de ulike stoffene, og Hav- og luftforurensningsgruppen vil prioritere å styrke underlaget når det gjelder kilder og spredning.

Nordisk kjemikaliegruppe (NKG)

En stor del av den nasjonale kjemikaliereguleringen som skjer i dag har bakgrunn i internasjonale forhandlinger og avtaler. Det er derfor en viktig oppgave for NKG å styrke den nordiske innsatsen på kjemikalieområdet i europeiske og andre internasjonale fora. Kjemikaliegruppen fokuserer på aktiviteter på områder hvor det utvikles ny politikk eller nytt regelverk. Brorparten av NKGs arbeid er innrettet mot et høynet ambisjonsnivå i EU/EØS-arbeidet. De fleste av gruppene under NKG arbeider direkte inn i pågående prosesser, spesielt innenfor EU. For Norges del er dette arbeidet særlig viktig i forhold til arbeid mot EUs ulike arbeidsgrupper. Erfaringene viser at muligheten til å oppnå resultater internasjonalt bedres når det fremmes koordinerte og godt faglig begrunnede felles nordiske synspunkter. Et eksempel på dette er at det nordiske arbeidet med utvikling og utprøving av kriterier for identifisering av stoffer har vært avgjørende for den første utvelgelsen av stoffer i OSPAR.

Ved å benytte det nordiske samarbeidet unngår landene unødvendig dobbeltarbeid og drar nytte av hverandres ekspertise og kunnskaper på de aktuelle områdene. Det nordiske samarbeidet i NKGs prosjektgrupper gir dessuten anledning til arbeidsdeling og koordinering i det pågående arbeidet innen EU. Dette gjelder spesielt i forhold til klassifisering og merking av kjemikalier og arbeidet med risikovurdering og risikoreduksjon innenfor flere direktiver.

De viktigste konkrete områdene for NKG framover vil være:

- Påvirkning av EU kjemikaliepolicy i tråd med nordisk strategi: Revisjon av EUs kjemikalierregelverk og prosessen for å få fortgang i arbeidet med eksisterende kjemikalier.
- Påvirkning for en fortsatt heving i beskyttelsesnivået i den løpende lovgivningsprosess innen EU.
- Operasjonalisering og gjennomføring av OSPARs strategi om utslippsstans i løpet av 25 år
- Følge "emerging issues" som oppstår nasjonalt som "nye" problemstoffer (eks. brommerte flammehemmere), nye effekter (eks. hormonhermer-effekter), åpenhetsspørsmål rundt de nordiske produktregistrene.
- Påvirke UNEP/POPs konvensjonsarbeid i tråd med nordiske interesser.

I perioden 1999-2000 har Norge formannskapet og sekretariatet i NKG. Arbeidet i gruppen utvikles mer mot samarbeid om policyområder og koordinering av synspunkter og fremskaffelse av underlag for innspill til EU-arbeidet og annet internasjonalt arbeid. I tillegg tas opp saker som det er stor nasjonal fokus på. Viktige temaer som det arbeides med er bl.a. klassifisering og merking av kjemikalier, utvikling av testguidelines, risikovurdering og risikoreduksjon.

Gruppen for miljøovervåking og data (NMD)

Gruppens overordnede målsettinger er:

- bidra til et bedre grunnlag for vurdering av effektiviteten av den miljøpolitiske innsatsen
- fremskaffe beskrivelser og vurderinger av miljøtilstand, belastninger og utviklingstendenser
- bidra til mer effektiv overvåking av miljøet i Norden
- identifisere og vurdere ulike miljøtrusler
- bidra til bedre forståelse av effektene av menneskelig påvirkning.

Medlemslandene deltar også i EUs miljøbyrå (European Environment Agency (EEA)). Dette påvirker arbeidsoppgaver og prioriteringer gjennom at gruppen unngår dobbeltarbeid og løser oppgavene innenfor EEA der det er mest hensiktsmessig.

I 1999 har gruppen ledet arbeidet med å koordinere utvikling av et sett med felles nordiske miljøkvalitetsmål etter oppdrag fra det svenske formannskapet (1998).

Gruppen arbeider med utvikling av metoder og prinsipper for overvåking og håndtering av miljødata, med utvikling og bruk av miljøindikatorer og rapportering av miljøtilstanden. Stort sett er arbeidet langsiktig og gir resultater i form av strategiske virkemidler til bruk i de enkelte land. For øvrig reflekterer de prioriteringene som kommer til uttrykk i arbeidsprogrammet også de norske prioriteringene godt.

Prosjekter som tar opp overvåking av nordiske naturtyper skal bidra til en samlet nordisk oppfølging av biodiversitetskonvensjonen, og gruppen samarbeider med Gruppen for natur og friluftsliv på dette området.

Rapportering av miljøtilstanden er et viktig innsatsområde for gruppen, der formålet er å bidra til relevant og pålitelig rapportering om miljøtilstanden som retter seg mot beslutningstakere i Norden og som danner grunnlag for internasjonale forhandlinger. Gruppens arbeid med miljøindikatorer har fått god gjenklang internasjonalt. Rapportering av Nordens miljøtilstand ved hjelp av miljøindikatorer er avløst av den indikatorrapporten EEA gir ut regelmessig, og der konseptet bygger på den nordiske rapporten.

Ca. hvert fjerde år utgis rapporter om tema som berører Nordens miljøtilstand. Neste rapport, som vil omhandle biologisk mangfold, kommer i 2001. I tillegg til de nordiske landene, medvirker de baltiske statene, Russland og Skottland til denne rapporten.

Gruppen ledes av Norge, og Sverige vil overta i 2001.

Arbeid med miljøkonsekvensbeskrivelser

For å følge opp nordisk samarbeid på området er det opprettet et nettverk for konsekvensutredning (KU), strategiske konsekvensutredninger (SKU) og regional utvikling, "Nordisk nätverk för miljökonsekvensbeskrivning (MKB) och regional utveckling". Nettverkets administrasjon ligger ved Nordic Centre for Spatial Development (Nordregio) som foreløpig har en prosjektbeviling ut år 2000.

Konsekvensutredninger er et internasjonalt anerkjent redskap i miljøpolitikken. Diskusjoner om bærekraftig utvikling og det fokus som for eksempel EU nå gir regionalt balansert samfunnsutvikling, har aktualisert behovet for integrering av miljøspørsmål i andre planleggings- og politikkområder. Nettverket vil i den kommende perioden spesielt fokusere på den sektorovergripende og regionale tilnærmingen til konsekvensutredninger. Dette er interessant også sett i lys av utvikling av lovgivning innenfor EU.

Nettverkets hovedformål er å bidra til at konsekvensutredninger utvikles som analyse-, planleggings- og beslutningsinstrument i nordisk og internasjonal sammenheng. I tillegg skal nettverket gi en nordisk basis for informasjons- og erfaringsutveksling mellom forvaltere, brukere og forskere og også gi en nordisk basis for felles forsknings- og utviklingsprosjekter og bidra til å formidle nordiske erfaringer i internasjonale sammenhenger.

For å nå disse målene koordinerer og tilbyr det nordiske nettverket for MKB et elektronisk nyhetsbrev, seminarer og konferanser, samt forskning- og utviklingsprosjekter.

Nettverksmodellen skal evalueres i perioden.

5.7 Energi

Nordisk energisamarbeid har vært konsentrert om elektrisitetsmarkedet, gassmarkedet, energi og miljø og Nærområdene. Energisamarbeidets virksomhet har i 1999 i stor grad vært fokusert på oppfølging av de nordiske statsministrenes erklæring (Bergen-erklæringen) om en bærekraftig energiforsyning rundt Østersjøen. Initiativet er fulgt opp gjennom to energiministremøter

for Østersjøregionen, i Stavanger 1. desember 1998 og i Helsingfors 24.-25. oktober 1999. De nordiske landene spiller en aktiv rolle i forberedelser og oppfølging av disse møtene. Energisamarbeidet under Nordisk Ministerråd har derfor en aktiv profil i forhold til samarbeidet med Nærområdene.

Elektrisitetsmarkedet

Energiministrene har fremhevet at de nordiske landene er gjensidig avhengig av hverandres kraftsystemer. Samarbeid på elektrisitetsområdet sikrer en mer effektiv utnyttelse av kraftressursene og miljømessige fordeler for de enkelte land. Elektrisitetssamarbeidet har gjennom den økte fokuseringen på Nordens nærområder valgt å se nærmere på forutsetningene for og konsekvensene av økt integrasjon av elektrisitetsmarkedene rundt Østersjøen. En fordypningsstudie med dette temaet er under arbeid. Høsten 2000 skal det arrangeres et seminar med deltakere fra alle Østersjølandene. Her vil resultatene fra studien bli presentert og danne utgangspunkt for videre diskusjoner. Det nordiske elektrisitetssamarbeidet er en aktiv deltaker i gjennomgangen og diskusjonen omkring konsekvenser av EUs arbeid for ytterligere integrasjon av det europeiske elektrisitetsmarkedet.

Gassmarkedet

De nordiske landene har satt ned en gassgruppe som består av en nasjonal representant fra hvert av de nordiske landene. Gruppen arbeider med å følge opp gassstudier og gassprosjekter i Østersjøområdet. På grunnlag av studiene vurderer gruppen behovet for initiativ fra myndighetenes side som kan bidra til en effektiv, kommersiell integrasjon av naturgassmarkedet. Gruppen følger generelt utviklingen i gassmarkedet i Østersjøområdet og har kontakt med Østersjølandenes energimyndigheter og gasselskap om disse problemstillingene.

Energi og miljø

Det ble i 1999 og i 2000 arbeidet videre med svar på Nordisk Råds rekommandasjon om miljøregnskap. Rekommandasjonen er basert på at det er mulig å oppnå store miljøgevinster og dempning i det totale energiforbruket i Norden gjennom et bedre samspill mellom de eksisterende energibærere. Det har overfor Nordisk Råds nærområdeutskott blitt redegjort for status i dette arbeidet i et særskilt møte mellom Nærområdeutskottet i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i februar 1999. Videre har Nordisk Ministerråd arrangert et seminar for Nærområdeutskottet i april 1999 for å belyse problemstillingen. Nordisk Ministerråd har utarbeidet et svar på rekommandasjonen, men er bedt av Nordisk Råd om å arbeide videre med spørsmålet. Dette arbeidet er startet opp.

Nordisk Ministerråd (energi) har i lengre tid vært opptatt med spørsmål i tilknytning til energidimensjonen ved klimapolitikken. Det er innledet et tett samarbeid med miljøsektoren for å utnytte synergiene som ligger i spillet mellom globale klimapolitiske utfordringer og energipolitiske utfordringer.

Den nordiske energi- og miljøgruppen har igangsatt en rekke utredningsprosjekter på klima- og energifeltet og avholdt flere konferanser/seminarer i

1999/2000. Arbeidet var viktige som forberedelse av Østersjøregionens energiministtermøte i Helsingfors i oktober 1999 og som oppfølging av anbefalingene fra møtet. Det legges vekt på at arbeid som er satt i gang, er relevant for prioriteringene under Østersjøsam arbeidet for energi.

Nordisk Energiforskningsprogram

Det nordiske energiforskningsprogrammet er organisert i Nordisk energiforskningsprogram som drives som en nordisk institusjon under Nordisk Ministerråd. Programmet er nå inne i sin fjerde programperiode (1999-2002). Programmet finansieres hovedsakelig av nasjonale midler og har et årlig budsjett på 25 millioner NOK. I tillegg er det budsjettet med 2,5 millioner NOK til nær-områdevirksomhet. Formålet med programmet er å styrke båndene mellom nordiske energiforskere og energiforskningsinstitusjoner samt tilføre økt kompetanse til universiteter, høyskoler og andre forskningsinstitusjoner. Programmet skal på lang sikt bidra til en kostnadseffektiv reduksjon av energiforbruket og utviklingen av ny fornybar og mer miljøvennlige energiteknologier. Det vil i denne programperioden bli lagt vekt på utvidet samarbeid med Nær-områdene, i første rekke Baltikum.

Norden og EØS

Energisaker i EU/EØS-området er en del av dagsorden for de nordiske møtene på embets- og ministernivå. Forut for rådsmøtene i EU har det vært vanlig med en uformell meningsutveksling. I 1999 har blant annet implementering og praktisering av elektrisitets- og gassmarkedsdirektivene vært drøftet. I tillegg har en diskutert utkast og innspill til et fremtidig EU-direktiv om fornybar energi innenfor det indre elektrisitetsmarkedet. SYNERGI- og TEN-programmene har også vært gjenstand for nordiske drøftelser.

Gjennom det finske EU-formannskapet og fokuseringen på den nordlige dimensjon har en drøftet hvordan Nordisk Ministerråd kan bidra til å få fokus på Nær-områdene gjennom energisamarbeidet. I denne sammenheng ble det avholdt en SYNERGI-konferanse i St. Petersburg høsten 1999 i samarbeid med EU-kommisjonen. Hovedtemaet for konferansen var behovet for assistanse på enøk-området til overgangsekonomier i Østersjøregionen.

Norden og Nær-områdene

Samarbeidet i Østersjøregionen er blitt utvidet og forsterket i løpet av de siste 10 årene. Innenfor energisektoren har myndigheter, selskaper, institusjoner og personer bygget opp nye nettverk. I Østersjøregionen, med et voksende energimarked, er det identifisert behov for samarbeid for å fremme en bærekraftig utvikling, hvor hensyn tas til miljøspørsmål, energiforsyningssikkerhet og økonomisk utvikling.

Statsminister Bondevik foreslo i januar 1998 at det skulle avholdes et møte for energiministrene i Østersjøkretsen. 1. desember 1998 ble energiministtermøtet avholdt i Stavanger. Der ble det vedtatt et kommuniqué som bekreftet Østersjølandenes vilje til et samarbeid innenfor energiområdet. Målet er å sikre energiforsyningen i området på en mest mulig effektiv måte samtidig som det legges opp til en mer bærekraftig energiforsyning, økt bruk av forny-

bare energikilder, overgang til mer miljøvennlige energiformer samt større effektivitet i produksjon, overføring, konvertering og bruk av energi.

Fram mot og som underlag for energiministtermøtet i Helsingfors 24.-25. oktober 1999, ble det foretatt omfattende utredninger bl.a. gjennom arbeidsgrupper innenfor områdene elektrisitet, gass, klimapolitikk og energieffektivisering.

I ministrenes kommuniqué fra Helsingfors slås det fast at energisamarbeidet rundt Østersjøen skal fortsette, samt at det etableres en embetsgruppe med ansvar for å operasjonalisere energisamarbeidet og et sekretariat for energiområdet i tilknytning til Østersjørådet (Council of the Baltic Sea States - CBSS). Embetsgruppen har vedtatt en detaljert samarbeidsplan, inklusive etablering av fire ad hoc grupper innenfor henholdsvis elektrisitetsmarkeder (norsk «co-chair»), gassmarkeder, klimaspørsmål og energieffektivitet. Disse skal legge frem resultater av sitt arbeid våren 2001. Ledelsen av embetsgruppen følger formannskapet i CBSS, dvs. at Norge hadde formannskapet frem til sommeren 2000.

Nordisk Ministerråd (energiministrene) har bevilget prosjektmidler til sekretariatsfunksjonen for 3-års perioden 2000 t.o.m. 2002. Det er søkt om ytterligere prosjektmidler fra EU-Kommisjonen (SYNERGY) og det legges opp til bidrag fra andre i Østersjøkretsen. Norge har bevilget 0,5 mill kroner i forbindelse med oppstarten i 2000.

Det er et direkte samarbeid med de tre baltiske statene innenfor energiområdet i regi av Nordisk Ministerråd og Baltic Council of Ministers (Energi-komiteén). Det legges opp til et ministermøte i denne kretsen sommeren 2001 i Finland.

Nordisk Ministerråd har i tillegg ved hjelp av midler fra nærområdeprogrammet satt i gang et treningsprosjekt i Nordvest-Russland. Prosjektet skal overføre kunnskap om energieffektivisering og prosjektplanlegging samt finansiering til energiekspertene i offentlige organ og bedrifter. Prosjektet er planlagt i samarbeid med russiske energisentre og andre myndigheter i Nordvest-Russland. Det er også kontakter med de sentrale energimyndighetene i Russland.

5.8 Næring

Aktivitetene i 1999 har vært fokusert på forbedring av de nordiske lands konkurransevne, det fremtidige nordiske innovasjonsarbeidet, elektronisk handel, utvikling av turismesamarbeidet i Norden og samarbeid om EU/EØS-spørsmål av felles interesse. Det ble i løpet av 1999 igangsatt et større utredningsarbeid som fokuserer på mulighetene for å forbedre de nordiske landenes konkurransevne gjennom økt samarbeid i Norden. Som oppfølging av møte mellom de nordiske handelsministre sommeren 1998 ble det etablert en referansegruppe for elektronisk handel som fikk til oppgave å komme med idéer og forslag som ble diskutert av næringsministrene på møtet på Island i august 1999. Dette resulterte blant annet i at næringssektoren har bevilget prosjektmidler til et tre-årig prosjekt, med tittelen «Trygg internethandel i Norden».

Nærområdene

Næringssektorens nærområdeinnsats ble også i 1999 finansiert dels av næringssektorens prosjektmidler, og dels med midler fra Ministerrådet. Nordpraktik hadde i 1999 et budsjett på MDKK 3,25. Prosjektet omfattet i 1999 samarbeid mellom de nordiske land og Baltikum og St. Petersburg, og ble administrert av Foreningen Norden. Nordpraktik formidler opphold i de nordiske land til praktikanter fra landene det samarbeides med. I tillegg til prosjektet har en også gjennom prosjektet Østjob sendt unge praktikanter fra de nordiske landene på studieopphold i Nærområdene. Østjob-programmet hadde i 1999 et budsjett på 0,75 MDKK.

Nordisk Industrifond - Senter for innovasjon og næringsutvikling

De nordisk næringsministrene godkjente på ministermøtet i Reykjavik, august 1999, Nordisk Industrifonds nye strategi. Strategien har fått navnet «Synergimodellen», og er et resultat av den utredning som Nordisk Ministerråd gjennomførte på oppdrag av de nordiske næringsministrene om hvordan det nordiske innovasjonssystemet, dvs: næringsliv, forskningsinstitusjoner, universitet, forskningsforvaltning, forskningsfinansierende organ samt myndigheter på nasjonalt og nordisk nivå, bør utvikles.

Synergimodellen innebærer en ny innretning av fondet. Denne innretningen er på linje med den internasjonale trend som nå råder for å styrke innovasjonssamarbeidet.

Nordisk Industrifond finansierer fire ulike typer prosjekter som kan bidra til å skape et nordisk kunnskapsmarked og styrke det nordiske næringslivet:

- *Innovasjonssystemprosjekter* - prosjekter som ofte er infrastrukturelle utviklingsprosjekt med formål å forbedre mulighetene for samarbeid mellom aktører i Norden
- *Innovasjonsprosjekter* - prosjekter som omfatter forskning og utvikling av produkter, prosesser og tjenester som er nyskapende.
- *Nettverkprosjekter* som skal medvirke til å utveksle informasjon og skape et kunnskapsvolum på nordisk nivå, som er større enn det som kan oppnås på nasjonal basis.
- *Synergiprosjekter* - overbyggingsprosjekter som hindrer dobbeltarbeid og som gjennom utveksling av resultat mellom nasjonale satsinger sikrer synergieffekt.

Nordisk Industrifond gir støtte til nordiske samarbeidsprosjekter når minst tre av de nordiske landene er representert. Næringslivet bidrar med minst 50 % av prosjektkostnadene.

Nordisk Ministerråd bevilget i løpet av 1999 60,7 MNOK til Nordisk Industrifond. I perioden 1998-2000 mottar fondet 182 MNOK, og av disse midlene ble det i 1999 bevilget 68,6 etter følgende fordeling:

Synergimodellen	13,2 MNOK
<i>(prosjekt som ble startet før den nye strategien 1 september 1999)</i>	
Trebearbeidende industri	14,6 MNOK
Miljø, livskvalitet og helse	14,4 MNOK
Utvikling av SMB	3,0 MNOK

Næringsmiddelsektoren	1,8 MNOK
Kontaktskaping og stimulering	1,5 MNOK
Frie projekter	19,8 MNOK
Samarbeid med Nordens nærområdene	0,3 MNOK

Finansieringsandelen av prosjekter som ble finansiert i 1999 var: 52 % (MNOK 68,6) fra næringslivet, 13 % (MNOK 25,3) fra offentlig sektor og 35 % (MNOK 61,7) fra Nordisk Industrifond. Fordelingen mellom de nordiske land var:

Danmark	22 %
Finland	13 %
Island	5 %
Norge	29 %
Sverige	31 %

Nordisk Industrifond arbeider i forhold til en treårig kontrakt med Nordisk Ministerråd. 1999 var det andre året i kontraktperioden

Nordtest

Nordtest er et nordisk organ som frem til i dag har hatt som hovedoppgave å fremme utvikling av nye fellesnordiske testmetoder. I 1999 hadde Nordtest et budsjett på 9,2 MFIN. Av dette ble 7 MFIN benyttet til prosjektvirksomhet. I begynnelsen av 1999 forelå en evalueringsrapport som foreslo en rekke tiltak for å gjøre Nordtests virksomhet mer effektiv. Nytt styre ble utpekt i august 1999. Det nye styret startet umiddelbart med å utarbeide en strategiplan på bakgrunn av anbefalingene i evalueringsrapporten. Strategien vil forelegges næringsministrene i løpet av høsten. I den nye strategiplanen legges det blant annet vekt på å engasjere flere små og mellomstore virksomheter i Nordtests prosjekter.

5.9 Regionalpolitikk

Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet bygger på det nordiske regionalpolitiske samarbeidsprogram for perioden 1995-2000. Programmet fokuserer følgende områder:

- Forsknings- og utredningssamarbeid, kunnskap og erfaringsutveksling.
- Samarbeid mellom regioner.
- Sektorsamarbeid.
- Felles støtteformer.

Samarbeidsprogrammet er senere komplettert med prinsipper for samarbeid om EU-spørsmål. De tre søylene for det nordiske samarbeidet, Norden, Europa og Nærområdene, er sentrale i oppfølgingen av det regionalpolitiske samarbeidsprogrammet. Samarbeidet koordineres av den nordiske embetsmannskomiteen for regionalpolitikk (NERP).

Regionalpolitisk samarbeid har en sentral plass innen det nordiske samarbeidet. Det regionalpolitiske samarbeidet engasjerer og involverer både på

sentralt og regionalt nivå. Regionalpolitikken i Norden står i dag overfor en rekke store utfordringer. Felles for alle de nordiske landene er at en åpnere økonomi og en rask teknologisk utvikling gir endrete forutsetninger for regional utvikling, og endrete handlingsrom for utformingen av regionalpolitikken. Lokaliseringsfordeler som tidligere ga nordiske regioner fortrinn innenfor enkelte næringer mister sin betydning, samtidig som en åpnere verdensøkonomi og en rask teknologisk utvikling åpner nye markeder og skaper nye muligheter. Internasjonale avtaler vil i større grad enn tidligere regulere nasjonal statenes måte å drive regionalpolitikk på.

Fokus for det nordiske samarbeid er endret fra det tidligere ensidige fokus på samarbeid innen Norden til en økende vektlegging av forholdet mellom Norden og Europa og Norden og nærområdene. Denne dreiningen er tydelig i det regionalpolitiske samarbeidet. Regionsamarbeidet har fått en sterk europeisk dimensjon gjennom nordiske lands deltakelse i EUs grenseregionale program Interreg. Regionsamarbeidet berører også nærområdene i Øst-ersjø- og Barentsregionen.

Det er vedtatt et nytt regionalpolitisk samarbeidsprogram for perioden 2001-2005. I dette samarbeidsprogrammet vil følgende bli prioritert:

1. Målrettet erfaringsutveksling
2. Kunnskapsutvikling - forskning og kompetansespredning
3. Samarbeid mellom regioner

Gjennom en målrettet erfaringsutveksling skal det nordiske regionalpolitiske samarbeidet bidra til en bedre regionalpolitikk i Norden. Emner som en ønsker å prioritere er samordnet regional utvikling og regionale virkninger av det kommunale inntektssystemet. Det vil også bli tatt initiativ til gjennomgangen av regionalpolitikken i et eller flere nordiske land.

Felles innsats innenfor kunnskapsutvikling er et viktig element innenfor det regionalpolitiske samarbeidet. Gjennom felles nordiske miljøer har man fått et høyt kvalitetsnivå både på forskning, produksjon og bearbeidingen av regionale data og videreutdanning. Gjennom den nye institusjonen Nordregio har vi fått et redskap til å videreføre denne felles satsingen på et høyt internasjonalt nivå.

Samarbeidet mellom regioner vil bli prioritert. Det har vært en positiv utvikling med en betydelig økt satsing på grenseregionalt samarbeid gjennom EUs Interregprogram. De nordiske grenseregionene har vært gjennom en etableringsfase og har betydelig erfaring og resultater som grunnlag for videre handling. Det vil i framtiden bli lagt større vekt på resultater ved tildeiling av midler. Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) som dekker områder som ikke omfattes av Interreg vil fortsatt bli prioritert.

Arbeidet i inneværende år vil være preget av de prioriteringer man gjør for neste programperiode. Det vil bli lagt særlig vekt på å utvikle samspillet mellom næringsutvikling og planlegging i regionene. Det er også en ambisjon å komme videre med konkretisering av hva bæredyktig utvikling betyr for regionalpolitikken. Det vil bli igangsatt arbeid vedrørende IT og den regionale utviklingen, en komparativ undersøkelse av flyttemotiver og studier av de regionale virkningene av det kommunale inntektssystemet. Programmet for forskning om fremtidens regionale problemer og muligheter videreføres.

5.10 Fiskeri

Den overordnede målsetting for det nordiske fiskerisamarbeidet er å bidra til en bærekraftig utvikling av fiskerisektorene i Norden som et vesentlig samfunnsøkonomisk felt, og å sikre en balansert og rasjonell utnyttelse av de levende marine ressurser. Det er særlig viktig gjennom det nordiske fiskerisamarbeidet å iverksette aktiviteter som har relevans for de mest fiskeriavhengige land og regioner.

De nordiske landenes fiskeriministre (MR-Fisk) har det overordnede ansvar for det nordiske fiskerisamarbeidet. Nordisk Embetsmannskomiteé for Fiskerispørsmål (NEF) og Ministerrådets sekretariat forbereder og initierer virksomheten. Samarbeidet er styrt av 4-årige samarbeidsprogrammer. Det någjeldende samarbeidsprogrammet utløper i slutten av år 2000 og et nytt er under utarbeidelse. Programmet må være i overensstemmelse med de overordnede krav til nordisk samarbeid, og skal bidra til å fremme landenes fiskeripolitiske målsettinger.

Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) har en rådgivende rolle for NEF i forsknings- og utviklingsrelaterte emner, og skal initiere nye innsatsområder innen forskning og utvikling. NAF skal også foreta vitenskapelig vurdering av prosjektsøknader. Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørsmål (NKO) er et selvstendig forum innen nordisk fiskerisamarbeid som består av representanter fra de nordiske landenes fiskeriorganisasjoner og fiskeriforvaltninger. NKO møtes én gang årlig og står som arrangør av Nordisk Fiskerikonferanse, som normalt avholdes hvert tredje år. Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi (MIFI) er en satsning mellom Ministerrådets miljø- og fiskerisektor, med 28 innsatsområder. Det overordnede formålet med strategien er å øke integreringen av miljøhensyn i fiskerisektoren i Norden, samt å sikre et godt havmiljø som basis for det biologiske mangfold og dermed et bærekraftig fiskeri-, fangst- og akvakulturerverv.

Fiskerisamarbeidet har fått et budsjett på 7,189 MDKK tildelt for år 2000. For 1999 var det bevilget 7,159 MDKK til fiskerisamarbeidet.

Danmark har formannskapet i år 2000. Danmark ønsker i formannskapsperioden å prioritere følgende to tema: Matvaretrygghet og Miljø og bærekraftig utvikling. De to temaene betraktes som tverrsektorielle, og følges opp i de ulike sektors ministermøter og embetsmannskomiteéer. For fiskerisamarbeidet etter år 2000 har Danmark utarbeidet følgende arbeidsprogram:

Bærekraftig fiskeri

- Fremtidens fangstmetoder (redskapsselektivitet, utkast)
- Optimal utnyttelse av fiskeressursene (bedre sammenheng mellom fangstsesong markeder)

Forbrukerrelaterte spørsmål

- Kvalitet/hygiene - kvalitetssikring i alle omsetningsledd
- Sporbarhet med hensyn på merking (kvalitetsparametre)
- Mulighetene for «Fisk som mat» (matvaretrygghet)

Sektorsamarbeid

- Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi (MiFi)
- Understøttelse og oppfølging av internasjonale prosesser
- Bedre utdanning av fiskere, herunder bedre sikkerhet om bord på fiskefartøyer
- Alternativ utnyttelse av fiskeressursene, herunder optimering av de ernæringsmessige verdier

Finland tar over formannskapet for 2001. Finland har antydnet at under deres formannskapsperiode kommer de til å legge særlig vekt på spørsmål som berører forholdet mellom den nordiske fiskeripolitikken og fiskeripolitikken innen EU.

5.11 Jord- og skogbruk

Handlingsprogram for det nordiske jord- og skogbrukssamarbeidet

Følgende hovedsatsingsområder gjelder for perioden 1996-2000:

- Kvalitetsproduksjon i jordbruket, med særskilt vekt på miljø
- Forvaltning av genetiske ressurser
- Utvikling av jordbruksavhengige regioner
- Bærekraftig skogbruk

Handlingsprogrammet ble høsten 1999 evaluert og utkast til nytt sektorhandlingsprogram ble behandlet av jord- og skogbruksministrene på deres møte på Svalbard i august. Programmet skal oversendes Nordisk Råd for behandling parallelt med strategien for et bærekraftig Norden, i 2001. Evalueringsrapporten konkluderer blant annet med at de politiske diskusjonene i Ministerrådet bør styrkes. Videre bør en styrke koblingen mellom den gode basisvirksomheten i sektoren og de spørsmålene som legges frem for ministrene. Samarbeidet om genetiske ressurser ble vurdert som svært vellykket og Nordisk Genbank for jord- og hagebruksvekster (NGB) ble kalt sektorens «gullegg». I hovedsak ble det også konkludert med at det internasjonale samarbeidet på sektoren har vært svært vellykket. Nærområdesamarbeidet har lidd under problemene med å få arrangert et felles nordisk-baltisk ministermøte, som blant annet er ment å sikre den politiske forankringen for samarbeidet. Det faglige samarbeidet på områdene forskning/utdanning og genressurser anses som vellykket. Samarbeidet med miljøsektoren vurderes også som vellykket, mens samarbeidet med regionalsektoren foreslås utviklet til et nettverksamarbeid med basis i de enkelte lands nasjonale aktiviteter når det gjelder næringsutvikling i distriktene.

Parallelt med evalueringen av sektorens handlingsprogram og utarbeidelsen av det nye programmet, har det pågått et arbeid med å konkretisere statsministererklæringen om et Bærekraftig Norden. Strategien har således vært et viktig grunnlag for utarbeidelsen av Handlingsprogrammet. Norge representerer sektoren i forhandlingsgruppen. Strategien for et Bærekraftig Norden skal gjelde for 20 år. Den vil bli ferdigstilt for behandling av Nordisk Råd i år 2001. Strategien vil få stor betydning for både denne sektoren og andre sektorers arbeid fremover og vil derfor influere på utformingen av jord- og skogbrukssektorens nye handlingsprogram.

Budsjettet for 2000 er på 22,2 MDKK. Det representerer en reduksjon på 4,3 % i forhold til året før. Sektorens to institusjoner og sektorens to permanente samarbeidsorganer disponerer til sammen ca. 68 % av sektorens ressurser. Disse er: Nordisk genbank for jord- og hagebruksvekster (NGB), Samnordisk Skogforskning (SNS), Nordisk genbank for husdyr (NGH) og Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning (NKJ).

Det har vært avholdt to ministerrådsmøter og tre møter i Nordisk Embetsmannskomiteé for jord- og skogbruk (NEJS) i løpet av 2000. Norge var vertskap for Sommermøtet i Nordisk Kontaktorgan for Jord- og Skogbruksspørsmål som ble avholdt på Svalbard i august 2000. Årets Sommermøte ble arrangert i fellesskap med fiskerisektoren. Det var flere hovedtema på møtene, blant annet strategien for et bærekraftig Norden, oppfølging av den nordiske matministerkonferansen og ellers oppfølging av strategiarbeidet på sektoren som i år har vært svært omfattende. På skogområdet drøftet man den videre oppfølging etter CSD 8 møtet i New York og oppfølgingen nordisk etter FNs Skogpanel.

Samarbeidet i Norden

Samarbeidet innen sektoren er konsentrert omkring de fire hovedsatsingsområdene i Handlingsprogrammet. Aktivitetene på sektoren har de siste årene blitt vurdert ut fra begrepet nordisk nytte. Som et resultat av dette er innsatsen konsentrert omkring områder hvor nordisk samarbeid er åpenbart positivt som et tilskudd til nasjonale aktiviteter. I årene fremover forventes Handlingsprogrammet og arbeidet på sektoren som sådan, å bli influert av strategien for et Bærekraftig Norden. Denne strategien vil legge de ytre rammer for alt arbeid i de berørte sektorene, inklusive jord- og skogbrukssektoren.

NEJS følger opp Handlingsprogrammet dels gjennom prosjektvirksomhet og dels gjennom sektorens to institusjoner (NGB og SNS) samt permanente samarbeidsorgan. Prosjektvirksomheten har i de senere årene vært rettet inn mot forvaltningen og har hatt en praktisk orientering.

De siste årene har det vært jobbet aktivt for å utvide det tverrsektorielle samarbeidet. Ett eksempel er blant annet initiativet som er tatt overfor næringsmiddelsektoren. Videre har en jobbet aktivt for å videreutvikle det samarbeidet som allerede er etablert med henholdsvis miljø-, energi-, og regionalsektoren (se nedenfor). I løpet av det siste året har samarbeidet med miljøsektoren blitt evaluert og fått god kritikk.

Over halvparten av sektorens samlede budsjett satses på området genetiske ressurser. Dette samarbeidet er ved flere anledninger vurdert som å ha høy nordisk nytte. En samlet strategi for genressursarbeidet på sektoren vil bli slutført i løpet av 2000, noe som forventes å ytterligere forsterke fokus på dette området. Et viktig punkt i den nye strategien vil være opprettelsen av et nytt råd for genetiske ressurser som skal rådggi Ministerrådet i policyspørsmål av strategisk betydning på området.

I løpet av de siste to årene er det gjennomført evalueringer av både det overordnede Handlingsprogrammet for sektoren og for underliggende strategier/handlingsplaner. Arbeidet på sektoren bedømmes gjennomgående som godt og av høy nordisk nytte. Evalueringen av sektorens overordnede Handlingsprogram konkluderer videre med at den politiske relevansen av arbeidet

er varierende og avhengig av nivå for arbeidet. Fra norsk side har en fulgt dette opp blant annet gjennom årets Sommermøte, som hadde form av et politisk verksted hvor ministre, forvaltning og organisasjoner sammen drøftet utfordringene på sektoren og hvordan disse skal møtes gjennom sektorens ulike strategier.

NEJS besluttet på vårmøtet i 2000 å gå inn for en endring i samarbeidsformene på sektoren. Endringen var en oppfølging av Ministerrådsmøtet høsten 1999 hvor ministrene var svært engasjerte omkring spørsmålet om hvordan skape rammer for en reell politisk diskusjon. Sektoren skal derfor jobbe mer temainnrettet fremover og koblingen mot det til enhver tid gjeldende formannskapsprogram skal styrkes. Det andre hovedelementet i forslaget er knyttet til oppbygningen av dagsorden for NEJS- og Ministerrådsmøter. Dagsorden skal heretter organiseres i a- og b-punkter, der a-punktene ikke forutsetter noen diskusjon men kun er satt opp for å informere. B-punktene vil fordre diskusjon og eventuelt en beslutning. Erfaringene med denne ordningen er så langt gode.

Samnordisk Skogforskning (SNS)

Målsetningen til SNS er å arbeide for økt samarbeid og synergieffekt innen den nordiske skogforskningen, for på den måten å medvirke til en bærekraftig og mangesidig forvaltning av skogene. SNS arbeider hovedsakelig gjennom å fremme forskning og nettverksbygging, både innen Norden, innen det europeiske forskningssamarbeidet og i Nærområdene. Videre har SNS en rådgivende funksjon i skogspørsmål overfor Ministerrådet. I 1999 støttet SNS 12 samnordiske forskningsprosjekt med en nasjonal medfinansieringsgrad på 62 %. Forskningen har for en stor del være konsentrert omkring hovedsatsingsområdet «Skogenes økologiske funksjoner». En ny strategi for SNS vil gjelde fra og med 2001. I denne strategien vil forskning som fører til bærekraftig forvaltning av skogene prioriteres. I tillegg legges det opp til en betydelig innsats i forbindelse med utarbeidelsen av EUs 6. rammeprogram for forskning for å sikre at skogforskningens andel av helheten tydeliggjøres.

Genetiske ressurser

Dette området har vært et svært viktig innsatsområde for sektoren gjennom flere år. De nordiske landene har lenge ligget helt i forkant av utviklingen, først med Nordisk Genbank for jord og hagebruksvekster (NGB) og senere med Nordisk Genbank for Husdyr (NGH). Spørsmål knyttet til både dyre- og plantegenetiske ressurser blir stadig viktigere internasjonalt og Norden spiller en sterk og aktiv rolle på feltet. En ny samordnet strategi for arbeidet er utarbeidet i 2000 og vil tre i kraft fra 2001. Den nye strategien innebærer et styrket samarbeid mellom de ulike samarbeidsorganene for henholdsvis kulturvekster, husdyr og skog. Videre skal det opprettes en tverrgående informasjonstjeneste som spesielt skal sikre at allmennheten og næringslivet får tilgang på informasjon på området. Det skal også opprettes et eget råd for genetiske ressurser som får som hovedoppgave å gi råd til Ministerrådet i politisk spørsmål av strategisk interesse.

Nordisk Genbank (NGB) er et regionalt sentrum for vekstgenetiske ressurser hvis hovedformål er å bevare og dokumentere genetisk variasjon blant nordiske jordbruks- og hagebruksvekster. Institusjonen feiret sitt 20 års-jubi-

leum i 1999 som et ledende kunnskaps- og kompetansesentrum for vekstgenetiske ressurser innen vekstforedling og foredlingsforskning. NGB har et utstrakt samarbeid med Nærområdene gjennom ulike samarbeidsprosjekt og deltar videre i 7 EU-prosjekter. Fra 2001 vil en ny kontrakt og en ny strategi gjelde. Her er hovedmålsettingen at NGB skal videreutvikle sin ledende posisjon på området og være en relevant samarbeidspartner både nordisk, europeisk og internasjonalt. I kommende strategiperiode skal det dessuten fokuseres særskilt på å nyttiggjøre NGBs kunnskaper på bedre måte, blant annet gjennom økt samarbeid med de nasjonalt ansvarlige i Norden for bevaring av genressurser på husdyr- og skogsiden, informasjonsarbeid, deltakelse i universitetenes undervisning samt samarbeid med vekstforedlingen.

Arbeidet med bevaring av husdyrgenetiske ressurser skal prioriteres opp. Nordisk Genbank for Husdyr (NGH) ventes å få øket sitt budsjett for neste budsjettperiode. Hovedoppgaven til NGH er å dokumentere og fremme bevaring og bærekraftig utnyttelse av Nordens husdyrgenetiske ressurser. NGH fikk sitt budsjett styrket i 1999 gjennom en økning som følge av økt nasjonal medfinansiering. Norge bidrog her i betydelig grad, med over 60 %. Fra og med 2001 vil en ny strategi for NGH tre i kraft. Den nye strategien innebærer en betydelig forsterkning og til dels nyorientering av NGHs virksomhet. Sentralt i strategien står bærekraftig bevaring og utnyttelse av de husdyrgenetiske ressursene. Arbeidet settes inn i et bredt og langsiktig perspektiv der blant annet koblingen til matsikkerhet understrekes i kobling til den kulturelle og historiske betydningen av innsatsen.

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ)

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) fremmer og støtter forskning som skal bidra til bærekraftig jordbruk i Norden. NKJ fungerer også som rådgiver for Ministerrådet i saker som vedrører forskningspolitikk innen jordbruksforskningen. I 1999 utløste NKJs virksomhet ca. 20 MDKK i nasjonal medfinansiering for til sammen 13 nordiske samarbeidsprosjekt. Strategien som gjaldt for perioden 1997-2000 er evaluert av 5 arbeidsgrupper, én for hvert satsingsområde i strategien. Blant annet på denne bakgrunn er det nå utarbeidet en ny strategi som skal gjelde fra og med 2001. Støtte til forskning som skal føre til et bærekraftig jordbruk vil fortsatt være hovedmålsettingen for NKJ. Videre skal 4 av satsingsområdene i foregående strategi fortsatt følges opp. Disse er som følger:

- a) matvarekvalitet og -sikkerhet
- b) husdyrhelse, -velferd og -etikk
- c) bygdeutvikling
- d) de sirkumpolare områdene.

Videre forventes NKJ å bidra aktivt ved utformingen av EUs 6. rammeprogram for forskning.

Samarbeid om reindriftsspørsmål

Nordisk Organ for Reinforskning (NOR) er et samarbeidsorgan for rein- og reindriftsforskning under Ministerrådet. Det drives med bidrag fra de nordiske landbruksdepartementene. Sekretariatet ligger i Tromsø. I 1999 og 2000

ble årsmøtene avholdt henholdsvis i Stockholm og Oslo. Hovedinnsatsen til NOR ligger i utgivelsen av tidsskriftet Rangifer og arrangering av konferanser/forskningsmøter der næringen, forvaltningen og forskningsmiljøene møtes til faglig informasjonsutveksling. Gjeldende strategiplan ble vedtatt i 1996 og har følgende tre hovedmål:

1. Fremme forskningssamarbeid og nordisk forskning relatert til reindrift
2. Utveksle kunnskap mellom forskning, næring og administrasjon/rådgivning i de nordiske land
3. Gjøre NORs virksomhet kjent for forskningsmiljøer og næring.

Samarbeid om EU/EØS/andre internasjonale spørsmål

Det nordiske samarbeidet om internasjonale spørsmål ble i evalueringen av handlingsprogrammet vurdert som vellykket, og er et område man fra norsk side fremover ønsker å bidra ytterligere til. EU/EØS-saker med nordisk relevans skal fortsatt inngå som fast dagsordenspunkt på alle møtene i Ministerrådet og i NEJS. Det kan variere hvorvidt det legges opp til ren informasjonsutveksling eller diskusjon omkring tema av særskilt nordisk interesse i forhold til EU.

Det norske formannskapet tok i 1997 initiativet til et nordisk, uformelt nettverk for drøfting av spørsmål knyttet til internasjonal handel med jordbruksvarer. Nettverket består av de ulike jord- og skogbruksdepartementenes ansvarlige for slike spørsmål på relativt høyt nivå. Det har en uformell status og det er således ikke utarbeidet noe mandat for nettverkets virksomhet. Praksis så langt har vært at de tre nordiske EU-medlemmene har invitert til ett møte i året i tilknytning til EU-koordineringsmøter. Siste møtet var i Helsingfors i 1998. Det ble ikke avholdt noe møte i 1999. Fra norsk side vil en arbeide for at nettverket opprettholdes da det vurderes som svært nyttig. Det vil derfor bli tatt initiativ til at nettverket videreføres.

Norden har store felles interesser i forhold til Europa når det gjelder bærekraftig skogbruk. Dette ble særlig aktualisert da Sverige og Finland ble EU-medlemmer fra 1995. De nordiske landbruksministrene vurderer derfor samarbeid om internasjonale skogspørsmål som svært viktig for å kunne påvirke en utvikling som vil få store konsekvenser for nordisk skogbruk og skogsindustri. Den nordiske kontaktgruppen for internasjonale skogspørsmål har gradvis fått utvidet sitt mandat etter at den ble opprettet i 1995. Gruppen koordinerer nordiske holdninger til det løpende arbeidet på det internasjonale plan, først og fremst gjennom FN-systemet, og på det europeiske plan. Nordiske holdninger i forhold til Kommisjonen for bærekraftig utvikling (CSD) og dets Skogpanel er blant annet koordinert gjennom kontaktgruppen. Arbeidet i gruppen preges av fleksibilitet i den forstand at det innkalles til møter i tilknytning til andre møter hvor representantene allikevel møtes. I inneværende periode har gruppens mandat også blitt utvidet til å omfatte skogsamarbeid med de baltiske land.

Spørsmål omkring matvaretrygghet og forbrukerhensyn blir stadig mer vektlagt innen nordisk samarbeid. Det er fra norsk side foreslått som målsetting at de nordiske land skal være et foregangseksempel når det gjelder å sikre forbrukerne trygg mat. Man har derfor aktivt støttet opp om en videreutvikling og styrking av et nordisk samarbeid på området, både innenfor landbrukssektoren og ved samarbeid med næringsmiddelsektoren (EK-Livs).

Ulike forhold har aktualisert behovet for dette, blant annet EUs Hvitbok om matvaretrygghet som ble vedtatt i januar 2000. Den innvarsler en ny tilnærming til matvaretrygghet, med koordinerte bestrebelser i alle ledd i matvarekjeden. På den nordiske ministerkonferansen om trygg mat ble det drøftet hvordan Norden skal arbeide videre med disse spørsmålene, jf omtale under punktet om Tverrsektorielt samarbeid.

Norden og Nærområdene

Jord- og skogbruksnæringen har avgjørende betydning for utviklingen i Nordens nærområder. Det er store fellestrekk i de naturgitte forhold mellom Norden og Nærområdene, og Norden vil fortsatt ha mye å bidra med når det gjelder utviklingen av landbruket i disse områdene. NEJS jobber etter følgende retningslinjer for nærområdesatsingen på jord- og skogbrukssektoren:

1. Utdanning på alle nivå og forskning
2. Miljøaspekter knyttet til jord- og skogbrukssektoren
3. Forvaltning av genetiske ressurser.

Ca. 30 % av sektorens prosjektmidler er anvendt på nærområdeprosjekter. Samrådskomitéen for jord- og skogbrukssamarbeid i Nærområdene som er sammensatt av nasjonale eksperter på nærområdesamarbeid (underlagt NEJS) prioriterer informasjonsutveksling mellom landene om nasjonale og nordiske prosjekter på miljøsidene. Høsten 2000 vil det etter planen bli avholdt et felles baltisk-nordisk ministerrådsmøte. Et slikt møte er forsøkt arrangert tidligere uten hell. Evalueringen av Handlingsprogrammet pekte blant annet på den svake politiske forankringen av nærområdesatsingen og understreket dermed behovet for et slikt møte hvor linjene for det fortsatte samarbeidet kan trekkes opp.

5.12 Økonomi og finanspolitikk

Den økonomiske situasjonen i de nordiske landene

Den økonomiske veksten i Norden sett under ett avtok fra 3,1 pst. i 1998 til 2,7 pst. i 1999. En avmatning i Danmark og Finland, i tillegg til Norge, ble bare delvis oppveid av sterkere vekst i Sverige og Island. Lavere vekst internasjonalt bidro isolert sett til å dempe aktiviteten i de nordiske landene. I tillegg ble den økonomiske politikken i flere av landene, i første rekke i Danmark, strammet inn etter flere år med sterk økonomisk vekst og tegn til press i økonomien. Arbeidsledigheten fortsatte imidlertid å falle, særlig i Finland, Island og Sverige. I gjennomsnitt var prisveksten i de nordiske landene om lag uendret fra 1998 til 1999. Dette dekker imidlertid over en til dels markert prisvekst i både Danmark og Island, i hovedsak som følge av sterk lønnsvekst. Oppgangen internasjonalt vil fortsatt stimulere den økonomiske aktiviteten i Norden. Samtidig ventes innenlandsk etterspørsel å holde seg godt oppe, bl.a. drevet av solid reallønnsvekst og lave realrenter, særlig i Danmark, Finland og Sverige. Det ligger således an til at den økonomiske veksten i Norden sett under ett tar seg noe opp til om lag 3 1/2 pst. i inneværende år for deretter å avta noe igjen neste år. I Sverige og Finland, der veksten er sterkest, er det ventet en ytterligere nedgang i arbeidsledigheten de nærmeste årene. I de andre nordiske landene vil ledigheten trolig være uendret eller øke svakt framover. Selv om kon-

sumprisveksten ventes å ta seg opp i de fleste nordiske landene i år, vil prisveksten fortsatt holde seg på et moderat nivå.

Et overordnet mål for den økonomiske politikken i de nordiske landene er å sikre en stabil økonomisk utvikling med høy sysselsetting, sunne offentlige finanser og lav pris- og kostnadsvekst.

I flere av de nordiske landene har finanspolitikken vært preget av kraftig reduksjon av offentlige budsjettunderskudd de siste årene. Særlig i Sverige har dette vært høyt prioritert for å rette opp den negative utviklingen i offentlige finanser fra begynnelsen av 1990-tallet. Underskuddene har blitt redusert raskere enn ventet, og alle de nordiske landene har nå overskudd i sine offentlige budsjetter.

Sammenliknet med de senere årene anslås en mer moderat budsjettkonsolidering framover. Den økonomiske utviklingen, med sterk vekst og tiltakende press i arbeidsmarkedene, tilsier imidlertid en fortsatt stram finanspolitikk for å holde pris- og kostnadsveksten nede. Også på lengre sikt står finanspolitikken i de nordiske landene overfor betydelige utfordringer, blant annet som følge av framtidige pensjonsforpliktelser og for Norges del også et fall i oljeinntektene.

Retningslinjene for pengepolitikken varierer mellom de nordiske landene. I Finland, som er eneste nordiske deltaker i Den økonomiske og monetære union (ØMU), er gjennomføringen av pengepolitikken underlagt Den europeiske sentralbanken (ESB). For Finland er pengepolitikken således ikke lenger et nasjonalt politisk virkemiddel. Danmark og Island har ulike former for fastkurspolitikk, mens pengepolitikken i Norge er rettet inn mot stabilitet i kronens verdi målt mot europeiske valutaer. Sverige følger et inflasjonsmål i utøvelsen av pengepolitikken. Til tross for ulike pengepolitiske regimer påvirkes innrettingen av pengepolitikken i alle de nordiske landene av situasjonen i resten av Europa. Høy sysselsetting og lav arbeidsledighet er prioriterte mål i alle de nordiske landene. For å nå disse målene kreves det lav pris- og kostnadsvekst. Det er videre nødvendig å bedre arbeidsmarkedets virkemåte for å unngå strukturelle problemer. Det legges blant annet betydelig vekt på å bedre arbeidsstyrkens kvalifikasjoner gjennom satsing på utdanning. Det vises for øvrig til kapittel 5.17 om arbeidsmarked.

De nordiske landene spiller en aktiv rolle for å sette sysselsetting og arbeidsledighet på dagsordenen i internasjonale fora. Blant annet i OECD-sammenheng foregår et omfattende samarbeid om sysselsettingsspørsmål. Dette er nært knyttet til gjennomføringen av den såkalte «Jobs Strategy», der OECD har kommet med anbefalinger om hvilke tiltak de enkelte medlemslandene bør gjennomføre for å oppnå økt sysselsetting. En rapport om medlemslandenes oppfølging av dette arbeidet ble lagt fram for OECDs ministerrådesmøte i mai 1999. I tillegg avholdes det - etter norsk initiativ - årlige møter mellom finansministrene fra EU- og EFTA-landene, der sysselsettingspolitikken står sentralt.

Miljø og økonomi

Den nordiske miljø- og økonomigruppen, med deltagelse fra de respektive miljøvern- og finans-/økonomidepartementene bidrar til en løpende informasjonsutveksling landene imellom. Gruppen har i 1999 lagt fram to rapporter

for MR-Finans, nemlig «The Scope for Nordic Coordination of Economic Instruments in Environment Policy» og «The Use of Economic Instruments in Nordic Environmental Policy 1997-1998».

Utredning om de offentlige finansenes konjunkturfølsomhet i de nordiske landene

I 1997 ble rapporten «Budgetkonsolidering i de nordiska länderna. Finanspolitik för hållbar ekonomisk tillväxt och välfärd» lagt fram. Denne rapporten er fulgt opp av en utredning om de offentlige finansenes konjunkturfølsomhet i de nordiske landene. Rapporten er utarbeidet av forskerne Henrik Braconier, Sverige, og Steinar Holden, Norge. Arbeidet med rapporten har skjedd i samarbeid med en styringsgruppe for prosjektet, hvor representanter fra de nordiske finansdepartementene deltok. Basert på de ulike analysene, fremstår Sverige og Danmark med sterkest konjunkturfølsomhet, mens de offentlige finansene i Norge, Finland og Island synes å være noe mindre følsomme overfor sykliske variasjoner.

Rapporten ble forelagt Nordisk Ministerråd, ved finans- og økonomiministrene, MR-Finans, i forbindelse med møtet juni 1999. MR-Finans besluttet å igangsette en studie om hvordan den forventede demografiske utviklingen kan ventes å påvirke finanspolitikken langsiktige innretning. Selv om pensjonssystemene er ulikt utformet i de nordiske land, er det mange felles problemstillinger som følge av den felles utfordring landene står overfor med aldrende befolkninger. Studien, som er utført av en arbeidsgruppe med representanter fra finansdepartementene i de nordiske landene, forelå våren 2000. Studien ble forelagt MR-Finans i forbindelse med møtet i juni 2000. Ministrene sluttet seg til et forslag om økt samarbeid mellom de nordiske landene, bl.a. i forbindelse med gjennomføringen av relevante EU-direktiv. Samtidig vedtok ministrene å igangsette en studie om insitammenter som bidrar til tidligpensjonering.

Rapport om utvidet nordisk-baltisk børssamarbeid

På bakgrunn av den økende integrasjonen av verdipapirmarkedene besluttet MR-Finans 25. juni 1998 å sette igang en nordisk utredning om forutsetningene for økt samarbeid mellom de nordiske børsene, eventuelt mellom de nordiske og baltiske børsene. En nordisk styringsgruppe samt fire undergrupper ble etablert for å utføre arbeidet. Arbeidsgruppens rapport forelå til møtet i MR-Finans i juni 1999. Rapporten konkluderer med at lovgivningen på det finansielle området både skal sikre en høy standard og reflektere de behov som markedet måtte ha. Det nordiske markedet er en del av det globale markedet og skal fremstå som lett tilgjengelig og effektivt for omverdenen. Rapporten peker derfor på at det er viktig at det nordiske markedet er attraktivt og konkurransedyktig, samtidig som det lever opp til internasjonale standarder. Rapporten har vært sendt til høring til aktuelle markedsaktører i Norge og de øvrige nordiske landene. MR-Finans besluttet bl.a. å samarbeide når nasjonale bestemmelser skal tilpasses relevante EU-direktiv, samt å bistå de baltiske landene i arbeidet med å innføre EU-direktiv på området. Under møtet i MR-Finans i juni 2000 ble det bl.a. vedtatt å gi styringsgruppen i oppdrag å foreta ytterligere utredninger på nærmere angitte områder, samt å vurdere hvordan høringsinstansenes merknader ellers skal følges opp.

Nærområdene

Det baltiske investeringsprogrammet (BIP), som ble opprettet i 1992 av de nordiske finans- og økonomiministre, har hatt som målsetting å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land gjennom å utvikle finanssektoren i disse landene. Investeringsprogrammet har vært den hittil største samnordiske satsningen rettet mot Estland, Latvia og Litauen. Programmet, som ble avsluttet ved utgangen av 1999, omfatter finansiell støtte fra de nordiske landene og EBRD på totalt 175 millioner euro, som svarer til om lag 1,4 milliarder kroner.

Den nordiske investeringsbanken (NIB) og Det nordiske prosjektsportfondet (Nopef) har medvirket i gjennomføringen av BIP. Programmets avslutning betyr for NIBs del at det ikke kan innvilges nye lån innenfor programmet. Derimot vil tidligere godkjente lån fortsette å løpe inntil de er nedbetalt. Banken skal utvikle aksjeinvesteringer innenfor programmet i løpet av år 2000. For Nopef innebærer avslutningen av programmet at bevilgede midler vil være oppbrukt i løpet av 2000.

Den nordiske investeringsbankens virksomhet i 1999

Den nordiske investeringsbanken (NIB) ble opprettet i 1975 etter avtale mellom regjeringene i de fem nordiske land. Bankens oppgave er å gi lån og stille garantier på bankmessige vilkår til finansiering av investeringsprosjekter av nordisk interesse i og utenfor Norden. Låneaktivitetene omfatter investeringslån til samarbeidsprosjekter mellom virksomheter i to eller flere nordiske land, finansiering av miljø- og infrastrukturinvesteringer, lån til regionalpolitiske kredittinstitusjoner, ordinære investeringslån utenfor Norden, prosjektinvesteringer til kredittverdige utviklingsland og land i Sentral- og Øst-Europa samt baltiske investeringslån.

Banken hadde et overskudd på 106 millioner euro eller 870 mill. kroner for regnskapsåret 1999 mot 115 mill. ECU i 1998. (NIB gikk over fra ECU til euro som regnskapsvaluta i forholdet én til én fra 1. januar 1999. 1 euro = 8,1 kroner pr. 11.8.2000). Svekkelsen har i hovedsak sammenheng med lavere rente og redusert markedsverdi på finansplasseringer. Det er i 2000 utbetalt motverdien av 35 millioner euro til eierne av overskuddet for regnskapsåret 1999. Forvaltningskapitalen var 13 337 millioner euro pr. 31.12.99 sammenlignet med 11 227 millioner ECU ved utgangen av 1998. Bankens egenkapital var ved siste årsskifte 1 220 millioner euro mot 1 139 millioner ECU i 1998.

I 1999 beløp utbetalingene og utstedte garantier til NIBs virksomhet i Norden seg til 999 millioner euro, tilsvarende ca. 8 milliarder kroner mot et beløp svarende til 1 054 millioner ECU i 1998. Utestående nordiske lån og garantier utgjorde 7 150 millioner euro ved utgangen av 1999, eller nærmere 57 milliarder kroner. Sveriges andel av utestående lån utgjør 36 pst., mens Finlands andel er 27 pst., Danmark 15 pst., Norge 14 pst. og Island 8 pst.. Bankens utlån utenfor Norden domineres av prosjektinvesteringer (PIL) for prosjekter av nordisk interesse i kredittverdige utviklingsland og land i Sentral- og Øst-Europa. PIL-rammen ble utvidet fra 2000 millioner euro til 3 300 millioner euro i 1999. Av dette er 2 476 millioner euro eller 75 pst. bevilget eller utbetalt. Dette er en økning på 610 millioner euro i forhold til 1998. Det meste av økningen har sammenheng med utviklingen i valutakurser. De internasjonale utlånene

er fortsatt dominert av aktiviteter i Asia med 51 pst. av utestående PIL-lån. Banken er i ferd med å utvide sin virksomhet i Latin-Amerika med Brasil som nytt låntakerland. Aktiviteten i Asia har tatt seg opp i 1999 etter den dype økonomiske krisen i en del land i 1998. Dette har resultert i økt etterspørsel etter lån. Avtale om nye lån beløp seg til 536 millioner euro i 1999 mot 237 millioner ECU i 1998. I august 1996 besluttet de nordiske statsministrene å etablere en miljølåneordning (MIL) med en ramme på 100 millioner euro til lån som skal finansiere miljøinvesteringer i Nordens nærrområder. MIL garanteres av de nordiske land. Låneordningen skal bidra til en minskning av de grenseoverskridende forurensningene og miljøbelastningen i Nordens nærrområder. Avtalte MIL-lån pr. 31.12.1999 var 68,7 millioner euro.

MR-Finans vedtok i juni 2000 følgende utvidete retningslinjer for NIBs utbyttepolitikk:

- «Bibehållandet av Nordiska investeringsbankens (NIB) kreditværdighet (AAA-rating) samt av en tilfredsstillende soliditet er overgripande aspekter som skall vara bestämmande även för reservavsättnings- och dividendpolitiken. NIB skall årligen rapportera till ägarna om bankens riskexponering och soliditet.
- NIB bör sträva efter att anskaffa tillräckligt med eget kapital från bankens drift för att bevara soliditeten och samtidigt tillhandahålla ägarna en skälig utdelning på det inbetalade kapitalet.
- Banken bör i sin verksamhet eftersträva samma avkastning på det totala egna kapitalet som ägarna kunde ha erhållit från investeringar med motsvarande risknivå.
- Lönsamheten bör bedömas och avkastningsmålet fastställas med hänsyn till såväl bankens särskilda uppdrag som de restriktioner och privilegier banken arbetar under såsom multilateral finansieringsinstitution.
- En bestående förbättring i bankens resultat bör leda till ökad utdelning till ägarna.
- Den långsiktiga soliditetsnivån i NIB bör inte avvika markant från motsvarande nivå i andra jämförbara multilaterala finansieringsinstitutioner.
- Dividendpolitiken fastslås av bankens ägare genom MR-Finans. Det årliga beloppet som delas ut godkänds av MR-Finans efter förslag från bankens styrelse.»

For øvrig vedtok MR-Finans i november 1999 nærmere retningslinjer for ansvarsforedlingen mellom NIBs styre og MR-Finans.

5.13 Samferdsel

Innen samferdselssektoren har arbeidet de siste årene i det alt vesentligste vært konsentrert om spørsmål knyttet til EU/EØS, IT og transport, transport og miljø og trafiksikkerhet i Nærrområdene. Fra norsk side vil samarbeidet fortsatt være konsentrert om disse områdene, med særlig fokus på å fremme en bærekraftig utvikling som oppfølging av statsministerdeklarasjonen «Et holdbart Norden».

EU/EØS-spørsmål

Informasjonsutveksling og problemstillinger knyttet til EU/EØS-spørsmål vil fortsatt være et viktig tema i det nordiske samarbeidet.

Siste ledd i fullføringen av EUs indre marked for luftfart ble sluttført 1. april 1997, da det ble åpnet for flere rene cabotage-flygninger, dvs. innenriks-flygninger utført av selskaper registrert i et annet land. Norge og Island er tilsluttet dette indre marked gjennom EØS-avtalen og luftfartsmarkedet innen hele Norden er nå helt deregulert og en integrert del av det større markedet som omfattes av EU/EØS-området. For luftfartens del kan det indre markedet om noen år bli utvidet til også å omfatte 10 øst- og sentraleuropeiske land, herunder bl.a. de tre baltiske landene. EU-kommisjonen er i forhandlinger med disse landene om en tilslutning til EUs luftfartsmarked, der Norge og Island er part i forhandlingene.

Transport og miljø

Ad hoc gruppen for transport og miljø har mandat for å arbeide i perioden 1999-2001. Gruppen arrangerte et seminar om avgifter innen transportsektoren i Europa i Stockholm våren 2000. Et seminar om by- og tettstedsproblematikk er planlagt høsten 2000.

Trafikksikkerhet

Det formelle nordiske trafikksikkerhetssamarbeidet er konsentrert om trafikksikkerhet i Nordens nærområder (Russland og Baltikum).

Under Nordens nærområdeprogram blir det arrangert to seminarer i siste halvår 2000 i henholdsvis Estland og Litauen. Seminarene omhandler blant annet systemer for trafikksikkerhetsgjennomgang av utbyggingsplaner og betydningen av offentlighet i utformingen av politikk for trafikksikkerhet.

Innenfor nærområdeprogrammet i 2000 står også revisjon av den russiske utgaven av den norske trafikksikkerhetshåndboka sentralt. Revisjonen skjer i samarbeid mellom Transportøkonomisk Institutt i Norge, finske oversettere og russisk ekspertise på trafikksikkerhet, og omfatter blant annet arbeid med å bearbeide innholdet for russiske forhold.

I 2001 tas det sikte på å arrangere Østersjøtrafikksikkerhetsdagene (ØTD) for alle Østersjølandene, inkludert Norden.

IT og transport

Nordisk embetsmannskomiteé for transport (NET) nedsatte ved årsskiftet 1997/98 en arbeidsgruppe for transporttelematikk, med oppgave å kartlegge grunnlaget for videre nordisk IT-samarbeid på transportområdet. En strategiplan (TemaNord 1999:516) og en handlingsplan for 2000-2002 er utarbeidet.

For år 2000 er det i alt bevilget 1,162 mill. NOK fra NET, Nordisk Industriefond og transportministeriene i de fire største nordiske landene. Det er tatt initiativ til tre forprosjekter for henholdsvis «Nordisk multimodal reiseplanlegger», «Overvåking (monitering) av farlig gods» og «Transporttelematikk og individ». Forprosjektene er fordelt på henholdsvis Sverige, Finland og Dan-

mark mens sekretariatet for samarbeidet ligger i Trondheim. Høsten 2000 blir det på grunnlag av forprosjektene tatt stilling til eventuell videreføring.

Sentralt i arbeidet står både nordisk samarbeid, OPS (offentlig privat samarbeid) og samarbeidet mellom både veg-, bane-, sjø- og luftfarts- sektoren. Det er derfor etablert en nordisk nettverksgruppe på direktoratsnivå med representanter fra de fire transportsektorer i de fem nordiske landene. Videre vil nettverksgruppen bestå av en representant og en vararepresentant fra industrien/næringslivet i hvert av de nordiske landene. For årene 2001 og 2002 vil det bli vurdert konsortier med både offentlig og privat finansiering for eventuell videreføring av prosjektene.

Oppfølging av rekommendasjon nr 2/1998 om nordiske godstransporter

I oppfølgingen av rekommendasjon nr 2/1998 angående nordiske godstransporter besluttet Ministerrådet for transport på Island i juni 1999 å gi Nordisk embedsmannskomiteé for transport i oppdrag å arrangere et seminar om nordiske godstransporter. Seminaret, med tittel «Bærekraftige nordiske godstransporter», ble avholdt utenfor København 23.-24. februar 2000. I denne forbindelse var det også et møte mellom embedsmannskomiteéen og representanter fra Nordenutvalget.

5.14 Bolig og bygg

Ramme for samarbeidet

Den overordnede rammen for det nordiske samarbeidet på bygge- og boligsektoren er nedfelt i et flerårig samarbeidsprogram. Gjeldende samarbeidsprogram «Handlingsplanen for bygg og bolig 1998-2001» ble godkjent av de nordiske boligministrene på ministerrådsmøte i 1997. I handlingsplanen er tre områder utpekt som særlig viktige for samarbeidet: Det boligsosiale området, bærekraftig utvikling av bygge- og boligsektoren og samarbeid med Nordens nærområder. I tillegg pekes det på at forholdet til EU/ EØS tillegges vekt.

Nordisk Råd behandlet handlingsplanen i 1998 og anbefalte Ministerrådet å følge denne, med presisering av at aktivitetene bør rettes mot det boligsosiale området, og at innsatser knyttet til bærekraftig utvikling av bolig- og byggsektoren bør konsentreres om prosjekter som betoner miljø- og helseaspekter.

Valg av aktiviteter tar utgangspunkt i «nordisk nytte», - det vil si fokus på erfaringsutveksling og utvikling av fellesnordiske metoder og løsningsmodeller, som det ikke er rasjonelt at hvert enkelt land utvikler hver for seg.

Aktiviteter og budsjett i 1999

Island hadde formannskapet for det nordiske bygge- og boligsamarbeidet i 1999. Budsjettet for 1999 var på DKK 818.000,-.

Arbeidsprogrammet for 1999 tok utgangspunkt i et dokument behandlet av boligministrene på møtet i Halmstad, Sverige, i juni 1998. I programmet ble vektlagt det boligsosiale området, bærekraftig utvikling i bygg og bolig og samarbeid med de vestnordiske landene. I tillegg ble det lagt opp til fullføring av igangværende prosjekter samt oppfølging med seminarer.

Ressursene for 1999 ble særlig disponert til følgende aktiviteter:

- Økologisk byggeri i de nordiske land - seminar i København i januar 99.
- Boligfinansiering i fremtiden - nordisk seminar holdt på Island i mars 99.
- Fremgangsrike eksempler i det nordiske integrasjonsarbeidet - rapport.
- Fremtidens boformer for eldre - rapport. Norsk utgave ferdigstilt i 1999.
- Rettslige rammer for brukereide boliger i de baltiske land - en forstudie.
- Eierpolitikk for leieboliger - nordisk konferanse holdt i Helsingfors i oktober 99.
- Den bærekraftige nordiske byen - en forskningsoversikt.
- Lansanamäe utviklingsprosjekt, i Estland - Kartlegging, utdanning og utvikling.
- Housing in the Nordic countries - en publikasjon om nordiske boforhold. Ventes ferdigstilt i nær fremtid.
- Nordens boligkonsumenter og det «uthålliga boendet» - et prosjekt samfinansiert mellom forbrukersektoren og boligsektoren som tar sikte på å belyse hvordan nordiske forbrukere opptrer for å fremme målsettingen om bærekraftige boliger. Forskningsrapport ventes klar i 2001.

Rapporten *Fremgangsrike eksempler i det nordiske integrasjonsarbeidet* ble debattert på boligministrenes møte i november 99. Rapporten redegjør for en rekke eksempler på vellykkede tiltak for å fremme vanskeligstilte gruppers integrasjon i boligområdene.

Rapporten *Fremtidens boformer for eldre* er utarbeidet på basis av en undersøkelse foretatt av en nordisk forskergruppe og ble avsluttet i oktober 1999. Rapporten inneholder beskrivelser av forhold knyttet til økonomi, utforming av boliger, eier- og driftsforhold og ulike boformer for eldre, og er blant annet å bidra til nytenkning på eldreboligområdet. Husbanken har vært sekretariat for arbeidet med rapporten. Rapporten ble diskutert på boligministrenes møte i november 99. Nordisk Ministerråd har senere bevilget midler til også å utarbeide en engelsk kortversjon.

Oppfølgingen av HABITAT II - FN's konferanse om bosettingsproblemer 1996 - samordnes også på nordisk hold. Samordningen skjer både i forhold til nasjonal oppfølging og i forhold til FN's oppfølging av konferansen. Oppfølgingen skjer i stor grad utenfor EK-Bygg/NMR.

Aktiviteter og budsjett i 2000

Formannskapsland i 2000 er Danmark.

Budsjettet for 2000 er DKK 834.000. Etter dekning av et overforbruk ved årsskiftet 1999-2000 er disponibelt budsjett for 2000 DKK 778.000. I tillegg kan DKK 200.000 av bevilgningen til aktiviteter i Nordens nærområder benyttes på bygg- og boligområdet.

Prioriteringen av områder i 2000 videreføres i samsvar med det samarbeidsprogram ministrene har vedtatt for sektoren. Det danske formannskap vektlegger i særlig grad det boligsosiale området og å sikre gjennomføring av igangværende prosjekter om bedre integrasjon av henholdsvis eldre og svakstilte grupper. I tillegg prioriterer formannskapet arbeidet med bypolitikk, herunder bærekraftig byutvikling.

Vedtatte aktiviteter og planer for 2000:

- Oppfølgingsseminar om rapporten *Fremgangsrike eksempler i det nordiske*

- integrasjonsarbeidet*. EK-Bygg har bevilget midler.
- Nordisk konferanse om de forskjellige lands leieregulering planlegges i Stockholm.
 - Oppfølging av igangsatte aktiviteter (jf oversikt for 1999).
 - Kommunal- og regionaldepartementet og Husbanken arrangerte våren 2000 en OECD-konferanse om «Ageing, Housing and Urban Development». - Konferansen er bl.a. et forum for å presentere nordisk tenkning og modellvalg ifm boligsiden av eldreomsorgen.
 - Utarbeiding av engelsk kortversjon av rapporten *Fremtidens boformer for eldre*. EK-Bygg har bevilget midler.
 - Forberedelser til deltagelse på boligutstillingen i Sverige i 2001 - BO 01 - under «The European Village»: Det er avholdt arkitektkonkurranse på norsk hold og kåret en vinner. Det forberedes bygging av huset, som er et eksempel på hva Norge kan tilby av god arkitektur og gode bærekraftige løsninger. Finansering skjer via ØKO-Bygg. En styringsgruppe for prosjektet består av representanter for Kommunal- og regionaldepartementet, Husbanken og bransjeorgan innen bygg og arkitektur.
 - Videre oppfølging av HABITAT-arbeidet.

Ytterligere planer gjennomgås og prioriteres i Ministerrådets organ utover året.

Forholdet til EU/EØS

Ut fra et overordnet politisk ønske fra det islandske formannskap i 1999 om å skape økt kontakt mellom de nordiske hovedsteder, Nordisk Ministerråds sekretariat og miljøet i Brussel, besluttet Embetsmannskomiteén (EK-Bygg) at sekretariatet skulle undersøke mulighetene for å arrangere et møte i Brussel. På EK-møte i mars 2000 ble det besluttet at neste embetsmannskomiteémøte skal holdes i Brussel 4.-5.oktober 2000.

5.15 Narkotikapolitikk.

Nordisk samarbeid om bekjempelse av narkotika har helt siden begynnelsen av 1970-tallet vært høyt prioritert av Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og de nordiske lands regjeringer.

Ministerrådet for narkotikasamarbeid (MR-NARK) og embetsmannskomiteén (EK-NARK)

Fra og med 1. januar 1997 er det nordiske samarbeidet på narkotika-området videreført i et eget Ministerråd (MR-NARK), sammensatt av ministre med hovedansvar for narkotikabekjempelse. Det er etablert en tverrsektoriell embetsmannskomiteé (EK-NARK), direkte underlagt Ministerrådet. Komiteéns mandat er politisk og praktisk samråd, informasjons- og erfaringsutveksling, samt i størst mulig utstrekning koordinering av landenes synspunkter og innsatser i det internasjonale narkotikasamarbeidet. Det kan bevilges midler til politisk høyt prioriterte prosjekter. Det legges videre stor vekt på kontakt og samarbeid med politi- og tollsamarbeidet i Norden (PTN) og med Nordisk nemnd for alkohol- og narkotikaforskning (NAD).

MR-NARK holdt, under norsk ledelse, sitt første møte i Helsingfors 11. november 1997 i tilknytning til Nordisk Råds 49. sesjon. Ministrene vedtok et samarbeidsprogram fram mot år 2000. Programmet legger bl.a. vekt på tiltak for å følge misbruksutviklingen, samarbeid om forebyggende tiltak, behandling og rehabilitering, felles innsats i internasjonale fora, og intensivt koordinering av politi- og tollsamarbeidet i forhold til Nordens nærområder. Som oppfølging av dette ble det, etter initiativ fra Sverige, holdt et nordisk-baltisk ministermøte i Stockholm 19. mai 1998. MR-Narks møte i Akureyri 27. august 1999 hadde skadereduksjon som hovedtema. I 2000 har Danmark formannskapet for narkotikasamarbeid. Det er vedtatt et nytt samarbeidsprogram for 2001-05, som bl.a. vektlegger samarbeidsinitiativ i forhold til nærområdene og felles innsats i internasjonale fora. MR-Narks møte i Århus 31. august - 1. september 2000 var særlig viet behandling av stoffmisbrukere i fengsler.

Nordisk nemnd for alkohol- og narkotikaforskning (NAD)

Nemda er i hovedsak innrettet mot den samfunnsvitenskapelige delen av alkohol- og narkotikaforskningen. NAD spiller en betydelig rolle for kontakten mellom nordiske forskere på rusmiddelfeltet, og bidrar til verdifull kontakt mellom praktikere og beslutningstakere på feltet. NAD driver utstrakt publiseringsvirksomhet. NAD skal iht. vedtektene bl.a. initiere og planlegge samnordiske forskningsprosjekter som belyser viktige alkohol- og narkotikapolitiske spørsmål, fremme nordisk informasjons- og dokumentasjonssamarbeid, arrangere nordiske forskerkonferanser og bidra til utdanning og utveksling av rusmiddelforskere i Norden.

5.16 Sosial og helsepolitikk

Samarbeidet i Norden

Det nordiske ministerrådssamarbeidet innenfor sosial- og helsesektoren spenner over et vidt felt fra forskning og utdanning til informasjons- og erfaringsutveksling og tilrettelegging for samkvem mellom landene gjennom konvensjoner og overenskomster.

På ministermøtene (MR-S) blir aktuelle saker på helse- og sosialområdet tatt opp til diskusjon. I tillegg til disse møtene arrangeres det temakonferanser i tilknytning til møtene. På ministermøtet i Åbo juni 2000 var temaene sosial ulikhet i helse og problemer innenfor helse- og omsorgssektoren.

Det islandske formannskapet prioriteringer for det nordiske samarbeidet på sosial og helse-området i 1999 var pasientrettigheter, langsiktig finansiering av Cochrane-samarbeidet (evaluering av behandlingsmetoder), kvinners helse og bedre vilkår for familien. Det ble blant annet gjennomført en stor pasientrettighetskonferanse i samarbeid mellom WHO og Nordisk Ministerråd. Det danske formannskapet for år 2000 fokuserer på følgende tre områder: kvalitetsmåling i helsevesenet, sosial ulikhet i helse og sivilsamfunnets rolle i framtidens velferdssamfunn.

I forbindelse med de ordinære møtene i Nordisk sosialpolitisk embetsmannskomite (EK-S) vår og høst drøfter og utveksler landene informasjon om viktige utviklingstrekk, nye lover, lovforslag og viktige utredninger.

Norden og Europa

Ved alle nordiske møter på minister- eller embetsnivå er det åpnet for informasjon og drøfting av EU/EØS-spørsmål. I nødvendig grad er det også konsultasjoner før rådsmøter i EU.

Norden og Nærområdene

Nærområdesamarbeidets aktiviteter innen sosial- og helsesektoren er hovedsakelig forankret i sektorens samarbeidsinstitusjoner. Denne forankringen vurderes å gi større sikkerhet for prosjektenes kvalitet.

Sosial- og helsesektorens budsjetttramme for prosjektmidler innen nærområdesamarbeidet er i 2000 på 5,4 mill. DKK sammenlignet med 6, 3 mill. DKK i 1999. Det er særlig områdene bekjempelse av smittsomme sykdommer og handlingsplanen for barn og unge i Nærområdene som blir økonomisk prioritert i 2000.

Det norsk-initierte smittevernsprosjektet for Nordens nærområder fortsetter i sitt tredje år. Dette prosjektet er en samnordisk innsats for å styrke smittevernet i Baltikum og Nordvest-Russland gjennom trening av nøkkelpersonell og utvikling av en handlingsplan for modernisering av smittevernet i regionen. Statens institutt for Folkehelse i Norge koordinerer dette prosjektet i et tett samarbeid med søster-institutter i andre nordiske land og i Nærområdene. Samarbeidet viser at det er stor grad av enighet på nordisk side og blant samarbeidspartnerne i Nærområdene om det faglige opplegget for prosjektet.

Sektorsamarbeidet

Arbeidsgruppen som har utredet behovet for samarbeid om høyspesialiserte medisinske tjenester for små og mindre kjente handikappgrupper, la fram sin rapport for EK-S i mars 1998. Det har vært holdt en dagskonferanse med representanter fra fagmiljøene i de nordiske land. I 2000 er dette fulgt opp med et 2 dagers seminar for å diskutere sentralisering av og samarbeid om den høyspesialiserte medisinske behandlingen av disse to gruppene i Norden. Rapporten fra seminaret vil bli framlagt i 2001.

En norsk-initiert arbeidsgruppe har bl.a. kartlagt planlagte og gjennomførte tiltak for å redusere sykefraværet og unngå unødvendig førtidspensjonering i Norden.

Institusjoner

Rådet har 19 medlemmer med bl.a. representanter for folkevalgte, brukerorganisasjonene og embetsmannskomiteene innenfor Nordisk Ministerråd. Rådet skal være et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd. Rådet skal bl.a. medvirke til at problemstillinger av betydning for funksjonshemmede blir synliggjort og prioritert i hele ministerrådsstrukturen innen Nordisk Ministerråd.

Nordisk samarbeidsorgan for handikappspørsmål (NSH) er Ministerrådets institusjon for nordisk samarbeid på funksjonshemmede-området, særlig innenfor sosial- og helsepartementenes saksområder. NSH skal fremme utveksling av informasjon og erfaringsmaterieell og ta initiativ til nordiske samarbeidsprosjekter. NSH har for perioden 1999-2001 vedtatt fire hovedsatsingsområder:

1. Handikapppolitiske strategier
2. Hjelpemidler og ny teknikk
3. Samfunnets utforming
4. Brukerinnflytelse

Nordisk utviklingscenter for handikapphjelpemiddel (NUH) er flyttet fra Tammerfors til Helsingfors for å bli samlokalisert med den finske forsknings- og utviklingssentralen for sosial- og helsevesenet (STAKES). NUHs oppgave er å fremme samnordisk utvikling av høyteknologiske hjelpemidler og i den sammenheng administrere nordisk støtte til prosjekter.

Nordisk utdanningscenter for døvblindepersonale (NUD) skal styrke og videreføre det nordiske samarbeidet innenfor døvblindeområdet. Senteret skal bidra til profesjonell utvikling av døvblindemedarbeidere og de institusjoner disse er tilknyttet. Foruten utdanning skal NUD drive systematisk samling og formidling av informasjon og kunnskap på døvblindeområdet. Institusjonen har også et utstrakt internasjonalt kontaktnett, og den er koordinator i forhold til nordiske prosjekter i Baltikum.

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) er en institusjon som skal ivareta høyere utdanning og forskning innenfor området folkehelsevitenskap. NHV gir ulike grupper helsepersonell forskjellige former for folkehelseutdanning. NHV utgir publikasjoner, lager utredninger og arrangerer konferanser.

Kurstilbudet har økt og blitt endret i forhold til tidligere år. Kursplassene fordeles mellom de nordiske land, og i 1999 hadde Norge 346 kursdeltagere. Så vel antallet avlagte diplomer som mastergrader har økt i året som har gått.

Internasjonalt er NHV involvert i flere prosjekter.

Et eksempel er Brimhealth der skolen samarbeider med nærområdet. NHVs engasjement i dette samarbeidet er et eksempel på hvordan man gjennom «partnerskap» effektivt og på kort tid kan bygge opp et utdanningsprogram i folkehelsevitenskap.

I 1999 gjennomførte ASPHER (Association of Schools of Public Health in the European Region) en evaluering av NHV. Deres hovedkonklusjon er at skolens utdanning er av meget høy kvalitet.

Nordisk Legemiddelnemnd (NLN) planlegger aktiviteter for å utvikle nordiske idéer og for å være nyskapende på områder som kan forbedre bruken av legemidler.

Spørsmål knyttet til godkjenning av nye legemidler ivaretas gjennom det internasjonale samarbeidet i EU/EØS. NLN er derfor ikke lenger aktiv på dette området.

NLN har utviklet et klassifikasjonssystem for veterinære legemidler. En oppdatert versjon av retningslinjene for klassifikasjon ble ferdig i 1999, og vil være under stadig utvikling.

NLNs styre har vurdert situasjonen slik at de store utfordringene på legemiddelområdet er «riktig legemiddelbruk». På dette området er det dokumentert store svakheter, og det er tilsvarende muligheter for å forbedre behandlingstilbudet og samtidig begrense det offentliges utgifter til legemidler.

NLN ivaretar også industriens behov, og inviterer jevnlig industrien til å delta i det legemiddelfaglige utviklingsarbeid.

I 1999 arrangerte NLN seminar om den gjensidige godkjennelsesprosedyren (MRA) for legemidler og i 2000 er det arrangert seminar om situasjonen til pasienter. I september 2000 holdes det en konferanse om informasjon til nordiske legemiddel-myndigheter.

Nordisk institutt for odontologisk materialprøving (NIOM) består av NIOM Laboratorium (NIOM Lab) og NIOM Certifisering (NIOM Cert). NIOM Lab er et kompetansesenter og rådgivende organ for de nordiske helsemyndigheter, tannhelsetjenesten i Norden og for publikum. Kjernevirksomheten er knyttet til forskning på tannbehandlingsmaterialer og materialenes egenskaper og bivirkninger. Nordiske gjesteforskere bidrar til et bredt faglig nettverk. NIOM Cert er teknisk kontrollorgan for Norge under EØS-avtalens direktiv nr. 93/42/EØF om medisinsk utstyr. Som teknisk kontrollorgan er NIOM utpekt til å foreta samsvarsvurderinger av medisinsk utstyr innen tannhelsetjenesten, og å utstede CE-merke til de tannbehandlingsmaterialer som skal markedsføres innen EØS-området. Virksomheten til NIOM Cert forutsettes å være selvfinansierende.

NIOMs bredde i kunnskap og internasjonal anerkjennelse innen forskning og laboratoriekunnskap har bl.a. resultert i at medarbeidere på NIOM har fått sentrale verv i internasjonale standardiseringskomiteer og i arbeidsgrupper eller komiteer innen EØS-området for medisinsk utstyr og tekniske kontrollorgan. EØS-direktivet om medisinsk utstyr innebærer at Norge ikke lenger kan stille samme kvalitetskrav til tannbehandlingsmaterialer. En utfordring for NIOM er at institusjonens renommé og internasjonale posisjon kan bidra til at internasjonale produsenter etterspør og bruker NIOM Cert til sertifisering og NIOM Lab til materialprøving.

I forbindelse med ny kontrakt for NIOM ble det besluttet at det skulle utarbeides to evalueringsrapporter om NIOM, en faglig og kontraktsbundet, og en med vekt på framtidsstrategier. Den faglige evaluering ble gjennomført i 1999. Konklusjonen fra denne er at NIOM's brede arbeidsområde innenfor tannbehandlingsmaterialer har stor nordisk nytte. Blant brukergruppene i Norden er det et nesten enstemmig ønske om at NIOM bevares som kompetansesenter. Rapporten munner ut i forslag til en del forbedringer når det gjelder nordisk samarbeid og interne forhold. Den strategisk framtidrettede evaluering gjennomføres i 2000.

Nordisk utdanningsprogram for utvikling av sosiale tjenester (NOPUS) er en utdanningsinstitusjon under Nordisk Ministerråd, og ble etablert som permanent virksomhet i 1993. Det gis tilbud om etter- og videreutdanning for nøkkelpersonell i sosialtjenestene i de nordiske landene. Et omfattende nordisk FoU-prosjekt «Kvalitet i sosialtjenesten» ble avsluttet i 1999. Gjennom en treårig rammeavtale med Nordisk Ministerråd har NOPUS' utdanningsvirksomhet i baltiske land blitt forsterket. NOPUS har fått i oppdrag av Ministerrådet å utvikle et tilsvarende program for St. Petersburg-området.

Nordisk Ministerråd har under det siste halvåret av 1998 og i begynnelsen av 1999 gjennomført en evaluering av NOPUS' virksomhet. En nordisk arbeidsgruppe har hatt i oppdrag, på grunnlag av evalueringsrapporten, å foreslå innhold og form for et sosialfaglig videreutdanningstilbud på nordisk nivå. Rapporten forelå i begynnelsen av 2000. Beslutning om videreføring av

NOPUS som nordisk institusjon ble tatt av Ministerrådet for sosial- og helse-saker i juni 2000.

Permanente komiteer

Nordisk medisinalstatistisk komite (NOMESKO) har som formål å lage et grunnlag for sammenlignbar helsestatistikk for de nordiske land og å følge opp og overvåke den internasjonale utviklingen på området. I arbeidet inngår bl.a. koordinering av kode- og klassifikasjonssystemer.

NOMESKO er et viktig forum for nordisk og annet internasjonalt samarbeid. Ikke minst gjelder dette kontakten med WHO og WHOs arbeid med den internasjonale sykdomsklassifikasjon ICD. Det er også utviklet et samarbeidsprogram med de baltiske land, bl.a. om dødsårsaksstatistikk og sykdomsklassifisering.

For å få bedre oversikt over tilgangen på leger og sykepleiere i de nordiske land, har NOMESKO tatt initiativ til en arbeidsgruppe som har utredet landenes muligheter for å bidra med statistikk om utenlandsk - i første rekke nordisk - personell som oppholder seg og arbeider i de respektive land. Arbeidsgruppen la fram sin rapport i februar 2000 med tittelen «Nordiske læger og sykepleiersker med autorisation i et annet nordisk land». Gruppen konkluderer med at det er relativt mange leger og sykepleiere som benytter seg av muligheten til å arbeide i et annet nordisk land og at en del av disse arbeider der i lengre tid. På 90-tallet har interessen vært særlig vendt mot Norge. Arbeidsgruppen anbefaler at man fortsetter bestrebelsene på å få sammenlignbare tall for nordiske leger og sykepleiere som arbeider i et annet nordisk land.

NOMESKO publiserer årlig «Health Statistics in the Nordic Countries» I tillegg behandles et særskilt tema, som i 2000 er legemidler. Man skal se både på utgifter og forbruk .

I 2000 begynner NOMESKO arbeidet med 2. utgave av Nordic/Baltic health statistics som skal inneholde data for 1999. Publikasjonen planlegges utgitt i 2001.

Det er inngått et samarbeid med NOSOSKO om utvikling av en sosial- og medisinalstatistisk indikatorendatabase.

Det nordiske WHO-senter for klassifikasjon av sykdommer er finansiert av de nasjonale helsemyndigheter etter en nordisk fordelingsnøkkel. Senteret arbeider nært sammen med NOMESKO og har i de senere år fått stadig større betydning som et nordisk koordinerende senter for koder og klassifikasjoner. Etter hvert som IT-teknologi tas i bruk utvides behovet for kodeverk for medisinske og kirurgiske prosedyrer, laboratorier, røntgen osv.

En sentral oppgave for senteret er å vedlikeholde og oppdatere den 10. revisjon av WHOs sykdomsklassifikasjon, den nordiske klassifikasjon for kirurgiske prosedyrer (NCSP) og å forberede ny versjon av det internasjonale klassifikasjonssystemet for funksjonssvikt, funksjonshemming og handikapp (ICIDH). Senteret vil også videreføre det nordiske DRG-utviklingssamarbeidet (diagnoserelaterte grupper) og anvende klassifikasjonsprogrammet i nordiske sammenligninger av sykehusenes produksjon, liggetider, behandlingsmetoder m.m. hvor det tas hensyn til sykehusenes pasientsammenheng.

Nordisk sosialstatistisk komite (NOSOSKO) har som formål å legge et grunnlag for en best mulig sammenlignbar sosial- og trygdestatistikk for de nordiske land. Fra og med statistikkåret 1994 er det lagt opp til årlige publikasjoner i serien «Sosial trygghet i de nordiske land». Sammenlignbar statistikk og utgiftsdata for året 1998 vil foreligge høsten 2000. Fra og med 1999 har NOSOSKO lagt opp til å presentere særskilte tema i publikasjonen.

I januar 1999 ga NOSOSKO ut en rapport som beskrev hvilke muligheter som fins for å forlate arbeidslivet før den ordinære pensjonsalderen i de ulike nordiske landene. Rapporten er utarbeidet av en arbeidsgruppe med medlemmer fra NOSOSKO. I 1999-publikasjonen er det tatt med et temaavsnitt som er utarbeidet på bakgrunn av rapporten fra arbeidsgruppen.

Temaseksjonen i 2000-utgaven skal ta for seg forskjeller og likheter i sosiale utgifter til eldre og handikappede mellom de nordiske land.

Samarbeid på trygdeområdet

Den nordiske konvensjonen om trygd av 15. juni 1992 (i kraft fra 1. januar 1994) tilsvarer i hovedsak reglene i EØS-avtalen, men supplerer den for så vidt gjelder enkelte persongrupper og stønadsformål. Reglene tar primært sikte på å koordinere trygderettighetene for personer som arbeider og/eller oppholder seg i forskjellige avtaleland over livsløpet. Nærmere informasjon er gitt i brosjyren «De nordiske sosialkonvensjoner - en kort orientering» utgitt av Nordisk Ministerråd.

I 2000 vil det bli startet en gjennomgang av konvensjonen med sikte på justeringer og klargjøringer som lovendringer i Sverige og Finland har gjort ønskelige.

Den permanente kontaktgruppa for trygdespørsmål har holdt to møter i perioden 1999-2000 under hhv islandsk og dansk formannskap. På det første møtet drøftet en spesielt koordineringen av svenske fødsels- og sykepenges. Spørsmålet var også tema på det andre møtet der en i tillegg bl.a. tok opp spørsmål i tilknytning til den svenske pensjonsreformen og trygdedekningen for studenter etter utvidelsen ved Rådsforordning (EØF) nr 307/1999. Det ble dessuten gitt informasjon om det dansk-svenske Øresundsamarbeidet, om oppgjør for sykehjelp, og om danske tiltak i forbindelse med spørsmålet om refusjon for medisinsk behandling i utlandet etter hjemlige satser som følge av Kohll- og Decker-dommene av 28. april 1998.

Nordisk sosialpolitisk komite besluttet i april 2000 å opprette en arbeidsgruppe for overvåking av den nordiske konvensjon om sosial bistand og sosiale tjenester. Arbeidsgruppen skal overvåke de nordiske lands praktiske implementering av konvensjonen. Gruppen skal også løpende vurdere behov for og foreslå endringer i konvensjonen, bl.a. som følge av endret EU/EØS-regelverk. Videre skal arbeidsgruppen kunne være en rådgivende instans for enkeltgrupper og enkelttilfeller.

Røykfrie ferger i Norden

De nasjonale regelverk om røyking gjelder ikke ombord på passasjerferger som går mellom de nordiske landene. Det har derfor kommet klager fra reisende om manglende restriksjoner på røyking. Nordisk Ministerråd vedtok i

1996 en henstilling til rederiene om å innføre felles regler på dette området. Rederiene mente imidlertid at en frivillig ordning ville være bedre. På Nordisk Ministerrådsmøte (MR-S) i Kalmar i mai 1997, vedtok Nordisk Ministerråd at det i første omgang skulle gjennomføres en undersøkelse blant de reisende for å kartlegge publikums holdninger til røyking ombord. Undersøkelsen viste at et stort flertall av passasjerene på fergene mellom Norge, Danmark og Sverige er positive til et utvidet røykfritt tilbud ombord. De nordiske rederiforbundene er blitt anmodet om å arrangere et møte mellom de nordiske ferge-rederiene for å diskutere en felles politikk hva angår røykfrie tilbud på fergene.

Strålevernsamarbeidet

Strålevernmyndighetene i de fem nordiske land etablerte i 1969 et nært samarbeid for å harmonisere nordiske strålevernforskrifter med basis i internasjonale rekommandasjoner. Det holdes regelmessige nordiske sjefsmøter der ansvarlige for atomulykkeberedskaps- og reaktorsikkerhetsmyndigheter deltar i tillegg til de ansvarlige for strålevernmyndighetene (i Norge innehar Statens Strålevern begge disse rollene). Samarbeidet omfatter utvikling av regelverk og praktiske retningslinjer. Samarbeidet fokuserer på områder hvor nordisk fellesinnsats kan bidra til optimal ressursbruk i arbeidet med å etablere nye retningslinjer. Det fokuseres særlig på de områder der det ikke finnes internasjonale normer og løsninger, men hvor nordiske tilnærminger kan danne basis for videre løsninger senere, blant annet i regi av Euratom som Sverige, Danmark og Finland er tilsluttet. Arbeidsgrupper forbereder sakene for sjefsmøtet og forestår løpende informasjonsutveksling. Sjefsmøtet fungerer som en embetsmannskomite, selv om dette fagområdet aldri er blitt formalisert i regi av Nordisk Ministerråd.

Strålevernmyndighetene i Norden finansierer sammen med atomsikkerhetsmyndighetene og myndigheter med beredskapsansvar ved atomulykker et omfattende FoU-program, Nordisk kjernesikkerhetsforskning (NKS). Programmet for perioden 1998-2001 inneholder tre delprogrammer for henholdsvis atomsikkerhet, strålevern og beredskap og konsekvenser. NKS-programmet for år 2000 har et budsjett på om lag 8,5 millioner DKK, hvorav 1 million DKK finansieres av Statens strålevern.

I dag er det i stadig større grad samarbeid mellom de nordiske land i forbindelse med arbeid på større samarbeidsarenaer, for eksempel innen Barentssamarbeidet, Østersjøsamrådet, OECD/NEA og IAEA. Norge samordner sin innsats for eksempel knyttet til atomsikkerhet i Russland og Baltikum med de øvrige nordiske land.

5.17 Arbeidsmarked

Den sterke etterspørselen etter arbeidskraft i Norge i de senere år ble avdempet gjennom 1999, men tok seg noe opp igjen i 1. halvår 2000. Norge har de siste årene med stor etterspørsel etter arbeidskraft hatt god nytte av det felles nordiske arbeidsmarkedet. Svenske innvandrere til Norge har bl.a. bidratt til at mange ledige stillinger i bygge- og anleggssektoren og i servicesektoren er blitt fylt. Den aktive formidlingsvirksomheten fra arbeidsmarkedsetaten i

Norge har det siste året vært konsentrert om rekruttering av helsepersonell, særlig sykepleiere fra Finland.

Det islandske formannskapet i Embetsmannskomiteén for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøpolitikk (EK-A) i 1999 har prioritert målsettingene om å styrke og øke sysselsettingen innenfor rammen av det nordiske samarbeidet. Island har også lagt vekt på å integrere det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet i europeisk og nasjonal sammenheng. Videre ønsket Island å styrke informasjonsutvekslingen mellom landene og samarbeidet med andre sektorer. I tråd med målet om full sysselsetting og overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked hadde Island følgende prioriteringer:

- Fremme en aktiv og effektiv arbeidsmarkedspolitikk med sikte på å styrke arbeidsmarkedets funksjonsmåte samt å opprettholde fleksibilitet på arbeidsmarkedet.
- Verne om likebehandlingen av nordiske borgere på de enkelte lands arbeidsmarkeder og arbeide for økt mobilitet av arbeidskraft over landegrensene i den grad dette bidrar til å fremme en positiv utvikling på arbeidsmarkedet.
- Synliggjøre og skape debatt om ubalanser på arbeidsmarkedet.

Organisering av arbeidet

Embetsmannskomiteen for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøpolitikk (EK-A) har det overordnede ansvaret for iverksetting av de vedtak som treffes av Nordisk Ministerråd (arbeidsministrene) innenfor feltet arbeidsmarkedspolitikk. Videre kan EK-A innenfor rammen av samarbeidsordningene på selvstendig grunnlag initiere tiltak på feltet. EK-A skal også føre kontroll med virksomheten i underlagte utvalg, grupper, prosjekter m.v.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg under EK-A har ansvaret for det operative samarbeidet på arbeidsmarkedsfeltet. Siktemålet er å videreutvikle arbeidsmarkedspolitikken i de nordiske land. For å oppnå dette gjennomføres bl.a. prosjekter, konferanser m.v. på området.

Under Arbeidsmarkedsutvalget er det en egen Kontaktgruppe for arbeidsmarkedsservice . Kontaktgruppen har ansvaret for det operative nordiske samarbeidet innenfor formidling, arbeidsmarkedsopplæring, yrkesrettledning og arbeidsledighetstrygd.

EK-A har en egen EU-koordineringsgruppe som foreløpig har fått forlenget sitt mandat ut år 2000. Koordineringsgruppen bidrar til å samordne EU/EØS-spørsmål innenfor arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøpolitikken. Gruppen har møter før de formelle rådsmøter for arbeids- og sosialministrene i EU. Dette gir norske myndigheter nyttig informasjon om aktuelle saker som behandles i EU, bl.a. i tilknytning til saker som er EØS-relevante.

Informasjonsarbeidet om arbeidsmarked og arbeidsmiljø er ledet av en egen informasjonsgruppe for arbeidslivsspørsmål (NIAL-gruppen). Gruppen er underlagt EK-A. NIAL-gruppen har som formål å informere om aktuelle temaer innenfor arbeidslivsområdet i Norden. Dette skjer i første rekke gjennom tidsskriftene *Arbeidsliv i Norden* og *Nordic Labour Journal*.

Samarbeidet mellom partene på arbeidsmarkedet og Ministerrådet er revitalisert. Det er årlige samrådsmøter mellom partene og Ministerrådet hvor aktuelle spørsmål blir tatt opp til drøfting. I tilknytning til disse samrådsmøtene legges det fram rapporter om avgrensede temaer til diskusjon.

Sysselsettingsredegjørelsen 1999

Arbeidsmarkedsutvalget har hatt ansvaret for koordineringen av de årlige sysselsettingsredegjørelser i samsvar med rekommandasjon fra Nordisk Råd i 1996. Redegjørelsen for 1999 dannet - sammen med et diskusjonsopplegg om arbeidslivets forandring fra Nordisk Råd - grunnlag for en sysselsettings- og arbeidslivsdebatt under Nordisk Råds 51. sesjon i Stockholm i november 1999.

Sysselsettingsredegjørelsen konstaterte at alle de nordiske land har hatt økonomisk vekst og positiv utvikling på arbeidsmarkedet i 1999. Som tidligere år varierte situasjonen en del mellom landene. Norge og Island hadde noe lavere ledighet enn Danmark, Sverige og Finland. De nordiske landene har høy yrkesdeltakelse sammenliknet med gjennomsnittet i EU.

Redegjørelsen peker på at økonomisk vekst i de nordiske land i fremtiden vil avhenge av god tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Arbeidskrafttilgangen må særlig ses i sammenheng med den demografiske utviklingen i årene framover som vil kunne begrense den samlede arbeidsstyrken. Arbeidsmarkedspolitikken må ta hensyn til disse forhold og bidra aktivt til bl.a. å etablere effektive utdanningssystemer og tiltak som stimulerer til høy yrkesdeltakelse blant alle aldersgrupper. I tilknytning til dette er det behov for aktiv rekrutteringsinnsats og økt etterutdanning. Det fremheves også at et godt samarbeid med partene i arbeidslivet er viktig for å motvirke flaskehalsen og sikre at arbeidsmarkedet fungerer godt.

Redegjørelsen peker på at arbeidsmarkedspolitikken i EU har fått høyere prioritet enn tidligere, og at arbeidsmarkedspolitikken i EU langt på veg bygger på de samme prinsipper som har vært lagt til grunn i de nordiske land. Politikken bygger på fire hovedelementer:

1. Å forbedre arbeidssøkernes muligheter for innpass i arbeidslivet gjennom aktive tiltak.
2. Å stimulere til å etablere virksomhet ved å redusere økonomiske og administrative kostnader.
3. Oppmuntre til omstilling i bedrifter og blant ansatte.
4. Styrke likestillingen mellom kjønnene i arbeidslivet.

Tiltak for å fremme mobilitet

De nordiske land har tatt initiativ for å fremme geografisk mobilitet av arbeidskraft mellom landene. God geografisk mobilitet mellom landene er viktig for bl.a. å sikre et godt fungerende arbeidsmarked. På initiativ fra Nordisk Ministerråd ble det i 1999 gjennomført en utredning om grensehindre i Norden. Formålet med utredningen var å undersøke hindringer for bl.a. en pro-aktiv arbeidsformidlingsinnsats.

Samordnet nordisk regelverk under ordningen med mobilitetsfremmende stønader er et spørsmål som er vurdert. Landene er innstilt på et regelverk som fremmer mobilitet. En problemstilling som har vært reist, er om en felles nordisk ordning for å stimulere til geografisk mobilitet innenfor de nordiske land er forenlig med EU/EØS-retten. Dette spørsmålet er forelagt EU-kommisjonen.

Enkelte prosjekter

Det er gjennomført en felles nordisk sammenlignende undersøkelse av *dagpengesystemene*.

Formålet med undersøkelsen har vært å gi en beskrivelse av dagpengesystemene i de nordiske land, samt foreta en analyse av arbeidssøkernes tilpassing. En sammenligning av de formelle reglene viser at det danske systemet har noe høyere kompensasjonsnivå og noe lengre varighet enn hva en finner i de andre nordiske land. Både i Norge og Sverige vil imidlertid svært mange arbeidsledige som har brukt opp dagpengerettighetene, få tilbud om deltakelse på arbeidsmarkedstiltak. I noen av landene er det slik at deltakelse på arbeidsmarkedstiltak kan inngå i grunnlaget for rekvalifisering til en ny periode på dagpenger. Dette er for eksempel ikke mulig i Norge. Analysen av tilpassingen til dagpengemottakerne viser at langt de fleste gir klart uttrykk for at de ønsker inntektsgivende arbeid. Det er imidlertid noe variasjon mellom landene. Variasjonene har trolig i stor grad sammenheng med at mulighetene for arbeid varierer mellom landene. Det er også variasjoner i søkermetoder. Her viser det seg at de norske dagpengemottakerne benytter flest søkekanaler. Norske dagpengemottakere bruker også gjennomgående mer tid på arbeidssøking enn dagpengemottakere i de andre nordiske land.

Det er også i gang et prosjekt der en *sammenligner arbeidskontor* i Norden og i enkelte andre europeiske land. Et av formålene med prosjektet er å avdekke forskjeller i effektivitet mellom arbeidskontor. Prosjektet har et operativt sikte slik at mindre effektive kontor skal kunne lære av de mer effektive.

Det er tatt initiativ til et prosjekt om *tilbud av arbeidskraft* i de nordiske land. Formålet med prosjektet er å avklare utfordringer fremover og aktuelle løsningsmuligheter i et nordisk perspektiv. Fokus vil være rettet mot løsningsmuligheter innenfor arbeidsmarkedspolitikken. Andre politikkområder vil kunne bli trukket inn i den grad det er relevant. Prosjektet tar ikke sikte på å bringe fram ny kunnskap, men vil sammenfatte foreliggende nordiske utredninger og forskning på feltet.

Attføringsamarbeidet

Nordisk handikappolitisk råd ble etablert høsten 1997 som et rådgivende og policy-skapende organ for Nordisk Ministerråd. Rådet har som hovedoppgave å sørge for at hensyn til funksjonshemmede blir tatt opp innenfor alle sektorområder. Rådet er tverrsektorielt sammensatt, og for hver sektor finnes et nordisk sektornettverk med representanter fra de respektive fagdepartementene.

Funksjonshemmedes situasjon på arbeidsmarkedet er arbeidsområde for ett av sektornettverkene. Det har vært arbeidet med et prosjekt for å få fram gode eksempler på rekruttering og integrering av funksjonshemmede i ordinært arbeidsliv i Norden. En publikasjon med ulike eksempler fra hvert av de nordiske land ble ferdigstilt våren 2000.

Samarbeid med Nærområdene

Arbeidsmarkedsutvalget har hatt ansvaret for gjennomføringen av et prosjekt i St. Petersburg som ble avsluttet i 1999. Prosjektet, som har vært ledet fra Finland, har fokusert på kunnskap om hvordan fremme etableringer av egne

arbeidsplasser. Det er lagt vekt på kompetanseoverføring. Gjennom prosjektet er det også utviklet prosjektidéer og samarbeidsmodeller. Dette er en plattform for videreutvikling av ulike ideer så vel for bilateralt som for multilateralt samarbeid mellom Norden, enkelte nordiske land og Nærområdene.

5.18 Arbeidsmiljø- og sikkerhetsspørsmål

På arbeidsmiljøområdet er det under EK-A opprettet tre utvalg: arbeidsmiljøutvalg, arbeidsmiljøforskningsutvalg og arbeidslivs- og arbeidsrettsspørsmålsutvalg. I tillegg er det opprettet en EU-koordineringsgruppe som behandler spørsmål knyttet til arbeidsmarkedet og arbeidsmiljø i forkant av EUs råds-møter for sosial- og arbeidsministrene.

Nordisk arbeidsmiljøutvalg

Det nordiske samarbeid for et sunt og sikkert arbeidsmiljø er basert på prinsippene i den Nordiske Arbeidsmiljøkonvensjon av 29. juni 1989 og på Program for Nordisk Ministerråds samarbeid på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet 1995-2000.

Arbeidsmiljøutvalgets overordnede mål er å medvirke til å realisere konvensjonen, samarbeidsprogrammet og formannskapets prioriteringer. Utvalget søker å fremme det nordiske samarbeid om utvikling av landenes arbeidsmiljø gjennom møter, seminarer og prosjekter.

Utvalget drøfter løpende arbeidsmiljømyndighetenes virksomhet, bl.a. regelverksutvikling, tilsynsmetoder, virkemiddelbruk, årsak-/virkningsforhold.

Følgende arbeidsområder prioriteres i 2000:

1. Sikre løpende informasjon og gjensidig meningsutveksling om EU-aktiviteter, spesielt for å fremme koordineringen av felles nordiske interesser.
2. Påvirke det europeiske standardiseringsarbeid på arbeidsmiljøområdet og dermed sikre at nordiske krav om sikkerhet og helse får innflytelse på utformingen av standardene.
3. Nordiske samordningsmøter.
4. Prosjektvirksomhet. Eksempler på prosjekter er:
 - a) risikoanalyse, risikovurdering og risikostyring,
 - b) kostnytte-analyser
 - c) effektivisere tilsynsinnsatser for å forebygge belastningsskader
 - d) arbeidsmiljø i fiskeindustrien
 - e) beskyttelse av barn og unge i lønnet arbeid
 - f) markedskontroll av maskiner og personlig verneutstyr
5. Samarbeid med Nordens nærområder. Det nordiske arbeidsmiljøutvalg har siden 1993 også prioritert arbeidet med de baltiske land.

Nordisk arbeidsmiljøforskningsutvalg

Utvalget har som oppgave å utvikle det nordiske samarbeidet på arbeidsmiljøforskningens område innenfor rammen av Nordisk Ministerråds virksomhetsområde.

Utvalget har utarbeidet en samarbeidsstrategi for arbeidsmiljø- og arbeidslivsforskning som påpeker de spesielle forholdene ved klima, popula-

sjonsstruktur, arbeidskultur og arbeidstakeres interesse for et godt arbeidsmiljø. Videre legges forholdene spesielt godt til rette for nordisk forsknings-samarbeid innenfor arbeidsmiljøsektoren.

Målet med det nordiske forskningssamarbeidet er å forbedre forskningen der dette er mulig ved å utnytte felles ressurser og gi vitenskapelig støtte til den nordiske samarbeidspolitikken innenfor arbeidsmiljø og arbeidsliv. Dessuten skal det gjennomføres formidlingsaktiviteter og forskerutdanning, jf. NIVA under.

NIVA - Nordisk arbeidsmiljøutdanning

NIVA har siden 1993 vært en separat institusjon innenfor Ministerrådet. NIVAs oppgave er å organisere videreutdanning av eksperter innenfor arbeidsmiljøområdet i Norden. Gjennom kurs og seminarvirksomhet bidrar NIVA til å forsterke det nordiske nettverket samt til å knytte kontakter til ikke-nordiske eksperter. NIVA organiserer spesielle «Baltikum-kurs» og har spesielle stipend for deltakere fra de baltiske land.

Nordisk arbeidslivs- og arbeidsrettsutvalg (NAU)

NAU er nedsatt for å ivareta samarbeidet om arbeidsliv og arbeidsrett for Nordisk Ministerråd. Utvalget er særlig opptatt av den økende internasjonaliseringens betydning for arbeidslivet og arbeidsretten i Norden. NAUs område er bl.a. individuell og kollektiv arbeidsrett, medinnflytelse, arbeidets organisering i virksomhetene, arbeidstid, samt likebehandling i arbeidslivet i forhold til kjønn, rase, etnisk, religiøs og regional tilhørighet m.v. NAUs formål er i første rekke å utveksle informasjon om spørsmål på arbeidslivs- og arbeidsrettsområdet, i relasjon til den nordiske modell på arbeidsmarkedsområdet og samarbeide om implementeringen av EU-direktiver. NAU initierer møter, seminarer, forsknings- og utredningsarbeid innenfor områder av felles nordisk interesse. Dette gjelder for eksempel nye ansettelsesformer, arbeidstidsordninger og organisasjonsformer i arbeidslivet. NAU samarbeider med arbeidslivets parter i Norden, bl.a. ved å invitere dem til å drøfte utvalgte temaer med utvalget.

EU-koordineringsgruppen

EU-koordineringsgruppen behandler både spørsmål knyttet til arbeidsmarkedet og arbeidsmiljø. Den ble opprettet som en midlertidig gruppe i 1995 som en følge av at Sverige og Finland ble medlemmer i EU. Foreløpig er den i funksjon til utgangen av år 2000. Gruppen holder møter ca. tre uker i forkant av EUs Rådsmøter for sosial- og arbeidsministrene. Formålet med gruppen er å diskutere og koordinere landenes holdninger til dagsordenen for Rådsmøtet, avklare eventuelle uklarheter og diskutere emnene ut fra en nordisk synsvinkel. I tillegg tas det opp problemstillinger i forhold til dagsordenpunktene som kan være felles for de nordiske landene, som f.eks. regelverksutforming og «den nordiske modellen» i forhold til arbeidslivets parter.

Norge og Island deltar på disse møtene og fra norsk side er oppfatningen at dette er et svært nyttig forum, både når det gjelder informasjon og våre muligheter til å komme med synspunkter. I perioder har det vært arrangert formøte for de nordiske ministrene i tilknytning til Rådsmøtet hvor også

Norge og Island har deltatt. I dag vurderes behovet for slike møter fra gang til gang ut i fra dagsordenen for Rådsmøtet.

Brann- og eksplosjonsvernområdet

På brann- og eksplosjonsvernområdet er det en rekke nordiske samarbeidsorganer, hvor Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (DBE) står sentralt i samarbeidet.

Direktoratet deltar i Nordisk kontaktgruppe for kjemikalieulykker. Kontaktgruppen ble opprettet etter avviklingen av Nordisk Ministerråds styringsgruppe for FOU-samarbeid vedrørende bekjempelse av kjemikalieulykker.

Oppfølging av Nordisk redningsavtale og gjennomføring av ulike tiltak skjer gjennom en egen arbeidsgruppe. Nordisk redningstjenestekonferanse arrangeres hvert annet år.

De øvrige nordiske land har i stor grad en samordnet nasjonal fredstids- og krigstidsberedskap. Brann- og sivilforsvarsområdet har derfor felles nordiske møter. Sentrale temaer i dette arbeidet er nordiske interesser i EØS-samarbeidet, innsats i utlandet og innen Partnerskap for fred. Det er bl.a. etablert samarbeid mellom nordiske myndigheter i forbindelse med det pågående EU-programmet på Civil Protection-området.

Arbeidet i NORDEX, samarbeidsorganet for de nordiske tilsynsorganene på området brannfarlige og eksplosive varer, fortsetter. Av særlig interesse her er for tiden bl.a. standardisering på eksplosiv-området, implementeringen av EUs nye storulykkesdirektiv (Seveso II), flere produktdirektiver samt nordisk harmonisering av kravene til fyrverkeri.

Videre fortsetter samarbeidet innen SAMGAS (nordisk samarbeidsorgan for tilsynsmyndigheter og testlaboratorier på gassområdet) og i den nordiske gruppen for landtransport av farlig gods.

Det er også etablert en nordisk gruppe på trykkbeholder-området, som samordner de nordiske holdninger til det omfattende standardiseringsarbeidet som for tiden pågår på dette området, samt om nasjonal gjennomføring av det nye EU-direktivet om tryktpåkjent utstyr.

Elektrisitetssikkerhet

Produkt- og Elektrisitetstilsynet (PE) deltar i Nordisk komité for samordning av elektriske sikkerhetsspørsmål (NSS). Norge har hatt sekretariatet siden 1990.

Formålet med samarbeidet er:

- Å fremme effektiviteten i el-sikkerhetsarbeidet og dermed bidra til økt el-sikkerhet i de nordiske land.
- Å arbeide for fri bevegelse av varer og tjenester innen el-sikkerhetsområdet.

I 1999 behandlet NSS spørsmål knyttet til bl.a. de nordiske lands autorisasjonsordninger, landenes internkontrollsystemer, analyser av brann- og ulykkesstatistikkene, samordning av markedskontrollen og samarbeid med andre tilsynsmyndigheter.

Oljedirektoratets nordiske samarbeid på sikkerhets- og arbeidsmiljøområdet

Oljedirektoratet har årlige samarbeidsmøter med den danske Energistyrelsen, hvor erfaringer utveksles om forhold av betydning for regulering av sikkerhet og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten. Hensikten med samarbeidet er å bidra til å opprettholde og videreutvikle sikkerhet og arbeidsmiljø i virksomheten gjennom mest mulig ensartede regler på de to lands kontinentalsokler. Samarbeidet er særlig viktig med hensyn til bruken av flyttbare innretninger, som ofte forflyttes over sokkelgrensene. Et mest mulig ensartet regelverk og tilsynsregime bidrar til kostnadseffektivitet for eierne og brukerne av innretningene, noe som igjen innebærer at ressursene kan settes inn mest mulig hensiktsmessig for å ivareta felles interesser med hensyn til beskyttelse av menneskers liv og helse, miljø og materielle verdier.

Innenfor sikkerhetsforvaltning deltar Kommunal- og regionaldepartementet og Oljedirektoratet i North Sea Offshore Authorities Forum (NSOAF), hvor samtlige nordsjølands myndigheter med tilsynsansvar for petroleumsvirksomheten til havs er representert. Her utveksles erfaringer om forhold av betydning for regulering av sikkerhet og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten.

Fra 1982 har Oljedirektoratet hatt observatørstatus for Norge innenfor EUs arbeid med sikkerhet og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten til havs. Dette arbeidet er underlagt EUs kommisjon «Safety and Health Commission for the Mining and other Extractive Industries» (SHCMOEI). Arbeidet blir gjennomført av en arbeidsgruppe «Committee on Borehole Operations» - borehullskomiteén.

5.19 Forbrukerpolitikk

Grunnlaget for arbeidet på forbrukerområdet er «Handlingsprogram for det nordiske konsumentensamarbeidet til år 2004».

Status

Forbrukersektoren har i mange år vært kjennetegnet av et bredt nordisk samarbeid mellom myndigheter, forbrukerinstitusjoner, interesseorganisasjoner og forskningsmiljøer. Samarbeidet omfatter de aller fleste forbrukerpolitiske interesseområder.

De overordnede linjer for arbeidet trekkes opp av embetsmannskomiteén og følges opp av de tilknyttede styringsgruppene.

Det operative arbeidet under styringsgruppene drives som prosjekter i form av utredninger, forskning, seminarer og nettverk. På nasjonalt plan utnyttes resultatene i forbrukermyndighetenes og forbrukerorganisasjonenes daglige arbeid.

Prioriteringer 1999/2000

De overordnede mål i handlingsprogrammet er å styrke forbrukernes rettslige og økonomiske stilling, fremme deres rett til informasjon og undervisning og til å organisere seg for å beskytte sine interesser, samt ivareta helse og sikkerhet innenfor et økonomisk system som bygger på bærekraftig utvikling.

For å oppfylle disse mål vil det nordiske forbrukerpolitiske samarbeidet være rettet mot å:

- delta i og påvirke den europeiske utvikling på forbrukerområdet
- utvikle forbrukerpolitikken som et instrument i velferdssamfunnet
- innarbeide forbrukerpolitikken som en del av næringsutviklingen og -politikken
- innarbeide miljøaspektet i forbrukerpolitikken
- arbeide for å sikre de grunnleggende forbrukerrettigheter i Nordens nær-områder
- utvikle gunstige vilkår for forbruksforskning i Norden og internasjonalt

Den europeiske dimensjon preger i stadig økende grad samarbeidet. Det er nedfelt en systematisk politikk for samarbeid for å identifisere, analysere og påvirke EU-regelverk under utvikling. Det samarbeides også regelmessig om gjennomføring av EU/EØS-regelverk.

Forbrukerøkonomi og -informasjon

Det er i de senere år nedlagt et betydelig arbeid for å styrke undervisningen i forbrukeremner i skolen, basert på en felles nordisk handlingsplan. Arbeidet drives gjennom et eget nordisk nettverk for forbrukerundervisning, som blant annet har utgitt nyhetsbrev og arrangert seminarer. Det er laget en rapport om bruk av informasjonsteknologi i forbrukerundervisningen i skolen.

En undersøkelse (Tema Nord 2000: 522) viser at mange skoler i Norden mottar økonomisk støtte, gaver og studiemateriell fra næringsliv og ideelle organisasjoner. Siste år mottok 8 av 10 skoler i Danmark og Norge tilbud om slik sponsing. I de øvrige landene var andelen lavere. Rapporten peker videre på at skolene mangler regler eller retningslinjer for å møte tilbudet om sponsing.

Praktisk samarbeid mellom de nordiske forbrukerorganisasjoners tidskrifter om å tilrettelegge og presentere produkttester følges opp i en egen gruppe.

Et nordisk prosjekt om dagligvarehandel over Internett gjennomføres i 2000, med sikte på både å kartlegge omfang, analysere erfaringer, og diskutere hvilke konsekvenser utviklingen har for forbrukerne.

Forbrukerrett

Gjennom styringsgruppen for juridiske spørsmål koordineres arbeidet med å påvirke utviklingen av regelverk og tiltak som beskytter forbrukerne i EU. Samarbeidet om gjennomføringen av vedtatte direktiver tar sikte på både å få til en felles tolkning og forståelse av innholdet i direktivene, og søke å få til felles regler der landene ønsker et høyere nivå på forbrukerbeskyttelse enn det direktivet legger opp til. Aktuelle direktiver som vil bli fulgt opp er direktiv om forbrukerkjøp, direktiv om nedleggelse av forbud mot handlinger i strid med forbrukerbeskyttelsesdirektiver og direktiv om fjernsalg av finansielle tjenester.

Forbrukerrettslige spørsmål knyttet til handel og markedsføring via Internett og overføring av data i elektroniske systemer vil også bli prioritert i 2000. Andre prosjekter gjelder vurdering av behovet for felles lovgivning om pyramidemarkedsføring og flypassasjerers rettigheter. Viktige prosjekter er også

om grenseoverskridende, utenomrettslig tvisteløsning og om miljøgevinster i markedsføring.

Forbrukersikkerhet

Styringsgruppen for produktspørsmål har siden 1991 gitt økonomisk støtte til prosjektet «Forbrukerinnflytelse på standardisering». Prosjektet er nå under evaluering. Prosjektgruppen presenterte høsten 1999 en rapport med beskrivelse av prosjektets aktiviteter, arbeidsform og oppnådde resultater siden 1991. Rapporten vil bli overlevert en ekstern konsulent for videre evaluering av prosjektet. Styringsgruppen vil på bakgrunn av evalueringen ta stilling til hvordan videre nordisk forbrukerpolitisk samarbeid om standardisering bør drives.

Matvarespørsmål står høyt på dagsordenen i Norden og i resten av Europa. Det er tatt initiativ til å se nærmere på hvordan samarbeidet som er etablert gjennom prosjektet «Forbrukerinteresser vedr. mat i nordisk perspektiv» kan oppnå større innflytelse på matvareområdet hhv nasjonalt, nordisk og ikke minst på europeisk nivå.

Frivillig positiv miljømerking

I den nordiske miljømerkeordningen Svanen fantes det ved årsskiftet 1999/2000 merkekriterier for 52 produktgrupper. Det er utstedt 777 lisenser til å bruke Svanemerket for ett eller flere produkter. En spørreundersøkelse fra januar 1998 viser at 82 prosent av befolkningen kjenner til at Svanemerket er det offisielle miljømerket i Norge. For aldersgruppen 15-60 år er andelen som kjenner til merket over 90 prosent. At merket er godt kjent blant publikum ble bekreftet i en felles nordisk spørreundersøkelse i 1999. I 1997 kom også Danmark med i den nordiske ordningen, slik at alle de nordiske landene i dag deltar i dette arbeidet.

I regi av en tverrsektoriell arbeidsgruppe mellom forbruker- og miljøsektoren er det igangsatt en omfattende evaluering av det nordiske svanemerket. Evalueringen skal være endelig ferdig i løpet av år 2000.

Stiftelsen Miljømerking ivaretar, gjennom avtale med Barne- og familiedepartementet, rollen som «competent body» for EUs miljømerke «Miljøblomsten» i Norge og tar aktivt del i utviklingen av nye kriterier i EU-systemet. Ingen norske produsenter har så langt søkt om tildeling av EUs miljømerke. Norge har i samarbeid med de andre nordiske landene drevet aktiv påvirkning i forbindelse med den reviderte EU-forordningen om miljømerket. Norge vil fortsatt arbeide for å styrke det nordiske svanemerket og få til en best mulig samordning mellom det nordiske merkesystemet og EUs ECO-label.

5.20 Næringsmidler og ernæring

Generelt

Det nordiske samarbeidet ledes av Embetsmannskomiteén for næringsmiddelsspørsmål (EK-Livs). EK-Livs arbeider med prinsipielle næringsmiddelsspørsmål og fungerer som et kontaktnett for å innhente informasjon, samordne forvaltningen og koordinere innspill i internasjonale fora. EK-Livs akti-

viteter er fastsatt i næringsmiddelområdets samarbeidsprogram fra 1993 og i de tverrsektorielle handlingsplaner.

EK-Livs har i 1999 arbeidet med målene for det nordiske næringsmiddel-samarbeidet for den neste 5-årsperiode frem til år 2005. Det har vært ført drøftelser om fremtidig politisk forankring av det nordiske næringsmiddelsamarbeidet, et tema som fortsetter i år 2000. I tilslutning til dette, ble en tverrsektoriell ministerkonferanse om mattrygghet avholdt i juni 2000.

Sentrale elementer i EK-Livs arbeid har vært risikoevaluering og matvaretrygghet sett i et helhetsperspektiv (fra fjord/jord til bord) samt fokus på nordisk koordinasjon i forbindelse med næringsmiddelbårne sykdommer.

Dette samarbeidet var i 1999 gruppert i 5 overordnede emner: Kost og Ernæring, Toksikologi og Risikovurdering, Næringsmiddelkontroll, Næringsmiddeloggivning og Mikrobiologi og Risikovurdering. I tillegg samarbeider EK-Livs med Nordisk metodikkomité for levnedsmidler (NMKL), et permanent nordisk samarbeidsorgan, som bistår embetsmannskomiteén med vurdering og utarbeidelse av analysemetoder for næringsmidler.

Flere aspekter av kontroll og tilsyn med næringsmidler har inngått i årets prosjekter hvorav håndtering av akutte næringsmiddelalarmer og tilhørende informasjonsstrategier er et tema.

Totalt har næringsmiddelsektoren i 1999 arbeidet med 72 prosjekter hvorav 36 nye.

På det ernæringsmessige området arbeides det med helsepåstander - et tema som behandles internasjonalt i regi av Codex Alimentarius. Fortsatt arbeides det med kostrelatert statistikk og inntaksberegninger av næringsstoffer og tilsatte stoffer som aromastoffer som også står foran regulering i EU. Etter norsk modell arbeides det med å ta inn mosjonsaktiviteter i kost og ernæringsinformasjonen.

EK-Livs samarbeider med flere andre sektorer og flere av de igangsatte prosjekter i 1999 har vært tverrsektorielle. Man har samarbeidet med NEJS om antibiotika i fôr og om salmonella. Prosjektet «Merking av næringsmidler» er et samarbeid på tvers av fem sektorer. Det skal klarlegge forbrukernes forståelse og bruk av merkingen av næringsmidler i de nordiske land.

Den tverrsektorielle arbeidsgruppen med EK-konsument har gjort ferdig «Tverrsektoriell handlingsplan for forbrukeraspekter i næringsmiddelspørsmål».

Det nordiske næringsmiddelsamarbeidet tilstreber felles nordiske tolkninger og gjennomføring av næringsmiddeloggivning og forvaltning av lovgivning, for å utnytte «felles» faglige ressurser, og for å ivareta felles nordiske interesser i internasjonalt samarbeid. EK-Livs har prioritert forenkling av regelverk, felles forståelse, utveksling av synspunkter, og harmonisering av tolkninger og gjennomføring av det EU-baserte regelverket.

Ernæring

Nordisk arbeidsgruppe for kost- og ernæringsspørsmål (NKE) har et helhetssyn på sammenhengen mellom kosthold og helse. NKE legger vekt på å arbeide med de kostbestanddeler og de virkemidler som man til enhver tid mener kan ha betydning for helsen i de nordiske land. Arbeidet baseres på tre pilarer: faglig vurdering, overvåking og tiltak.

Nordiska næringsrekommandasjoner utgitt i 1996, som skal revideres, gir grunnlag for planlegging av et helsefremmende kosthold. Det skal arbeides for at anbefalingene fører til forandringer i befolkningens kosthold. Av særlig vekt er tiltak som minsker inntaket av mettet fett og salt, samt økt inntak av frukt og grønnsaker. Videre arbeides det for å sikre et godt kosthold for sped- og småbarn, bl.a. ved å stimulere til amming.

Stadig raskere forandringer i produksjonsteknologi, internasjonal handel, tilbud og forbruk av matvarer øker behovet for at en i Norden styrker kunnskapen om forandringer i kostholds- og ernærings situasjonen og matvarenes sammensetning, samt øker kunnskapen om kostholdsrelaterte helseproblemer og risikogrupper.

Opplysning er et viktig virkemiddel og man vil prioritere prosjekt som gjelder evaluering og utvikling av opplysningsmetoder.

Stadige forandringer i matvaremarked og produksjonsteknologier setter nye krav til lovverk og markedsrettede tiltak. I denne forbindelse er det viktig å styrke innsatsen på områdene:

- Matvarenes sammensetning
- Utviklingen av kosthold og ernærings situasjon i befolkningen generelt og i ulike grupper.
- Kostholdsmessige konsekvenser av innføring av nye produkter i kostholdet
- Ernæringsmessige aspekter av merking og markedsføring

Nærområdene

Nordisk-Baltisk Prosjektgruppe for næringsmiddelkontroll (NordBalt) ble etablert i 1995, og skal være et forum for aktivt og likeverdig samarbeid mellom landenes næringsmiddelmyndigheter. De viktigste målene er å utveksle informasjon og erfaringer og diskutere felles spørsmål om næringsmiddelkontroll. Gruppen holder årlig to møter for de 15 faste medlemmene, vekselvis i nordiske og baltiske land.

EK-Livs innsats i Baltikum er fortsatt under utvikling og seminarer om viktige aspekter ved næringsmiddelkontrollen rettet mot de enkelte land har bidratt til å høyne kommunikasjonsnivået mellom de forskjellige land og kontrollinstanser.

Videre ble arbeidet innen *Vest-Nordisk forum for næringsmiddeltilsyn* formalisert i 1999 etter avsluttet prøveperiode med administrativ og økonomisk støtte gitt fra EK-Livs. Fokus på gruppens arbeid knytter seg i stor grad til næringsmiddelproduksjon og drikkevannsforhold i det vest-nordiske området.

Europa, EU og EØS

Økende internasjonal integrasjon har forsterket betydningen av det nordiske næringsmiddelsamarbeidet. Beslutningsprosessen i mange spørsmål som har konsekvenser for de nordiske lands næringsmiddelpolitikk, foregår nettopp i EU. Aktuelle EU/EØS-spørsmål er fast punkt på dagsordenen på EK-Livs møter og de nordiske land har som mål å påvirke dagsordenen i EU/EØS på spørsmål som er av særlig interesse og viktighet for Norden. Koordinering av

nordiske synspunkter i relasjon til EU har vært særs nyttig i bl.a. diskusjon om hygienelovgivningen.

Nettverkssamarbeidet i EK-Livs er en forutsetning for å samordne handlinger i de internasjonale fora og dermed sikre gjennomslagskraft for felles nordiske synspunkter. I starten av 1999 var det syv nettverk som dekket et bredt spektrum av emner, som i løpet av året ble supplert av ytterlig to nettverk.

Lovgivningsarbeidet på næringsmiddelområdet i årene fremover vil i sterk grad ha fokus på det oppfølgingsarbeidet som kommer i kjølvannet av initiativene skissert i Kommisjonens hvitbok om matvaretrygghet offentliggjort i januar 2000. I tillegg vil det være fokus på forenkling av det eksisterende regelverk for å sørge for harmonisering med EU på næringsmiddelområdet.

EK-Livs legger vekt på at det nordiske samarbeidet på næringsmiddelområdet støtter de enkelte landenes forpliktende samarbeid innenfor EU og EØS, samt øver størst mulig innflytelse på den europeiske beslutningsprosess og utviklingen i WTO/Codex.

5.21 Likestilling

Samarbeidet på likestillingsområdet innenfor Nordisk Ministerråd bygger på «den nordiske likestillingsmodellen» som innebærer at kvinner og menn skal ha samme rettigheter, forpliktelser og muligheter innen for alle områder av livet. Det blir lagt stor vekt på at samarbeidet bidrar til nordisk nytteverdi. Det er de felles arbeidsmetoder, kunnskaper og nettverk som er basis i samarbeidet. Kontakt ut over Nordens grenser har utgjort en økende del også av det nordiske samarbeidet. Det genuint nordiske samarbeidet er fortsatt kjernen i arbeidet og det er de felles nordiske erfaringer som bringes videre i internasjonal sammenheng. Det nordiske arbeidet gir viktige impulser til det nasjonale likestillingsarbeidet.

Samarbeid i Norden

Til grunn for det nordiske likestillingssamarbeidet i 1999-2000 lå «Program for det nordiske likestillingsarbeidet 1995 -2000».

Overordnet mål for programmet er å utvikle en felles nordisk plattform, berike det nasjonale arbeidet og å arbeide for å integrere likestillingsperspektivet i ulike politikkområder og spesielt innenfor Ministerrådets virksomhet.

De prioriterte områdene i femårsperioden er:

- kvinners og menns like adgang til politiske og økonomiske beslutningsprosesser
- kvinners økonomiske stilling og innflytelse
- et likestilt arbeidsliv
- bedre muligheter til å kombinere omsorg og inntektsgivende arbeid
- den internasjonale utviklingen på området

Fra norsk side blir det lagt vekt på å få likestillingsaspektet til å gjennomsyre Ministerrådets egen virksomhet. Det er et mål at dette også skal prege samarbeidet med Nærømrådene og i forhold til EU.

Likestillingssektorens største satsing i programperioden er et prosjekt for å utvikle metoder for å integrere likestilling på alle politikkområder. Prosjek-

tet er et paraplyprosjekt hvor kjernen består av enkeltprosjekter på ulike forvaltningsnivå i de nordiske landene. Prosjektet vil i første omgang rette seg mot områdene ungdom og arbeid. Det foreligger rapport fra prosjektet, med forslag til utarbeiding av metodebok og utdanning av medarbeidere innen NMR i integrering. En sluttkonferanse arrangeres i 2001.

Det er utarbeidet en rapport om «Integrering av kjønns- og likestillingsaspektet i NMRs virksomhet». Den har forslag til hvordan de ulike embetsmannskomiteéene kan integrere likestilling på sine fagområder. Rapporten ble behandlet av samarbeidsministrene i juni 2000.

Samarbeidsministrene vedtok i 1997 tiltak for å oppnå en jevn kjønnsfordeling i styrer og komitéer. Generalsekretæren har utarbeidet målsetting om minst 40 pst av hvert kjønn i styrer og utvalg. Det er utarbeidet statistikk i 1999 over kjønnsfordelingen i det nordiske samarbeidet. Den er oversendt alle embetsmannskomiteéene.

Boken «Likestilte demokratier? Kjønn og politikk i Norden» (Universitetsforlaget) er et resultat av et omfattende forskningsprosjekt om likestillingspolitikken i de nordiske landene. Prosjektet har analysert organisering, lovgivning og kvinners deltakelse i den politiske prosessen. Boken ble oversatt til engelsk i 1999 og ble presentert på et seminar i Brussel samme år.

Kvinnens posisjon i arbeidslivet og i økonomien er et annet viktig område. Det nordiske likelønnsprosjektet har bidratt til økt bevissthet om lønnsforskjellene, nordisk kunnskap, og mobilisering av fagbevegelsen. I oppfølgingen er det ønskelig å fokusere noe bredere på kvinners økonomiske situasjon. En konferanse om kvinner og økonomi i Island våren 1997, med bred deltakelse, ga et innspill til dette arbeidet. Det blir iverksatt en utredning om muligheten for å sammenlikne lønnsstatistikken i de nordiske landene og om hvilket arbeid som pågår i Eurostat på området. Det er etablert et nordisk nettverk med Sverige som koordinator for utveksling av erfaringer om arbeidsvurdering som virkemiddel for likelønn.

Norden har en ledende rolle internasjonalt når det gjelder politikk og diskusjon knyttet til menns roller. En handlingsplan om menn og likestilling, som ble vedtatt høsten 1997 etter diskusjon i Nordisk Råd, er rammen om dette arbeidet. Handlingsplanen har gitt økt oppmerksomhet rundt mansrollen og har bidratt til økt politisk oppmerksomhet om menn og likestilling, også internasjonalt. Et sentralt forslag i handlingsplanen er opprettelsen av et engasjement som koordinator for forskning om menn. En norsk forsker ble engasjert sommeren 1999. Engasjementet er lagt til Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK). Det ble etablert en Nordisk idégruppe om «Menn og likestilling i arbeidslivet» i 1999. Gruppen fikk i oppgave å legge fram et idedokument som skal danne grunnlag for diskusjoner, samt lede til samarbeidsprosjekter med arbeidsmarkedssektoren i NMR. Gruppen har avgitt rapport og den vil bli anvendt som underlag for diskusjoner med arbeidsmarkedssektoren.

Det arbeides med et nytt samarbeidsprogram for likestillingssektoren 2001-2005. Programmet vil forelegges Nordisk Råd i november 2000.

Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK) i Oslo, ble opprettet i 1995. Instituttet har som formål å fremme og samordne forskning og studier med kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektiv i Norden, formidle infor-

masjon og stimulere til kontakt mellom forskere og brukere. Instituttet hadde 11 ansatte og engasjerte i 1999. I tillegg kommer gjesteforelesere tilknyttet prosjekter. Fra 1. juni 2000 fikk NIKK normalvedtekter for institusjoner under NMR. Arbeidet som foregår ved NIKK er unikt både i Europa og verden for øvrig og det er stor etterspørsel etter NIKKs kompetanse. Sentralt i arbeidet er utviklingen av databaserte informasjonsnettverk, databaser, nyhetsbrev, vegledning, arrangering av konferanser og kurs og forskning. NIKK har i 1999-2000 innenfor rammen av egne og andres prosjekter samarbeidet med forskere i Norden, i Nærområdene og Europa for øvrig, og med NMRs forsknings- og likestillingssektor.

Samarbeid utenfor Norden

Likestillingsområdet er et område hvor internasjonal utveksling av erfaringer og kompetanse spiller en stor rolle. Likestilling er sentralt i spørsmålet om en demokratisk utvikling av samfunnet. Mye av arbeidet på likestillingsområdet dreier seg om å fremskaffe og formidle informasjon og å drive nettverksarbeid. Både arbeidsmetoder, kunnskaper og kontakter er sterkt etterspurt internasjonalt, bl.a. fra EU-landene og fra Nærområdene. Et nyhetsbrev om NMRs likestillingssamarbeid gis ut 3 ganger årlig på nordiske språk og på engelsk, og finnes også på NMRs hjemmesider på Internett. Bladet har stor spredning både innen EU og i Nærområdene.

En stor del av arbeidet som gjøres ved Nordisk Institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK) har en internasjonal dimensjon. NIKK har en pådriverrolle i forhold til flere av EUs programmer på forsknings- og utdanningsområdet. NIKK har fra 1997 hatt sekretariatsfunksjonen for «Association of Institutions for Feminist Education and Research in Europe» (AOIFE). Videre har NIKK deltatt sammen med Tromsø Universitet i planleggingen og gjennomføringen av verdenskonferansen «Women's Worlds 1999». Mellom 15-1600 kvinneforskere og praktikere, som representerte over 80 land, deltok på konferansen i Tromsø i juni 1999. En paneldiskusjon med blant annet deltakelse av nordiske likestillingsministre og forskere ble arrangert i tilknytning til en egen nordisk markering på «Women's Worlds». Oppdatert materiell ble utarbeidet til konferansen, inklusive en ny statistisk oversikt over «Women and Men in the Nordic Countries».

Det er et sterkt ønske fra nordisk side om å ligge i forkant av utviklingen i Europa. En felles nordisk politikk på likestillingsområdet og et godt utviklet nettverk muliggjør en viss innflytelse. Felles nordisk innflytelse i forhold til dagsordensfunksjonen i EU vil særlig kunne realiseres under nordiske landsformannskap. Det er enighet om at formannskapslandet skal ha et særlig ansvar for å avklare behovet for egne nordiske formøter mellom likestillingsministrene i forkant av ministermøtene i EU.

Konferansen i Valmiera i Latvia i august 1997 var et viktig bidrag til å rette oppmerksomheten mot de baltiske myndigheters ansvar for likestilling i samfunnet. Konferansen ble fulgt opp med et eget baltisk-nordisk ministermøte som vedtok et program for samarbeid på likestillingsområdet. Konkretisering og implementering av programmet er lagt til en egen nordisk-baltisk arbeidsgruppe. Gruppen arbeider også for integrering av likestilling i de øvrige prosjekter i nærområdesamarbeidet.

NMR var medarrangør til konferansen «Kvinner og demokrati ved inngangen til et nytt årtusen» i Reykjavik i oktober 1999. Oppfølgingen skjer i nært samarbeid med NMR og innenfor rammen av nærområdesamarbeidet. Det er planlagt en oppfølgingskonferanse i Vilnius, Litauen, i juni 2001.

5.22 Justissektoren

Lovsamarbeid

Det nordiske samarbeidet innenfor justissektoren har som mål å skape mest mulig ensartet lovgivning i de nordiske land. Det pågår kontinuerlig arbeid med å tilpasse og revidere lovgivning med dette formål. Det utveksles også løpende informasjon om planlagte lovgivningsprosjekter mellom landene. Arbeidet skjer i stor grad i direkte kontakt mellom departementene i de nordiske land.

Det er også et viktig ledd i samarbeidet å sikre nordisk enhet ved gjennomføringen av EUs regelverk i nasjonal lovgivning. Embetsmannskomiteén for lovgivningsspørsmål (EK-lov) gjennomgår regelmessig en oversikt over samtlige EU-rettsakter på justissektorens område for å sikre nordisk samarbeid der det kan være aktuelt. Det er et overordnet mål å sørge for nordisk rettslikhet ved gjennomføring av EU-regelverk i nasjonal lovgivning. Videre er det viktig at nye bestemmelser utformes i samsvar med nordiske lovgivnings-tradisjoner.

Innenfor strafferetten finnes det en strafferettsgruppe som består av embetsmenn fra de nordiske justisdepartement. Gruppen, som har et særlig ansvar for strafferett og straffeprosess, har blant annet utarbeidet en rapport om de nordiske landenes strafferettslige regulering av rasisme og fremmedfiendtlighet. Det er også nedsatt en nordisk arbeidsgruppe om barne- og ungdomskriminalitet. Det har videre vært holdt møter på departementsnivå om seksuallovbrudd der det har vært diskutert ulike problemer med tilknytning til det arbeidet som pågår i Norge med å revidere straffelovens sedelighetskapitler. I denne forbindelse kan også nevnes en felles nordisk rapport for bekjempelse av barnepornografi på internett. Denne rapporten vil bli utarbeidet i løpet av året og ta for seg behov for nordisk handlingstiltak på området.

Det er fortsatt et økende nordisk samarbeid om prosesslovgivningen, både i straffeprosessen og i sivilprosessen. Samarbeidet innenfor straffeprosessen vil blant annet være et virkemiddel for å motarbeide organisert kriminalitet samtidig som den nordiske rettssikkerhetstradisjon blir ivaretatt. I tilknytning til arbeidet i Tvistemålsutvalget, som ble oppnevnt ved kgl. res. 9. april 1999, er det stadig kontakt mellom de nordiske land angående utformingen av ny tvistemålslovgivning. Et tilsvarende arbeid pågår for tiden både i Danmark og Sverige. Det er i denne sammenheng avholdt et felles nordisk seminar der hovedprinsippene i sivilprosessen ble diskutert.

Det er avholdt to nordiske seminar om gjeldsordninger i Norden der spesielt interlegale spørsmål i tilknytning til gjeldsordninger har vært drøftet. Temaet vil bli behandlet videre på departementsnivå.

På formuerettens område pågår fortsatt samarbeid på departementsnivå om EUs direktiv om forbrukerkjøp og garantier. Etter at dette direktivet ble vedtatt i EU, konsentreres samarbeidet om gjennomføringen av selve direk-

vet. Når det gjelder elektronisk kommunikasjon, har det vært avholdt en rekke møter mellom de nordiske departement om EU-direktivet om elektroniske signaturer. Det har også vært arrangert et åpent seminar om dette temaet med deltakelse fra alle de nordiske land. Arbeidsgruppen vil fortsette å samarbeide om gjennomføringen av EU-direktivet om elektronisk handel.

I de enkelte nordiske land utredes endringer i varemerkeretten og mønstretten. Det er nær kontakt mellom landene, og nordisk rettslikhet er en målsetting.

På familierettens område møtes den nordiske gruppen for familierett to ganger i året. I forhold til spørsmål som kan være kontroversielle, søker gruppen å forenes om felles standpunkt for å øke gjennomslagskraften i internasjonale fora. En viktig del av gruppens arbeid er også å foreta oppdatering av nordiske konvensjoner på familierettens område.

Det tradisjonelle nordiske lovgivningssamarbeidet på sjørettens område videreføres. Det holdes stadige drøftelser på departementsnivå av HNS-konvensjonen (International Convention on Liability and Compensation for Damage in Connection with the Carriage of Hazardous and Noxious Substances by Sea) om ansvar for transport av farlige og giftige stoffer, om mulig ratifikasjon og gjennomføring av 1996-protokollen til konvensjonen om begrensning av sjørettslige krav og om de viktige spørsmål om forsikring m.v. som det for tiden arbeides med i FNs sjøfartsorganisasjon IMO (International Maritime Organisation).

Trafikkspørsmål

Samarbeidsorgan angående nordiske trafikkspørsmål (SANT) ble etablert i 1976. Norge er representert ved Justisdepartementet. Formålet med samarbeidet er å oppnå en mest mulig effektiv trafikkjeneste i de nordiske land gjennom informasjon og utveksling av erfaringer. I de senere år har man i SANT-sammenheng vektlagt spørsmålet vedrørende metode- og strategiutvikling. Dessuten har en lagt vekt på å utveksle erfaringer om bruk av teknisk utstyr ved trafikkontroll og å orientere om nye lover, forskrifter m.v. i de enkelte nordiske land.

I de senere årene har SANT initiert felles trafikkontrolluker. Arbeidsoppgavene i kontrolluken skal være mest mulig ensartet og man har felles mål for aksjonsukene.

Politi- og tollsamarbeidet i Norden (PTN)

Det nordiske politi- og tollsamarbeidet er videreført fra bekjempelse av narkotikakriminalitet til generell grenseoverskridende organisert kriminalitet av betydning for de nordiske land. Grunnpilarene i samarbeidet er fortsatt de felles nordiske politi/tolliaisoner (for tiden 33) utplassert rundt i verden og kriminaletterretningsprogrammene (for tiden 8). Norge innehar formannskapet i PTN frem til juli 2001.

For en ytterligere bedring av koordinert ressursbruk og kriminalitetsbekjempelse pågår analyse av den internasjonale og organiserte kriminaliteten i de for Norden mest aktuelle geografiske områder. En ønsker økt fokus på at etterretningsinformasjon skal brukes i den operasjonelle kriminalitetsbekjempelsen. I tiden framover vil det bli stadig mer aktuelt å se PTN i lyset av utvik-

lingen innen EU/Europol. Med fokus på viktigheten i PTNs nordisk-regionale dimensjon, er det viktig at denne ivaretas og utarbeides parallelt med utviklingen i EU/Europol.

Forebygging av kriminalitet

De nordiske land har på mange måter en felles tilnærming til forebygging av kriminalitet - den såkalte nordiske modellen. Den legger vekt på et samvirke mellom innsats fra justissektoren, kommunale etater og sosial kontroll. Videreutvikling av denne modellen bør skje i et nært samarbeid mellom de nordiske landene.

For nordisk politi er denne felles forståelsen av forebygging et viktig grunnlag i den forebyggende polititjenesten. Et viktig element i den felles forståelsen av politiets forebyggende arbeid er nærpolitordningen, der politiet arbeider i tett kontakt med sine respektive lokalmiljøer. Tverretattlig samarbeid er en sentral del av det forebyggende arbeidet, og denne virksomheten drar nytte av utveksling av felles nordiske erfaringer både når det gjelder organisering og tiltak.

Kriminalitetsofrenes stilling

Det legges vekt på utveksling av idéer og erfaringer om tiltak og organiseringsformer i nordisk sammenheng for å bedre kriminalitetsofrenes stilling. Støttarbeidet overfor ofrene er videreutviklet både mellom myndigheter og frivillige organisasjoner.

Miljøkriminalitet

Riksdagen i Sverige har bevilget penger til oppbygging av en egen Miljøbrottsmyndighet. ØKOKRIMs miljøenhet har i denne forbindelse hatt tett kontakt med og vært en av modellene for myndighetene i Sverige.

I april 1999 ble det fra Riksadvokatene i de nordiske land og Østersjølandene besluttet nedsatt en ekspertgruppe som skulle foreta undersøkelser omkring internasjonal miljøkriminalitet i Østersjølandene. ØKOKRIMs miljøenhet har deltatt på begge møtene i denne gruppen i desember 1999 og februar 2000.

Redningstjenestesamarbeid

Det nordiske redningstjenestesamarbeidet NORDRED bygger på en rammeavtale mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om samarbeid over territorialgrensene for å hindre eller begrense skader på mennesker, eiendom eller miljøet ved ulykkeshendelser. Avtalen forutsettes å komplettere andre nordiske multilaterale eller bilaterale overenskomster på området.

Island deltok under en nordisk redningstjenestekonferanse i Malmø 9. - 11. mai 2000 og ventes å tiltre nevnte avtale i løpet av inneværende år. De baltiske statene var også invitert og deltok med observatører på konferansen. Overordnede mål er å utveksle informasjon, bringe mennesker sammen og bryte ned faggrenser. NORDRED-kontaktgruppen møtes 2-4 ganger i året, og konferanser har hittil vært gjennomført annet hvert år.

Det er utarbeidet en nordisk redningstjenestehåndbok, arrangert alarmøvelser og oppmuntret til grensekommunalt og lokalt samarbeid. Etersom Norges samarbeidspartnere i NORDRED er EU-medlemmer, kan EU-direktiver på fagområdet ha betydning også for Norge og samarbeidet mellom NORDRED-landene.

Norge tar sikte på å inngå en ny sjøredningsavtale med Sverige i løpet av inneværende år.

Samarbeid med nærområder

Østersjøregionen er i dag et prioritert samarbeidsområde for Norge og de øvrige nordiske land. Et nært og funksjonelt samarbeid om kriminalitetsbekjempelse er utviklet sammen med de baltiske stater, Polen, Tyskland og Russland. Politisamarbeidet foregår særlig gjennom Baltic Sea Task Force on Organised Crime (BSTF). Konseptet legger til rette for et organisert samarbeid mellom politi, tollvesen og grensekontrollmyndigheter for å bekjempe den internasjonale organiserte kriminaliteten i regionen. BSTF har 4 hovedinnsatsområder:

- Bedre og mer informasjonsutveksling.
- Felles operative tiltak og aksjoner.
- Rettslig samarbeid.
- Særlige undersøkelser, opplæring og annet samarbeid.

Samarbeidet har vært vellykket, og mandatet for arbeidet er forlenget ut 2004.

Gjennom prosjektet Nordic Baltic Police Academy samarbeider de nordiske lands politihøgskoler om et felles opplæringsprogram med de baltiske landenes politietater. Norge har konsentrert sin innsats i prosjektet om narkotikaetterforskning og kriminalitetsforebyggende tjeneste hvor erfaringene hittil har vært gode.

Norge, Sverige, Danmark og Finland samarbeider med de baltiske land på fengselssektoren. Arbeidet koordineres fra Europarådet og ledes av en styringsgruppe bestående av en representant fra hvert land med Europarådet som sekretariat. Prosjektet omfatter 20 nordiske fengsler som er faddere for 20 baltiske fengsler, og går under betegnelsen «Nord-Balt Prison Project». Faddervirksomheten består i studiebesøk, materielt og faglig utviklingsarbeid som i løpet av en tre års periode har vist meget positive resultater.

Norge har siden 1998 inngått i et fengselsfaglig samarbeid med fem fengsler i Russland etter samme modell og erfaringer fra samarbeidet med Baltikum. Også dette samarbeidet har gitt positive resultater.

Det er opprettet en kontaktgruppe for nordisk-baltisk samarbeid om utviklingsarbeid innen rettsvesenet. Gruppen vil diskutere felles mål og utfordringer for domstolene, og tar sikte på å fremme forslag om hvordan man kan legge til rette for kontakt mellom domstolene i de nordiske og baltiske land.

Det er undertegnet en redningsavtale mellom Norge og Russland. Avtalen utfyller bestemmelsene i den internasjonale IMO-konvensjonen av 1979 om sjøredning. Det gjennomføres årlig redningsøvelser i samarbeid med Russland (sjøredning i Barentshavet). Det pågår for øvrig et arbeid med sikte på å utvide avtalen til også å gjelde landredning, katastrofe- og miljøvernssamarbeid, samarbeid om bekjempelse av forurensning, herunder atomnedfall, etc.

Norsk redningstjeneste v/Hovedredningsentralene, Kystradioen og Sjøfartsdirektoratet har årlige faste møter med nord-europeiske land for å bedre kommunikasjonen til sjøs over det internasjonale satellittsystemet Global Maritime Distress and Safety System (GMDSS).

Våpenlovgivningen

De nordiske myndigheter som administrerer de respektive våpenlovgivninger har regelmessige nordiske våpenmøter to ganger pr. år. Norge er i disse møtene representert ved Justisdepartementet.

I møtene drøftes problemstillinger i tilknytning til sivil våpenbesittelse. Disse problemstillingene er i stor utstrekning de samme for de nordiske land. Møtene har også som målsetting å få til et mest mulig harmonisert regelverk, herunder en eventuell standardisering av godkjennelseskrav til ulike typer av skytevåpen.

Innkjøp av utstyr/materiell

De nordiske land har innledet et samarbeid knyttet til fellesinnkjøp av utstyr og materiell.

5.23 Informasjonsteknologi

Et viktig mål ved det nordiske IT-samarbeidet er å styrke demokratiet, gjøre informasjonssamfunnet tilgjengelig for alle, styrke nordisk språk og kultur og i tillegg bane vei for elektronisk handel og stimulere til nettverksbygging mellom små og mellomstore bedrifter. Etableringen av det nordiske IT-ministerråd og embedsmannskomiteen for IT-spørsmål (EK-IT) står sentralt i denne sammenheng. IT-ministerrådet vil ha sitt første møte høsten 2000.

Under Islands formannskap utarbeidet EK-IT i september 1999 forslag til en arbeidsplan med fokus på tiltak innenfor områdene IT og demokrati, elektronisk handel, språk og kultur og nettverksbygging mellom små og mellomstore bedrifter. EK-IT ga også innspill til rapporten til den nordiske referansegruppen for elektronisk handel under EK-Næring, og det ble etablert et prosjekt for å utvikle en nordisk nettmerkeordning for elektronisk handel, «Scan-Safe».

Under ledelse av det danske formannskapet i 2000 er utkastet til arbeidsplan videreutviklet, med sterk fokus på IT og demokrati og digital forvaltning på kort sikt. Det vil bli nedsatt en arbeidsgruppe av høytstående embetsmenn som skal utarbeide et forslag til innsatsområder for diskusjon på første møte i Nordisk IT-ministerråd.

5.24 Flyktninger og migrasjon

Nordisk samrådsgruppe på høyt nivå for flyktningsspørsmål (NSHF)

Det nordiske samarbeidet på asyl- og innvandringsområdet finner i stor grad sted i NSHF. Gruppen drøfter aktuelle asyl- og innvandringsspørsmål og har som formål å legge grunnlaget for utviklingen av fellesnordiske holdninger og

ordninger på området. Formannskapet, samt sekretariatsfunksjonen, roterer mellom de nordiske land. Norge hadde formannskapet i 1999, og ved årsskiftet overtok Finland.

Fra norsk side har man i formannskapsperioden vært opptatt av å opprettholde og styrke det nære nordiske samarbeidet. Beskyttelsesspørsmål, gjenbosetting, retur og tilbakevending er sentrale temaer under det norske formannskapet. I samarbeidet legges det stor vekt på fleksibilitet og aktualitet. Dette kom blant annet til uttrykk da man i april 1999 på meget kort varsel omgjorde årets første møte til et særmøte om flyktninger fra Kosovo. Den nordiske dialogen om Kosovo har vært meget nyttig i det videre norske arbeidet.

I 1999 ble det gjennomført to ordinære møter. I forbindelse med årets siste møte ble det også arrangert et ministermøte. I tillegg til de vanlige møtene ble det i juni arrangert et møte mellom de nordiske og baltiske landene.

Nordisk Utlendingsutvalg

Utvalgets mandat er å samordne kontrollen av utlendingers innreise i de nordiske land og for øvrig å drøfte saker av betydning for det felles passkontrollområdet. Nordisk Utlendingsutvalg har i 1999 blant annet diskutert spørsmål knyttet til viseringsforhold til tredjeland, grensekontroll og reisedokumenter. Arbeidet forventes å fortsette på samme måte i tiden fremover.

Nordisk språkkonvensjon

Den nordiske språkkonvensjonen trådte i kraft i 1987. Dette innebærer at nordiske borgere skal kunne anvende sitt språk i kontakt med offentlige myndigheter i andre nordiske land dvs. dansk, finsk, islandsk eller svensk i Norge. Ved siden av domstolene gjelder dette særlig i forhold til offentlige organer som helse-, sosial- og barnevernsmyndigheter samt arbeidsmarkeds-, skatte-, politi- og skolemyndigheter. I Norge er Utlendingsdirektoratet oppfølgingsmyndighet for håndheving av konvensjonen.

I 1997 vedtok samarbeidskomiteen i Nordisk Ministerråd å nedsette en nordisk arbeidsgruppe for å vurdere behovet for en utvidelse og eventuelt en revisjon av konvensjonen. Gruppen besto av representanter for oppfølgingsmyndighetene, en fra hvert av de nordiske land, samt representanter fra Færøylene og Grønland. Arbeidsgruppen har laget en innstilling som anbefaler at konvensjonen utvides til også å omfatte grønlandsk, færøysk og samisk.

Utlendingsdirektoratet har i tråd med artikkel 5 i konvensjonen også i 1998 gitt økonomisk bistand til drift av Norsk-finsk info- og språksenter i Vadsø, et offentlig organ for språktjenester i Finnmark fylke. Dette er gjort for å lette tilgangen til kvalifisert tolke- og oversettertjenester, primært i Nord-Norge, men senteret tar oversetteroppdrag fra hele landet.

Nordisk migrasjonsutvalg

Migrasjonsutvalget er underlagt embetsmannskomiteen for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøpolitikk (EK-A). Utvalget er tverrsektorielt sammensatt med representanter fra de berørte departement i Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island. Formannskapet er toårig og ambulerende.

Migrasjonsutvalget er nedsatt for å utveksle informasjon om spørsmål på migrasjonsområdet, herunder informasjon om lovgivende og administrative tiltak, samt statistikk på utlendingsområdet. Migrasjonsutvalget skal også diskutere nye initiativer til integrasjon av innvandrere og flyktninger i samfunnet generelt og på arbeidsmarkedet spesielt. Utvalgets oppgave er å forberede embetsmannskomiteéns møter innenfor utvalgets faglige arbeidsområde, herunder årsrapporter, virksomhetsplaner og øvrig materiale til bruk for EK-As arbeid. Videre fordeler utvalget sine prosjektmidler innen aktuelle politiske områder. Prosjektene forankres i de ulike land avhengig av tilgjengelig kompetanse, og blir fulgt opp underveis og vurdert før trykking i TemaNords rapportserie. Migrasjonsutvalget skal også bidra til formidling av forskningsresultater og informasjon om migrasjonen i nordisk sammenheng. Den løpende koordineringen under EK-As fellesnordiske aktiviteter er også en oppgave for Migrasjonsutvalget.

Oppfølgingen av arbeidet med prosjektvirksomhet har vært i tråd med hva som ble skissert i St meld 30 (1998-99). En rapport om rekruttering av innvandrere til offentlig sektor ble ferdigstilt i 1998. Samme år kom en rapport om kritesentrene og situasjonen for mishandlede kvinner med innvandrerbakgrunn. Sistnevnte tema er fulgt opp med en rapport om arrangerte ekteskap og tvangsekteskap som forelå i 1999. Hovedaktiviteten ellers i 1999 var den 11. nordiske migrasjonskonferansen som ble avholdt i Gøteborg. Det er besluttet at virksomheten fremover skal dreies mer over på formidling i form av konferanser. Det vil fortsatt bli igangsatt prosjekter, om enn i mindre omfang enn tidligere. I 2000 planlegges en nordisk konferanse for arbeidslivets parter i Finland.

5.25 Utenrikshandel

Det utenrikshandelspolitiske samarbeidet mellom Norge og de nordiske naboland er i all hovedsak konstruktivt og nært. De nordiske utenrikshandelsministre møtes regelmessig til uformelt samråd om aktuelle handelspolitiske saker. Erfaringene fra de siste fem årene, med tre av de nordiske landene innenfor EU og to utenfor, viser at samarbeidet om Europaspørsmål har fått større betydning i det nordiske utenrikshandelspolitiske samarbeidet. Likeledes har samarbeidet med Nordens nærområder på det økonomiske og handelspolitiske området blitt viktigere.

De uformelle informasjons- og konsultasjonsordningene er blitt styrket de senere år, både mellom de nordiske hovedstedene, mellom delegasjonene/representasjonene i Brussel og Genève, mellom de nordiske ambassadene og mellom EU-delegasjonene og Nordisk Ministerrådsekretariat. I mange spørsmål som det arbeides med i EU og som kommer til behandling i EØS, er det forut for møter i EU, nær kontakt mellom de nordiske hovedsteder. For øvrig vil Nordisk Ministerråd være en kanal for regelmessig nordisk samråd om aktuelle EU/EØS-spørsmål. Et «tidlig varslingssystem» er etablert, slik at vi i den nordiske kretsen på et tidlig stadium kan identifisere EU/EØS-saker med sikte på å forhindre unødvendige motsetninger mellom de nordiske land. Fra norsk side legger vi stor vekt på at dette samarbeidet pleies og utvikles videre.

På bakgrunn av EUs Handlingsplan for det indre marked, ble det høsten 1997 opprettet en nordisk Samrådsgruppe for indre markedsspørsmål. En ny «strategi for Europas indre marked» for perioden 2000 til 2005 ble vedtatt av Kommissjonen i november 1999, og tar i særlig grad for seg samspillet mellom EUs økonomiske reformprosess (Cardiff-prosessen) og gjennomføringen av Det indre marked, herunder konsekvensene av utviklingen for den enkelte borger. Målsettingen med Samrådsgruppens arbeid er å forberede innspill til EUs arbeid, samt drøfte mulighetene til å styrke utviklingen av det indre marked i Norden, herunder avvikling av gjenstående handels- og grensehindringer og andre tiltak som kan styrke det økonomiske samarbeidet mellom de nordiske land. Samrådsgruppen rapporterer til utenrikshandelsministrene.

Den nordiske samrådsgruppen har - bl.a. gjennom det finske EU-formannskapet høsten 1999 - gitt innspill til drøftingene i EU om gjennomføringen av det indre marked og utarbeidelsen av den nye strategiplanen. Av aktuelle saker kan nevnes EU-kommisjonens melding om det indre marked og miljø, bruken av prinsippet om gjensidig godkjenning, samt reglene for parallellimport. Gruppen har også fulgt opp konkrete saker som de nye tyske skattekrav, og har i tillegg videreført nordiske prosjekter innen markeds kontroll, gjensidig godkjenning av prøvinger, legemidler (pakninger), maskintjenester (entreprenørers bruk av maskiner og reglene for maskinførere), og for byggevarer. Prosjektene innen markeds kontroll og maskintjenester har fått prosjektmidler fra Nordisk Ministerråd, og det ble bl.a. gjennomført et seminar vedrørende markeds kontroll i Stockholm i november 1999 med nærmere 200 deltagere fra Østersjølandene. Når det gjelder maskintjenester, tas det sikte på at resultatene fra prosjektene vil bli presentert for utenrikshandelsministrene i løpet av høsten 2000.

Det tidligere formelle nordiske samarbeidet om felles posisjoner i GATT/WTO er falt bort som følge av Sveriges og Finlands EU-medlemskap, ettersom EUs ytre handelspolitikk er Kommissjonens ansvarsområde. Idag samarbeider de nordiske land uformelt om WTO-spørsmål, i form av regelmessige møter på hovedstadsnivå og løpende mellom de nordiske delegasjonene i Genève. Norge kan gjennom dette samarbeidet holde seg godt orientert om EUs posisjoner, samtidig som det er av betydning for de nordiske EU-land at Norge deltar i grupperinger hvor EU kun er representert ved Kommissjonen. Til tross for sammenbruddet i drøftelsene under WTOs tredje ministerkonferanse i Seattle, går Norge og andre nordiske land inn for at WTO innleder en bred forhandlingsrunde så snart som mulig. Prioriterte felt for Norges arbeid i WTO, og i forberedelsene til de kommende forhandlinger, omfatter videreutvikling av et effektivt regelbasert handelssystem som gir økt markedsadgang og nødvendig forutsigbarhet for norske eksportbedrifter og utenlandsinvesteringer, samt sikrer økt integrering av de minst utviklede land (MUL) i det globale handelssystem og ivaretar hensynet til helse, miljø og forbrukerinteresser. Dette er problemstillinger hvor de nordiske land i mange henseender har sammenfallende syn.

5.26 Forsvar og sikkerhet

Nordisk sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid har utviklet seg i betydelig grad etter murens fall. For Norge har den nordiske dialogen på dette området fått økt fokus, og det er også oppnådd enighet om å styrke det nordiske samarbeidet på flere områder. For Norge er det særlig viktig å opprettholde dialogen med Danmark, Finland og Sverige om utviklingen i EU, herunder spesielt utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikk. Samtidig gis Sverige og Finland økte muligheter for samarbeid med NATO.

Samarbeidet om fredsbevarende operasjoner utgjør i vesentlig grad kjernen i det nordiske samarbeidet på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området. Et slikt samarbeid har foregått siden slutten av 50-tallet, men ble vesentlig styrket ved etableringen av Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS). Organisasjonen ble etablert 1. juli 1998, og har til hensikt å styrke de nordiske lands kapasitet til å operere sammen i internasjonale militære operasjoner i regi av FN, NATO, OSSE og eventuelt også EU. Målet er å kunne sette opp en felles nordisk enhet opp til brigade størrelse. Det er opprettet et nordisk styrkeregister for hærstyrker som på sikt også vil kunne inneholde sjø- og luftstridskrefter.

Under det nordiske forsvarsministermøtet i april 2000 ble det besluttet å styrke det nordiske samarbeidet om fredsoperasjoner ved å etablere et permanent militært planleggingsselement for NORDCAPS bestående av én til to stabsoffiserer fra hvert av de nordiske land. Planleggingsselementet lokaliseres fast i Stockholms-området, og planlegges etablert innen 1. oktober i år.

De nordiske land har gjennom felles deltakelse i fredsoperasjoner på Balkan opparbeidet seg meget nyttig erfaring om samarbeid i internasjonale operasjoner. Det er også etablert en minekoordinatorgruppe for å styrke det nordiske samarbeidet om minerydding. Videre gjennomføres årlige felles nordiske øvelser, Nordic Peace, innenfor rammen av «In the spirit of PfP» basert på tradisjonell fredsbevaring og sivilt-militært samarbeid. Norge vil være vertskap for Nordic Peace 2001 som planlegges holdt i Troms. Det er åpnet for tettere samarbeid med tredjeland slik at Russland, de baltiske stater og Island vil gis anledning til å delta i tillegg til de nordiske land.

De nordiske forsvarsministermøtene, som avholdes hver vår og høst, er et viktig forum for diskusjon og videreutvikling av det nordiske samarbeidet. Møteagendaen omfatter et vidt spekter av saker av felles nordisk sikkerhetspolitisk interesse, herunder bl.a. situasjonen i Russland og Baltikum, den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitikk, Partnerskap-for-Fred (PfP)-relaterte emner samt materiell- og miljøspørsmål.

I over 25 år har det også eksistert et nordisk samarbeid om vernepliktsrelaterte spørsmål. Representantene fra de vernepliktige og forsvarsmyndighetene møtes en gang i året til «Nordisk konferanse om vernepliktsspørsmål».

De nordiske land viderefører samarbeidet innenfor rammen av den nordiske forsvarsmateriellavtalen som ble inngått i 1994. Avtalen omfatter samordning av militære anskaffelser fra både nordiske og andre land, koordinering av forskning og utvikling, produksjon, vedlikehold, informasjonsutveksling og forsyning av forsvarsmateriell i Norden. De nordiske land er nå inne i en avgjørende fase med hensyn til mulig felles nordisk anskaffelse av helikop-

tre. For øvrig fortsetter det nordiske samarbeidet vedrørende utfordringer i tilknytning til flygermangel-problematikken i Forsvaret.

I september 1997 ble de nordiske forsvarsministre enige om å innlede et samarbeid om forsvarsrelatert miljøvern med land i de nordiske nærområder. Norge har lederansvaret for et nordisk initiativ for samarbeid med de baltiske stater, Polen og Russland, og det arbeides med å få fram forslag til konkrete samarbeidsprosjekter. Det arbeides for tiden også med prosjekter om utvikling av felles modell for miljøledelse og bedre tilrettelegging av miljøvern under øvelser. I tillegg har bygningstjenestene i de nordiske land et fast miljøvernssamarbeid om blant annet bekjempelse av støy fra skytebaner og flyplasser, samt forebygging og opprydding ved forurensning av vann og jord.

De nordiske land står overfor en rekke utfordringer av felles karakter i forbindelse med omstillingen i forsvarsvirksomheten. Som et grunnlag for felles erfaringsutveksling gjennomføres det konferanser innenfor planlegging, organisering, styring og omstilling av forsvarsvirksomhet.

Også når det gjelder forsvarsrelatert støtte til de tre baltiske land foregår det et utstrakt samarbeid mellom de nordiske land, og da i hovedsak innenfor en større multilateral ramme. Det multinasjonale samarbeidet koordineres gjennom Baltic Security Assistance Group (BALTSEA), som møtes tre ganger pr år. To av de multilaterale samarbeidsprosjektene er nå inne i avslutningsfasen. BALTRON-prosjektet har resultert i etableringen av en baltisk marineskvadron. Det norske bidraget har primært vært knyttet til utdanning av skipsdykkere. BALTNET-prosjektet har hatt som målsetning å bygge opp et regionalt luftkontroll- og koordineringssenter for å gjøre de baltiske statene i stand til å overvåke sitt eget luftrom både i sivil og militær sammenheng. Norge er ledende nasjon i dette arbeidet. Et regionalt luftkontroll- og koordineringssenter - The Regional Air Surveillance Coordination Centre (RASCC) ble offisielt åpnet i juni i år.

De to andre prosjektene, etableringen av en baltisk bataljon (BALTBAT) og opprettelsen av en felles baltisk stabsskole (BALTDEFCOL), pågår fremdeles. I begge disse prosjektene har Norge bidratt med instruktører, materiell og finansiell støtte. BALTBAT ble med støtte fra de nordiske land etablert i 1994 som en felles baltisk bataljon. Målet er at den skal bli en infanteribataljon som skal kunne utføre fredsbevarende oppgaver. De totale norske bidrag er i overkant av 40 millioner kroner.

De nordiske land er også involvert i personellrelaterte prosjekter som NORBALTPERS som ble etablert i 1998. Norges bidrag og målsetning er rådgivende støtte i de baltiske staters utvikling av personellpolitikk, tillitsmannsordning og reserveoffiserskonsept.

5.27 Bistand

På bakgrunn av de nordiske lands i det vesentlige sammenfallende syn på utviklingsspørsmål og felles interesser i bistandsvirksomheten finner det sted et omfattende uformelt samarbeid på dette området.

De bistandsansvarlige ministre holder regelmessig kontakt om bistandspolitiske spørsmål og møtes normalt to ganger hvert år. Formannskapet for møtene går på årlig omgang mellom landene. I 1999 hadde Island formannska-

pet. For 2000 har Danmark overtatt. Bare ett møte fant sted i 1999. De sentrale temaer på dette møtet var bistandsfinansiering, korrupsjonsproblemet, bistandskoordinering og gjeldsspørsmål.

I tillegg til bistandsministermøtene finner det sted regelmessige konsultasjoner mellom de nordiske land på statssekretær- og embetsnivå, og mellom landenes bistandsdirektorater.

Norden/SADC-samarbeid

Norden/SADC-initiativet (NSI), som var et samarbeidsprogram mellom medlemslandene i Southern African Development Community og de fem nordiske land, ble i 1996 avløst av «Nordic/SADC Cooperation». Samarbeidet er tenkt konsentrert om politisk dialog, samt økonomi, handel og investeringer, bl.a. gjennom NORSAD («Nordic SADC Fund»). Det har imidlertid vært liten fremdrift i den politiske dialogen, og det er behov for en nærmere avklaring av mulighetene for et fortsatt nordisk samarbeid på dette området. På prosjektnivå har det vært et utstrakt nordisk samarbeid i SADC. I de siste årene er dette samarbeidet blitt mindre omfattende. Erfaringene fra samarbeidet er generelt gode, og det vurderes hvordan det eventuelt kan utvides.

Nordisk utviklingsfond

Det nordiske utviklingsfondet (Nordic Development Fund - NDF) er en samnordisk bistandsorganisasjon som finansieres over de nordiske lands bistandsbudsjetter. NDF gir lån over 40 år på myke vilkår som inkluderer rentefrihet og 10 års avdragsfrihet, og med en administrasjonsavgift på 0,75 pst. pr. år. Lån fra fondet er forbeholdt de fattigste utviklingsland og benyttes mot høyt prioriterte prosjekter med positive miljøvirkninger. Prosjektene skal være av nordisk interesse. Den største del av NDFs kreditter benyttes til å finansiere leveranser av varer og tjenester fra de nordiske land. NDF samfinansierer med andre multilaterale institusjoner, hovedsakelig Verdensbanken, de regionale utviklingsbankene og Den nordiske investeringsbank (NIB).

I 1999 ble det undertegnet 16 nye låneavtaler til en samlet verdi av om lag NOK 675 millioner. Fondets prosjektportefølje fordeler seg med 47 pst. på Afrika, 35 pst. på Asia og 18 pst. på Latin-Amerika og det karibiske området.

De nordiske utviklingsmyndigheter innledet høsten 1999 en forhandlingsrunde om en ny kapitalutvidelse av fondet (NDF IV). Resultatet av forhandlingene ble lagt frem i en stortingsproposisjon om påfyllingen våren 2000. Det er enighet om en påfylling på EURO 330 millioner som skal dekke utlånsbehovet i perioden 2001-2005. Norges andel av påfyllingen vil utgjøre 22,5 pst. Den eksisterende prøveordning for direkte utlån til privat sektor skal avvikles, og det vil bli foretatt en grundigere vurdering av fondets fremtidige engasjement på området. Det er imidlertid enighet om at NDFs privat sektor aktiviteter bør integreres i fondets virksomhet, gjennom en fleksibel finansieringsform som er egnet til å møte behovene i låntakerlandene.

Nordisk fellesopptreden vedrørende multilateral bistand.

Det finner sted et nært samarbeid mellom de nordiske land i forhold til de multilaterale utviklingsorganer. I forberedelsene til styremøter i FNs fond og programmer (FNs utviklingsprogram UNDP, FNs barnefond UNICEF, FNs befolkningsprogram UNPFA, matvareprogrammet WFP, m.v.) har det vært holdt regelmessige nordiske møter for å samordne de nordiske lands holdninger, og det har vært samordnet nært under styremøtene. De nordiske lands politikk overfor disse organisasjonene er i alt vesentlig samstemt. Det har også vært god kontakt og nært samarbeid overfor viktige særorganisasjoner i FN, slik som Verdens helseorganisasjon WHO, Den internasjonale arbeidsorganisasjon ILO og Organisasjonen for ernæring og landbruk FAO. Det blir også holdt konsultasjoner mellom de nordiske land med hensyn til politikken overfor Den rådgivende gruppe for internasjonal landbruksforskning, CGIAR.

Samarbeidet med Verdensbanken/IDA og de regionale utviklingsbankene er formalisert gjennom en omfattende nordisk koordineringsprosess og en rotasjonsordning for representasjon i de styrende organer. I Det internasjonale jordbruksutviklingsfond IFAD har man startet nordisk koordinering på hovedstadsnivå etter modell fra de øvrige bankene.

De nordiske land legger i sitt løpende arbeid vekt på å sikre at den overordnede målsetting om fattigdomsreduksjon blir styrende for utformingen og gjennomføringen av virksomheten i Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene. Arbeidet med å styrke kvinners rolle i utviklingsprosessen og integrering av miljøhensyn i landstrategiene og prosjektvirksomheten har lenge vært langsiktige prioriteringer for de nordiske land.

De nordiske land engasjerte seg i 1999 sterkt i utformingen av Verdensbankens og Det internasjonale valutafond (IMF)s gjeldsletteordning for de fattigste utviklingslandene, den såkalte HIPC-ordningen. Fra nordisk side arbeidet man aktivt for å få på plass et formelt forhandlingsopplegg for å ivareta en langsiktig finansieringsløsning for den multilaterale del av den gjeldslette som skal gis. Det ble lagt spesiell vekt på at slike forhandlinger skulle separeres fra påfyllingsforhandlinger for å forhindre at finansinstitusjonenes utviklingsfond for de fattigste landene, som IDA (International Development Association) i Verdensbanken, blir belastet med kostnadene. Forhandlingene er senere sluttført og ledet til enighet om en separat forhandlingsmodalitet langt på vei i samsvar med den nordiske posisjonen.

Fra nordisk side har man lagt vekt på at de midler som frigjøres gjennom gjeldslette må brukes til utviklingsfremmende formål. Verdensbanken og IMF innførte i 1999 bruken av nasjonale utviklingsstrategier, de såkalte «Poverty Reduction Strategy Papers» (PRSP). Hovedhensikten med disse er at utviklingslandene selv skal utarbeide sine fattigdomsrettede utviklingsstrategier, som så skal danne grunnlag for Verdensbankens og IMF's gjeldslette og utlån til landene. De nordiske land har understreket at PRSP må danne grunnlaget for samtlige giveres engasjement i de aktuelle land. PRSP innebærer et styrket fokus på fattigdom i Verdensbanken og IMF, og er delvis en operasjonalisering av hovedprinsippene i Verdensbankens rammeverk for utviklingsarbeidet, «Comprehensive Development Framework» (CDF). Også i Den inter-amerikanske utviklingsbank og Asiabanken har det vært et tett nordisk samarbeid for å få disse institusjonene til å spille en aktiv rolle i utformingen

gen av PRSP og CDF-konseptene. I Afrikabanken var de nordiske land pådrivere i utformingen av bankens nye «visjon», som ble vedtatt i februar 1999 og som innebærer at fattigdomsreduksjon skal være bankens hovedmålsetting.

Nordisk samarbeid om FN-reform.

De nordiske land har gjennom flere år samarbeidet for å styrke og effektivisere FN på det økonomiske og sosiale området. Rapporten fra det andre nordiske FN-prosjektet, «The United Nations in Development: Strengthening the UN Through Change, Fulfilling its Economic and Social Mandate», har vært et viktig innspill i reformprosessen i FN. Mange av forslagene ble reflektert i Generalsekretærens reformprogram som ble lagt frem i 1997, og flere av de administrative endringer som er foretatt er i tråd med intensjonen i det nordiske FN-prosjektet. Generalforsamlingene i FN de siste par årene har vist at reformprosessen har nådd et foreløpig metningspunkt. De nordiske land samarbeider imidlertid nært for å opprettholde fremdriften i prosessen, både når det gjelder gjennomføring av allerede vedtatte reformer og for å sikre tilslutning til nye reformtiltak.

5.28 Samiske spørsmål

Samene som urbefolkning lever i fire land; Norge, Sverige, Finland og Russland. Man har fra samisk side alltid lagt stor vekt på samarbeid på tvers av landegrensene. I utviklingen av en helhetlig samepolitikk er det også viktig å se de samiske spørsmål i et nordisk perspektiv.

Nordisk samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål skal være et kontaktorgan på embetsnivå mellom de tre lands regjeringer for informasjon og diskusjon av felles reindriftsspørsmål og samiske spørsmål generelt.

Ministersamarbeidet

5. mars 1999 ble det opprettet et fast, uformelt samarbeid mellom de tre lands ansvarlige ministre for samiske spørsmål og de tre sametingene. To viktige saker som ble meldt å komme til behandling i det nye forumet, er arbeidet med en nordisk samekonvensjon, og spørsmål knyttet til samisk parlamentarisk råd.

For å få god orientering, drøfting og behandling av samiske spørsmål av felles nordisk interesse, ble det bestemt at ministrene skal møtes regelmessig. De hadde sitt første felles møte 5. april 2000. Ministrene tar sikte på å invitere presidentene ved sametingene i Finland, Sverige og Norge til fellesmøtene.

Det er en hovedmålsetting at det nye samarbeidet skal bidra til å styrke arbeidet for å sikre samisk kultur og språk og gjøre det lettere å komme fram til samordning av nasjonale tiltak og fellesprosjekter. Dette samarbeidet er tilknyttet Nordisk Ministerråd. Det vil bli avholdt regelmessige møter med presidentene ved sametingene i Finland, Sverige og Norge for å orientere om og drøfte spørsmål av felles interesse. Det første fellesmøte med sametingspresidentene skal avholdes høsten 2000. Tema for møtet vil bli fremtidige samarbeidsformer, arbeidet med en nordisk samekonvensjon, samerettsutredningene i Finland, Sverige og Norge, situasjonen for skoltesamene (østsamene) og samarbeidsforholdet til russiske samer.

Ansvar for sammenkalling og ledelse av ministermøtene skal gå på omgang mellom de tre landene. Det land som har formannskapet i Nordisk samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål, skal ivareta sekretariatsfunksjonene for ministermøtene og møtene mellom ministrene og sametingspresidentene. I 2000 er dette Norge (Kommunal- og regionaldepartementet). Samarbeidsorganet skal informere Nordisk Ministerråds sekretariat om de saker som tas opp i møtene.

Samisk parlamentarisk råd

Samisk parlamentarisk råd ble vedtatt opprettet av de tre sametingene i 1996. Allerede i 1997 undertegnet lederne for sametingene en samarbeidsavtale om å formalisere samarbeidet.

Den 2. mars 2000 undertegnet Finland og Norge denne avtalen. Sverige står foreløpig utenfor, men ønsket er at de tiltrer samarbeidet så snart som mulig.

Samisk parlamentarisk råd skal bidra til samordning i saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk, samt bidra til utviklingen av praktiske samarbeidsformer mellom sametingene. Videre har man et håp om at rådet vil få en aktiv rolle i arbeidet med FNs urfolkserklæring, etableringen av et permanent forum for urfolk i FN, urfolksaker i Barentssamarbeidet og i arbeidet overfor Arktisk råd.

5.29 Administrasjon og forvaltning

Høsten 1999 arrangerte Statskonsult en nordisk konferanse om forvaltningspolitiske strategier i de nordiske landene. Både Danmark, Finland og Sverige deltok med representanter for sine departementer/fagmiljøer for forvaltningspolitikk og forvaltningsutvikling. Arrangementet inngikk i den årlige konferanseserien i det såkalte RAKO-samarbeidet mellom de nordiske landene.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet arrangerte høsten 1998 en nordisk konferanse i Oslo om reformer og utvikling i den regionale forvaltning og inndeling i de nordiske land. Departementet vil ta initiativ til å arrangere en oppfølgingskonferanse høsten 2001. Tematisk vil den nye konferansen konsentrere seg om de erfaringer som er høstet av iverksatte reformer og reformer under utprøving.

Mellom berørte departementer i Norden er det etablert et kontaktnett på embetsmannsnivå for løpende å holde hverandre orientert om regional forvaltningsutvikling. Det holdes et møte hvert år, første gang i Finland høsten 1999. Høsten 2000 arrangeres et slikt møte i Danmark. Fra norsk side deltar Kommunal- og regionaldepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

De sentrale statlige arbeidsgiverorganene i de nordiske land har i mange år hatt et nært samarbeid. Dette skjer gjennom en statlig arbeidsgiverkonferanse for alle nordiske land som arrangeres annethvert år. Den ble i 2000 holdt i Finland. Samarbeidet skjer også gjennom arbeid i grupper som er etablert på forskjellige personalpolitiske områder. Årlig arrangeres også en nordisk pensjonskonferanse, som i 2000 ble holdt i Sverige, der representanter for de statlige tjenestepensjonsordninger møtes.

Nordisk Ministerråd har etablert et nordisk lønns- og personalutvalg, som består av ledende representanter for den statlige arbeidsgiversiden i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Lønns- og personalutvalget er et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og Nordisk Råds Presidium i lønns- og personalspørsmål.

I 1978 opprettet Nordisk Ministerråd en utvekslingsordning for statsansatte i de nordiske landene. Nordisk tjenesteutveksling omfatter alle grupper statsansatte i de nordiske land, og har til formål å styrke samarbeidet mellom de nordiske statsetater og gi impulser til nytenkning når det gjelder eget arbeidsfelt. Nordisk Ministerråd bevilger hvert år penger til stipendmidler for tjenesteutvekslingen.

I de mer enn 20 år Nordisk tjenesteutveksling har eksistert er det et stort antall nordiske statsansatte som har benyttet seg av ordningen. Tilbakemeldinger etter endt utvekslingsopphold gir uttrykk for verdifull læring og nye innfallsvinkler til egne arbeidsoppgaver, og at oppholdet har gitt et faglig kontaktnett også for egne virksomheter. Interessen for nordisk tjenesteutveksling ser ut til å ha en stadig økning i alle de nordiske land. Det er ikke mulig å tildele stipend til alle gode søkere.

Fra og med 1999 er det også muligheter for frivillige organisasjoner til å søke om utvekslingsmidler.

5.30 Konkurransopolitisk samarbeid

De nordiske konkurransemyndighetene har et nært samarbeid i form av regelmessige møter, gjennom daglig arbeid både med nasjonale saker og utvikling av konkurranseregler i EU og EØS, og gjennom nordiske prosjekter.

Det er to typer regelmessige møter: Nordisk plenumsmøte og ledelsesmøte (generaldirektørmøte). Nordisk plenumsmøte arrangeres hvert år i september. Det har rundt seksti deltakere fra Norge, Danmark, Finland, Færøyene, Island og Sverige. I 1999 ble møtet holdt i Saariselkä i Finland og møtet i september 2000 skal være på Lillehammer i Norge. Emnet for møtet i Saariselkä var etterforskning, bevisføring og sanksjoner i forbindelse med karteller.

Ledelsesmøtene finner sted hver vår. I mai 2000 var konkurransemyndighetene på Færøyene vertskap. Fra Konkurransetilsynet i Norge deltok konkurransedirektøren og nordisk kontaktperson. På ledelsesmøtene blir linjene for nordisk samarbeid trukket opp. I møtet på Færøyene ble konkurransedirektørene enige om felles retningslinjer for utlevering av opplysninger og annet samarbeid mellom konkurransemyndighetene i de nordiske land. Foruten faglige spørsmål tas det opp ledelsesspørsmål og andre temaer av felles interesse.

I 1998 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skulle utrede behovet for et utvidet nordisk samarbeid. Arbeidsgruppens rapport ble presentert i det nordiske plenumsmøtet i Finland i september 1999. Rapporten konkluderte med at selv om det i dag eksisterer et nært samarbeid mellom de nordiske land er det behov for å utvide dette. Det ble anbefalt å harmonisere nødvendige lover og at det inngås formelle avtaler. Rapporten er blitt oversendt departementene

med ansvar for konkurransepolitikken i de respektive nordiske land for videre behandling.

Arbeids- og administrasjonsdepartemenet

t i l r å r :

Tilråding fra Arbeids- og administrasjonsdepartemenet av 22. september 2000 om Nordisk samarbeid blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Innlegg i Nordisk Råds generaldebatt i Stockholm, 9. november 1999

Fru president!

For ti år siden i dag åpnet det nye Europa seg i og med Berlin-murens fall. Som en direkte følge av denne begivenheten kan Norden nå inkludere de baltiske land i et stadig tettere samarbeid.

Grunnfjellet i nordisk samkvem er naboskapet - fortrolig, fredelig, nært. Det nordiske samarbeidet er en internasjonal realitet. I forrige måned ble det nordiske ambassade-fellesskapet åpnet i Berlin. Vi representerer et fellesskap av land som har internasjonal troverdighet, land som er i stand til å spille en større rolle enn vår beskjedne størrelse skulle tilsi. En slik posisjon oppnår vi ikke hver for oss.

For en uke siden kunne jeg drøfte med den amerikanske president områder der Norge - og Norden - og USA har nært sammenfallende synspunkter i internasjonal politikk: Fattigdoms-bekjempelse, utvikling i verdens fattige land, bidrag til konfliktløsning og kamp for menneskerettighetene.

Med president Clinton drøftet jeg også sikkerhetspolitiske spørsmål og understreket den vekt vi fra norsk side legger på alliansefellesskapet og de transatlantiske bånd. Samtidig ser vi i dag fremveksten av et nærmere europeisk sikkerhetspolitisk og forsvarspolitisk samarbeid innenfor rammen av EU. Fra norsk side legger vi stor vekt på denne nye dimensjonen ved EU-samarbeidet, og søker nå å legge til rette for hensiktsmessige former for deltakelse i dette samarbeidet. Siktemålet er at vi kan bidra mest mulig effektivt og sikre vår medvirkning i beslutningsprosessen.

I vårt nordiske nærrområde er utviklingen i Russland av den største betydning. Demokrati-bygging og økonomisk fremgang i vårt store naboland er gjennom nærrområdesamarbeidet et felles nordisk anliggende. Vi arbeider også for integrering av de baltiske land i europeiske organer. Samtidig ser vi med bekymring på utviklingen i Nord-Kaukasus. De russiske militære aksjonene i Tsjetsjenia er uakseptable. De skaper store humanitære lidelser og er en trussel mot den politiske stabilitet i regionen. Russlands integrasjon i det demokratiske Europa kan på denne måten settes tilbake. Vårt krav er en politisk, og ikke en militær, løsning på konflikten.

Om halvannen uke møtes medlemslandene i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa til toppmøte i Istanbul. Tross Tsjetsjenia håper vi at europeisk sikkerhet og integrasjon kan ta et ytterligere skritt i riktig og inkluderende retning.

Nå har Finland formannskapet i EU, Island har det i Europarådet og Norge i OSSE. Dette er eksempler på den bredere rammen et nordisk samarbeid nå fungerer innenfor. Også slik dokumenterer vi at godt og fortrolig regionalt samarbeid er vel verdt å ta vare på.

Det islandske formannskapet i Ministerrådet har lagt ned en stor innsats i dette arbeidsåret. Formannskapet har også gitt oss flere muligheter til å fornye kjennskapet til Island.

Det islandske initiativet om å nedsette et vismannspanel er spennende. - Det skal heldigvis også bestå av vise kvinner. Panelet skal overveie utviklingen av det nordiske samarbeidet i de kommende år. Jeg ser med forventning fram til resultatene.

Jeg vil også takke for formannskapsprogrammet som min danske kollega nettopp i dag har presentert. Vi er svært tilfreds med at Danmark nå legger opp til et utvidet nordisk engasjement i spørsmål som angår de nordiske velferdsstatene.

På basis av mange felles verdier har vi i de nordiske land utviklet samsfunnsordninger der vi kombinerer nødvendig offentlig regulering med et sosialt sikkerhetsnett og gode rammer for privat virksomhet og eiendomsrett. I de senere årene er hensyn som miljø og likestilling blitt viktige dimensjoner i våre velferdssamfunn.

Kommunismens sentralregulering er brutt sammen. I troen på markedsøkonomien står både gamle og nye demokratier i fare for å bli fanget inn av en ensidig materialistisk orientert kapitalisme. I denne sammenheng utgjør den nordiske velferdsmodellen et viktig korrektiv som vi med frimodighet bør fremholde.

Vi ser i dag skremmende tendenser til rasisme, til fremmedfrykt - ja, også til nynazisme - i våre land. I pakt med våre felles verdier må vi bekjempe disse strømningene.

Neste år skal vi fullføre arbeidet med den langsiktige strategien for et bærekraftig Norden og våre nærområder. Arbeidet er godt i gang, og vi kan forvente et resultat som vil kunne behandles av neste års sesjon.

Men også på denne sesjonen skal Nordisk Råd behandle viktige saker. Jeg har merket meg at Rådet vil ta nye initiativ i arbeidet med å avvikle grensehindre i Norden. Dette har regjeringenes fulle støtte.

I Norge har Regjeringen lansert reformprogrammet «Et enklere Norge». Det tar sikte på en forenkling av regelverket til glede for næringslivet, lokale myndigheter og folk flest.

Rapporten «Ett gränslöst Norden» vil bidra til nedbygging av gjenstående grensebarrierer - et bidrag til «et enklere Norden».

Rådet får ytterligere en viktig rapport til behandling - «Håndslag til det frivillige Norden».

De frivillige organisasjonene er en uvurderlig del av den nordiske samsfunns- og velferdsmodellen. Jeg er sikker på at det parlamentariske håndslag som organisasjonene vil motta, vil stimulere samarbeidet.

Rammebetingelsene for det nordiske samarbeidet har endret seg i det tiåret vi nå legger bak oss. I dag er både utenrikspolitiske, sikkerhetspolitiske og forsvarspolitiske spørsmål en naturlig del av vår dagsorden.

Til tross for forskjellige veivalg er det nordiske samarbeidet livskraftig og vitalt. Det bidrar også til forståelse og støtte for nordiske verdier på den internasjonale arena.

Det har vært full enighet om forsterkningen av den fellesnordiske innsatsen i nærområdene som vi har gjennomført i de senere årene. Vi bruker 20 pst. av Ministerrådets budsjett på samarbeidet med nærområdene, samtidig som totalrammen har vært uforandret. Vi håper at vi kan oppnå enighet om en viss forsterkning av totalbudsjettet i årene som kommer.

Vi har mye felles i Norden - felles verdier og felles prioriteringer. Hver for oss, men enda mer i fellesskap, kan vi gi et bidrag til internasjonalt samarbeid for fred, demokrati og menneske-rettigheter - verdier som vi i Norden nyter godt av, og som vi ønsker å bidra til at flere også skal få nytte godt av.

Vedlegg 2

The Skagen Declaration

We, the participants of the Nordic-South Africa Summit, consisting of the President of the Republic of South Africa and the Prime Ministers of the Nordic Countries, note with appreciation the ever strengthening ties between South Africa and the Nordic countries, as evidenced by the unique quality of the Nordic-South Africa Summit in Skagen, Denmark, on June 8, 2000.

The Nordic Prime Ministers noted the enormous challenges the African Continent continues to face at the dawn of the 21st Century. They also welcomed the new sense of confidence and responsibility that is emerging in the greater parts of Africa as well as its vast economic potential. It was agreed, that whilst Africa further advances towards democracy and economic stability, the continent's challenges call for extraordinary, sustained intervention and co-operation, not only among Africans themselves but in partnership with the international community.

In this context the Nordic Prime Ministers expressed their support for President Mbeki's African initiative for rapid economic growth and sustainable development on the African continent.

The Summit agreed on the need to review the global economic system and global financial architecture to ensure that:

- a considerable transfer of resources and capital from the developed to the developing countries in the form of long term capital flow and direct investment takes place;
- the process of globalisation should lead to increased access to markets and technology transfers that work for the benefit of all;
- debt relief, including HIPC initiatives, is enhanced;
- there is access to affordable health care and education for all.

The implementation of such a strategy will create new opportunities for rapid economic growth, develop the private sector, create jobs, and will help reduce poverty and curb the spread of infectious diseases on the continent, taking existing initiatives into consideration.

In this regard, the willingness of the Nordic countries to work towards more favourable terms of trade for Africa at the next round of WTO negotiations, was welcomed.

We also recognise that Africa must have its share of the Information Technology revolution in order to avoid a further widening of the digital divide. The Nordic Prime Ministers agreed on the need to actively support Africa's participation in the New World Economy. South Africa and the Nordic countries agree to make IT a major part of their future development co-operation. We agree to work together to place this question high on the international agenda.

South Africa and the Nordic countries stressed that peace and stability are fundamental conditions for sustainable economic growth and social development. The Nordic countries recognise that South Africa continues to play an important role by promoting peace and development in the Southern African region. We, the Nordic Prime Ministers and the President of the Republic of South Africa, therefore acknowledge the importance of focusing on a compre-

hensive strategy for conflict resolution and prevention in order to expand the frontiers of peace, democracy and development.

Furthermore, South Africa and the Nordic countries agreed on the importance of the follow-up conference to the World Summit for Social Development held in Copenhagen in 1995 which is due to be held in Geneva later this month. It is vital that all parties concerned stand by their commitments and that appropriate actions be taken to reverse a continued marginalization of major parts of the world population and to eradicate poverty.

We also agree to give full support to the UN Millennium Summit and welcome the report by the Secretary General of the UN for the Summit.

Today the President of South Africa and the Prime Ministers of the Nordic Countries have agreed to embark on a new comprehensive framework of cooperation at all levels including increased consultations within multilateral fora.

Skagen, Denmark, June 8, 2000

Vedlegg 3

Nordisk Ministerråds budsjett 2000 og forslag til budsjett 2001

	2001 TDKK	2000 TDKK	Differanse TDKK	%
<i>Kultur-, utdanning og forskningspolitikk samt IT-samarbeidet</i>	332.051	336.488	-4.437	-1,4 %
Kultursamarbeidet	142.315	144.358	-2.043	-1,4 %
Utdanning og forskning	188.716	191.110	-2.394	-1,3 %
IT-samarbeidet	1.020	1.020	0	0,0 %
<i>Miljø-, ressurspolitikk og Nærområdene</i>	182.442	182.061	381	0,2 %
Miljø	37.378	39.392	-2.014	-5,1 %
Regionalpolitikk	27.246	29.130	-1.884	-6,5 %
Økonomi	12.602	11.102	1.500	13,5 %
Energi	6.120	6.120	0	0,0 %
Jord- og skogbruk	23.199	22.156	1.043	4,7 %
Fiskeri	7.189	7.189	0	0,0 %
Transport	1.000	264	736	278,8 %
Nærområdene	67.708	66.708	1.000	1,5 %
<i>Velferds- og næringspolitikk</i>	141.281	142.521	-1.240	-0,9 %
Sosial og helse	34.218	34.218	0	0,0 %
Næringsmidler	5.210	5.210	0	0,0 %
Forbrukerpolitikk	8.501	8.501	0	0,0 %
Narkotikasamarbeid	1.136	1.136	0	0,0 %
Lovgivning	1.075	1.275	-200	-15,7 %
Velferdsinitiativ	4.976	5.090	-114	-2,2 %
Arbeidsmarked og -miljø	13.085	13.185	-100	-0,8 %
Likestilling	7.377	7.377	0	0,0 %
Bygg og bolig	834	834	0	0,0 %
Næring	64.869	65.695	-826	-1,3 %
<i>Øvrig virksomhet</i>	95.738	80.442	15.296	19,0 %
<i>Totalt</i>	751.512	741.512	10.000	1,3 %

Budsjettet for 2001 blir endelig vedtatt i november/desember etter at Nordisk Råd har behandlet det. Det vil samtidig bli justert for prisstigning.

Vedlegg 4

Nordiske avtaler og overenskomster

1. Overenskomst mellom Norge og Finland om gjensidig adgang til kystfart. Inngått ved noteveksling 2. desember 1996 og trådte i kraft 1. januar 1997.
2. Noteveksling mellom Norge og Danmark om vigselsrett for den norske ambassade i København. Avtalen trådte i kraft 18. februar 1998.
3. Avtale mellom Norge, Grønland og Island om forvaltningen av loddebestanden i farvannene mellom Grønland, Island og Jan Mayen. Undertegnet 18. juni 1998. Midlertidig anvendt fra 20. juni 1998.
4. Overenskomst om Det nordiske miljøfinansieringsselskapet. Undertegnet 6. november 1998 og trådte i kraft 9. oktober 1999.
5. Overenskomst om Nordisk Utviklingsfond. Undertegnet 9. november 1998 og trådte i kraft 18. september 1999.
6. Avtale om endring i overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked for visse yrkesgrupper innen helsevesenet og for veterinærer. Undertegnet 11. november 1998 og godkjent av alle land unntatt Island.
7. Overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om endringer i konvensjon mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål. Undertegnet 25. februar 2000.
8. Overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om endringer i konvensjon mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om inndrivning av underholdsbidrag. Undertegnet 25. februar 2000.
9. Avtale om endring i overenskomsten mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om adgang til høyere utdanning, slik at overenskomsten gjelder til utgangen av 2001. Trådte i kraft 28. mars 2000.

Vedlegg 5

Tillegg til St meld nr 30 (1999-2000) Rapport fra den norske delegasjon til Nordisk Råd om virksomheten i 2. halvår 1999 - 1. halvår 2000

5.1 Innledning

Norden er ikke bare et geografisk begrep, men er også uttrykk for vurderinger og identitet. Det nordiske samarbeidet gjelder i bunn og grunn at vi med utgangspunkt i det nordiske verdifelleskap kan finne felles løsninger på felles problemer. Nordisk Råds viktigste oppgave i fremtiden er å bedre livskvaliteten for medborgerne. For å nå dette målet er det nødvendig å ta hensyn til den økende internasjonalisering og samtidig sørge for at det grunnleggende nordiske samarbeid hva gjelder f.eks. arbeidsmarked og kultur gjenkjennes av medborgerne.

Den internasjonale utvikling har alltid preget det nordiske samarbeid, og Nordisk Råd var selv et ektefødt barn av denne utvikling i 1952. Gjennom årene har Rådet vært utsatt for en rekke utfordringer. Felles for dem alle er at de er kommet utenfra. Samarbeidet er blitt endret i takt med den internasjonale utvikling. Rådet er i ferd med å utvikle seg videre. Den økende internasjonalisering, eller globalisering om en vil, gjør at det som før var nasjonalt, det som var innenrikspolitikk, det som var en særegen nordisk kultur, nå må søke sine løsninger i internasjonale omgivelser. Dette stiller økte krav til Rådets organisasjon.

I Nordisk Ministerråd er det nedsatt en gruppe av vise kvinner og menn som til sesjonen i Reykjavik i november i år skal fremlegge et diskusjonsnotat om utviklingsmuligheter, tendenser og vurderinger i det 21. århundre og hvilke krav dette stiller til det nordiske samarbeidet. De internasjonale perspektiv får en stor plass i dette arbeidet.

Etter et finsk initiativ har EU fremlagt en handlingsplan for den nordlige dimensjon for sin politikk for Nord-Europa. I arbeidet med å gjennomføre denne handlingsplanen må de nordiske land spille en konstruktiv rolle. Geografisk er dette områder som de nordiske land har lang samarbeidserfaring med. Det gjelder Vest-Norden og Arktisk samarbeid og samarbeid med Nordens nærområder omkring Østersjøen og i Barentsregionen. Dette understreker at det nordiske samarbeidet er en del av et bredere europeisk samarbeid. Nordisk Ministerråd må være en pådrivende faktor i dette arbeidet.

Rådets presidium har nedsatt en arbeidsgruppe som bl.a. skal se på hvilken rolle Nordisk Råd kan ha i arbeidet med den nordlige dimensjon. Nordisk Råd konsoliderte det parlamentariske samarbeidet rundet Østersjøen i 1992 og tok i 1993 initiativ til et parlamentarisk samarbeid mellom de nordiske land, Russland, Canada og USA. I 1999 tok Rådet, sammen med Stortinget, initiativ til parlamentarisk samarbeid i Barentsregionen. Dette er former for samarbeid som skaper forutsetninger for gjensidig tillit og et troverdig samarbeid. Nordisk Råd har her muligheten gjennom sitt engasjement i ulike regionale fora, til å bidra til at «den nordlige dimensjon» også får en nordisk dimensjon.

I sum bør Nordisk Råd bli det ledende regionale parlamentariske organ for samarbeidet i de nordlige områder. Delegasjonen vil arbeide for at Rådet skal få en slik rolle.

Grunnleggende holdninger i det nordiske samarbeidet er å bidra til fred, sikkerhet og stabilitet i hele Europa. Ved deltakelse i internasjonale møter og kontakter med andre lands parlamentarikere, er dette synspunkter som Rådet alltid fremfører. Det nye sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid i EU omfatter alle de nordiske land selv om tilknytningsformen er forskjellig. Denne utviklingen må ses sammen med utvidelsen av EU og det europeiske økonomiske samarbeid. Det er nødvendig å ha et helhetlig perspektiv på utviklingen i Europa. Nordisk Råd kan ikke være en passiv tilskuer til utviklingen.

Et viktig element i den felles europeiske sikkerhets- og forsvarspolitikk er den sivile krisehåndtering. Dette området med samarbeid mellom frivillige organisasjoner og sivile myndigheter burde være godt egnet for de nordiske land med sine lange tradisjoner med å hjelpe til å opprette sivile strukturer i land plaget av uro. For de nordiske land kan Nordisk Råd være en viktig medspiller i disse spørsmål. Den nordiske parlamentariske samarbeidsmodell kan dessuten være et gunstig utgangspunkt for å skape gjensidig forståelse og respekt mellom tidligere stridende parter.

Det økende internasjonale element i Nordisk Råds arbeid må ikke føre til at det tradisjonelle nordiske samarbeid skyves vekk. Det nordiske kultursamarbeid i vid forstand, vil fortsatt være bærebjelken i det nordiske samarbeid, selv om det også her vil være nødvendig å se om det kan gjøres mer effektivt. Men det viktige er at den enkelte medborger kan gjenkjenne det nordiske samarbeidet og finne det nyttig.

Nordisk Råd har i de siste par år satt søkelyset på den frivillige sektors betydning for det nordiske samarbeidet, og ikke minst den ressurs som denne sektor representerer for demokratiutvikling i nærområdene. Rådet er nå i ferd med å konkretisere dette arbeidet. Delegasjonen hadde i mai, i samarbeid med Foreningen Norden og nordisk samarbeidsminister, et møte med representanter for frivillige organisasjoner, herunder også innvandrersorganisasjoner. Erfaringene fra møtet viser at gjensidig informasjonsutveksling er svært nyttig, samt at denne type møter kan bidra til å skape et nordisk nettverk for innvandrersorganisasjoner. Delegasjonen vil for sin del fortsette å holde jevnlig møter med representanter for de frivillige organisasjoner i Norge.

Utfordringen i tiden fremover er å gjøre det nordiske samarbeidet mer aktuelt og samtidig prøve å få de nordiske element til å bli en del av arbeidet i de nasjonale parlament. Mye avhenger av det enkelte medlem og partigruppene om dette skal lykkes. Samtidig er det et problem at det ofte er store forskjeller i tid når en sak behandles i Nordisk Råd og når den behandles i nasjonale parlament. Delegasjonen vil følge opp denne saken.

Delegasjonsrapporten avgitt 30. juni 2000
Berit Brørby
delegasjonsleder

5.2 Rådets organisasjon

Nordisk Råd er et samarbeidsorgan for de nordiske landenes parlament og regjeringer. Samarbeidet bygger på Helsingforsavtalen fra 1962 med senere endringer samt rådets arbeidsordning.

Nordisk Ministerråd er et samarbeidsorgan for de nordiske landenes regjeringer. Det gjennomfører rekommandasjoner vedtatt av Rådet og fremlegger forslag til beslutninger for Rådet. Ministerrådet fremlegger hvert år en årsberetning om sin virksomhet og budsjettforslag og virksomhetsplan for det kommende året.

Plenarforsamlingen

Plenarforsamlingen utgjøres av Rådets 87 valgte medlemmer samt regjeringsrepresentanter, som møtes til sesjon en gang om året på høsten.

Plenarforsamlingen er Rådets høyeste besluttede organ, og vedtar bl a Rådets rekommandasjoner og uttalelser og interne beslutninger. Stemmerett har bare de valgte medlemmene, dvs parlamentarikerne.

Presidiet

Rådets presidium består av en president og tolv øvrige medlemmer som utsees av plenarforsamlingen. Alle landenes delegasjoner skal være representert i presidiet. Presidiet har ansvaret for Rådets løpende virksomhet under og mellom sesjonene. I tillegg har presidiet ansvaret for behandlingen av utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål samt behandlingen av det nordiske samarbeidsbudsjettet og medlemsforslag som ikke sendes til utvalgene for behandling. Presidiet kan agere på vegne av plenarforsamlingen i de tilfeller man ikke kan vente til neste sesjon for å fatte en beslutning.

Utvalgene

Rådet har tre utvalg: Nordenutvalget, Europautvalget og Nærrområdeutvalget. Utvalgene forbereder sakene innen det tas beslutninger i plenum eller i presidiet. De behandler medlems-, regjerings-, og ministerrådsforslag, beretninger fra nordiske institusjoner, ministerrådets meldinger om vedtatte rekommandasjoner og andre gjøremål.

Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteens oppgave er å utøve kontroll over virksomheten som finansieres over det nordiske budsjettet, samt for saker som berører tolkningen av Helsingforsavtalen og andre nordiske samarbeidsavtaler.

Valgkomiteen

Valgkomiteens oppgave er å forberede valg som besluttes av plenarforsamlingen, samt eventuelle suppleringsvalg som vedtas på plenarforsamlingens vegne. Valgkomiteen har 7 medlemmer.

Delegasjonene

Hvert lands valgte medlemmer, varamedlemmer og regjeringsrepresentanter utgjør landets delegasjon i Rådet. Den norske delegasjonen består av 20 medlemmer valgt av Stortinget, samt de av regjeringen utpekte representanter.

Delegasjonen konstituerer seg, velger leder, nestleder og ytterligere 6 medlemmer som danner delegasjonens arbeidsutvalg. Delegasjonen har ansvar for sine egne utgifter innen den budsjetttramme som Stortinget vedtar.

Partigruppene

Rådets medlemmer og varamedlemmer velges av parlamentene med hensyn til partienes styrkeforhold. Det finnes fire nordiske partigrupper: Den sosialdemokratiske partigruppen, Midtengruppen, Den konservative partigruppe og Den venstresosialistiske partigruppe. Fordelingen av tillitsposter og ulike spørsmål drøftes og forberedes i gruppene før man tar beslutning i Rådets organer. Partigruppene får økonomisk støtte og hver gruppe har ansatt egen partigruppesekretær.

Statsministrene

Statsministrene har en ledende rolle og det overgripende ansvaret for det nordiske samarbeidet, og møtes regelmessig 3-4 ganger årlig. Formannskapet har ansvaret for møtene. Norge hadde sist formannskapet i ministerrådet i 1997.

Samarbeidsministrene

Samarbeidsministrene har ansvaret for samordningen av nordiske samarbeidsspørsmål i regjeringen og er ansvarlig for behandlingen av det nordiske samarbeidsbudsjettet. Den norske delegasjonen har jevnlig kontakt med den norske samarbeidsministeren og hans sekretariat.

5.3 Delegasjonens sammensetning

Stortinget valgte den 21 oktober 1999 følgende delegasjon til Nordisk Råd:

Storingsrepresentant Berit Brørby
Storingsrepresentant Thorbjørn Jagland
Storingsrepresentant Erik Dalheim
Storingsrepresentant Anneliese Dørum
Storingsrepresentant Rune E. Kristiansen
Storingsrepresentant Karl Eirik Schjøtt-Pedersen
Storingsrepresentant Astrid Marie Nistad
Storingsrepresentant Marit Nybakk
Storingsrepresentant Lodve Solholm
Storingsrepresentant John I. Alvheim
Storingsrepresentant Øyvind Korsberg
Storingsrepresentant Einar Steensnæs
Storingsrepresentant Odd Holten
Storingsrepresentant Randi Karlstrøm
Storingsrepresentant Per-Kristian Foss

Storingsrepresentant Sonja Irene Sjøli
Storingsrepresentant Svein Ludvigsen
Storingsrepresentant Johan J. Jakobsen
Storingsrepresentant Øystein Djupedal
Storingsrepresentant Harald Hove

Ved delegasjonens konstituering den 28 oktober ble Einar Steensnæs og Berit Brørby valgt til hhv delegasjonens leder og nestleder, med funksjonstid fram til 31 desember 1999.

Til medlemmer i Arbeidsutvalget ble i tillegg valgt:

Storingsrepresentant Erik Dalheim
Storingsrepresentant Lodve Solholm
Storingsrepresentant Per-Kristian Foss
Storingsrepresentant Johan J. Jakobsen
Storingsrepresentant Øystein Djupedal
Storingsrepresentant Harald Hove

Med virkning fra 1 januar 2000 ble Berit Brørby valgt til delegasjonens leder og Einar Steensnæs til delegasjonens nestleder.

Valg foretatt på Nordisk Råds 51 sesjon

På rådets 51 sesjon i Stockholm ble fordeling på presidium, utvalg og komiteer som følger:

Presidiet (13 medlemmer)

Brørby, Berit (A)
Jakobsen, Johan J. (Sp)

Nordenutvalget (30 medlemmer)

Dørum, Anneliese, (A)
Kristiansen, Rune E., (A)
Nistad, Astrid Marie, (A)
Korsberg, Øyvind, (Frp)
Holten, Odd, (KrF)
Ludvigsen, Svein, (H)
Hove, Harald, (V)

Europautvalget (22 medlemmer)

Jagland, Thorbjørn, (A)
Nybakk, Marit, (A)
Solholm, Lodve, (Frp)
Steensnæs, Einar, (KrF)
Sjøli, Sonja Irene, (H)
Djupedal, Øystein, (SV)

Nærområdeutvalget (22 medlemmer)

Dalheim, Erik, (A)

Schjøtt-Pedersen, Karl Eirik, (A)
Alvheim, John I., (Frp)
Karlstrøm, Randi, (KrF)
Foss, Per-Kristian, (H)

Kontrollkomiteen (5 medlemmer)

Dalheim, Erik, (A)

Valgkomiteen (7 medlemmer)

Foss, Per-Kristian, (H)
Holten, Odd, (KrF)

Storingsrepresentant Sonja Sjøli ble valgt som norsk medlem av Nordisk Handikappolitisk Råd for perioden 1 januar 2000 til 31 desember 2002.

Svein Ludvigsen er innvalgt i Nordisk Investeringsbanks kontrollkomite for perioden 1 mai 1999 - 30 april 2001.

Storingsrepresentant Odd Holten er valgt til leder i styret for Nordisk Kulturfond med storingsrepresentant Kjellaug Nakkim som suppleant, for årene 1999 og 2000.

På grunn av forfall til sesjonen møtte varamedlemmene Gunnar Breimo, Gunnar Halvorsen, Jan Petersen, Kjellaug Nakkim og Karin Andersen.

Endring i sammensetningen av delegasjonen

Som følge av regjeringsskiftet den 17 mars, foretok Stortinget den 30 mars suppleringsvalg til den norske delegasjon, som gjelder frem til nytt valg av delegasjon.

Stortinget vedtok å gjøre flg endringer:

Storingsrepresentantene Hill-Marta Solberg og Gunnar Breimo velges som medlemmer.

Storingsrepresentant Valgerd Svarstad Haugland velges som medlem etter Einar Steensnæs som trer ut av delegasjonen.

Storingsrepresentant Odd Einar Dørum velges som medlem etter Harald Hove, som har gått ut av Stortinget.

Storingsrepresentant Rita Tveiten velges som varamedlem nr 1 for Arbeiderpartiet etter Gunnar Breimo. Gunnar Halvorsen trer ut som varamedlem og Bent Hegna velges som varamedlem nr 8 for Arbeiderpartiet.

Dette innebærer flg endringer i delegasjonen:

Valgerd Svarstad Haugland blir ny nestleder i delegasjon, medlem av Arbeidsutvalget og går inn som medlem av Europautvalget.

Gunnar Breimo går inn som medlem av Nærområdeutvalget.

Odd Einar Dørum blir medlem av Arbeidsutvalget og Nordenutvalget.

Hill-Marta Solberg blir medlem av Europautvalget med Rita Tveiten som varamedlem.

Bent Hegna blir varamedlem nr 2 for Erik Dalheim i Nærområdeutvalget.

5.4 Organisasjonsstrukturen og reformprosessen i Nordisk Råd

I Innst. S. Nr. 12 (1999-2000) vedrørende stortingsmeldingen om nordisk samarbeid uttaler Utenrikskomiteen bl.a.:

«Komiteen ber derfor om at Regjeringen i meldingen for år 2000 gir en vurdering av reformene og den nye organisasjonsstrukturen som Nordisk Råd vedtok i 1995, som grunnlag for en behandling i Stortinget. Komiteen ønsker i denne forbindelse at delegasjonen til Nordisk Råd utarbeider en rapport om erfaringene med den nye strukturen og den utvidelse av parlamentariskernes arbeidsområde som har skjedd som en konsekvens av reformprosessen i Europa».

Delegasjonen har den 10 februar 2000 sammen med nordisk samarbeidsminister og Nordisk sekretariat i Utenriksdepartementet arrangert et seminar om «Erfaringer ved reformprosessen og omstrukturering av Nordisk Råd på 1990-tallet». På grunnlag av resultatene fra seminaret og de erfaringer delegasjonens medlemmer har fra det nordiske samarbeidet de seneste år, fremlegger delegasjonen nedenstående rapport.

Rapporten er å anse som et innspill fra delegasjonen for videre debatt nasjonalt, i de nordiske partigruppene og i Nordisk Råds organer. Det vesentlige er å få løftet frem visse aktuelle problemstillinger og å få disse diskutert og veiet mot hverandre.

5.4.1 Nordisk Råd i en ny tid

På Nordisk Råds sesjon i København i 1991 var det mange som argumenterte for at det nordiske samarbeid måtte tilpasse seg den nye tid. Det var en tydelig usikkerhet om hvorledes Rådet skulle arbeide. På den europeiske arena var arbeidet med å realisere det indre marked i full gang. Samtidig var det tette kontakter mellom EFTA og EF. EØS-avtalen var underveis. Sverige søkte om medlemskap i EF i 1991, mens Finland og Norge fulgte etter i 1992. Maastricht-traktaten trådte i kraft i 1993. Det ble også klart at de nordiske land i 1994 ville holde folkeavstemninger om medlemskap eller ikke i EU. Spørsmålet var, hvorledes skulle det nordiske samarbeidet både på regjeringsnivå og parlamentarisknivå skje, når 4 av de 5 nordiske land skulle være medlemmer av EU. Det var tid for en ny gjennomgang av det nordiske samarbeidet.

På denne bakgrunn nedsatte statsministrene og Nordisk Råds presidium under Rådets sesjon i Tromsø i november 1994 en felles arbeidsgruppe med oppgave å analysere det nordiske samarbeidet i lyset av de tre folkeavstemningene i Finland, Norge og Sverige. Hvert land hadde to representanter i gruppen: en samarbeidsminister og en parlamentariker. Rådets fire partigrupper var representert. Fra Norge deltok samarbeidsminister Gunnar Berge og stortingsrepresentant Kjellbjørg Lunde. Lederne for gruppen var Per Olof Håkansson (Nordisk Råd) og Sighvatur Björgvinsson (Nordisk Ministerråd). Rapporten forelå i februar 1995.

5.4.2 Rapporten «Nordisk samarbeid i en ny tid»

Rapporten har undertittelen «Det nordiske samarbeidet i lyset av folkeavstemningene om EU-medlemskap for Finland, Norge og Sverige: Forslag til mål,

innhold og former for nordisk samarbeid i en foranderlig tid». Nedenfor er denne omtalt som rapporten.

Behandlingen av rapportens resultater skjedde i første omgang på Rådets sesjon i Reykjavik i mars 1995. På denne sesjonen ble de prinsipielle sider ved rapporten drøftet og vedtatt. På Rådets ekstrasesjon i september 1995 kom Rådets organisasjon på plass og endring av Helsingforsavtalen ble vedtatt. Endringen av Helsingforsavtalen trådte i kraft 2. januar 1996. Ved Rådets sesjon i Kuopio i november 1995, ble de nødvendige formelle endringer av Rådets arbeidsordning vedtatt. Presidiet nedsatte deretter en arbeidsgruppe som på bakgrunn av vedtakene på de tre foregående sesjoner, skulle foreta en helhetlig gjennomgang av Rådets arbeidsordning. Denne ble vedtatt på Rådets sesjon i København i november 1996 og trådte i kraft 1. januar 1997.

5.4.2.1 Rådets prioriterte oppgaver

Utgangspunkt

På grunnlag av presidiets behandling av rapporten «Nordisk samarbeid i en ny tid», besluttet Rådet ved sesjonen i mars 1995 i Reykjavik, at dets arbeid skulle konsentreres til tre hovedområder:

- Samarbeid i Norden
- Norden og Europa/EU/EØS
- Norden og nærområdene

Samtidig ble Nordisk Ministerråd oppfordret til å legge de mål og prioriteringer som foreslått i rapporten «Nordisk samarbeid i en ny tid» til grunn for utarbeidelse av plan og budsjett for det nordiske samarbeidet.

Delegasjonen vil peke på at i hovedsak har denne tre-delingen av Rådets oppgaver vært vellykket. Med denne oppdelingen fremsto Nordisk Råd som langt mer strømlinjeformet enn tidligere. Arbeidet i Rådet blir dermed mer konsentrert enn tidligere. Dette har også resultert i at Rådet på sine sesjoner og konferanser har fått langt mer positiv omtale enn tidligere. *Delegasjonen* er tilfreds med at samme gruppering nå også brukes av Nordisk Ministerråd ved sin oppstilling av planer og budsjett.

Delegasjonen vil fremholde at disse tre programområdene, eller søylene, har den fordel at de er enkle å presentere, enkle å forklare samt viser at Rådet er aktuell. Denne inndeling kan også brukes i fremtiden selv om Rådets arbeid måtte organiseres på en annen måte.

5.4.2.2 Rådets utvalgsstruktur

Utgangspunkt

På Rådets ekstrasesjon i september 1995 ble det besluttet at Rådets utvalg skulle gjenspeile de tre prioriterte områder:

- Nordenutvalget
- Europautvalget
- Nærområdeutvalget

Budsjett- og kontrollutvalget ble nedlagt. Presidiet overtok budsjettsakene, mens et nytt Kontrollutvalg ble etablert. Endringene trådte i kraft januar 1996.

I rapporten som lå til grunn for Rådets diskusjoner i Reykjavik i mars 1995, var det foreslått at Rådet skulle ha 5 fagutvalg. Etter sesjonen i Reykjavik foreslo presidiet 3 utvalg etter geografiske kriterier. Den venstresosialistiske gruppe foreslo i eget forslag 5 fagutvalg og at alle skulle ha kontakt med nær-områdene på sine respektive områder.

Delegasjonen vil understreke at da vedtaket om de tre geografiske utvalg ble tatt, fremsto Rådet som et handlekraftig organ. Ved et enkelt grep fikk man fokusert virksomheten på to viktige, aktuelle områder, nemlig de baltiske land og EU. Enkelt sagt fikk man 3 prioriterte områder og 3 utvalg. Denne ordningen fikk god mottakelse av pressen.

Delegasjonen anser at det imidlertid er en del problemer med nåværende utvalgsinndeling. I og med at de baltiske land har søkt om medlemskap i EU og har opprettet tette forbindelser med EU-strukturene, vil dette påvirke Rådet og Nordisk Ministerråds arbeid. Russland har også samarbeidsavtale med EU. Samtidig er det etter hvert kommet frem et sterkt ønske om at Rådets samarbeid med de østlige nærområder ikke må skje på bekostning av de vestlige nærområder.

Den eksisterende ordning med geografiske utvalg kan virke uheldig i forhold til ønsket om bedre forankring i de nasjonale parlament. Ideelt sett ville det være lettere med vekselvirkning nasjonalt parlament/Rådet om rådsmedlemmene sitter i likeartede utvalg i sine egne parlament og i Rådet. Rådsmedlemmene er fra sine hjemlige parlament vant til å arbeide i fagutvalg. Ved deltagelse i Nordisk Råd blir tankegangen en helt annen.

Delegasjonen vil også peke på at nåværende ordning også har skapt usikkerhet i forhold til Nordisk Ministerråd om hvilke ministerråd hører til hvilket utvalg. Dette har i sin tur ført til at utvalgene ikke utnytter alle de muligheter som regelverk og praksis gir adgang til, når det gjelder å få frem og få igjennom de parlamentariske synspunkter til ministerrådet.

Delegasjonen vil vise til den økende internasjonalisering innen næringsliv og samfunnsliv, forskning og kultur. Med andre ord: Saksfelt som f.eks. Nordenutvalget i dag behandler vil i stigende grad bli knyttet opp til en europeisk utvikling.

EU står fremfor en omfattende utvidelse som også vil innvirke på de nordiske land via EU/EØS - avtalen. De baltiske land vil i nær fremtid bli medlemmer av EU. Dette vil endre på forholdet mellom Nordisk Råd og de baltiske land, men behovet for et regionalt samarbeid vil være der. I første omgang vil det være å bistå de baltiske land i deres streben for å bli medlemmer, senere i et regionalt samarbeid for å fremme økonomisk vekst og sosial utvikling. EU vil i fremtiden også bli en viktig medspiller ved sivil og militær krisehåndtering.

Delegasjonen anser at Nordens nærområder bør være et prioritert område for Nordisk Råd. Dette omfatter Vest-Norden, Barentsregionen, Arktis, Østersjøregionen og også nordvestre deler av Russland. Rådet kan både som inspirator og katalysator spille en viktig rolle, om det så ønsker, i utforming og gjennomføring av prosessen «den nordlige dimensjon». I dette arbeidet bør Rådet finne gode former for samarbeid med Russland.

Viktige saksområder vil være IT-utvikling, migrasjoner internt i Norden og til Norden, godt miljø, et sikkert energisystem, et europeisk system for

skatter og avgifter, helsesystem og den europeiske befolknings stigende alder, nye sikkerhetssystem i Europa.

Delegasjonen anser at utvalgsstrukturen bør vurderes med sikte på å etablere fem fagutvalg i Rådet der alle burde ha ansvar for alle tre søyler. I tillegg skulle det være et presidium og en Kontrollkomite. Blant fagutvalgene bør det vurderes å opprette et utvalg for demokrati og internasjonale spørsmål.

5.4.2.3 Forskjellige forslag nevnt i rapporten

Utgangspunkt

I rapporten «Nordisk samarbeid i en ny tid» foreslås tiltak som Ministerrådet i hovedsak skal gjennomføre. Men enkelte av disse berører også Rådet. Ned-enfor nevnes de som har særlig relevans for Rådet:

Generelt

- Prinsippet om «nordisk nytte» bør brukes i Rådets virksomhet ved forberedelse av medlemsforslag og andre parlamentariske initiativ
 - Fortsatt nordisk samarbeid bør innrettes på å knytte Vestnorden nære til øvrige Norden.
 - Kontaktene mellom de offisielle nordiske samarbeidsorganene og nordisk foreningsliv bør utvikles. Det er viktig å fremme en koninuerlig dialog mellom det offisielle og det frivillige samarbeidet.

Europa

- Nordisk samarbeid bør anvendes for en diskusjon på tidlig stadium av lang-siktige EU/EØS-spørsmål som har nordiske dimensjoner.
 - Nordisk Råd - så vel innen partigruppeorganisasjonen som på sekretariatsnivå - bør utvikle nærmere kontakter med motsvarende funksjoner i Europaparlamentet.
 - Informasjon om den politiske utviklingen i EU/EØS må fremskaffes på et tidlig stadium. Formannskapslandet i Nordisk Ministerråd utser kontaktperson ved sin EU-delegasjon i Brussel

Nærområdene

- Den demokratiske utvikling i de baltiske land bør fremmes. Samarbeid med Baltisk forsamling bør forsterkes.
 - Stipendieordningen på parlamentarisknivå bør utvikles.
 - Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd kommer til å arrangere særskilte temaseminarer om ulike aspekt av nærområdepolitikken.

Generelt

Delegasjonen viser til at Rådet ved flere anledninger har fremholdt at Rådet i sin iver etter å øke kontaktene med Nordens nærområder, ikke må glemme Vest-Norden. Presidiet har tatt dette ad notam og har i de siste år holdt møter på Færøyene, Island og Grønland. Rådet støtter rekonstruksjonen av kirken

på Brattalid, Grønland. Rådet har dessuten vært representert på Vestnordisk Råds årsmøter. Vestnordisk Råd inviteres til Nordisk Råds sesjoner.

Delegasjonen viser spesielt til at Nordisk Råd har gått inn for at det bør etableres bedre kontakter mellom det offisielle nordiske samarbeidet og frivillige organisasjoner. Ministerrådet har fulgt opp denne henstillingen. Stortingets delegasjon til Nordisk Råd har årlige møter med representanter for de frivillige organisasjoner. I rådsutvalgenes løpende arbeid er det kontakt mot de frivillige organisasjoner, men på dette området er det mulig for Rådet å være mer aktiv.

Europa

Delegasjonen vil opplyse at det i regi av Europautvalget drøftes langsiktige EU/EØS spørsmål på utvalgets egne møter, i seminarer og rundebordskonferanser arrangert av utvalget. Derimot utnytter ikke utvalget Rådets regelverk godt nok til å påvirke Ministerrådet.

Vedrørende kontakter mellom Nordisk Råds ulike aktører og Europaparlamentet, anser *delegasjonen* at det er behov for å utvikle og systematisere disse. Dette gjelder både Rådets organer, partigrupper og sekretariat.

Vedrørende informasjon om den politiske utvikling i EU/EØS vil det alltid være et vurderingsspørsmål hvorvidt den kommer tidsnok til Rådet. Hittil har de etablerte informasjonskanaler fungert tilfredsstillende. Rådet har i liten utstrekning benyttet seg av den kontaktperson som formannskapslandet i Nordisk Ministerråd har utsett ved sin EU-delegasjon i Brussel.

Nærområdene

Delegasjonen viser til at Nordisk Råd har hatt to fellesmøter med Baltisk forsamling, 1996 i Vilnius og 1999 i Helsingfors. Neste møte vil finne sted i Riga i 2001. Rådet har åpnet opp for deltakelse fra Baltisk forsamling i de arbeidsgrupper som Rådet nedsetter. Rådet har imidlertid hatt erfaring med felles arbeidsgruppe med Baltisk forsamling på kulturområdet allerede i 1994.

Nordisk Råds stipendieordning for parlamentarikere fra nærområdene, og som finansieres av Nordisk Ministerråd, blir underkastet en kontinuerlig vurdering. I siste år har det vært en dreining mot spesielle temaprogrammer.

Nordisk Råd har hatt særskilte temaseminarer for Baltisk forsamling gjeldende visse problemstillinger i forhold til medlemskap i EU. Rådet har også hatt seminarer for russiske parlamentarikere og baltiske parlamentarikere om forskjellige aktuelle emner.

Delegasjonen vil konkludere med at stort sett har Rådet fulgt opp disse forslag som er spesielt opplistet i rapporten. Selvsagt vil det alltid være mulig å gjøre sakene bedre, og her ligger utfordringen for Rådet de kommende år.

5.4.3 Partigruppenes rolle

Utgangspunkt

I arbeidet med å endre Rådets arbeidsformer fikk presidiet Rådets støtte for at

- Virksomheten i partigruppene forsterkes slik at de kan delta aktivt i initiering, forberedelse og behandling av Rådets saker.
- Partigruppene nominerer til samtlige valg som gjøres av plenarforsamlin-

- gen.
- Partigruppene og Valgkomiteen har ved sine nomineringer respektive forslag et forpliktende ansvar for at bredest mulige hensyn også tas til en allsidig nasjonal representasjon.

En av forutsetningene for reformprosessen var at det skulle bli en klarere politisk styring av saker som skulle tas opp i Rådet. Mer politisk samordning og styring av arbeidet ville forhåpentligvis føre til økt engasjement og ansvar hos politikere og partiorganisasjoner med hensyn til det nordiske samarbeidet. Prosessen med økt partipolitisering skulle gjøre Rådets virksomhet tydeligere og skape bånd til de nasjonale parlament. Målsettingen var at det skulle bli en større vekselvirkning mellom Rådet og de nasjonale parlamentene. Viktige saker i Rådet skulle sette spor etter seg i de nasjonale parlaments behandling av tilsvarende saker, og omvendt skulle en prinsipielt viktig sak i et nasjonalt parlament kunne drøftes på nordisk nivå.

Delegasjonen vil peke på at partipolitisk samarbeid er på ingen måte noe nytt fenomen i Nordisk Råd. Det har vært med siden Rådets første sesjon i 1953. På 50- og 60-tallet var «enheten» i Rådet den nasjonale delegasjon. På 70-tallet begynte partigruppene å ta over. I 1973 begynte partigruppene å ha formøter før utvalgsmøtene. Tidligere hadde partigruppene bare sett hverandre ved sesjonene. Partipolitiseringsen tok et skritt fremover i 1982 da plassene i utvalgenes formannskap ble fordelt etter partigruppenes størrelse. På 80-tallet ble også økonomisk støtte til partigruppene innført. På midten av 80-tallet gikk presidiet over fra å være et «administrativt» organ på 5 medlemmer til å bli et politisk sammensatt organ bestående av 10 medlemmer.

Hovedideen ved rapportens forslag om økt partipolitisering, var at sakene skulle få en klarere politisk profil og at debattene i Rådet skulle bli mer spennende. I årene 1989-1995 ble det fremmet i alt 282 medlemsforslag, altså 40 pr år i snitt. 155 av disse var på tvers av partigrupper, mens 127 (45 %) kom fra et parti eller en partigruppe. I perioden 1996-1999 er det blitt fremmet i alt 80 forslag, altså 20 pr år i snitt. 37 av disse var på tvers av partigrupper, mens 43 (54 %) kom fra et parti eller en partigruppe. Selv om det er en økning i andelen forslag som kommer fra partigrupper, er den store forskjellen at gjennomsnittlig antall forslag totalt sett er halvert. Antall partigruffeforslag er redusert fra 18 pr år til 11 pr år. Partistøtten økte fra 2,4 mill DKK i 1995 til 5,5 mill DKK i 2000. Støtten brukes til å finansiere partigruppenes sekretariatshjelp, reiser og møter samt egne seminarer.

Delegasjonen finner det vanskelig å vurdere de enkelte forslag kvalitativt. Sannsynligvis kan det hevdes at partigruppenes økte betydning har «disiplinert» medlemmene, slik at totaltallet av forslag har gått ned, mens det har vært en konsentrasjon om færre, men mer politisk betydningsfulle saker. Samtidig kan det observeres at det ofte er det enkelte medlems engasjement som bringer sakene fremover.

Når det gjelder vekselvirkning mellom Rådet og de nasjonale parlament og dermed forankringen av Rådets saker, vil *delegasjonen* bemerke at det ofte er store forskjeller i tid når en sak behandles i Nordisk Råd og når den behandles i nasjonale parlament. Dessuten er det helt klart at tidspresset er større i parlamentene enn i Rådet. Imidlertid synes det som at det først og fremst er partigruppene som må ta et større ansvar for å se på mulighetene for å få nasjo-

nale problemstillinger inn i det nordiske systemet, og på den annen side ta vare på de nordiske argumentene ved de hjemlige debatter.

Delegasjonen vil fremholde at både arbeidet i partigruppene og i Rådets organer må bedres om rapportens forslag om økt partipolisering skal få et reelt innhold.

5.4.4 Arbeidsgrupper

Utgangspunkt

En vesentlig årsak til at presidiet kunne fremlegge nærmest et enstemmig forslag om ny utvalgsstruktur til behandling på Rådets ekstrasessjon i 1995, var opplegget for bruk av arbeidsgrupper. Presidiet utgikk fra at

- utvalgene kommer til å nedsette underutvalg, på ad hoc-basis eller mer permanent. Permanente underutvalg skal godkjennes av presidiet.

Delegasjonen viser til at presidiet og alle utvalg har gjort hyppig bruk av arbeidsgrupper. Noen grupper har fungert bedre enn andre. Det er vanskelig å peke på en enkelt årsak til dette, men noen punkter peker seg ut: aktiv og engasjert leder med ønske om å oppnå resultater og enighet, aktive medlemmer med eierforhold til temaet, forankring i partigruppene, tilstrekkelige sekretærressurser, medlemmenes mulighet og villighet til å prioritere arbeidsgruppen, tolkning og oversettelsesressurser samt evne til ikke å synke ned i fastlåste hjemlige konflikter.

I hovedsak er det partigruppenes oppgave å utpeke medlemmer av arbeidsgruppene. *Delegasjonen* vil bemerke at dette har ofte ført til skjev geografisk og kjønnsmessig fordeling, men i de fleste tilfeller ansees det at den partipolitiske fordeling kombinert med sakkunnskap veier tyngre. I enkelte tilfelle har imidlertid en manglende allsidig nasjonal sammensetning ført til magrere resultat enn om gruppen hadde vært bredere geografisk sammensatt.

Delegasjonen anser at for å sikre at arbeidsgruppens arbeid gir gode resultat, bør det legges ned mer arbeid i utformingen av gruppens mandat slik at det organ som har utsett gruppen bedre kan kvalitetssikre arbeidet. Likeledes bør det vektlegges at foreslåtte tiltak skal være egnet til felles nordisk innsats, at tiltak og prioriteringer skal være egnet til å fremme målet, forankring i partigruppene i det løpende arbeidet og før arbeidet avsluttes samt at konkrete foreslåtte prosjekt er gjennomførbare og at prioriteringer gis klart og utvetydig.

5.4.5 Fleksibilitet

Utgangspunkt

Rådet besluttet å holde en sesjon i stedet for to pr. år. Den ene sesjonen skulle holdes om høsten. Rådets sesjon skulle konsentreres til brede, genuint politiske spørsmål. For å øke fleksibiliteten i Rådets arbeidsformer ble det konstatert at dette kan skje bl.a. ved temasesjoner om særskilte aktuelle temaer for dialog og diskusjon mellom regjeringsrepresentanter og parlamentarikere.

Delegasjonen vil peke på at ordningen med en sesjon i året kombinert med aktuelle temakonferanser i regi av Rådet eller et av utvalgene, har vært vellyk-

ket. Det har gjort arbeidet i Rådet mer fleksibelt og muliggjort å ta opp dagsaktuelle problemstillinger til en nordisk diskusjon. Medias omtale av Rådets aktiviteter er blitt mer positiv.

Imidlertid bør resultatene fra konferansene følges opp på en bedre måte av Rådets organer enn hva tilfelle er i dag. Resultatene bør danne grunnlag for initiativ fra partigrupper/utvalg rettet mot Ministerrådet eller de nordiske lands regjeringer.

Delegasjonen vil fremholde at påvirkninger utenfra og økt internasjonalisering stiller et økende krav til Rådets medlemmer om å være aktuelle og fremlegge saker for en rask behandling i Rådets organer. Rådets beslutningsgang og debatter virker noe «tung» i denne sammenheng. En mulighet til å skynde på saksgangen samt å spre vedtakene gjennom året, er om presidiet oftere bruker sin mulighet til å opptre på vegne av plenarforsamlingen og fatte vedtak mellom de årlige sesjoner. Dette kunne kombineres med at presidiet oppfordrer utvalgene til å ferdigbehandle forslagene innen en viss tidsfrist. Dermed ville det kunne bli mer tid til debatt under sesjonen.

De årlige sesjoner bør i sterkere grad enn hittil brukes til å drøfte brede, politiske spørsmål. Samtidig bør Rådet bruke sesjonen til å markere at Rådet er en aktør i regionenes Europa. Eksempelvis kunne parlamentarikere fra Europaparlamentet, Baltikum og Russland inviteres til sesjonen for å delta i debatter som er plassert i bolker og som formelt sett er adskilt fra sesjonen. Dette ville gi mer spenst til debattene og samtidig skape mer blest om Rådet.

5.4.6 Ledelsesfunksjon

Utgangspunkt

I rapporten heter det at

- Presidiet skal være Rådets ledelsesorgan

Flere element ble inkludert i Arbeidsordningen for å presisere presidiets rolle som ledelsesorgan. Mellom Rådets plenarforsamlinger utgjør Presidiet Rådets høyeste besluttsende organ. Presidiets oppgaver:

- Lede og samordne Rådets virksomhet
- Påse at Rådets virksomhet samordnes med virksomheten i nasjonale parlament og i internasjonale organisasjoner
- Behandle spørsmål om den allmenne utviklingen av og retningslinjene for Rådets virksomhet og arbeidsformer
- Behandle overgripende politiske spørsmål
- Behandle utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål

På grunnlag av rapporten er det også inntatt et punkt i Arbeidsordningen om «det aktive formannskap». Presidenten og formennene i utvalg og kontrollkomite har, innen rammen for det aktive formannskap, ansvar for at deres respektive organ har en virksomhetsplan.

Det aktive formannskapet skal utøves i samråd med varaformann, rådets sekretariat, delegasjonene, partigruppene samt andre berørte organ.

Delegasjonen viser til at presidiet fastsetter budsjettet for Rådets aktivitet. Utvalgene og kontrollkomiteen fremlegger budsjettforslag for sine planer som presidiet deretter vurderer og godkjenner. Presidiet har i liten grad gått inn for å styre utvalgenes arbeid. Presidiet forsøker til en viss grad med en koor-

dinering gjennom året ved at presidenten et par ganger har møter med lederne for utvalgene og Kontrollkomiteen. Det skjer sjelden en tilbakemelding til utvalgene. Dette er uheldig. En god koordinering krever en to-veis kommunikasjon, en god dialog. *Delegasjonen* anser at det er rom for en bedre koordinering av presidiets og utvalgenes aktiviteter.

5.4.7 Nordisk nytte

Utgangspunkt

Begrepet «nordisk nytte» innføres i rapporten. I denne er det forslag om at dette prinsippet skal brukes i Nordisk Råds virksomhet ved forberedelse av medlemsforslag og andre parlamentariske initiativ samt ved behandlingen av planer og budsjett. Kriteriene for «nordisk nytte» anvendt på nordisk virksomhet:

- virksomhet som ellers skulle skje i nasjonal regi, men hvor påtakelige positive effekter oppnås gjennom felles nordiske løsninger
- virksomheten manifesterer og utvikler nordisk samhörighet
- virksomheten øker nordisk kompetanse og konkurransekraft

Delegasjonen vil peke på at prinsippet «nordisk nytte» først og fremst ble benyttet av Nordisk Ministerråd for å presse det nordiske budsjett sammen etter det svenske krav om å redusere det nordiske budsjett med 150 mill DKK over tre år (reduksjonen ble 60 mill DKK).

Ved gjennomgangen av nordiske institusjoner i 1995 ble prinsippet forsøkt presisert i tre dimensjoner: Det geografiske interesseområde eller aktivitetens «nedslagsfelt», graden av kostnadseffektivitet og kompetanseutnyttelse ved å samle virksomhet som har felles nordisk interesse samt kvaliteten av resultatene (etterspørsel og gjennomslagskraft). Arbeidet førte til at flere institusjoner ble nedlagt og at andre ble slått sammen. Begrepet «nordisk nytte» har derfor fått et negativt preg. Det kan nå være grunn til å finne begrepet frem igjen.

5.4.8 Flytting av Rådets sekretariat

Utgangspunkt

I rapporten foreslås at Rådets sekretariat flyttes fra Stockholm til København og at det skal samlokaliseres med Nordisk Ministerråds sekretariat. Samlokaliseringen skulle samtidig benyttes til bl a å skape en felles informasjonsavdeling. Presidiet besluttet i 1993 at Rådets sekretariat skulle ligge fast i Stockholm. I april 1995 besluttet presidiet at Rådets sekretariat skulle samlokaliseres med Ministerrådets sekretariat i København. Dette skulle gjennomføres i løpet av 1996. Så ble gjort.

Delegasjonen anser med fasit i hånd at flyttingen av sekretariatet aldri skulle ha skjedd samtidig med at hele Rådet fikk en ny organisasjon. Ved flyttingen mistet sekretariatet store deler av sitt samlede opparbeidede tilfang av kunnskap og kultur gjennom mange år. Sekretariatet i København tenderte til å bli en samling av en rekke småsekretariat uten slagtyngde. Først i de siste par år er sekretariatet begynt å komme i gjenge.

Delegasjonen vil fremholde at sekretariatet er Rådets krumtapp. Det er viktig at det hele tiden er på topp. Med økende internasjonalisering vil det være

behov for utenrikspolitisk ekspertise og med større bredde på det internasjonale felt.

Delegasjonen finner det positivt at det i mars 1999 ble det inngått en avtale mellom Rådet og Ministerrådet om en felles informasjonsavdeling. Avtalen gjelder foreløpig ut 2000.

5.4.9 Sluttmerknad

Delegasjonen vil fremholde at de endringer som ble gjort i Nordisk Råds arbeidsområder og utvalgsstruktur på midten av 90-tallet førte til økt aktivitet i Rådet og økt interesse for Rådets arbeid. Samtidig har erfaringene vist at det har vært vanskelig samtidig å etablere en ny struktur i Rådet og å flytte sekretariatet. Den mer bevisste satsning på å partipolisere arbeidet i Rådet er en riktig vei å gå. Derimot har arbeidet i partigruppene og samspillet mellom de ulike ledd i Rådets organisasjon ennå ikke funnet sin form.

Den tiltakende globalisering vil føre til at de internasjonale aspekt vil komme inn på nær sagt alle områder av det nordiske samarbeidet. *Delegasjonen* anser at Rådet må møte denne utfordring med en gjennomgang av sin organisasjon og eventuelt en justering av denne. Rådet må imidlertid også ha en visjon for sitt arbeid. Rådet står for et samarbeid til beste for de nordiske folk. *Delegasjonen* anser derfor at Rådet, utover de tradisjonelle samarbeidsområder, også må spille en rolle i regionenes Europa. Den nordlige dimensjon, Barentssamarbeidet, Østersjøsamrådet og Arktisk samarbeid er i store trekk et regjeringssamarbeid på Nordisk Råds områder. Rådet er allerede det førende organ i det parlamentariske østersjøsamrådet, Rådet har tatt initiativ til den parlamentariske dimensjon i Barentsområdet og til det parlamentariske arktiske samarbeid. Visjonen må være den at Nordisk Råd er det parlamentariske organ som er best egnet til å få frem folkets synspunkter på hvorledes dette samarbeid skal føres i den nordlige region.

5.5 Nordisk Råds 51. sesjon

5.5.1 Statsministrenes redegjørelse og generaldebatten

Danmarks statsminister Poul *Nyrup Rasmussen* innledet med å presentere programmet for Danmarks formannskap i år 2000.

Nyrup Rasmussen viste til det siste tiårs generelle positive utvikling i Norden og Europa. Han pekte imidlertid også på at vi må kjempe mot og ta klar avstand fra det voksende fremmedhatet og den økende rasismen. Her fremhevet han viktigheten med en god integrasjonspolitik.

Statsminister *Nyrup Rasmussen* sa videre at den nordiske samfunnsmodellen hviler på klare fellesverdier:

- like rettigheter og plikter for alle innbyggere uansett bakgrunn
- like muligheter til utdanning, arbeid, medisinsk behandling, kulturelle opplevelser og et rent miljø
- sosial trygghet
- solidarisk finansiering

De nordiske samfunnene kombinerer fornuftig offentlig regulering med et vellykkende privat næringsliv. Globaliseringen innebærer at verdenssamfun-

net møter velferdssamfunnet. I denne situasjonen kan Norden inspirere andre gjennom vår velferdsmodell.

Nyrup Rasmussen redegjorde videre for utfordringene den nordiske velferdsmodellen står overfor bl a oppslutningen om og finansieringen av den. Han fremholdt solidaritet, utdanning og kompetanseheving som viktig ved løsningene av disse utfordringene.

Statsminister *Nyrup Rasmussen* fremhevet også at nordisk samarbeid på IT-området er av høy prioritet og videre at han vil følge opp siste års statsministerdeklarasjon ved at handlingsplanen «Et holdbart Norden» kan legges frem på neste års sesjon i Reykjavik.

Visjonen for *nærområdene* er at Østersjøregionen - med de baltiske landene og Nordvest-Russland - skal bli et praktisk bevis for mellomfolkelig samholdighet. Alle stater må ta på seg et sosialt ansvar for å skape en stabil demokratisk og økonomisk utvikling samt å bedre barn og unges vilkår. Utvidelsen av EU med de nye demokratier i Øst-Europa er den beste muligheten til å skape fred, sikkerhet og stabilitet i nærområdene. Danmark har gjort en innsats i Kaliningrad og dette området vil få en fremtredende plass i EUs politikk for Den Nordlige Dimensjon. Statsministeren redegjorde også for det danske initiativet til et fellesnordisk fond for økonomisk støtte til samarbeidsprosjekter.

Statsminister *Nyrup Rasmussen* vil også i sin formannskapsperiode ta initiativ til en strategi for en bærekraftig utvikling i Arktis - *Arktisk Agenda 21*. Formannskapet vil - som ønsket av Grønland - arbeide for at det etableres «et arktisk vindu» i Den Nordlige Dimensjon.

Velferdssamfunnets finansiering krever høy sysselsetting. Danmark prioriterer samarbeid med EU når det gjelder sysselsetting og arbeidsmiljø. Det samme gjelder forbrukspolitik, bærekraftig utvikling og ren energi.

Euroen er i dag et faktum og valutakursene er låst fast. Valutasamarbeidet gir muligheten for et europeisk svar på de internasjonale økonomiske utfordringene. Vi skal sette et nordisk preg på den økonomiske politikken som skal føres i Europa, men de nordiske land må hver for seg avklare sitt forhold til euroen.

Avslutningsvis pekte *Nyrup Rasmussen* på at de forandringer Europa og verden har gjennomlevd de siste 10 årene krever klare politiske svar. Det er mer bruk for den nordiske stemmen enn noen sinne.

Generaldebatten

Generaldebatten ble innledet av Rådets president Gun *Hellsvik* som konstaterte at det siste året hadde vært hendelsesrikt og at det nordiske samarbeidet fortsatt både er politisk relevant og livskraftig.

Presidenten redegjorde videre for arbeidet vedrørende den nordlige dimensjon som gjennom Finlands initiativ i EU er blitt høyt prioritert. Dette er starten på en viktig prosess. Den nordlige dimensjonen må diskuteres, utvikles og gis et tydelig nordisk politisk innhold.

Samarbeidet med *nærområdene* er inne i en ny og mer aktiv fase. I februar avholdt Nordisk Råd og Den Baltiske Forsamling sitt andre felles møte, med den nordlige dimensjon som hovedtema. Kaliningrad har på grunn av sin forhistorie og særskilte militære status havnet i en bakevje. Det er tilfredsstill-

lende at det danske ordførerskapet vil sette fokus på Kaliningrad med mulig opprettelse av et nordisk informasjonspunkt der. *Hellsvik* tok også til orde for å forsterke kontakten med Tyskland og de andre landene rundt Østersjøen.

Nordisk Råd feirer sitt 50-års jubileum i år 2002. Presidenten uttrykte håp om at Norden innen den tid virkelig vil være grenseløst. Øresundforbindelsen forsterker behovet for å fjerne de gjenværende grensehindringer. *Hellsvik* omtalte i denne forbindelse rapporten «Et grenseløst Norden» og et utvalgsforslag om et grenseløst Norden.

President *Hellsvik* kom så inn på velferdsstaten som står overfor nye demografiske, økonomiske og politiske utfordringer. Vi må se på rollefordelingen mellom myndighetene og de frivillige organisasjonene, og våge å ta stilling til disse vanskelige spørsmålene.

Gun *Hellsvik* fremholdt at det hadde vært en stor glede å lede Nordisk Råd dette året. Hun avsluttet med å understreke at vi hele tiden må vurdere hvordan vi kan forsterke den politiske ledelsen av det nordiske samarbeidet, og med å påpeke nødvendigheten av å forankre aktiviteten i de nasjonale parlamenter.

Sosialdemokratenes talsmann Berit *Brørby* påpekte innledningsvis at i den nye politiske arkitekturen i Europa er det viktigere enn noensinne å ha felles møteplasser og at Nordisk Råd og dets sesjon er blant de mest verdifulle sådanne.

Videre pekte *Brørby* på velstandskløyften mellom Norden og Nordvest-Russland og de sosiale problemene i de baltiske landene.

En vellykket utvidelse av EU vil styrke stabiliteten i Europa. Et stort EU vil i større grad måtte basere seg på desentralisering og delegering. Enkelte spørsmål vil høre hjemme på et regionalt nivå. Nordisk Råd er et slikt regionalt forum. Nå er det opp til oss å sette Nordisk Råd i stand til å møte morgendagens utfordringer. Vi trenger saker med et mye tydeligere partifundament, en bedre politisk forankring i de nasjonale parlament, og en bedre oppfølging av de beslutninger som fattes. Man må prioritere og forenkle. Den sosialdemokratiske gruppen har nedsatt en gruppe som skal se nærmere på disse spørsmålene. Denne gruppen vil sammen med «vismannspanelet» bidra til en god og viktig debatt neste år. I denne prosessen er det viktig å ha med seg Nordisk Råds egenart, sa den sosialdemokratiske talsmannen Berit *Brørby*.

Nordisk Råd gir en unik mulighet til kontakt og dialog med våre nærområder. Det gir muligheter for tettere og mer personlig kontakt mellom politikere.

Brørby fremhevet at medlemmene i Rådet har gått fra å være representanter for sitt land til å representere ulike partigrupper.

1990-tallet har først og fremst vært preget av en enorm internasjonalisering av Nordisk Råd. *Brørby* trakk her frem at det er nødvendig å diskutere grensene for vårt engasjement vedrørende Europa.

Endelig kom hun inn på de nynazistiske nettverkene som er bygget opp mellom de nordiske land og våre nærområder. Dette skal vi ikke finne oss i, og statsministrene må som Nordens ledere gå foran i denne viktige kampen, avsluttet *Brørby*.

Johan J . *Jakobsen*, Midtengruppens talsmann, tok utgangspunkt i de forandringer Rådet hadde gjennomgått de siste årene. De nordiske lands tilknyt-

ning til EU og EØS legger nye rammer for samarbeidet som nå er i ferd med å falle på plass.

Jakobsen sa at samarbeidet på 1990-tallet har endret karakter. Økt satsing på nærområdene og samarbeid med andre regionale organisasjoner er mest fremtredende.

Han fremholdt også viktigheten av at Nordisk Råd bidrar til å styrke den nordiske identitet og kulturbevissthet i en tid hvor kulturimpulsene fra omverdenen blir stadig sterkere. Han tok også til orde for en moderat økning i de fellesnordiske budsjettene fra og med 2001. Midtengruppens talsmann fremhevet også den nye fellesnordiske ambassaden i Berlin som et godt eksempel på nordisk samarbeid i praksis.

Jakobsen gikk så nærmere inn på de ulike valg de nordiske land har gjort med hensyn til sikkerhetspolitikk og tilknytning til EU. Integrasjonen i Europa har endret samarbeidet i Nordisk Råd i retning av en mer internasjonal profil. På det forsvars- og sikkerhetspolitiske området ser de nordiske land seg tjent med en økt nordisk kontakt og samordning, spesielt med tanke på fredsbevarende operasjoner.

En hovedutfordring for Norden og Nordisk Råd, mener *Jakobsen*, vil bli å bygge bro over det gamle øst-vest skillet. Det finske initiativet til den nordlige dimensjon krever etter Midtengruppens oppfatning en felles nordisk opptreden, og utvikles i samråd både med parlamentarikere, frivillige organisasjoner og eksisterende nordiske, baltiske og russiske nettverk.

Det har på 1990-tallet skjedd en sterk sentralisering av næringsliv og bosetting. Politikerne i Norden er bekymret for langtidsvirkningen av dette og Midtengruppen vil gjøre regionalpolitikk og innsats mot sentraliseringen til et prioritert arbeidsområde i år 2000. Utbygging av informasjons- og kommunikasjonsteknologien blir et viktig grep også i denne sammenheng.

Den konservative gruppens talsmann Jan *Petersen* tok utgangspunkt i det nye forsvarspolitiske samarbeidet i Europa, hvor han mente at de fredsbevarende oppgavene må kombineres med økonomiske og politiske virkemidler. De europeiske styrker må også samordne sine styrker, ifølge *Petersen*. Det vil øke dynamikken og imøtekomme mange amerikaneres ønske om at europeerne skal ta større ansvar for eget kontinent. Situasjonen i Europa med EU og NATO utvikles dynamisk, og *Petersen* uttalte at han så en fare for at Norge uten medlemskap i EU vil bli holdt utenfor.

Petersen stilte seg også tvilende til at Nordisk Råd er det beste forum for å holde kontakt med de baltiske landene og for opprettelse av nettverk med baltiske politikere. Han holdt frem NATOs parlamentarikerforsamling hvor baltiske politikere er deltakere på møtene på lik linje med de øvrige delegatene. Han uttrykte forbauselse over at det konservative medlemsforslaget ikke ble møtt med større begeistring.

Petersen sa avslutningsvis at mye tyder på at dynamikken i det nordiske samarbeidet ligger utenfor det politiske området og mer på det forretningsmessige planet. Selv om det politiske preges av retorikk og symbolikk, ville *Petersen* si seg hjertens enig i den felles fronten som ble tatt mot fremmedfrykten.

Den venstresosialistiske talsmannen Steingrímur J. *Sigfússon* spurte om hvilke visjoner vi har for det fremtidige Norden. Finnes det noen visjoner som

går på å sveise de nordiske landene tettere sammen? Tydelige innslag av slike visjoner har vi sett under debatten, for eksempel spørsmål om grensehindringer i Norden og Øresundsforbindelsen. Han hevdet videre at Nordisk Råd trenger en egen strategi for det regionale parlamentariske samarbeidet i Norden og nærområdene.

Sigfússon viste til et intervju med Hans Engell, nyvalgt ordfører i Foreningen Norden i Danmark. Engell etterlyste blant annet visjoner for Norden som en sterk region i Europa uavhengig av landenes EU-tilknytning. Han mente Norden altfor lett hadde gitt etter for EUs visjoner for Europa. Man hadde nesten glemt det utvidede sikkerhetsbegrepet, og NATO hadde blitt alt for dominerende på bekostning av FN og OSSE. Norge kunne med sin aktive utenrikspolitikk og egne initiativ være et eksempel for de andre nordiske landene.

Talsmannen for den venstresosialistiske gruppen hevdet videre at Norden burde være en foregangsregion vedrørende nærdemokrati, medbestemmelse på arbeidsplassen, arbeidstidsmodeller osv.

Sigfússon kom avslutningsvis inn på Nordisk Råds struktur. Inndeling i geografiske utvalg istedenfor politiske fungerte ikke tilfredsstillende. Han krevde ikke umiddelbare forandringer, men en inngående vurdering og strukturdebatt.

5.5.2 Utenriks- og forsvarsministrenes redegjørelser og debatt

5.5.2.1 Utenriksministrenes redegjørelse

Redegjørelsen ble gitt av den islandske utenriksminister Halldor *Asgrímsson*, som med tilfredsstillelse kunne registrere at EU - gjennom den nordlige dimensjon - viste et økende engasjement i Nord-Europa. Særlig gledelig var det at Norge og Island var blitt invitert til å delta i utformingen av den nordlige dimensjonen. Han mente at Arktisk Råd også kunne medvirke til å følge opp EUs politikk for den nordlige dimensjonen. Arktisk Råd hadde en omfattende og grundig virksomhet på miljøområdet og en transatlantisk dimensjon gjennom USAs og Canadas deltakelse. Det var derfor ønskelig å etablere en forbindelse mellom Arktisk Råd og EUs nordlige dimensjon.

Norden hilste med glede at EU-forhandlingene med de baltiske statene vil finne sted samtidig. Med EUs utvidelse til å gjelde 30 medlemsland er det særskilt viktig for Island og Norge at EU holder fast på viktigheten av EØS-avtalen. Utenriksministeren var også tilfreds med at forhandlingene mellom Island, Norge og EU om Schengen-avtalen var slutført, slik at alle de nordiske landene deltar på bredest mulig grunnlag og bidrar til en objektiv gjennomføring av avtalens forpliktelser.

Den islandske utenriksministeren ga i sitt innlegg også en beskrivelse av OSSEs rolle og økte betydning. Stabilitetspakten for Sørøst-Europa var et meget betydningsfullt forsøk på en bred løsning av problemene, og derigjennom bidra til økonomisk velferd, demokratisk utvikling og fred i området. Han kom videre inn på NATO-toppmøtet i Washington og utvidelsen av NATOs funksjoner med krisehåndtering og samarbeide med partnerlandene, og støtte til en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk i EU. Etter *Asgrímssons* mening måtte VEUs forvandling og samarbeidet mellom EU og NATO medføre at alle nordiske land måtte tilgodeses med politisk og operativ medvirkning i utformingen og gjennomføringen av denne politikken. Han mente at

selv om de nordiske landene har ulike tilknytninger til EU og NATO, så har man kanskje aldri arbeidet så godt sammen som nå i utenrikspolitisk sammenheng. De nordiske landene har en rolle å spille i det internasjonale samarbeidet som aldri før, både innen FN og i det regionale samarbeidet. De nordiske land har aktivt tatt del i debatten om omorganisering av FNs sikkerhetsråd. Det var nødvendig at FN tilpasset seg endrede omgivelser og slo inn på en fast kurs når det gjelder konflikter der sivile medborgere ikke ble beskyttet av sine egne myndigheter, men i stedet ble forfulgte og drept, avsluttet Halldor Asgrimsson.

5.5.2.2 Forsvarpolitisk redegjørelse

Danmarks forsvarsminister Hans *Hækkerup* betegnet det nordiske forsvarsamarbeidet som pragmatisk og at man så samarbeidet i lys av at sikkerhet ikke lenger kan ses som et spørsmål om forsvar av egne grenser og territorier, men i et bredere perspektiv. Internasjonalt legges det større vekt på respekt for menneskelige rettigheter og utvikling av demokrati, og at man ikke aksepterer overgrep mot befolkningsgrupper og minoriteter, selv om det skjer innenfor et lands grenser. SFOR i Bosnia og KFOR i Kosovo er eksempel på at nordiske land viser vilje til å stille betydelige militære styrker til rådighet for en fredsskapende innsats.

Det nordiske fredsbevarende samarbeidet har også utviklet seg på et mer overordnet plan. Militært samarbeid innen NORDCAPS utvikles løpende for å forberede innsats for fredsbevarende operasjoner, de nordiske landene - bortsett fra Island - deltar i samarbeidet omkring SHIRBRIG, en styrke med høy beredskap for innsats i FN-operasjoner.

De nordiske landene støtter Estlands, Latvias og Litauens sikkerhetspolitiske ambisjoner. En stor del av den samlede støtte fra vest til de baltiske landene gis av de nordiske landene, inklusive en ledende rolle i flere multilaterale prosjekter. Den bilaterale bistanden består bl a i kunnskapsoverføring av de nordiske landenes særskilte kunnskaper om totalforsvar, krisehåndtering, verneplikt, ledelse og motivasjonsprinsipper m.m.

Den danske forsvarsministeren kom også inn på den nordiske rammeavtalen om forsvarsmateriellsamarbeid fra 1994, som bl a innebærer felles anbud ved nyanskaffelser for å oppnå økonomiske, tekniske og industrielle fordeler. Arbeidet foregår innen 21 arbeidsgrupper, og man er kommet lengst når det gjelder anskaffelser av et nordisk standardhelikopter.

5.5.2.3 Debatt om den utenrikspolitiske redegjørelse og den forsvarspolitiske redegjørelse

Debatten omfattet også diskusjonen om Rådets uttalelse om den nordlige dimensjonen og et medlemsforslag om økt samarbeid med de baltiske landene.

Den sosialdemokratiske gruppens talsmann Sigvatur *Björgvinsson* innledet med en sammenfatning av de store forandringer som hadde skjedd side Berlinmurens fall, og at økonomiske og sosiale framskritt, liksom handel og kontakt økte den politiske og sikkerhetspolitiske stabiliteten. Til sammen dekket de nordiske landene alle de ulike organisasjonene: Europarådet, OSSE,

EU, NATO og Partnerskap for fred. Det nordiske samarbeidet burde utnyttes mer effektivt for å oppnå resultater, ikke minst i det store spørsmålet om hvorledes en effektiv krisehåndtering skal organiseres. Norden kunne særskilt bidra med kombinasjonen av sivile og militære tiltak.

Midtengruppens talsmann Sven Erik *Hovmand* mente at Nordisk Råd har en meget viktig oppgave i å være en demokratisk brobygger i Østersjøregionen, men det var også viktig at Rådet deltok i Barentssamarbeidet og det arktiske samarbeidet. Til den nordlige dimensjonen hørte også energisamarbeidet - The Baltic Ring - som var et vesentlig bidrag til avlastning for Ignalina-kraftverket. Han minnet om at Rådet ved forrige sesjon hadde bedt ministerrådet bruke Østersjøregionen som et pilotprosjekt for Riokonferansen om handel med miljøkvoter, og man forventet nå et konkret utspill fra miljøministrene. Avslutningsvis pekte han også på viktigheten av å bekjempe kriminalitet og fattigdom i nærområdene.

Den konservative gruppens talsmann, Jari *Vilen* tok utgangspunkt i en beskrivelse av det nordiske samarbeidets rolle i en ny sikkerhetspolitisk miljø, der forebygging og håndtering av kriser var blitt sentrale spørsmål. Kosovo-krisen hadde gitt fart til bestrebelsene på å skape en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk i EU. Tanken var å skape militær kapasitet for slike situasjoner i Europa, der man i dag måtte lite på USAs hjelp og inngripen. En aktiv satsning på samarbeid var den beste måten å forsikre seg om at de nordiske landes synspunkter og interesser ikke ble forbigått, når stadige endringer i Europa krevde nye løsninger.

Outi *Ojala*, talskvinne for den venstresosialistiske gruppen, innledet med en advarsel mot den ekstreme nasjonalismen og redselen for fremmede. Det var både det enkeltes menneskes, organisasjoners og politiske partiers oppgave å forsvare det demokratiske systemet og forhindre at ekstrembevegelser ble en fare. Det utvidede sikkerhetsbegrep innebar at man måtte streve etter å forebygge og avhjelpe de årsaker som kunne lede til konflikter mellom landene og mellom ulike nasjonale og religiøse grupper internt i landene. En utjevning av økonomiske forskjeller skapte stabilitet. Innen EU virket regionalpolitikken i denne sammenhengen konflikthemmende. Gjennom å skape et mangefasettert samarbeidsnett mellom land og folk garanterte samarbeidet rundt Østersjøen, det arktiske samarbeidet og ulike EU-programmer der Russland deltok, at det ikke oppstod faste blokker i Europa som så mistenksomt på hverandre. EUs nordlige dimensjon måtte ses i sammenheng med den økonomiske utviklingen, men økte samtidig sikkerheten og stabiliteten.

Utover disse innlegg deltok fra norsk side Johan J. Jakobsen, Einar Steensnæs, Marit Nybakk, Lodve Solholm, Karin Andersen og utenriksminister Knut Vollebæk.

I forbindelse med denne debatten behandlet Rådet et medlemsforslag fra den konservative gruppen om økt samarbeid med de baltiske statene. Presidiet hadde behandlet forslaget og avgitt en innstilling. Presidiet foreslo enstemmig å oppfordre de nordiske regjeringer til å intensivere samarbeidet med de baltiske stater i Nordisk Ministerråd. Dette forslaget ble vedtatt av Rådet (Rek. nr. 6/1999). En majoritet av presidiet besluttet dessuten å foreslå at Rådet burde vedta et internt vedtak om at de arbeidsgrupper som Rådets organ nedsetter bør, der arbeidsoppgavene gjør det hensiktsmessig, vurdere

mulighetene til samarbeid og informasjonsutveksling med parlamentarikere fra Baltisk Forsamling. Mot dette reservert seg den sosialdemokratiske og venstresosialistiske gruppe. Rådet besluttet i overensstemmelse med presidietts forslag (Internt vedtak 2/1999).

5.5.3 Budsjettdebatten

Til grunn for budsjettdebatten lå Nordisk Ministerråds virksomhetsberetning for 1998, Nordisk Ministerråds redegjørelse for planene for det nordiske samarbeidet og ministerrådsforslaget om Nordisk Ministerråds budsjett for 2000.

Debatten ble innledet av Johan J. *Jakobsen*, Midtengruppens talsmann, men også formann for budsjettgruppen som Presidiet hadde nedsatt for å forberede behandlingen av budsjettet for 2000.

Jakobsen kunne kostatere at Nordisk Ministerråds budsjettforslag for år 2000 har en uendret budsjetttramme på 732,3 mill. DKK. Dvs. at Ministerrådet for 5. år på rad foreslår nedgang eller stagnasjon i sitt budsjett. Han viste til at flere talere i generaldebatten gav uttrykk for at tiden nå bør være inne til en moderat økning av de fellesnordiske budsjetter. Den "tyngdeoverføring" som har skjedd i det nordiske samarbeidet, har ført til at viktige sektorer - herunder kultursamarbeidet - har måttet senke sitt ambisjonsnivå på grunn av stramme økonomiske rammer.

Han uttalte at Presidiet deler Ministerrådets ønske om fleksibilitet og dynamikk i det nordiske samarbeidet. I budsjettsammenheng vil det innebære en viss konsentrasjon om oppgaver som er politisk aktuelle og relevante, og som samtidig ivaretar forutsetningen om nordisk nytte.

En fleksibel og aktualisert budsjettpolitikk betyr i klartekst at en også må være villig til å foreta omprioriteringer innenfor den stramme totalrammen. Omprioriteringer på nærmere 30 mill. DKK i forhold til inneværende års budsjett må i en slik sammenheng sies å være en moderat budsjettjustering.

Den konservative gruppen hadde for andre året på rad reservert seg mot Presidietts budsjettinnstilling. *Chris Heister* understreket betydningen av å synliggjøre de uenigheter som finnes i den politiske debatten. Den konservative gruppen anså at nærområdesamarbeidet er viktig og at det finnes nordisk nytte å hente fra fellesnordiske tiltak. Etter partigruppens mening burde ytterligere 5,3 millioner DKK utover flertallets forslag bevilges til nærområdesamarbeidet. *Chris Heister* uttrykte også håp om at man innen kort tid kunne få opprettet et informasjonskontor i Kaliningrad. Det var viktig å øke kontaktem med denne del av Russland og her burde Nordisk Råd kunne gå i spissen.

Dorte Bennedsen, Sosialdemokratisk gruppes talsperson, beklaget seg også over at budsjetttrammen for 2000 var uforandret. Dette faktum begrenset mulighetene til å ta nye initiativer uavhengig av hvilket område som ble prioritert.

Charlotta Bjälkebring fra Venstresosialistisk gruppe var tilfreds med at budsjettgruppen hadde lyktes med å styrke miljøsektoren, energisamarbeidet, nærområdesamarbeidet og satsingen på barn og unge.

5.5.4 Barn og unges situasjon

Utvalgsforslag om barn og unge i Norden

Nordenutvalget ba Nordisk Råd anbefale Nordisk Ministerråd å utarbeide en tverr-sektoriell handlingsplan for barn og unge. I dette inngår

å utvikle et nordisk samarbeid om barns psykiske helse, samt i samarbeid med de nordiske barneombud se på behovet for en klarlegging av begrepet «barnets beste», og vurdere aktuelle tiltak for å øke debatt og oppmerksomhet rundt begrepets innhold både i fagmiljøer og i den allmenne befolkning. Videre bør man i samarbeid med barneombud og rettsvesen, innlede et nordisk samarbeid for å belyse barnets prosessuelle stilling, for å sikre at barnets beste ivaretas i alle sammenhenger. Ministerrådet bør også, i samarbeid med barneombudene og internettleverandørene, utrede mulighetene for en felles nordisk internett-vakt. Til slutt bør det utvikles en erfaringsutveksling mellom de nordiske land når det gjelder barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt og regionalt plan. Rådet vedtok forslaget med akklamasjon. (*Rek. 2/1999*)

Barns rettigheter

Nordenutvalget ba Nordisk Råd anbefale de nordiske lands regjeringer om å aktivt implementere barnekonvensjonen, initiere kommunene til å ta i bruk barnekonvensjonen og følge opp sin forpliktelse etter konvensjonens artikkel 42 til å spre kunnskap om den; samt å arbeide for å utvikle og iverksette gode metoder for barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt, regionalt og nasjonalt plan. Rådet vedtok forslaget med akklamasjon
(*Rek. 3/1999*)

Utvalgsforslag om undersøkelse om barn og unges situasjon i spredt bebyggede områder.

Nordenutvalget ba Nordisk Råd anbefale Nordisk Ministerråd om å utarbeide en utredning om barn- og unges situasjon i de spredt bebyggede områdene i Norden. Utredningen bør være ferdig i løpet av høsten 2000, og ta for seg barn- og unges rettigheter med hensyn til utdanningsmuligheter og sosiale forhold i spredt bebyggede områder. Det bør samles ny viten om barn og unges situasjon med fokus på fordeler og ulemper ved oppvekst i spredt bebyggede områder. Videre bør undersøkelsen ta for seg hvordan informasjonsteknologien (for eksempel internett) kan bidra til å minske periferiens ulemper for barn og unge. Innenfor de eksisterende støtteordninger bør det fremmes og oppmuntres til samarbeid og erfaringsutveksling mellom spredt bebyggede områder i de nordiske land med henblikk på deres arbeid for barn og unge. Rådet vedtok forslaget med akklamasjon
(*Rek. 4/1999*)

Utvalgsforslag om mobbing og vold blant barn og ungdom.

Nordenutvalget ba Nordisk Råd anbefale Nordisk Ministerråd om å gjennomføre en studie som tar for seg om og på hvilken måte det fysiske miljøet i skolen, minsket voksentetthet i skoler og etter skoletid, leder til et dårligere sko-

lemiljø med mobbing og vold. Forslaget går også på å støtte og utvikle nordisk forskersamarbeid og utveksling av forskningsresultater om mobbing. I forslaget inngår i tillegg et ønske om å utvide det nordiske skolesamarbeidet til å omfatte spørsmål om skolens fysiske og psykiske miljø. Forslaget ble vedtatt med akklamasjon

(Rek. 5/1999)

5.5.5 Frivillighetssektoren

Håndslag til det frivillige Norden

Rapporten «Håndslag for den frivillige sektor» som var utarbeidet av en arbeidsgruppe under Nordenutvalget ble lagt frem som et diskusjonsunderlag under Nordisk Råds 51. sesjon. Rapporten som ble presentert av Ragnwi *Marcelind* (m) inneholder 15 forskjellige forslag, hvorav flere ble debattert under sesjonen.

Astrid Marie *Nistad* var en av medlemmene i arbeidsgruppen som la frem rapporten. *Nistad* sa bl a under debatten at det for arbeidsgruppa har vært viktig å formulere praktiske og handlingsretta tiltak, tiltak som kan settes i verk enkeltvis eller samla. De fleste organisasjoner kan fungere som en skole i menneskelig samhandling, medbestemmelse og konfliktløsning. Det er viktige verdier å ta vare på i en tid som ser ut til å være mer preget av individualisme. Gunnar *Breimo* ga i debatten sin støtte til de fleste forslagene i rapporten med spesiell henvisning til punktet om en "Ideell arena" som også inkluderer innvandrersorganisasjonene i Norden.

5.5.6 Kulturspørsmål

Meddelelse om rek.20/1998/Nord vedrørende strategimodell for nordisk kulturpolitikk

Bakgrunnen for rekommandasjonen var den strategiske redegjørelsen om nordisk kultursamarbeid ved årtusenskiftet som ble lagt frem av de nordiske kulturministrene ved Nordisk Råds 50 sesjon i Oslo. I sin rekommandasjon la Nordisk Råd vekt på en kulturpolitisk dialog mellom Rådet og Ministerrådet for å oppfølge implementeringen av strategien og for å gi den et politisk innhold.

Det ble i mars 1999 arrangert et samrådsmøte mellom kulturministrene og Nordenutvalget som et første ledd i denne oppfølgingen, hvor en også fikk anledning til å diskutere budsjettprioriteringene for år 2000. Nordenutvalget og kulturministrene, Nordenutvalget og ledelsen i Nordisk Kulturfond hadde også et lukket møte hvor inviterte kulturdebattanter og representanter fikk anledning til å komme med innspill. Den islandske kultur- og undervisningsminister Bjørn *Bjarnason* sa under debatten at Ministerrådet ved den 52. sesjon i Reykjavik skulle avgi rapport til Nordisk Råd om implementeringen av strategien. *Bjarnason* nevnte at det bl.a arbeides med forslag til handlingsplan for det nordiske kultursamarbeidet for barn og unge etter år 2000, og at det på den strukturelle side pågår en gjennomgang av samarbeidsorganene på kunstområdet.

Den danske kulturminister Elsebet *Gerner Nielsen* la i debatten til at år 2000 skal brukes til en kraftig markering av den fellesnordiske kulturelle

mangfoldighet i de tre europeiske kulturbyene, Reykjavik, Helsingfors og Bergen. Nordenutvalgets nestformann Åke *Gustavsson* etterlyste i sitt innlegg et initiativ fra de nordiske kulturministrene om en strategi for å stimulere til et bedre samarbeid på TV-området.

Ministerrådsforslag angående Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser

Nordenutvalget ba Nordisk Råd anbefale Ministerrådet om at de i det fremtidige arbeidet bl a sørger for gjensidig godkjenning av eksamener og andre studieresultat, samt fjerner hindringer ved studiefinansiering, bedre informasjonen om utdanningsmuligheter i de nordiske land, og har økt satsning på IT, bl.a. skoledatanettverket ODIN og utdanningsnettverket IDUN II. Utvalgets ønsket også at den frivillige sektor skulle stimuleres for å skape bredde samt bidra til livslang læring. Videre ønskes økt dialog med næringslivet om kompetansekrav. Det ønskes også høyere prioritet og bedret tilbud hva angår ulike former for mobilitetsordninger.

Nordisk Råd vedtok forslaget med akklamasjon (Rek. 9/1999)

Medlemsforslag om en nordisk overenskomst om filmgranskning

Nordenutvalget foreslår at Nordisk Råd anbefaler de nordiske lands regjeringer å utrede forutsetningene for en nordisk overenskomst for gjensidig godkjenning av forhåndsgranskning av film, og at de som et første steg i en slik overenskomst innfører en samordnet finsk-svensk filmgranskning.

Rådet vedtok forslaget med akklamasjon (Rek 10/1999)

5.5.7 Globalisering og Norden

Rapporten "Globaliseringen och Norden" (dokument 10) var utarbeidet av *Elver Jonsson* (fp) på oppdrag av Nordenutvalget og ble lagt frem som et diskusjonsunderlag i forbindelse med sesjonen. Rapporten generelle forslag om globaliseringen var at Nordisk Råd og Ministerråd i sitt arbeid i de kommende år retter oppmerksomheten på de ulike aspekter av globaliseringen og hva det vil bety ut fra et nordisk ståsted (heri ligger regionalt samarbeid, betydningen av tilvekst og markedsøkonomi, utvidelsen av arbeidsmarkedet, arbeidsløshet, de frivillige organisasjoners betydning etc).

Sosialminister *Magnhild Meltveit Kleppa* sa i sitt innlegg at rapporten inneholdt mange gode forslag f eks på sosialsektoren. Ifølge sosialministeren var noen forslag allerede satt i verk, bl a Ministerrådets rapport om det nordiske velferdssamfunnet sett i et EU-perspektiv, samt de nordiske formøtene som holdes i flere internasjonale organisasjoner for å få gjennomslag for nordiske holdninger og verdier.

Kulturminister *Åslaug Marie Haga* understreket viktigheten av å holde et våkent øye med kulturspørsmålene i WTO-sammenheng, og sa at vi på nordisk side har felles interesser å forsvare. Haga avsluttet med å si at kultur ikke kan betraktes som en vare i tradisjonell forstand, og at kultur er for viktig til å bli underkastet ensidige økonomiske målsettinger.

Astrid Marie Nistad tok i denne debatten til orde for et nordisk konfliktforebyggende senter. Gjennom et slikt senter og ved hjelp av de mange nor-

diske fredsaktører kan hele verden nyte godt av den innsikt og de kunnskaper de nordiske land har i fredsbyggende arbeid.

5.5.8 Sosiale spørsmål

Medlemsforslag om jämställdhet och utveckling av könsuppdelad statistik

Nordenutvalget ba Nordisk Råd anbefale Nordisk Ministerråd om å sørge for at nordisk individbasert offisiell statistikk skal være kjønnsoppdelt dersom ingen andre grunner taler i mot dette.

Forslaget ble vedtatt med akklamasjon (Rek. 14/1999)

Fokus på sosiale standarder i Verdensbanken

Den sosialdemokratiske partigruppen i Europautvalget hadde reist et forslag om at de nordiske landenes regjeringer - på bakgrunn av lang tradisjon av et organisert arbeidsliv - skulle overveie et felles initiativ for å få Verdensbanken til å legge større vekt på ILOs deklarasjoner som kriterier for å delta i u-landsprosjekter. I sin innstilling til plenarforsamlingen foreslo Europautvalget at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer å anvende eksisterende kanaler for å påvirke Verdensbankens arbeid så at det legges større vekt på at bankens bistandsprosjekter bidrar direkte eller indirekte til å øke mulighetene for at de fundamentale arbeidstakerrettighetene som nevnes i ILOs deklarasjoner kan opprettholdes. Rådet besluttet i samsvar med innstillingen (Rek. nr. 15/1999)

Medlemsforslag om fengselsundervisning i et nordisk perspektiv

Nordenutvalget ba Nordisk Råd anbefale Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for et samarbeidsprosjekt om fengselsundervisning i et nordisk perspektiv, og å komme tilbake til Nordisk Råd med forslag til tiltak.

Forslaget ble vedtatt med akklamasjon (rek. 9/1999)

5.5.9 Energi- og miljøsaker

Rapportør Erik Dalheim har fulgt opp arbeidet med rekommandasjonene nr. 36/1998 og Rek. nr. 17/1999. Rekommandasjon nr. 36/1998 omhandler miljøregnskap og harmoniserte miljøskatter på el. Rek. nr. 17/1999 dreier seg om å utarbeide et felles nordisk system for handel med CO₂-kvoter og å inkludere andre land i Østersjøregionen når et slikt system er etablert i Norden.

Etableringen av et slikt kvotesystem er innen rammen av Kyoto-protokollen og har en nasjonal forankring i Energimeldinga.

5.5.10 Arbeidslivets forandring

Europautvalget hadde nedsatt en arbeidsgruppe med oppgave å identifisere problemområder på arbeidsmarkedet som utvalget kunne fokusere på og skape politisk oppmerksomhet om og finne felles nordiske løsninger. Rapporten fra arbeidsgruppen fokuserte på fire temaer: Arbeidslivets innhold og form, mobilitet og fleksibilitet, livslang læring og kompetanseutvikling, og likestilling i arbeidslivet.

Det framgikk av Ministerrådets framlagte sysselsettingsredegjørelse at de nordiske landene allerede hadde satt i gang tiltak for å tilpasse seg den pågående og forventede utvikling på arbeidsmarkedet. Alle nordiske land har for eksempel prioritert utdanning og kompetanseutvikling innen IT-området. Både arbeidsgruppens rapport og ministerrådets redegjørelse ga et godt grunnlag for debatten under sesjonen. Fra norsk side deltok Rune *Kristiansen* i debatten. Han la særlig vekt på temaet livslang læring, og nevnte at Norge nylig har gjennomført en omfattende etter- og videreutdanningsreform som av OECD blir omtalt som Europas mest avanserte. Han kom også inn på spørsmålet om motivering, og sa vi må dra med alle, også de eldre i arbeidslivet.

Under dette punktet behandlet plenarforsamlingen også et medlemsforslag fra den sosialdemokratiske partigruppen om å utrede hvorledes lovgivningen i de nordiske landene kan harmoniseres for lettere å gi lønnstakerrepresentasjon i ledelsen for nordiske foretak. Behandlingen i Europautvalget resulterte i en innstilling der man foreslo at Rådet rekommanderte Nordisk Ministerråd å undersøke hvorledes man sikrer de ansattes muligheter til innflytelse og representasjon i foretakenes styrende organer i samband med grenseoverskridende foretaksetableringer i Norden. (Rek. nr. 11/1999).

5.5.11 Den nordlige dimensjon

I forbindelse med Rådets sesjon vedtok plenarforsamlingen en uttalelse (Bilag 1) om et sterkere nordisk engasjement for den nordlige dimensjon. Rådet understreker at både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd bør være aktivt med i den fortsatte prosessen med å utvikle den nordlige dimensjonen i EU. Utviklingen av det politiske samarbeidet i Europa gjør det både nødvendig og ønskelig med et styrket regionalt samarbeid innen EU og mellom EU og andre europeiske land. Et eksempel på dette er EUs initiativ for å utvikle en politikk for den nordlige dimensjonen. Ikke minst er det viktig at den nordlige dimensjon bidrar til å involvere Russland i europeisk samarbeid.

Nordisk Råd kommer til å ta initiativ til tettere kontakter med Europaparlamentet. Rådet ber også de nordiske regjeringene å utarbeide et langsiktig nordisk handlingsprogram for arbeid med den nordlige dimensjonen. Nordisk Råd anser at det offisielle nordiske samarbeidet bør få en større plass i det fortsatte arbeidet med den nordlige dimensjonen. I sin uttalelse legger Rådet særskilt vekt på følgende satsningsområder: atomsikkerhet og energiforsyning i Russland og Baltikum, miljø og helse i nærområdene, økonomisk vekst og sysselsetting, utbygging av infrastrukturen, bekjempelse av kriminalitet og støtte til demokratiutvikling.

Nordisk Råd nedsatte etter sesjonen en arbeidsgruppe med oppgave bl.a. å undersøke hvilken rolle Nordisk Råd kan ha i arbeidet med den nordlige dimensjonen. Gruppen er sammensatt av de partipolitiske grupper i Rådet og har følgende medlemmer: Gun Hellsvik, leder (konserv), Reynoldh Furustrand (sosdem), Kimmo Kiljunen (sosdem), Ragnwi Marcelind (midten) og Lennart Gustavsson (venstresos). Arbeidet skal være ferdig i løpet av høsten 2000.

5.5.12 Et grenseløst Norden

Utvalgsforslag om avskaffing av grensehindringer i Norden

Rapporten «Et gränslöst Norden» er ført i pennen av Åke Gustavson (s) på vegne av Nordenutvalget og konkluderer med at et nordisk indre marked ikke kan ses isolert fra omverden, og at et vel fungerende indre marked beror på en rekke faktorer som går utover de legale og økonomiske spørsmål som normalt forbindes med begrepet «marked». Rapporten er utformet fra et individperspektiv og fokuserer på forbedringer i samarbeidssystemet på utdanningsområdet, arbeidsmarkedet, sosiale spørsmål, næringslivets utvikling, handel med varer og tjenester samt kultursamarbeidet med konkrete foreløpige forslag på hvert område.

Som et resultat av rapporten ble det lagt frem et medlemsforslag hvor Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd om snarest å legge frem et forslag til handlingsplan som tar sikte på å avskaffe forstyrrende grensehindringer i Norden. Forslaget ble vedtatt med akklamasjon (Rek. 12/1999)

Udvalgsforslag om den nordiske arbeidsformidling og formidling af arbeidsmarkedrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbeidskraft

Europautvalget og Nordenutvalget sto sammen om et forslag som bl.a gikk ut på

å pålegge de sentrale arbeidsmarkedsmyndigheter å opprette hjemmesider på Internet for internet-arbeidsformidling, således at arbeidsgivere og arbeidstagere kan tilby og etterspørre arbeidskraft i alle de nordiske land, og å pålegge en sentral instans i hvert land (f.eks. arbeidsmarkedsmyndighetene) å sikre, at opplysninger, som er relevante for mennesker, som ønsker å søke/ta arbeid i et annet nordisk land, er tilgjengelige på internet. Det ble videre foreslått at arbeidsmarkedspolitiske tiltak utvides til å omfatte hele Norden, og at man utformer kriterier for sammenligning av utdanning, yrkeserfaring således at arbeidsgiverne kan vurdere søkerne relativt enkelt. (Rek. nr.13/1999)

5.5.13 Oppfølging av Rådets rekommandasjoner

I samsvar med et forslag reist av kontrollkomiteen om oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjoner vedtok Rådet en rekommandasjon til de nordiske lands regjeringer (nr 8) om å gjennomgå rutiner for saksforberedelser og politisk behandling av Nordisk Råds rekommandasjoner; og i samråd med nordiske samarbeidsorganer utvikle informasjon om sakenes behandling og dokumentasjon; og å ta initiativ til samråd mellom embetsmannskomiteenes medlemmer og tjenestemenn i Nordisk Råds ulike sekretariater; og gjeninnføre et system der nasjonale bidrag til ministerrådets meldinger gjøres tilgjengelig for Nordisk Råds medlemmer.

Plenarforsamlingen vedtok også en intern beslutning (nr 3) om oppfølging av Rådets rekommandasjoner. I følge vedtaket skal Presidiet ta opp samtlige rekommandasjoner på sesjonens dagsorden, være mer oppmerksom på rekommandasjonenes utforming og at disse ses i forhold til handlingsplaner m.m. samt oppfordret de nasjonale delegasjonene å behandle de forslag i rap-

porten "Oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjoner" som berører deres respektive parlament og regjeringer.

Kontrollkomiteens talsmann Erik *Dalheim* understreket i sitt innlegg om denne saken at både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har et medansvar i forhold til de dokumenter de produserer og får vedtak på. Vi må derfor ta på alvor det som står i dem. Nordisk Råd må på sin side unngå å starte opp kostnadskrevennde prosesser som i liten grad har mål og mening i forhold til de beslutninger man står overfor i de enkelte nordiske land.

5.5.14 Spørretime med samarbeidsministrene

Under sesjonen svarte samarbeidsministrene på direkte spørsmål fra parlamentarikerne.

Samarbeidsminister Peter *Angelsen* svarte på et spørsmål vedrørende høye kostnader for å synliggjøre Nordisk Råds litteraturpris og bidra til å øke språkforståelsen mellom de nordiske land. Som en del av ministrenes svar om språkforståelsen tok den svenske samarbeidsminister Leif Pagrotsky opp spørsmålet hvorfor man i største delen av Sverige ikke kunne se dansk og norsk TV. Han skulle gjerne se at flere kabel-tv selskaper tilby sine kunder dansk og norsk TV, men det er ikke tilstrekkelig entusiasme for å få dette gjennomført, og man kan ikke tvinge kabel-tv selskapene til å sende ut bestemte program uten å endre den svenske grunnloven.

På spørsmål om bekjempelse av nynazisme svarte bl a den norske samarbeidsministeren at det i Norge er slik at all aktivitet til organisasjoner som går på nazisme og annet, har en betydelig sterk oppfølging fra politiet. Han påpekte at det foregår et nært politisamarbeid mellom de nordiske land på dette området, slik at man kan ha kontroll med aktiviteten fra slike organisasjoner, som kan være brudd på det enkelte lands lover.

Lodve Solholm stilte spørsmål til den norske samarbeidsministeren om handelslekkasjen i Norge, spesielt kanskje mellom Norge og Sverige.

Samarbeidsminister Peter *Angelsen* svarte at Regjeringen har forsøkt seg med signaler for bl a å harmonisere spesielt matmomsen i Norge med Sverige. Men det har kommet negative signaler tilbake fra Stortinget, slik at Regjeringen har ikke fått tilslutning for det.

Peter *Angelsen* svarte også på et spørsmål om nordisk koordinering i forhold til EU når det gjelder nye bestemmelser om dioksinverdiene i fisk, og om kriminalisering av sexkjøp.

5.6 Nordisk Råds priser

Nordisk Råd deler ut tre priser, en litteraturpris, en musikkpris og en Natur og Miljøpris. Prisen er for hver kategori kr. 350.000 danske kroner.

Nordisk Råds Natur-og Miljøpris for 1999 gikk til *Ålandske foreningen for Natur- og Miljø Agenda 21-kontor*, og ble tildelt under en høytidelighet i Sveriges riksdag i forbindelse med Nordisk Råds 51.sesjon 9 november 1999.

Norske medlemmer i bedømmelseskomiteen var Johan J. *Jakobsen* og Øystein *Dahle*.

Nordisk Råds litteraturpris for 2000 gikk til den danske forfatteren Henrik *Norbrandt* for diktsamlingen «Drømmebroer». Norske medlemmer i bedømmelseskomiteen var Linn *Ullmann* og Karin *Moe*.

Nordisk Råds musikkpris for 2000 gikk til den finske komponisten Kaija *Saariaho*, for verket «Lohn». Norsk medlem i bedømmelseskomiteen var Synne *Skouen*. Musikkprisen og litteraturprisen ble utdelt under en høytidelighet i det danske kongelige bibliotek «Den sorte diamant» den 6 mars, samtidig som Nordisk Råd avviklet sin Temakonferanse «Viden og Vækst i det nye århundret».

5.7 Øvrig virksomhet 2 halvår av 1999 - 1 halvår av 2000

5.7.1 Nordisk Råds temakonferanse

Nordisk Råd arrangerte temakonferansen «Viden og vækst i det nye århundret» den 6-7 mars 2000. Den ene hensikten med konferansen var å drøfte spørsmål som blant annet tok for seg hvor det er hensiktsmessig å sette inn styrke og tiltak for å utvikle Norden som en viten- og vekstregion, og spørsmål om hvorledes fremtidens arbeidsmarked ser ut. Det ble også satt fokus på hvordan de tynt befolkede områder ved hjelp av ny teknologi kan få adgang til utdanning og arbeid, og hvordan de nordiske land ved hjelp av en innbyrdes sunn konkurranse kan arbeide for å gjøre hele Norden til en vekstregion med høy livskvalitet og et stabilt arbeidsmarked. Den andre hensikten var at konferansen skulle munne ut i en rekke konklusjoner som Nordisk Råds politikere kan gå videre med f.eks. i form av forslag og spørsmål til Nordisk Ministerråd eller de nordiske lands regjeringer.

Direktør Kristin *Clemet*, Næringslivets Hovedorganisasjon, deltok med et innlegg under punktet fremtidens arbeidsmarked, mens rektor ved Universitetet i Tromsø, og norsk medlem av Nordisk Ministerråds vismannsgruppe, Tove *Bull*, deltok under punktet «Norden- ett utdannelsesområde».

5.7.2 Presidiet

Presidiet består av 13 medlemmer fordelt mellom de fire nordiske partigrupper i Nordisk Råd samtidig som at alle land er representert. Norge har vært representert ved Berit *Brørby* og Johan J. *Jakobsen*. President for 1999 var Gun *Hellsvik* (konservativ), Sverige mens presidenten for 2000 er *Sigríður Anna Þórðardóttir* (konservativ), Island.

I andre halvår 1999 har presidiet holdt fire møter. I tilknytning til sesjonen i Stockholm i november hadde presidiet et møte med de nordiske statsministre. Hovedsakene ved møtet var den forsvars- og sikkerhetspolitiske utvikling i Europa og konsekvensene for Norden samt det nordiske perspektivet på EUs utvidelsesprosess. Likeledes ble det orientert om det danske formannsprogram for 2000.

Presidiet hadde i september et møte i Akureyri hvor presidiet etter initiativ fra Midtengruppen startet opp arbeidet med en uttalelse om den nordlige dimensjon. Presidiet drøftet også Rådets kommende virksomhet i 2000. I forbindelse med innvielsen av det felles nordiske ambassadekomplekset i Berlin 21 oktober, holdt presidiet et møte der. Ved den anledningen ble det også for andre gangen holdt et møte mellom presidiet og de nordiske utenriksminis-

trene. Initiativet til en dialog om utenrikspolitiske spørsmål med Nordisk Råd, er opprinnelig tatt av de nordiske utenriksministre. Bakgrunnen er at utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål er blitt et stadig mer viktig saksområde for Rådet. Ved Berlinmøtet ble diskutert bl a perspektivene for utviklingen av den nordlige dimensjonen under de nordiske EU-formannskapene samt sikkerhetspolitikk og fredsbevarende virksomhet. På presidiets møte i desember i Jevnaker drøftet presidiet oppfølging av den første Barents parlamentarikerkonferanse i Alta i 1999.

Presidiets informasjonsgruppe som ble nedsatt i 1996, fortsatte sin virksomhet. Gruppen har 5 medlemmer og blir ledet av stortingsrepresentant Anneliese *Dørum*. Gruppen har fortsatt å arbeide med de tre hovedområdene som er fastslått i den felles informasjonsstrategi for Rådet og Ministerrådet: avisen Politikk i Norden, ukenyhetsfaksen (nå e-mail) og den nordiske hjemmesiden. Rådet har inngått en avtale med Ministerrådet om en felles informasjonsavdeling. Avtalen skal vurderes i 2001. Presidiet har besluttet om å omgjøre avisen Politikk i Norden til et magasin med fire temanummer pr. år. Informasjonsgruppen har i 1999 fått et nytt mandat.

Presidiet har i 1999 og 2000 nedsatt en særskilt arbeidsgruppe, partigruppemessig sammensatt, for å forberede presidiets behandling av Ministerrådets budsjettforslag. I gruppen deltar bl.a. Johan J. *Jakobsen*, Midtengruppen i Nordisk Råd.

Budsjett for Nordisk Råds presidium i 2000 er på 30 millioner DKK. Rådets felles sekretariat er i København og har for tiden om lag 20 ansatte. Leder er direktør Frida *Nokken*. Landenes betalingsandel bestemmes etter en særskilt fordelingsnøkkel som baserer seg på landenes andel av den samlede nordiske bruttonasjonalinntekt. Norges andel i 2000 er på 22,5 %.

I første halvår 2000 har presidiet holdt fire møter. I forbindelse med Rådets møter i Helsingfors i januar, ga statsminister Paavo *Lipponen* en oppsummering av Finlands formannskap i EU for andre halvår 1999. På presidiets møte ga direktør *Jón Sigurdsson* en orientering om arbeidet i «Vismannspanelet» som er nedsatt av Nordisk Ministerråd. Norsk medlem i panelet er rektor Tove *Bull*. Rapport skal foreligge i midten av september 2000. Rådets president hadde i januar et møte med Nordisk Ministerråds leder, samarbeidsminister Marianne *Jelved*.

Nordisk Råd og delegasjonen var representert ved stortingsrepresentant Kari *Øklandi Karasjok* 2. mars ved konstitueringen av Samisk Parlamentarisk Råd. En avtale mellom det norske og finske sameting ble undertegnet og som åpnet opp for deltakelse fra det svenske sameting når dets formaliteter var i orden.

På presidiets møte i mars i København i forbindelse med Rådets temakonferanse «Viten og vekst», ble det holdt et møte med Ministerrådets leder, samarbeidsminister Marianne *Jelved*. Temaene for møtet var oppfølgingen av sesjonen i Stockholm, Ministerrådets budsjett for 2001 og behandlingsmåten av den kommende rapport fra «Vismannspanelet». Ved presidiets møte i Island i mai, fikk presidiet et orientering av generalsekretær Søren *Christensen* om budsjettoplegget for 2001 samt om rapporten «Budsjettanalyse 2000». Presidiet vedtok ved samme møte en strategi for Rådets internasjonale kontakter. I forbindelse med Rådets møter i Oslo 26-27 mai presenterte samar-

beidsminister Marianne *Jelved* Ministerrådets budsjettforslag for 2001, ga en orientering om rapporten "Budsjettanalyse 2000» samt gjenga hovedpunktene vedrørende EUs handlingsplan for den nordlige dimensjon som ble vedtatt på EUs toppmøte i Portugal i juni. Presidiet drøftet bl a den tidsmessige plassering av Rådets sesjoner, og besluttet å holde sesjonen i 2001 i København en uke tidligere enn i 2000. Dette svarer også til ønsker fremkommet fra de nordiske parlamentspresidenter. Presidiet besluttet at temaet for Rådets temamøte i 2001 skal være et «Holdbart Norden» og at møtet skal være i Norge 2-3 april. Rådets president hadde i januar og juni møter med utvalgslederne og med komiteleder.

Presidiet har besluttet at Rådet skal delta med en representant fra hver av de fire partigrupper ved markeringen av 1000 års feiringen av Leif den Lykkeliges oppdagelse av Nordamerika.

Markeringen finner sted i Brattalid på Syd-Grønland 15-17 juli 2000.

Presidiets internasjonale kontakter

Rådet var representert på den 8. parlamentariske Østersjøkonferanse, 7-8 september 1999 i Mariehamn, Åland.

I forbindelse med åpningen av det nordiske ambassadekompleks i Berlin 21 oktober 1999 inviterte presidiet tyske og nordiske parlamentarikere til et seminar om «Tyskland og de nordiske land - felles veier til et nytt Europa». Seminaret innviet ambassadenes felles forelesningssal. Formålet var bl a å skape kontakt mellom tyske og nordiske parlamentarikere nå som Berlin er blitt hovedstad og tysk politikk er kommet nærmere de nordiske land. Seminaret fokuserte på den nordlige dimensjon i EU og mulighetene til å styrke samarbeidet mellom Tyskland og Norden på en rekke områder. På seminaret ble også drøftet den nye europeiske sikkerhetspolitiske virkelighet. Fra Norge deltok Berit *Brørby*, Johan J. *Jakobsen* og Per-Kristian *Foss*.

Rådets var representert ved IPU's konferanse i Berlin i oktober 1999 ved stortingsrepresentant Aud *Gaundal*. På IPU's konferanse i Amman i mai 2000 representerte stortingsrepresentant Kari *Økland* Nordisk Råd. Presidiet besluttet etter invitasjon at Rådet skulle bli observatør i Parlamentariske Arktiske komite og utså *Steingrímur J. Sigfusson* til å representere Rådet. Rådet var dessuten representert på OSSEs Regionalkonferanse i Nantes, 12-15 oktober.

Presidiet var representert ved Baltisk Forsamlings 15. sesjon i Riga 2-4 desember 1999. På møtet deltok bl a stortingsrepresentant John *Dale*. Rådets president hadde 2-4 mars 2000 et møte med Baltisk Forsamlings presidium. Temaene for dette møtet var den nordlige dimensjon, BARN-Forum II i Tallinn i september 2000, stipendieprogrammet og oppfølging av mediaseminaret. På Baltisk Forsamlings 16. sesjon i Tartu, Estland 25-27 mai 2000 deltok Rådets president. Neste fellesmøte mellom Nordisk Råd og Baltisk Forsamling vil bli holdt i Riga i mai 2001. For dette møte vil presidiet forslå som aktuelt tema, parlamentarisk innflytelse i den nordlige dimensjonen. Presidiet var representert ved Rådets president på St. Petersburgs Økonomisk Forum i St. Petersburg 13-16 juni 2000. Fra norsk side deltok stortingsrepresentant Svein *Ludvigsen*.

Rådet var representert på den internasjonale kvinnekongressen i Reykjavik 8-10 oktober 1999.

Rådet var medarrangør av den andre Østersjø Kvinnekongressen, 9-11 mars i Helsingfors. Rådet deltok på Kvinnekongressen i Murmansk 10-12 april. Rådet var representert ved Rådets president på møtet i BeNeLux Parlamentariske Forsamling 17-18 mars 2000 i Den Haag. Rådet var representert ved Rådets president ved åpningen av Vikingutstillingen i Washington i april 2000. Utstillingen var tilrettelagt av Nordisk Ministerråd.

I forbindelse med parlamentsvalget i Russland 19 desember 2000 deltok for første gang parlamentarikere fra Nordisk Råd som valgobservatører. Rådets fire partigrupper var representert.

Presidiet vil være representert ved Rådets president på OSSEs konferanse i Bucuresti i juli 2000.

5.7.3 Europautvalget

I løpet av 2. halvår 1999 og 1. halvår 2000 har Europautvalget hatt 4 møter. På utvalgets møte i september i Akureyri, Island, ble det fra finsk side redegjort for det finske formannskapsprogram for EU, og forberedelsene til Det Europaiske Råds møte 10.-11. desember 1999. Utvalget fikk i tillegg en grundig orientering om arbeidet i Europarådet.

I forbindelse med sesjonen i Stockholm i november holdt utvalget møte med OSCEs formannskap, den norske utenriksministeren, som redegjorde for forberedelsene til det kommende toppmøte i OSCE, med særlig fokus på situasjonen i Tsjetsjenia og på Balkan, sikkerhetspakten og CFE-avtalen (avtalen om reduksjon av konvensjonelle styrker).

Ved møtet i januar 2000 i Helsingfors fikk utvalget en orientering om aktuelle IT-spørsmål ved en representant fra Nokia-konsernet. Utvalget var også i møte hos Nordisk Investeringsbank for en orientering om bankens og Nordisk Utviklingsfonds og Nordisk Prosjektinvesteringsfonds virksomhet seneste år.

I forbindelse med utvalgets møte i juni i Oslo var EU og grunnleggende rettigheter satt på dagsordenen. Tidligere minister og formann for Folketinget i Danmark Erling Olsen innledet til debatt om temaet. Erling Olsen er for tiden dansk regjeringsrepresentant i Konventet for grunnleggende rettigheter.

I tillegg til de ovennevnte møter arrangerte Europautvalget en tematur til Brussel i mai. Utvalget fikk grundige redegjørelser om EU og skattepolitiske spørsmål og bedrageribekjempelse i EU hos Kommisjonen. I Europaparlamentet fikk man høre synspunkter fra nordiske EU-parlamentarikere på temaet skatteharmonisering. Til slutt redegjorde den svenske EU-ambassadøren om planene for det svenske formannskapsperioden som finner sted 1. halvår 2001.

I forbindelse med utvalgsmøte i november 1999 ble det tatt initiativ til etablering av to arbeidsgrupper. Den ene skulle se nærmere på IT-utviklingen i de nordiske landene og hadde som formål å identifisere i hvilke informasjonsteknologiske områder et fellesnordisk samarbeid kan finne sted. Den andre gruppen beskjeftiget seg med problemstillinger knyttet til sosial dumping, og ble ledet av Øystein Djupedal.

5.7.4 Nordenutvalget

I andre halvår 1999 hadde Nordenutvalget to utvalgsmøter. I første halvår av 2000 har Nordenutvalget hatt tre utvalgsmøter inkludert junimøtene i Oslo.

Den 16-17 september 1999 arrangerte Nordenutvalget i samarbeid med Baltisk forsamlings komite for kultur, utdanning- og vitenskap et seminar om medias rolle i demokratiet, i Vilnius. Norske deltakere var Astrid *Marie Nistad*, Laila *Kaland* (suppleant), Per *Roar Bredvold* (suppleant), Kjellaug *Nakkim* (suppleant), samt Per-Kristian *Foss* som representerte Nærområdeutvalget. Delegasjonen besøkte også Den Kgl.Norske ambassaden i Vilnius hvor ambassadør Jostein *Tørraasen* ga delegatene en briefing om de politiske forholdene i landet.

Svein *Ludvigsen* deltok på vegne av Nordenutvalget på Vestnordisk Råds årsmøte på Island i august 1999. Nordenutvalget har observatørstatus i Vestnordisk Råd.

Svein *Ludvigsen* deltok også på vegne av Nordenutvalget ved lanseringen av «The Scandinavian Channel» i Denver, Colerado den 23-25 september 1999.

Under utvalgsmøtet i Akureyri i september 1999 hadde utvalget høringer med sakkyndige under temaene bioetikk samt «sosial rørlighet i Norden». Utvalget har også hatt et fellesmøte med de nordiske kulturministrene, samt Vestnordisk Råds presidium i forbindelse med Rådets 51. sesjon i Stockholm.

Astrid Marie *Nistad* deltok på vegne av Nordenutvalget på konferansen «Women and Democracy at the dawn of the new Millenium» i Reykjavik den 8-10 oktober 1999. Randi *Karlstrøm* deltok på vegne av Nærområdeutvalget. Konferansen ble arrangert i samarbeid med regjeringene i Island og USA, samt Nordisk Ministerråd.

Den 18-20 oktober 1999 arrangerte Utvalget en studiereise til Europeisk kulturhovedstad Weimar, hvor delegasjonen også la inn et besøk til konsentrasjonsleiren Buchenwald. Anneliese *Dørum* deltok fra Norge.

I forbindelse med utvalgsmøtet 24-25 januar 2000, arrangerte Nordenutvalget en høring om narkotika-bekjemping i et nordisk perspektiv, på bakgrunn av et medlemsforslag fra den konservative gruppe. Professor og overlege ved MARIO-sentret i Oslo, Helge *Waal* deltok som sakkyndig fra Norge.

Nordisk forskerkonferanse «Over grensene - Kjønn mellom politikk, arbeidsliv og hverdagsliv», ble arrangert av NIKK i København den 4.-5. mai 2000. Anneliese *Dørum* og Svein *Ludvigsen* deltok fra Norge på vegne av Nordenutvalget.

Nordisk Ministerråd arrangerte konferansen «Nordisk likestillingsarbeidet i det nye årtusendet» i København den 6-7 mai 2000. Og så her var Svein *Ludvigsen* og Anneliese *Dørum* norske representanter på vegne av Nordenutvalget. I tillegg deltok Randi *Karlstrøm* på vegne av Nærområdeutvalget. Hensikten med konferansen var blant annet å få innspill fra Rådets utvalg til det nordiske likestillingssamarbeidet for de kommende årene.

I forbindelse med Nordenutvalgets utvalgsmøte i Stockholm den 15-16 mai 2000 ble det i samarbeid med Nordisk Bioetisk komite arrangert et dagseminar om genteknologi under overskriften «En nordisk dimensjon i Bioetikken». Norske medlemmer i Nordisk Bioetisk komite er Førsteamanuensis dr. scient Helge *Klungland* ved Landbrukshøyskolen i Ås, samt Professor Dag

Helland ved Universitetet i Bergen. Deres roller under semiaaret var henholdsvis foredragsholder og møteleder. *Anneliese Dørum* deltok fra Norge.

5.7.5 Nærområdeutvalget

I perioden 1 juli 1999 til 30 juni 2000 har utvalget hatt i alt 6 møter. Sommermøtet 2000 fant sted på Grønland i august, på invitasjon av den grønlandske delegasjonens medlem av utvalget. Formålet var å studere problemstillinger knyttet til de arktiske deler av Norden, men utvalget fikk også generell kunnskap om det grønlandske samfunnet.

Utvalget deltok med flere medlemmer på Nordenutvalgets mediaseminar i Vilnius, arrangert i samarbeid med Baltisk Forsamling 17 september 1999 og ved Rådets og Baltisk Forsamlings felles EU-seminar i Helsinki 1 desember. Utvalgets formann *Per-Kristian Foss* hadde et møte med Nordvest-Russland parlamentariske union 9-10 desember for å planlegge et felles demokratiseminar.

I forbindelse med sesjonen hadde utvalget møte med energiministrene for å få en tilstandsrapport om implementeringen av rekommendasjon nr 36/98 om gjennomføring av et nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte milløskatter på elektrisitet samt nordisk handel med CO₂-kvoter.

Utvalgets formann har i hele perioden vært *Per-Kristian Foss*, og *Erik Dalheim* har også vært medlem av formannskapet. I løpet av perioden har utvalget hatt en arbeidsgruppe med ansvar for å komme med forslag til Rådets oppfølging av Barents parlamentarikerkonferanse. *Karl Eirik Schjøtt-Pedersen* var formann i gruppen. Gruppen presenterte sine konklusjoner til utvalgets møte under sesjonen, og fikk stort sett oppslutning om sine forslag i utvalget og senere også i Presidiet. På møtet i Helsingfors 25 januar 2000 ble *Karl Eirik Schjøtt-Pedersen* utpekt til rapportør for det videre arbeidet med oppfølgingen. *Randi Karlstrøm* er kontaktperson for kvinnespørsmål i Barentsregionen.

En arbeidsgruppe ledet av *Jeppe Kofoed* ser på ungdomsturisme og utveksling over Østersjøen, i nært samarbeide med Baltisk Forsamling som deltar med tre politikere i arbeidsgruppen. De arrangerte en mini-konferanse om ungdomsturisme i Riga 16. april.

Arbeidsprogrammet for 2000 viderefører satsningene på barn og unge og kriminalitet i nærområdene med planer for et BARN-forum II 17-18 september 2000. Utvalgets rapportør om barn og unge, *Margaretha Israelsson*, har deltatt i forberedelsene til konferansen.

Utvalgets rapportør om kriminalitet i nærområdene, *Christel Anderberg*, har avlevert sin sluttrapport. I denne påpekes bl a behovet for opplysning om narkotika for unge og deres foreldre.

Delegasjonen har opprettholdt god kontakt med nærområdene i perioden. Utover de arrangementene som er nevnt under nærområdeutvalgets aktiviteter har delegasjonen hatt et bredt engasjement.

Anneliese Dørum deltok ved et seminar arrangert av Nordisk Ministerråd i Praha 14 oktober 1999 om regionalt samarbeide. Delegasjonen var representert med *Svein Ludvigsen* i Nordisk Råds valgobservasjonsdelegasjon ved valgene på Statsduma i Russland 19 desember 1999.

5.7.6 Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteens hovedsakelige oppgaver er å utøve den parlamentariske kontrollen over den virksomheten som finansieres over Nordisk Ministerråds budsjett, inklusive de nordiske institusjonene, utføre særskilte kontrolloppgaver, kontrollere og godkjenne årsberetninger og revisjonsberetninger innen ministerrådets virksomhetsområde, samt granske Rådets årsberetning og revisjonsberetning.

Kontrollkomiteen har i perioden 1. juli 1999 - 30. juni 2000 avholdt 4 møter. Sentrale punkter på dagsordenen for komiteens møte har vært kontrollarbeidet for 1999 og 2000 og revisjonsberetningene for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Tema for kontrolloppgaven for 1999 var oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjoner. Det førte bla til en rekommandasjon om en forbedret prosedyre for hvorledes regjeringene kan håndtere disse rekommandasjoner, men også til hvorledes Rådet kan forbedre sin oppfølging. Et annet prosjekt var en granskning av Nordisk Kulturfonds forvaltning av sine midler bl a sett i relasjon til andre nordiske institusjoner, som også arbeider med kultur. Særlig sett i lyset av den rolle fondet spiller for frivillige organisasjoner og andre grupper som gjennomfører nordiske prosjekter.

Kontrollkomiteen holdt sitt møte i juni 2000 på Blaafarveværket i Norge.

5.8 Nordiske saker i Stortinget

5.8.1 Debatt om St. meld. nr. 30 (1998-99) Om nordisk samarbeid

Den 4. november 1999 diskuterte Stortinget innstillingen fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. S. nr. 12 (1999-2000), jf. St. meld. nr. 30 (1998-99)). Saksordfører var Johan *J. Jakobsen*.

Debatten i Stortinget viste at det i Stortinget er bred enighet om hovedlinjene i det nordiske samarbeidet. Som et godt eksempel på bredden i det nordiske samarbeidet viste saksordfører til de nordiske lands felles ambassadekompleks i Berlin, som nettopp var blitt innviet. Norden viser på denne måten også veg når det gjelder nye former for diplomatisk-politisk samarbeid, ble det sagt i debatten.

Ambassadekomplekset i Berlin og et forsterket nordisk samarbeid om bl a fredsbevarende operasjoner er to av flere eksempler på at det nordiske samarbeidet gradvis har fått en forsterket internasjonal dimensjon. *Jakobsen* mente det var interessant å registrere at den positive utviklingen i samarbeidet har skjedd til tross for at de nordiske land har valgt ulike løsninger både når det gjelder sikkerhetspolitisk samarbeid og tilknytning til EU. Til tross for ulike vegvalg når det gjelder NATO og EU, synes det å være stor vilje til å opprettholde og videreutvikle det nordiske samarbeidet.

Jakobsen og flere andre talere minnet om at det snart er gått fem år siden Nordisk Råd vedtok den nye organisasjonsstrukturen, og viste til utenrikskomiteens merknad om at tiden er inne til å evaluere reformprosessen og drøfte nærmere erfaringene med den nye rådsstrukturen. Blant annet vil det være nyttig å få en vurdering av i hvilken grad de nordiske lands tilknytning til EU og EØS har påvirket arbeidet i Nordisk Råd. Komiteen hadde bedt om at Regjeringen i neste års stortingsmelding om det nordiske samarbeidet ga en vurdering av reformene og den nye strukturen som grunnlag for en behand-

ling i Stortinget. Komiteen ønsket dessuten at delegasjonen til Nordisk Råd utarbeider en rapport om parlamentarikernes erfaringer med den nye strukturen og utvidelsen av arbeidsområdet i lys av reformprosessen i Nordisk Råd og integrasjonsprosessene i Europa.

I flere innlegg ble det understreket at det er i Norges interesse å spille en aktiv rolle for å legge premisser for utviklingen i våre nærområder, også gjennom et nordisk samarbeid. Norden må sterkt bidra til at vi får en substans, et innhold i den nordlige dimensjon, og at det må innebære en fokusering på Nordvest-Russland, ikke bare Østersjøområdet. De siste to årene har forsvars- og sikkerhetspolitikken blitt satt på dagsordenen i Nordisk Råd, og flere talere kom inn på EUs initiativ for en forsvars- og sikkerhetsidentitet. Med de ulike utgangspunkt de nordiske land har, både i forhold til EU, Vestunionen og NATO, vil dette temaet måtte bli sentralt og debattene også spennende i tida som kommer.

Samarbeidsminister Peter *Angelsen* uttalte i debatten at det etter hans syn var i nærområdene det nordiske samarbeid først og fremst ville utvikles videre i åra som kommer, både fordi de nordiske land har sterke interesser i en positiv og bærekraftig utvikling av samfunn, miljø og ressurser, og fordi man har mulighetene til å yte viktige bidrag. Det gjelder ikke bare de østlige nærområder som tidligere lå under sovjetisk innflytelse. Ikke minst i Arktis er det viktig å utvikle nye samarbeidsmønstre for å redde miljøet i disse særlig sårbare områdene, sa samarbeidsministeren.

5.8.2 Spørsmål

Spørsmål fra Ane Sofie *Tømmerås* til sosialministeren om lønnet foreldrepermisjon når mor jobber i Sverige, men bor i Norge (16. februar 2000)

Spørsmål fra Reidun *Gravdahl* til Forsvarsministeren om mulighetene for nødvendig leveranser av håndvåpenammunisjon fra Sverige i en eventuell krigssituasjon (23. februar 2000)

Spørsmål fra Hallgeir H. *Langeland* til forsvarsministeren om forsvarspolitisk samarbeid med Sverige (5. april 2000)

Skriftlig spørsmål fra Kari *Økland* til miljøvernministeren om oppfølging av henvendelser fra de nordiske miljøvernministrene til den britiske miljøvernministeren om reduksjon av utslipp av radioaktive stoffer (8. juni 2000).

5.9 Delegasjonens arbeid forøvrig

5.9.1 Møter i delegasjonen

I 2. halvår 1999 - 1. halvår 2000 har delegasjonen holdt 4 møter, herav 3 møter i delegasjonens AU. Delegasjonen har i perioden vært ledet av Berit *Brørby* med Einar *Steensnæs* som nestleder. På delegasjonens møte i oktober orienterte samarbeidsministeren om de saker som fra ministerrådets side ville bli fremlagt på den kommende sesjon. På møtet i desember drøftet delegasjonen i samråd med samarbeidsministeren hvorledes man skulle følge opp. På møtet i juni 1999 ga samarbeidsministerens sekretariat en redegjørelse om ministerrådets forslag til budsjett for 2000.

Delegasjonen holdt den 10. februar 2000 et seminar om erfaringer ved reformprosessen og omstruktureringen av Nordisk Råd på 1900-tallet. Under

overskriften «Hva er skjedd siden 1996 og er det godt nok» ble det holdt innlegg av: Johan J. *Jakobsen*, generalsekretær Søren *Christensen* fra Nordisk Ministerråd, ambassadør Olle *Norrback* og journalist Lars *Hellberg* fra Aftenposten. Av programmet for øvrig kan nevnes en orientering om «Hagstrømrapporten» om intensivering av det nordiske samarbeidet og nye krav til informasjonsarbeidet om det nordiske samarbeidet ved Anneliese *Dørum* og direktør Eva *Vaagland* fra Foreningen Norden.

5.9.2 Møte med frivillige organisasjoner

Den 10. mars inviterte delegasjonen 100 deltakere på Foreningen Nordens Hovedstadskonferanse til omvisning, møte og lunsj i Stortinget. Under møtet var det foredrag av delegasjonens leder, Berit *Brørby*, om Norden inn i et nytt tusenår, og av leder i Foreningen Nordens landsstyre, Grete *Øverlier* om hvilke krav Foreningen Norden har til politikerne i Nordisk Råd.

Den 10. mai inviterte delegasjonen representanter fra de frivillige organisasjonene til et møte. Det deltok representanter fra 26 organisasjoner på møtet. Det var denne gangen særlig lagt vekt på å invitere innvandrersamfunnsorganisasjoner. Delegasjonsleder Berit *Brørby* redegjorde kort om aktuelle saker i Nordisk Råd, med fokus på sentrale vedtak som ble gjort på rådets seneste sesjon.

Svein *Ludvigsen* - som hadde ledet Nordenutvalgets arbeidsgruppe om frivillighetens betydning - redegjorde for oppfølgingen av rapporten.

Storingsrepresentant Odd *Holten* orienterte om Nordisk Kulturfonds tildelingspolitikk, med særlig vekt på tildelingen til den frivillige sektor.

Det var forberedte innlegg fra Grete *Berdal* fra Norges Røde Kors, Sturla *Bjerkaker* fra Voksenopplæringsforbundet og Terje *Tveito* fra Foreningene Nordens Forbund om nytten av nordisk samarbeid mellom frivillige organisasjoner.

Arbeids- og administrasjonsminister og nordisk samarbeidsminister Jørgen *Kosmo* holdt innlegg om Nordisk Ministerråds innsats i kampen mot rasisme, nynazisme og fremmedfiendtlighet.

5.9.3 Informasjonsarbeid

Det er i løpet av det siste året sendt ut en rekke pressemeldinger, formidlet publikasjoner og informasjonsmateriell, samt besvart muntlige og skriftlige forespørsler. En vesentlig del av den utadvendte virksomheten har også det siste året vært rettet mot barn- og ungdom.

Delegasjonen har laget nye, oppdaterte publikasjoner om Nordisk Råds delegasjon og sekretariat og om Rådets virksomhet.

Nestleder i delegasjonen Einar *Steensnæs* representerte den norske delegasjonen i forbindelse med et arrangement på Bærum Bibliotek den 22 januar 2000, hvor de nominerte forfatterne fra Norge til Nordisk Råds litteraturpris, Frode Grytten og Georg Johannesen, ble presentert. Den norskfødte forfatteren Beate Grimsrud, som ble nominert av de svenske medlemmene av bedømmelseskomiteen, ble også presentert.

Nordisk Råd hadde i samarbeid med Foreningen Norden egen stand på yrkes- og utdanningsmessene i Sjølyst i Oslo, den 2-5 februar 2000.

Astrid Marie *Nistad* holdt et innlegg om Nordisk Råd under et lobbykurs for kvinner den 16 mars.

Delegasjonsleder Berit *Brørby* holdt en hilsningstale ved åpningen av Nordisk informasjonsvindu i Foreningen Nordens lokaler i Oslo den 23 mars.

Delegasjonen er representert i styrene for Nordisk Informasjonskontor i Alta og Arendal ved henholdsvis Randi Karlstrøm og Gunnar Halvorsen

Nordisk Råd deler årlig ut stipender til journalister i hvert av de nordiske land. Summen som fordeles blant norske journalister for år 2000 var DKK 90.000,-. Følgende journalister mottok stipend for i år:

Møyfrid *Engeset*, NRK - tema «Språkrøkt på Island - studiebesøk hos Ríkisutvarpið».

Jógvan Hugo *Garder*, NY TID - tema «Hvor er Norden på vei - Vestnordens plass i det nordiske samarbeidet».

Thor *Werner Thrane*, NRK Sami Radio - tema «Studere Færøyenes selvstyre»

Marte *Østmo*, frilans - tema «Norden i Fokus».

5.9.4 Delegasjonens kontakt med nærområdene

Kvinnekonferansen «The 2nd Baltic Sea Women's conference» ble arrangert i Helsingfors den 9-11 mars 2000. Konferansen samlet rundt 400 deltakere fra Baltikum, Russland, Polen, Tyskland, Norden og USA. Fra stortinget deltok Reidun *Gravdahl* (A), Ann Helen *Rui* (A) og Ursula *Evje* (Frp). Randi *Karlstrøm* (KrF) representerte Stortinget og Nordisk Råd i planleggingskomiteen.

Det finske utenriksdepartement, Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd samt EUs Interreg. II A program sto for finansieringen av konferansen.

Temaer som ble belyst på konferansen var seksualisert vold, arbeids og hverdagsliv - muligheter for alle, Agenda 21 og beslutninger på lokal og regionalplan, ulike veier til likestilling (EUs lovgivning, oppfølgingen av Beijing-konferansen, Reykjavik-konferansen, mainstreaming). Daværende statsekretær Torunn *Laupsa* fremførte det norske innlegget hvor tiltak mot kvinnemishandling og handel med kvinner (trafficking) sto sentralt.

Stortinget og Nordisk Råd var også representert på konferansen «Women's lives in the Barents region» som ble holdt i Murmansk den 10-12 april 2000. Deltakere fra Stortinget var Kari *Økland* (KrF), Mimmi *Bæivi* (A), Astrid Marie *Nistad* (A), Ivar *Kristiansen* (H) og vararepresentant Unn *Aarrestad* (Sp). Randi *Karlstrøm* representerte Nordisk Råd og KrF. Konferansen ble arrangert av det norske Utenriksdepartement, Barne- og familiedepartementet og Barentssekretariatet i Kirkenes, i samarbeid med Murmansk fylkesadministrasjon (Oblast). Konferansen tok for seg bl a: kvinner og arbeidsliv, kvinner i politisk virksomhet, fagbevegelse og frivillige organisasjoner, urfolkskvinner/kvinner som kulturbærere, kvinners levevilkår i Barentsregionen, kvinner i næringsvirksomhet og nettverksbygging. Norske foredragsholdere var statssekretær Solveig *Solbakken* (om kvinners rolle i samfunnet), barentsrådgiver i Utenriksdepartementet, Sigrid *Romundset*, (om mikrokredittordninger i Nord-Vest Russland), Ellen *With* fra Kvinnebanken Norgesnett (erfaringer med mikrokreditt), president i Internasjonale Røde Kors Astrid *Nøkleby Heiberg* (arbeid i frivillige organisasjoner), Stortingsrepresentant Randi *Karlstrøm* (kvinners deltakelse i politikken), Vivi-Ann *Sandnes*

Eggum fra Agro-Pomor (samarbeid mellom bønder i Norge og Nord-Vest Russland) og sametingsrepresentant *Åile Javo* (Urfolks forvaltning av naturen).

Utover delegasjonens deltakelse på møtene i Baltisk Forsamling i Riga desember 1999 og i Tartu, Estland i mai 2000, har stortingsrepresentant *Are Næss* deltatt i den 4. nordiske-baltiske kongress for infeksjonssykdommer i Tallinn 17-19 mai 2000.

5.9.5 Nordisk Råds Stipendprogram for parlamentarikere

Nordisk Råds stipendprogram for parlamentarikere har som overordnet mål å fremme demokratiutbygging og knytte kontakter mellom Norden og nærområdene.

Delegasjonen var 14-17 mai vertskap for en gruppe på 14 baltiske og russiske parlamentarikere hvorav 3 fra henholdsvis Estland og Latvia og 4 fra henholdsvis Litauen og de regionale parlament i Nord-Vestre Russland. Programmet dreide seg om likestilling og ble gjennomført i seminarform. Gruppen møtte eksperter fra departement og likestillingssenteret, ombudsmannen for likestilling og flere stortingsrepresentanter.

I dagene 6-9 juni var delegasjonen vertskap for 4 litauiske parlamentarikere som representerte sitt parlaments «Kommisjon for NATO-saker». De var bl a til stede ved NATO-PfP øvelsen «Coordinated banners 2000», møtte eksperter fra Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet og hadde møter med Stortingets Utenrikskomite og med flere andre stortingsrepresentanter.

5.9.6 Arktisk Samarbeid

Den parlamentariske arktiske samarbeidskomite har fortsatt sitt arbeid i 1999 og 2000. Komiteen har bestått av representanter for de nordiske lands parlament samt fra parlamentene i Canada, Russland og USA og Europaparlamentet. Urbefolkningen er også representert i komiteen og reflekterer den deltakelse som urbefolkningen har i regjeringenes samarbeidsorgan, Arctic Council. Fra norsk side er stortingsrepresentant *Erik Dalheim* medlem av komiteen med stortingsrepresentant *Svein Ludvigsen* som suppleant. Komiteens leder er *Clifford Lincoln*, Canada. I 1999 fikk Nordisk Råd observatørstatus i komiteen.

Komiteen har i andre halvår 1999 holdt to møter, i Murmansk i august og i Ottawa i november. Fra norsk side deltok *Erik Dalheim*. Etter invitasjon fra Det russiske parlament ble komiteen invitert til å sende observatører til det russiske parlamentsvalg 19 desember 1999. Fra komiteen deltok *Svein Ludvigsen* som valgobservatør i Krasnayarsk. *Svein Ludvigsen* deltok i november i en konferanse om den nordlige sjørute, som ble arrangert i Oslo av bl a *Fridtjof Nansens Institutt*. For nordiske medlemmer av komiteen arrangerte den danske delegasjon i august et seminar om arktisk samarbeid. Fra norsk side deltok *Erik Dalheim*.

I første halvår 2000 har komiteen holdt to møter, i Washington D.C. i mars og i København i juni. I førstnevnte møte deltok *Erik Dalheim*. I februar ble det i Sveriges Riksdag arrangert et seminar om «Utfordringer og roller i framtidens arktiske samarbeide». Representanter for de nordiske parlament og

sametingene var invitert. Fra norsk side deltok Erik *Dalheim* og sametingspresident Sven-Roald *Nystø*.

5.9.7 Østersjøsamarbeidet

Den 8. parlamentariske Østersjøkonferanse ble holdt 7-8 september 1999 i Mariehamn, Åland. Fra Stortinget deltok stortingsrepresentantene Kjell *Engebreetsen*, Anne H. *Rui*, Svein *Ludvigsen*, Lodve *Solholm* og Kari *Økland*. Dessuten deltok stortingsrepresentantene Per-Kristian *Foss* og Erik *Dalheim* for Nordisk Råd, mens stortingsrepresentant Tor *Nymo* representerte parlamentarikerforsamlingen i OSSE. Konferansen omhandlet tre tema: Samarbeid i Østersjøregionen, EU-utvidelsens sosiale konsekvenser og betydningen av bærekraftig utvikling. På konferansen holdt Per-Kristian *Foss* et innlegg på vegne av Nordisk Råd, mens Erik *Dalheim* og Kari *Økland* holdt innlegg om henholdsvis tettere energisamarbeid rundt Østersjøen og grenseregionalt samarbeid. Svein *Ludvigsen* pekte på det arbeidet som blir gjort av frivillige organisasjoner og det folkelige engasjement. Utenriksminister og leder for Østersjørådet, Knut *Vollebæk*, redegjorde for det arbeidet Østersjørådet hadde utført i det siste året. EU-kommisjonær Anita *Gradin* omtalte de sosiale konsekvenser ved utvidelsen av EU.

Konferansens sluttdokument er vedlagt delegasjonsrapporten (Bilag 2).

Den parlamentariske referansegruppe som ble opprettet i 1994, fortsetter sitt arbeid. Nordisk Råd og de nordiske lands parlament er representert i gruppen ved folketingsmedlem Svend Erik *Hovmand*. Han representerte gruppen på Østersjørådets møte i Bergen i juni 2000 og redegjorde for det parlamentariske østersjøsamarbeidet.

5.9.8 Delegasjonens kontakt med Balkan

Den 10. februar 2000 fikk delegasjonen fra organisasjonen "Hjelpende hånd" fra Haugesund en forespørsel om å delta på en konferanse i Sarajevo for å presentere nordisk levemåte og nordisk samarbeid. Hjelpende Hånd har i mange år (fra 1992) arbeidet for barn fra det tidligere Jugoslavia, den siste tiden med en aksjon organisasjonen har kalt "Forsoning 2000".

Delegasjonen ba sekretariatet gjennomføre oppdraget. Sekretariatet formidlet kontakt til Foreningen Norden som også var interessert i å bidra på et sånt møte.

På møtet i Sarajevo deltok nærmere 300 ungdommer, herav 35-40 fra Kosovo og Beograd. Delegasjonen dekket kostnadene til en enkel servering for deltakerne på konferansen.

Rekommandasjoner, fremstillinger, uttalelser og interne beslutninger vedtatt på Nordisk Råds 51. sesjon

Framstilling

Nr. 1 Handlingsplan for det nordiske forbrukersamarbeide til år 2004 (B 185/euro)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å iverksette handlingsplanen for det nordiske forbrukersamarbeide til år 2004, som redegjort for i ministerrådsforslaget B 185/euro.

Rekommandasjoner

Rek. 2/1999 Tvärssektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga (A 1194/nord)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en tverrsektoriell handlingsplan for barn og unge;

å utvikle et nordisk samarbeid om barns psykiske helse;

å i samarbeid med de nordiske barneombud se på behovet for en klarlegging av begrepet "barnets beste", og vurdere aktuelle tiltak for å øke debatt og oppmerksomhet rundt begrepets innhold både i fagmiljøer og i den allmenne befolkning;

å i samarbeid med barneombud og rettsvesen, innlede et nordisk samarbeid for å belyse barnets prosessuelle stilling, for å sikre at barnets beste ivaretas i alle sammenhenger;

å sammen med barneombudene og internettleverandørene utrede mulighetene for en felles nordisk internettvakt;

å utvikle en erfaringsutveksling mellom de nordiske land når det gjelder barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt og regionalt plan.

Rek. 3/1999 Barns rättigheter (A 1194/nord)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å aktivt implementere barnekonvensjonen, initiere kommunene til å anta barnekonvensjonen og følge opp sin forpliktelse etter konvensjonens art 42 til å spre kunnskap om den;

å arbeide for å utvikle og iverksette gode metoder for barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt, regionalt og nasjonalt plan.

Rek. 4/1999 Barn och unga i glesbygd (A 1195/nord)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde en udredning om børn og unges situation i spredt bebyggede områder i Norden. Udredningen bør være færdig i løbet af efteråret 2000 og skal bl.a. fokusere på

- hvorvidt børn og unges rettigheder, med hensyn til uddannelsesmuligheder og sociale forhold i spredt bebyggede områder, bliver varetaget i lige så høj grad som for børn og unge i centrale områder;
- at samle ny viden om børn og unges situation med fokus på fordele og ulemper ved opvækst i spredt bebyggede områder;
- hvordan informationsteknologien (fx internettet) kan bidrage til at minimere periferiens ulemper for børn og unge, og hvordan denne udvikling kan forstærkes.

at indenfor de eksisterende støtteordninger fremme og opmuntre samarbejde og erfaringsudveksling mellem spredt bebyggede områder i de nordiske lande med henblik på deres arbejde for børn og unge.

Rek. 5/1999 Mobbning och våld bland barn och ungdomar (A 1196/nord)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra en studie om på vilket sätt den fysiska miljön i skolan samt minskad vuxentäthet i skolor och efter skoltid leder till en försämrad skolmiljö med mobbning och våld som vardagsinslag och att barn och ungdomar i allt högre grad upplever ensamhet i hemmet;

att stödja och utveckla nordiskt forskarsamarbete och utväxling av forskningsresultat om mobbning;

att utarbeta en nordisk handbok baserad på lokala erfarenheter av motverkande av mobbning bland barn och ungdomar samt

att utvidga det nordiska skolsamarbetet till att även omfatta frågor om skolans fysiska och psykiska miljö.

Rek. 6/1999 Ökat samarbete med de baltiska staterna (1203/p)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att inom ramen för nordiska ministerrådets arbete intensifiera samarbetet med de baltiska länderna.

Rek. 7/1999 Budgeten för det nordiska samarbetet 2000 (B 187/p)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fortsætte den løbende dialog omkring budgetprocessen

at tage tilbørligt hensyn til Rådets ønsker, som de fremgår af de af Rådets fremsatte rekommandationer

at gennemføre følgende ændringer i budgetforslaget for 2000:

Forøge midlerne til		
1-2212-2	Nordisk Ungdomskomite med	300.000 DKK
1-2230-2	NORDBOK med	500.000 DKK
1-2299-2	Sessionslandenes kulturprogram med	200.000 DKK
1-2510-1	Nordisk Skolesamarbejde med	600.000 DKK
1-2512-1	NORDPLUS-junior med	500.000 DKK
1-2522-1	Støtteordningen for nordisk folkeoplysning og voksenoplæring med	500.000 DKK
1-3140-2	Nordisk Komite for Bioetik med	300.000 DKK
2-0810-3	til 2-0860-2 Nærområdeprogrammet med	2.050.000 DKK
	hvoraf	
2-0860-2	Bærekraftig ressourcehusholdning med	1.000.000 DKK
3-4410-2	Projektmidler-ligestilling med	200.000 DKK
4-0450-2	Støtte til frivilligsektoren med	300.000 DKK
Reducere midlerne til		
1-2214-1	Styregruppe for nordisk børne- og ungdomskultur med	100.000 DKK
1-2224-2	Andre indsatser i nordisk film- og mediasamarbejde med	300.000 DKK
1-2505-2	Dispositionsmidler - Uddannelse og Forskning med	600.000 DKK
1-2520-2	FOVU med	500.000 DKK
1-3110-2	Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) med	800.000 DKK
2-3310-2	Projektmidler - Miljø med	1.000.000 DKK

3-4620-2	Velfærdsforskning med	1.500.000 DKK
4-0445-2	Ministerrådets reserve med	650.000 DKK

at i øvrigt tilgodese de synspunkter der fremføres i præsidiets betænkning.

Rek. 8/1999 Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer (A 1209/k)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att se över sina rutiner för handläggning och politisk behandling av Nordiska rådets rekommendationer;

att i samråd med de nordiska samsarbetsorganen utveckla informationen om ärendenas handläggning och dokumentation;

att ta initiativ till samråd mellan ämbetsmannakommittéernas medlemmar och tjänstemän i Nordiska rådets olika sekretariat;

att i meddelandena så långt möjligt redovisa effekterna av vidtagna åtgärder;

att återinföra ett system där nationella bidrag till meddelandena görs tillgängliga för Nordiska rådets medlemmar.

Rek. 9/1999 Strategi för nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete 2000-2004 (B 186/nord)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag B 186/nord angående Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer, strategi for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde 2000-2004, med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet.

Rek. 10/1999 Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film (A 1193/nord)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utreda förutsättningarna för en nordisk överenskommelse om ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film och att, som ett första steg i genomförandet av en sådan överenskommelse, införa en samordnad finsk-svensk filmgranskning.

Rek. 11/1999 Ansattes representasjon i bedriftenes styre i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer (A 1198/euro)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvordan man sikrer de ansattes muligheder for indflydelse og repræsentation i virksomhedernes bestyrelser i forbindelse med grænseoverskridende selskabsdannelser i Norden. Undersøgelsen skal ses i forhold til både EU's lovgivning og de nordiske landes forskellige lovgivning om ansattes repræsentation i virksomheders styrende organer.

Rek. 12/1999 Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden (A 1207/nord)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att snarast förelägga Nordiska rådet förslag till en samlad handlingsplan för avskaffande av störande gränshinder inom Norden.

Rek. 13/1999 Den nordiske arbejdsformidling og formidling af arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft (A 1200/euro)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,
at pålægge de centrale arbejdsmarkedsmyndigheder at oprette forbundne hjemmesider på Internet for internet-arbejdsformidling, således at arbejdsgivere og arbejdstagere kan udbyde og efterspørge arbejdskraft i alle de nordiske lande,

at pålægge en central instans i hvert land (f.eks. arbejdsmarkedsmyndighederne) at sikre, at oplysninger, som er relevante for mennesker, som ønsker at søge/tage arbejde i et andet nordisk land, er tilgængelige på internet. Det kan være oplysninger om reglerne for arbejdsløshedsforsikring, socialforsikring, skat, told, sygesikring, ferie-/orlovsregler, børnepasning, skoleforhold m.m.),

at de ansatte på arbejdsformidlingskontorerne uddannes til bedre at leve op til Retningslinier for nordisk arbejdsformidlingssamarbejde og de bilaterale aftaler om arbejdsformidlingssamarbejde,

at arbejdsmarkedspolitiske tiltag udvides til at omfatte hele Norden,

at udforme kriterier for sammenligning af uddannelser, erhvervs erfaring og andre meriter, således at arbejdsgiverne kan vurdere ansøgere relativt enkelt.

Rek. 14/1999 Könsuppdelning i nordisk individbaserad officiell statistik (A 1192)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at påse, at nordisk individbaseret officiel statistik skal være kønsopdelt, såfremt ikke særlige grunde taler imod dette.

Rek. 15/1999 Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken (A 1197/euro)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer
at anvende de eksisterende kanaler til at påvirke Verdensbankens arbejde, således at der lægges større vægt på at Verdensbankens bistandsprojekter bidrager direkte eller indirekte til at øge mulighederne for at de fundamentale arbejdstagerrettigheder i overensstemmelse med ILO's deklARATIONER kan opretholdes.

Rek. 16/1999 Fängelseundervisning (A 1199/nord)

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
att utrede mulighetene for samarbeidsprosjekter om fengselundervisning i
et nordisk perspektiv og
att komme tilbake til Nordisk Råd med forslag til tiltak.

Rek. 17/1999 Nordisk handel med CO2-kvoter (A 1201/när)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer:
at de i arbeidet med å etablere et felles system for prising av miljøkostna-
der ved produksjon av elektrisitet, utformer et felles system for handel med
CO2-kvoter.
at de, når et nordisk kvotesystem er etablert, arbeider for å inkludere
andre land i Østersjøregionen i et slikt marked.

*Yttrande 1/1999 Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisions-
berättelse, för 1998 (C 5/k)*

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet
att Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet genomför de av reviso-
rerna föreslagna åtgärderna vad gäller utformningen av fondens årsräkenska-
per

*Interna beslut 1/1999 Helhetssyn på lärande och social utveckling (A 1196/
nord)*

Nordiska rådet antar följande interna beslut
att uppmärksamma behovet av en helhetssyn på lärande och social utveck-
ling med aktiv medverkan av elever, lärare och föräldrar t ex genom en konfe-
rens.

2/1999 Ökat samarbete med de baltiska staterna (A 1203/p)

Nordiska rådet beslutar
att de arbeidsgrupper som tillsätts inom Nordiska rådets organ i sitt arbete,
då så är lämpligt med hänsyn till arbeidsoppgifterna, skall beakta möjligheterna
till samarbete och informationsutbyte med parlamentariker från Baltiska för-
samlingen.

3/1999 Uppföljningen av rådets rekommendationer (A 1209/k)

Nordiska rådet beslutar
att ta upp samtliga rekommendationer på sessionernas dagordningar,
att fästa ökad uppmärksamhet vid utformningen av rekommendationer
och att dessa också ses i förhållande till handlingsplaner o.d. på området,
att uppmana de nationella delegationerna att behandla de förslag i rappor-
ten "Uppföljning av Nordiska rådets rekommendationer" som rör deras
respektive parlament och regering.

Norden og den nordlige dimensjon

Uttalelse fra Nordisk Råds 51. sesjon

Utgangspunkt

Utviklingen av det politiske samarbeidet i Europa gjør det både nødvendig og ønskelig med et styrket regionalt samarbeid innen EU og mellom EU og andre europeiske land. EUs initiativ for å utvikle en politikk for den nordlige dimensjon er et eksempel på dette.

Det er i hele Europas interesse at EU-samarbeidet får en nordlig dimensjon som kan synliggjøre og ta vare på de nordlige regionenes spesielle behov. Den nordlige dimensjon bidrar til økt samarbeid og en mer intens dialog mellom EU og resten av Europa.

Ikke minst er det viktig at den også bidrar til å inkludere Russland i europeisk samarbeid.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd bør være aktivt med i den fortsatte prosessen med å utvikle den nordlige dimensjon i EU. De nordiske landene har spesielle forutsetninger og et særlig ansvar for å bidra til en positiv utvikling i de nordlige regioner i Europa. Gjennom den mangeårige fellesnordiske innsatsen i Baltikum, Nordvest-Russland og det arktiske området har de nordiske land opparbeidet seg viktige erfaringer, kunnskap og et bredt kontaktnett. Norden utgjør på mange områder en bro mellom EU og de russiske og baltiske nærområdene. Nordiske samarbeidserfaringer i nærområdene bør derfor være et sentralt bidrag i prosessen med å utvikle den nordlige dimensjon.

Nordisk Råd legger vekt på at den nordlige dimensjon må ha en klar parlamentarisk forankring. Dimensjonen må utvikles i samråd med parlamentarikere, frivillige organisasjoner og eksisterende nordiske, baltiske og russiske nettverk. Slik vil man ha mulighet til å sikre en bred politisk dialog og folkelig oppslutning om den nordlige dimensjon.

Satsningsområder

EUs utenriksministermøte i Helsingfors 12. november representerer en ny etappe i utviklingen av den nordlige dimensjon. Som et innspill både til dette møtet og til det videre arbeid med den nordlige dimensjon, vil Nordisk Råd trekke fram følgende områder som spesielt sentrale i arbeidet med den nordlige dimensjon:

1. Atomsikkerhet og energiforsyning i Russland og Baltikum

Atomsikkerhet er kanskje den mest akutte utfordringen man står overfor i nordområdene og i Østersjøregionen.

Tiltak for å forbedre atomsikkerheten må prioriteres høyt, og det er makt-påliggende at EU og de andre landene i regionen blir enige om en omfattende og snarlig innsats. Særlig viktig er det at de store mengdene atomavfall blir tatt hånd om, bl a for å fjerne trusselen mot den framtidige ressurstilgangen i havet.

Et viktig grunnlag for felles innsats er bindende internasjonale avtaler om streng kontroll av all sivil og militær kjernefysisk virksomhet, inkludert hånd-

tering og oppbevaring av anvendt atombrensel. De nordiske lands atomsikkerhetsmyndigheter har "adoptert" atomkraftverk på Kola, i St. Petersburg-området og i Baltikum, og forventes å fortsette samarbeidet for økt sikkerhet ved de ulike verkene. Tilsvarende forventes det at det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO) fortsatt bidrar i dette arbeidet.

Energisystemene i regionen må utvikles. I første omgang bør systemene i Norden og østersjøområdet integreres.

Det er grunn til å presisere at avvikling av foreldede atomkraftverk ikke kan skje uten at det samtidig satses kraftig på energiøkonomisering og alternativ energi.

2. Miljø og helse i nærområdene

Helsesituasjonen i Nordens nærområder, ikke minst i Russland, må få større oppmerksomhet. De økonomiske problemene har tappet helsesektoren for materielle ressurser i form av medisiner og teknisk utstyr. Det må settes inn tiltak for å styrke folkehelsen i Russland, bl a gjennom forebyggende arbeid og forbedrede helsetjenester.

Den økonomiske utviklingen må ta høyde for hva miljøet kan tåle. I nærområdene er det om å gjøre å benytte moderne teknologi på en slik måte at nye økonomiske aktiviteter allerede i utgangspunktet er økologisk bærekraftige.

Samtidig er det nødvendig med rask og målrettet innsats for å reparere eksisterende miljøskader og avverge alvorlige miljøtrusler. Produksjonsapparatet og avløpssystemene i Nordvest-Russland og Baltikum er stort sett så foreldede og defekte at det er nødvendig å sette inn krisetiltak. Avfallshåndteringen ved kjernekraftverkene utgjør et særlig alvorlig problem. De nye demokratiene i Østersjøregionen har ikke ressurser til å høyne sine miljøstandarder til EU-nivå umiddelbart. Innføring av nye energikilder og omstilling til ny og renere produksjon krever en langvarig innsats, og både i Norden og i EU må det settes av betydelige ressurser til dette. Såvel de planlagte partnerskapsavtaler mellom EU og søkerlandene i Sentral- og Øst-Europa som de bilaterale avtaler mellom de nordiske land og andre land i Østersjøregionen bør prioritere hjelp til omstilling. Innenfor EU bør de nordiske land arbeide for at satsningen på miljøet settes i høysetet i søkerlandenes medlemskapsstrategier.

Arktis og Østersjøen er ekstra utsatt for forurensing. Høye verdier av POPs (stabile organiske forbindelser) og svovel- og nitrogenforbindelser fra kilder forbundet med industrivirksomhet, energiproduksjon og transport utgjør alvorlige miljøtrusler i havområdene. Industrikilder i Europa og Nord-Amerika svarer for opptil en tredjedel av avsetningene av tungmetaller i Arktis. En internasjonal rammekonvensjon for miljø og utvikling i Arktis bør utarbeides.

Forurensningene i Arktis og Østersjøen utgjør en *internasjonal* miljøutfordring. EU er en avgjørende aktør, både for å få gjort noe med kildene til forurensning og fordi EU har mulighet til å sette et skarpere internasjonalt fokus på miljøproblemene i områdene.

3. Økonomisk vekst og sysselsetting

Utviklingsmulighetene i Nord-Europa er store. Vekstpotensialet er betydelig, og det vil kunne bli en markant oppgang i handelen i takt med at økonomien i reformlandene kommer på fote. Dette betyr også at sysselsettingssituasjonen vil kunne bli lysere. Samarbeidet må omfatte en samlet, helhetlig økonomisk politikk som har full sysselsetting som mål. Investeringer i infrastruktur og moderne teknologi er en forutsetning for stabil økonomisk vekst og høy sysselsetting.

Utsiktene er gode, men ennå finnes det handelshindre og andre praktiske problemer som må fjernes. Nord-Europa, inkludert de nordvestlige delene av Russland, besitter store naturressurser. Ikke minst forekomsten av olje, gass og skog gir de russiske nordområdene strategisk betydning. At disse ressursene utnyttes på en effektiv og miljøvennlig måte, er av vital interesse for hele Europa.

Utdannelse, forskning og kompetanseutvikling spiller en avgjørende rolle både for enkeltmennesker og for landenes framtid. Satsing på disse områdene må derfor prioriteres høyt.

4. Utbygging av infrastrukturen

Særlig i nordområdene hindrer svake kommunikasjonsforbindelser til markeder og viktige politiske arenaer en god forvaltning av menneskelige og materielle ressurser. Utvikling av moderne infrastruktur for transport, energiforsyning og telekommunikasjon er helt nødvendig for å skape sosial og økonomisk framgang i nordområdene og utvikle handelsforbindelsene mellom nærområdene og resten av Europa. Transportveier som fremmer handel, økonomisk vekst og mellommenneskelig kontakt, må utvikles og være koblet til alleuropeiske nettverk, noe som forutsetter et bedre samvirke mellom de berørte aktører.

5. Bekjempelse av kriminalitet

Samfunnsutviklingen i nærområdene har mange positive trekk, men hemmes også av usikkerhet. Kriminalitet skaper usikkerhet og utrygghet, både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Demokratiet og rettsstaten må gis et solid fundament, slik at borgerne våger å satse på framtiden. Viljen til å investere og sette inn støttetiltak, kan bli svekket dersom det ikke lykkes å skape stabile og forutsigbare rammer for den økonomiske aktivitet. Det er maktpåliggende å bekjempe økonomiske forbrytelser og annen form for kriminalitet, ikke minst kriminalitet ledsaget av vold. Det er viktig at arbeidet med den nordlige dimensjon også omfatter et effektivt samarbeid for å øke tryggheten i samfunnet og for å bekjempe den organiserte kriminaliteten.

6. Støtte til demokratiutviklingen

Grunnbetingelsen for alle framskritt, såvel økonomiske som sosiale, er at samfunnet har fungerende demokratiske strukturer. Samarbeidet og fellesskapet i Europa baserer seg på allmenngyldige, hevdvunne demokratiske prinsipper og respekt for menneskerettigheter. Det er viktig at de nye demokratiene i Nord-Europa får omfattende støtte i sine bestrebelser på å utvikle samfunnet i samsvar med prinsippene om en sterk folkelig forankring.

Den nordlige dimensjon må utvikles på innbyggernes premisser og som et bidrag til demokratiutviklingen. En langsiktig handlingsplan for å utvikle den nordlige dimensjon må ta utgangspunkt i lokalsamfunnene og innbyggernes ulike behov, interesser og forutsetninger.

For at de unge demokratiene i Østersjøregionen skal kunne møte de krav EU stiller på lovgivningsområdet, må de få støtte til å utvikle velfungerende demokratiske og administrative strukturer.

Konklusjon

Nordisk Råd vil understreke behovet for flere nordiske initiativer i EU som kan bidra til å virkeliggjøre den nordlige dimensjon

Nordisk Råd kommer derfor til å ta initiativet til en dialog om den nordlige dimensjon med Europa-parlamentet. Nordisk Råd vil ikke minst stimulere til en mer organisert og regelmessig kontakt med de nordiske medlemmene av Europa-parlamentet. Dialogen bør i første omgang konsentrere seg om de seks nevnte satsningsområder.

Nordisk Råd anbefaler også at de nordiske regjeringene utarbeider et langsiktig nordisk handlingsprogram for arbeidet med den nordlige dimensjon, der det blant annet tas utgangspunkt i de seks skisserte satsingsområder.

Resolusjon vedtatt på den 8. Parlamentariske Konferansen om samarbeid i Østersjøregionen

vedtaget af den 8. Parlamentariske Konference om Samarbejde
i Østersøregionen

i henhold til forretningsordenen for den Parlamentariske Konference
Mariehamn, d. 8. september 1999

Medlemmer af parlamenterne i Åland, Bremen, Danmark, Estland, Forbundsrepublikken Tyskland, Færøerne, Grønland, Hamborg, Island, Kaliningrad, Karelien, Letland, Litauen, Mecklenburg-Vorpommern, Norge, Polen, Den Russiske Føderation, St. Petersburg, Slesvig-Holsten og Sverige, og medlemmer af den Baltiske Forsamling, Europarådet, Nordisk Råd og OSCE mødtes i Mariehamn på Ålandsøerne d. 7. og 8. september 1999 for at diskutere den sociale dimension af EUs udvidelse samt den bæredygtige udvikling og dens miljømæssige aspekter for Østersøen i særdeleshed, og for at fortsætte udviklingen af det eksisterende samarbejde imellem de repræsentative institutioner i Østersøregionen.

På baggrund af:

(1) udfaldet af det 8. ministermøde i the Council of Baltic Sea States (CBSS - Østersørådet) i Palanga i juni 1999,

(2) Europarådets resolution om atomaffald (nr. 1157),

(3) Agenda 21 for Østersøregionen, der blev vedtaget på det 7. ministermøde i CBSS i Nyborg i juni 1998,

(4) Amsterdamtraktaten, der blev underskrevet af EUs medlemsstater i juni 1997 og som trådte i kraft i maj 1999,

(5) konklusionerne fra det europæiske råds møde i Wien i december 1998, hvor rapporten om Den Nordiske Dimension blev vedtaget, mødet i Berlin i

marts 1999, hvor Agenda 2000 blev vedtaget, og mødet i Köln i juni 1999, der vedtog Den Fælles Strategi for Rusland,

(6) ILOs deklARATION om de grundlæggende principper og rettigheder for arbejdstagere og opfølgningen herpå i juni 1998,

opfordrer Konferencens deltagere hermed CBSS og regeringerne i deltagerlandene til i fornødent omfang

(7) *at øge samordningen af aktiviteterne i Østersøsamarbejdet under hensyntagen til de forskellige ministerielle fora,*

(8) *overfor den Parlamentariske Konference at redegøre for de initiativer der er taget i Østersøregionen med henblik på at nedbringe udledningen af klimagasser under anvendelse af den fleksible metode der blev præsenteret i Kyoto-protokollen, den såkaldte fælles implementering, der indebærer at aktørerne i eet land kan deltage i en omkostningseffektiv implementering i et andet land, og at overveje muligheden for at igangsætte et pilotprojekt med dette formål for øje,*

(9) *at reagere på den udfordring der til stadighed ligger i at opnå en bæredygtig udvikling. Dette opnås ved en fortsat implementering af Agenda 21 for Østersøregionen, ved især at styrke samarbejdet med erhvervslivet, og ved at igangsætte aktiviteter der har til formål at oplyse om en bæredygtig udvikling og om hvordan man bliver en bæredygtig forbruger, og som samtidig også dækker de miljømæssige og de socio-økonomiske aspekter,*

(10) *at nedbringe punktkildeforureningen i Østersøen i henhold til målet om en halvering, herunder de såkaldte «hot spots» (brændpunkter), med alle til rådighed stående administrative midler,*

(11) *at træffe forholdsregler der nedbringer energiforbruget, at opfordre regeringerne til at fastsætte et fælles mål for en øget energieffektivitet, at afvikle atomkraft så hurtigt som muligt, og at udarbejde planer for slutdeponeringen af atomaffald,*

(12) *at træffe forholdsregler der øger udnyttelsesgraden af vedvarende energi,*

(13) *at skabe de nødvendige betingelser for oprettelsen af et fælles elektricitetsmarked rundt om Østersøen ved hjælp af harmonisering og iværksættelse af miljø- og handelsregler således at man hindrer miljødumping, og ved at skabe en ramme der muliggør finansiering på markedsvilkår af miljøinvesteringer, såsom rehabiliteringen af eksisterende vandkraftværker og brugen af kraftvarmeproduktion,*

(14) *at skabe de nødvendige betingelser for oprettelsen af et fælles marked for naturgas rundt om Østersøen, således som CBSS-energiministrene erklærede det i et communiqué af 1. december 1998, under hensyntagen til EUs interesse i et sådant marked,*

(15) *at fastsætte et fælles mål for nedbringelsen af den omfattende udledning af kvælstof fra trafikken på og omkring Østersøen og at drage omsorg for, at man ved investeringer i infrastrukturen indenfor transportområdet i hvert enkelt tilfælde altid vælger den løsning som forårsager den mindste miljømæssige belastning, hvilket kan indebære et generelt skift fra vejtransport til sø- og togtransport,*

(16) *at udarbejde en tidsplan der viser hvordan, og i hvilken rækkefølge, man har tænkt sig at håndtere de udløbssteder der er nævnt i HELCOMs liste*

over hot-spots, om nødvendig med fælles finansiering. I denne proces bør resultaterne fra Østersø 2008-projektet indgå,

(17) *at øge effektiviteten af udløbene fra sedimenteringsområderne, således at de opfylder de udarbejdede henstillinger. I denne proces skal princippet om genbrug af affald respekteres,*

(18) *at udarbejde en plan for den information der skal udsendes til landbruget, skovbruget og fiskerierhvervet med oplysning om klimaet, nye dyrkningsmetoder, ny teknologi og nye arbejdsmetoder som kan være mere effektive. På denne måde kan udslip af kvælstof og fosfor nedbringes med et minimum af udgifter,*

(19) *at opretholde en politik der lægger vægt på beskæftigelse, livslang uddannelse og social retfærdighed, og at højne velfærden og forbedre livsbetaingelserne,*

(20) *at udvikle og styrke trepartssamarbejdet imellem regeringer, arbejdsgivere og deres organisationer, og arbejdstagere og de faglige organisationer i henhold til de normer, der er fastlagt af EU, og med udgangspunkt i ILOs grundlæggende normer for arbejde,*

(21) *i samarbejde med EU at definere den rolle som de regionale organisationer og regionalt samarbejde skal spille inden for rammerne af den Nordiske Dimension,*

(22) *at støtte og implementere det finske formandskabs initiativ vedrørende udarbejdelsen af et konkret handlingsprogram som opfølgning på strategirapporten om den Nordiske Dimension,*

(23) *at udvikle og implementere et program der øger miljøbevidstheden i den brede offentlighed og som styrker miljøaspekternes placering i uddannelserne på alle niveauer (børnehaver, skoler, gymnasier, universiteter og på erhvervsuddannelser),*

(24) *at bistå EU-ansøgerlandene i deres iværksættelse af de tiltag der er nødvendige, især indenfor miljølovgivningen, for at tilpasse sig *acquis communautaire* (eksisterende Fællesskabsret),*

(25) *at hjælpe EU-ansøgerlandene med at tilpasse deres politik til EUs politik, især indenfor områderne sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen, lige muligheder for mænd og kvinder, den sociale dialog og arbejdsret,*

(26) *at fremme integrationen af princippet om bæredygtig udvikling i den politik, der føres i EU og i alle europæiske lande,*

(27) *at støtte opbygningen af institutioner i den sociale sektor ved hjælp af PHARE- og TACIS-programmerne i tæt samarbejde med lokale og regionale myndigheder og NGOer,*

og konferencens deltagere har besluttet

(1) *at vedtage den nye forretningsorden for Den Parlamentariske Konference og det Stående Udvalg til ikrafttræden efter d. 8. Parlamentariske Konference i Mariehamn,*

(2) *at anmode CBSS om fortsat at aflægge rapport til konferencen om sine aktiviteter,*

(3) *at opfordre til at Agenda 21 for Østersøområdet og HELCOM samarbejder med CBSS om en videreudvikling af strategier for miljøområdet,*

(4) *at opfordre CBSS til at gøre brug af de passende institutioner med henblik på at forbedre informationen om miljøets tilstand,*

(5) med tak *at* tage imod det svenske parlaments tilbud om at afholde den 9. Parlamentariske Konference for Østersøregionen i perioden d. 4. og 5. september 2000 i Malmø.

Forkortelsesregister

ÄK-BYGG	Nordiska Ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn
ÄK-ENERGI	Nordiska Ämbetsmannakommittén för Energi- och Näringspolitikk
ÄK-finans	Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitikk
ÄK-JÄM	Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor
ÄK-Livs	Nordiska ämbetsmannakommittén för livsmedelsfrågor
ÄK-miljö	Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor
ÄK-N	Nordiska ämbetsmannakommittén för näringspolitikk
ÄK-S	Nordiska socialpolitiska kommittén
EK-A	Nordisk embedsmandskomite for arbeidsmarkeds og arbeidsmiljøpolitikk
EK-IT	Embedsmandskomiteen for IT-politikk
EK-K	Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbeide
EK-lov	Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor
EK-Narko	Nordisk embedsmandskomite for narkotikaspørsmål
EK-U	Nordiska ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning
FNF	Föreningarna Nordens Förbund
FOVU	Nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbeide
FPR	Nordiska forskningspolitiska rådet
HØGUT	Ledningsgruppen för nordiskt samarbeide inom høgre utbildning
IDUN	IDUN II - Informationsteknologi och datapedagogikk i undervisningen
KOHYNO	Koordineringskommittén för hydrologikk i Norden

MR-U	IT-Policygruppen
NAB	Nordiska rådgivande nämnden för energiinformation
NAD	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
NAF	Nordisk arbeidsgruppe for fiskeriforskning
NAI	Nordiska Afrikainstitutet
NÄK	Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor
NAPA	Nordens institut i Grønland
NAR	Nordisk amatørteaterråd 94
NÄRP	Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik
NÄT	Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor
NDF	Nordiska Utvecklingsfonden
NEF	Nordisk embedsmandskomite for fiskerispørgsmål
NEFCO	Nordiska miljøfinansieringsbolaget
NEJS	Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor
NFA	Nordens folkliga akademi
NFMU	Nordisk federation for medicinsk undervisning
NFS	Nordens Fackliga Samorganisation
NFU	Nordiska finansiella utskottet
NGB	Nordiska Genbanken
NHV	Nordiska hälsovårdshögskolan
>NI	Nordisk Industrifond
NIAS	Nordisk Institut for Asienstudier
NIB	Nordiska Investeringsbanken
NIF	Nordens institut i Finland
NIFCA	Nordisk institut för samtidskonst
NIFS	Nordisk institutt for sjørett
NIKK	Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning

NIOM	Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning
NIVA	Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
NKF	Nordiska Konstförbundet
NKJ	Nordiskt Kontaktorgan för Jordbruksforskning
NKR	Nordkalotträdet
NKS	Nordisk kontakt om statsbyggeri
NKU	Nordisk Konsumentudvalg
NKV	Nordisk kollegium for viltforskning
NLN	Nordiska läkemedelsnämnden
NMKL	Nordisk metodikkomité for næringsmidler
NMR	Nordisk Ministerråd
NOMESKO	Nordisk medicinalstatistikkomite
NOMUS	Nordiska Musikkommittén
Nopef	Nordiska Projektexportfonden
NOP-H	Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
NOP-S	Nordiska publiceringsnämnden för samhällsvetenskapliga tidskrifter
NOPUS	Nordiska utbildningsprogrammet for utveckling av social service
NOR	Nordisk organ for reinforskning
NORA	Nordisk atlantsamarbejde
NORDA	Nordiskt samarbeide om teknisk akkreditering
NORDBOK	Nordiska litteratur- og bibliotekskommittén
Nordel	Organisation for nordisk elsamarbejde
NORDEX	Nordisk samarbeidskomite for offentlig tilsyn med brannfarlige og eksplosive varer
NORDICOM	Nordiskt informationscenter for medie- og kommunikationsforskning

NORDINFO	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information
NORDITA	Nordisk institut for teoretisk fysik
NORDKURS	De nordiske sprog- og litteraturkurser
NORDTEL	Nordiske Teleoperatørers Brancheforening
NORDTEST	Gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet
NORDVULK	Nordisk vulkanologisk institut
NorFA	Nordisk Forskerutdanningsakademi
NORMET	Samarbetsforum för nordisk metrologi (mätteknik)
NOS-H	Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning
NOS-M	Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
NOS-N	Nordisk samarbeidsnemnd for naturvitenskap
NOSOSKO	Nordisk socialstatistikkomité
NOS-S	Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning
NR	Nordiska rådet
NSfK	Nordisk samarbejdsråd for Kriminologi
NSH	Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor
NSHF	Nordisk samrådsgruppe på højt niveau for flygtningespørgsmål
NSI	Nordisk samisk institutt
NSK	Nordiska samarbetskommittén
NSS	Nordiska samarbejde inden for skoleområdet
NSS	Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor
NSU	Nordisk Sommeruniversitet
NTR	Nordiska träskyddsrådet
NTR	Nordiska tulladministrativa rådet
NUD	Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale

NUK	Nordiska ungdomskommittén
ODIN	Nordiska skoldatanätet
SLEIPNIR	Rejsestipendieordning for unge kunstnere i Norden under 36 år
SNEIL	Sekretariatet för de nordiska energiinformationsbiblioteken
SNI	Svensk-Norsk Industrifond
SNS	SamNordisk Skogsforskning
VALHALLA	Nordisk netværk for børne- og ungdomskultur
